

9712

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

HIZIR BİN ABDULLAH
VE
KİTÂBÜ'L - EDVÂR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. Sadreddin ÖZÇİMİ

İstanbul - 1989

İÇİNDERİLER

ÖNSÖZ		I
GİRİŞ		1

I. BÖLÜM

HIZIR BİN ABDULLAH VE KİTÂBÜ'L-EDVÂR'I

A - Hızır bin Abdullah ve Kitâbü'l Edvâr		34
B - Kitâbü'l-Edvâr'ın Nüshaları		36
C - Kitâbü'l-Edvâr'ın Muhtevâsı		38

II. BÖLÜM

KİTÂBÜ'L-EDVÂR'IN EDİSYON KRİTİĞİ

Edisyon Kritik		61-216
SONUÇ		217
BİBLİYOGRAFYA		219
Kullanılan Transkripsiyon Alfabesi ve kısaltmalar		221

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

HIZIR BİN ABDULLAH VE KİTÂBÜ'L - EDVÂR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. Sadreddin ÖZÇİMI

Danışman : Yard. Doç. Dr. Nûri ÖZCAN

İstanbul - 1989

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

ÖNSÖZ

Türk mûsikîsi, bin seneye yakın bir zaman içinde ortaya koyduğu eserleriyle, Türk Kültür Tarihinin ihmâl edilemeyecek bir bölümünü meydâna getirmesine rağmen hemen hemen hiç dokunulmamış bir araştırma ve inceleme sahasıdır. Onun için, onların incelenip değerlendirilmesi ilmi bir mecburiyettir.

Bu sahada, metin neşri, metin tahlili ve mûsikî tarihi çalışmalarını birlikte yürütme zarûreti vardır. Sağlam hükümlere varabilmek için, inceleme ve tahlile esas teşkil edecek eserlerin Edition Critique'leri yapılmalıdır.

İşte bu inanç, çalışmamızın gâyesi oldu.

Böylece Türk Mûsikîsi tarihinde, Fârâbî'den itibaren te'lif edilen eserler içerisinde, Türkçe olması bakımından ehemmiyet arzeden ve bugüne kadar ancak ismi ve müellifi bilinen Hızır Bin Abdullah'ın Kitâbü'l-Edvârı'nın tenkidli metnini hazırlayıp günışığına çıkararak, millî kültür ve sanatımızı inceleyenlerin tetkik sahasına bir eser daha kazandırmanın sevincini ve huzûrunu duyduk.

Bu çalışmamız şu bölümleri ihtivâ etmektedir:

1- İslâm'ın zuhûrundan itibâren, XVI. asra kadar, Türk Mûsikîsinin tarihi seyrini, mûsikîşinas müelliflerini ve eserlerini ihtivâ eden giriş bölümü,

2- Hızır Bin Abdullah ve Kitâbü'l-Edvâr'ı hakkında bilgi,

3- Kitâbü'l-Edvâr'ın nüshaları ve tanıtımları,

4- Kitâbü'l-Edvâr'ın muhtevâsı ile ilgili bilgi,

5- Kitâbü'l-Edvâr'ın Topkapı nüshası esas alınarak Konya nüshası ile karşılaştırılması ve transkripsiyonlu metin,

6- Sonuç,

7- Bibliyografya.

Metin çalışmasında esas aldığımız Topkapı nüshasının fotokopisini ekte sunmayı da uygun gördük.

Bu hacimli sayılabilecek çalışmayı, hayatımın çok yoğun bir devresinde hazırladığımdan, maalesef indeksini yapma imkânını bulamadım. Bu yüzden afvımı dilerim.

Türk Mûsikîsi tarihi ile ilgili böyle bir master çalışmasının yapılabilmesi için bize imkân bahşeden ve tez konumuzun tesbitinden bitimine kadar bize daima samimiyetle yardımcı olan Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Bölüm Başkanı, Muhterem Prof. Dr. Mustafa Fayda beyefendiye, tezimin danışmanlığını üzerine alma lütufkârlığında ^{bulunan,} muhterem Yard. Doç. Dr. Nuri Özcan beyefendiye ve bu meyanda daima yakın alâkalarını gördüğüm Muhterem Doç. Dr. Mustafa Tahralı ve Yard. Doç. Dr. Muhiiddin Serin beyefendilere minnet ve şükranlarımı sunarım.

Saygılarımla.

M. Sadreddin ÖZÇİMİ

GİRİŞ

Mûsikî, "duyulabilen, âhenkli ve güzel bir sadânın ruhlar üzerinde bıraktığı derin tesir" dir.

Bu ses, ezelde Cenâb-ı Hak'kın ruhlara hitâbından doğmuş ve insanoğlu, ezelde duyduğu o güzelliğine nihâyet olmayan sesi hatırlamakta, elinde olmaksızın o sesi aramaktadır. İşte bu arayış, âhenkli sesler ve ritimler manzûmesi olan **musîki**'yi doğurmuştur.

Allah'ın ezelde ruhlara hitabından doğan bu sese İslâm dünyasında ilk defa Zünnûn-i Mısri(M:795) Musikî ismini vermiş ve Hz. Mevlânâda bunu te'yîd etmiştir⁽¹⁾. Hz. Mevlânâ Mesnevî'sinde şöyle söyler:

"- Mü'minler derlerki, cennetin te'siriyle bütün kötü ve çirkin seslerde latîf oldu.

- Biz hepimiz Âdem'in cüz'leriydik, Cennette o nağmeleri dinledik, duyduk.

- Gerçi suyla toprak, bize bir şüphe verdi amma, yine o nağmeleri birazcık hatırlıyoruz.

- Pâdişâhın Rebâb dinlemeden maksadı , iştîyâklar çekenler gibi Allah hitâbını hayâl etmektir⁽²⁾."

İslâmiyeti kabul eden Doğu milletleri, mûsikînin menşeiini dâima dinî olarak kabul etmişlerdi. Bu anlayış içerisindeki Doğu'nun eski dinî eser müellifleri, bu mevzûda şu menkibeyi naklederler :

"Cenâb-ı Hak,dünya'yı halkettikten, ona bir kemâl ve azamet derecesi vererek ilâhî bir kudretin eseri olarak tanıttıktan ve insan denilen varlığı Dünya'ya indirmeye karar verdikten sonra, bu güne kadar gelmiş ve kıyamete kadar gelecek bütün ruhları yarattı. İlâhî azametinin mahsûlü olan bu ruhları yarattıktan sonra Allah yedi

(1) YİĞİTBAŞI, Sadık, *Mûsikî ile Tedavi*, İstanbul 1986.

(2) İZBUDAK, Veled, *Mesnevî Tercümesi*, IV, İstanbul 1965.

seyyârenin ve diğer semâvî cisimlerin harekete geçmesini emretti. Bütün ruhlar bu âhenkli ve ritmli hareketi işittiler. Bu sesleri işiten ve sayısı bilinmeyen mânevî mahlûkâttan ba'zıları bu âhengin zevkine fazla, ba'zıları da az vardılar. Ba'zıları da hissiz kaldılar. Sözü geçen müellifler, insanların büyük bir kısmında görülen umûmî mûsikî zevki ile tekâmül etmemiş ve hissiz diye bakılabilecek ba'zılarında görülen nefretin buradan geldiğini ilâve etmektedirler."⁽³⁾

Yine bu menkîbeyi te'yîd eder mâhiyette Hz. Mevlânâ'nın şu beyitlerini vermeden geçemeyeceğiz :

"- Hakîmler, bu mûsikî nağmelerini göklerin dönüşünden aldık demişlerdir.

- Halkın tanburla çaldığı, ağızla söylediği bu şarkılar, nağmeler, hep göğün hareketinden alınmadır."⁽⁴⁾

O zamanın Şark Dünya'sında ehl-i tasavvuf müelliflerin yanı sıra, mûsikîşinâs müellifler de mûsikîyi aynı menşee istinâd ettirirler.

Şöyle ki Abdülkâdir Merâğî(1360-1435), Safiyyüddin Abdülmümin(?-1294) in edvârını şerh ederken şu hülâsayı aktarır :

"Allah, Hz. Âdem'i yaratınca, Rûh'a onun vücûduna girmesini emretti ve Âdem'in nabzı harekete geçti. Âdem'in muhakkak sesi de vardı. Çünkü onun nabzının atışları birbirine eşit olduğu için Âdem'in vücûdunda ses ve ritm vardı. Cenâb-ı Hakk'ı tebcîl için Hz. Âdem yüksek sesle zikreder gibi terennüm eylerdi."⁽⁵⁾ Eski mûsikî müellifleri, yukarıda da zikredildiği gibi mûsikînin doğuşunu bu hâdiselere dayandırdıktan sonra, Hz. Âdem'den mûsikînin kısa bir tarihî hülâsasını anlatırlardı. Mûsikî nazariyesini de hâvî bu eserlere, dâirelerle anlatılan ve devirler demek olan **EDVÂR** ismini koymuşlardır.

(3) HIZIR, Bin Abdullah, *Kitâbü'l-Edvâr*, Topkapı. R, 1728 .

(4) İZBUDAK, Veled, *Mesnevî Tercümesi* ,IV , İstanbul 1965.

(5) YEKTA, Raûf, *Türk Mûsikisi*, İstanbul 1986 .

Biz de, bu tezimizde mensubu olduğumuzu zannettiğimiz mûsikîmiz büyüklerinin tarih açısından takip ettikleri anlatım şeklini tercih ederek bizi ilgilendiren XV. ve XVI. asra kadarki kısmına kısaca göz atacağız.

Bize nakledilen menkibelerden de anlaşılacağı gibi, mûsikî **Hz. Âdem**'in ses ve ritmle Cenâb-ı Hakk'ı zikretmesi ile dünyaya gelmiştir. Hz. Âdem'in oğlu **Şît**'in de güzel sesli olduğunu tarih bize naklediyor. Yine Hz. Âdem'in oğlu Kâbil'in oğlu olan **Lâmeş**'in de UD'u icâd ettiği bir mekîbe ile anlatılır. Lâmeş'den sonra UD'un şekli değişerek bugünkü şeklini almıştır. Yine Lâmeş'in kızı **Sala** da davulu icâd etmiş, Tanbur Lut kavmi tarafından icâdedilmiş, Hz. Davûd'un sesinin güzelliğini taklid için NÂY'ın icâd edildiği de söylenir.

"Mûsikînin nazariyesinde ve tatbikinde **Büyük İskender**'in (İskender-i Zülkarneyn) çok maharetli olduğu, filozof **Pythagoras**'ın mûsikî ilminde çok çalıştığı, **Eflâtun**'un KANUN'u icâd ettiği ve **Aristo**'nun da büyük mûsikîşinas olduğu"⁽⁶⁾ bize aktarılan bilgiler arasındadır.

Biz buraya kadar eski devirlere ait ve bizi ilgilendiren yönüyle bu tarihi ve felsefi bilgileri aktardıktan sonra, günümüze kadar gelen nazari bilgileri çeşitli merhalelerden geçiren ve tekâmül ettiren mûsikîmizin nirengi şahsiyet ve eserleri üzerinde durmak isteriz.

Mûsikî, İslâmiyetten sonra da varlığını devam ettirir. Zira Kur'an-ı Kerîm'in âhenkli ve güzel bir sesle okunması Hz. Peygamber'i çok memnun ederdi. Bu hususta şu menkîbeyi aktarmadan geçemeyeceğiz; "**Birgün Ashab'dan Ebû Mûsâ-el Eş'arî'nin Kur'an'ı nağme ile okuduğu bir sırada, evinin yakınından geçen Hz. Muhammed'in bunu duyması ve takdirini belirtmesi üzerine Mûsâ, "Ya**

(6) YEKTA, Raûf, *Türk Mûsikîsi*, İstanbul 1986.

Rasûlallah, Beni dinlediğini bilseydim kırâatımı daha hoş nağmelerle süslü bir hale getirmek için elimden geleni yapardım" der.⁽⁷⁾ Kur'ân-ı Kerîm Hz. Peygamberin huzurunda genellikle Rehâvî ve Zengüle makamlarından okunurdu.

Daha sonraları, Emevî ve Abbâsi halifelerini ve bazı yakınlarını bizâtihi mûsikînin içinde görüyoruz.⁽⁸⁾ Bunlardan en meşhur olanlarını zikretmekle iktifâ edeceğiz:

- Emevî halifesi Süleyman bin Abdülmelik (H. 715)
- Emevî halifesi Ömer bin Abdülazîz (H. 717)
- Mûsikî'yi saraya ve sosyal hayata tam anlamıyla ilk sokan Emevî halifesi Yezid bin Abdülmelik (H. 720)
- Emevî halifesi Velid bin Yezid (H. 743)
- Abbâsi halifesi El-Mehdî (H. 775)
- Abbâsi halifesi Hârûn er-Reşid (H. 813)
- Abbâsi prensi İbrahim bin el Mehdî (H. 817)
- İslâm mûsikîsi teorisinin ilk döneminin ünlü simalarından El Kindi ve İshâk el-Mavsilî'ye sahip çıkan ve zamanında mûsikî virtüözlerini sarayında himâye eden:
 - Abbâsi halifesi El-Mu'tasım (H. 833)
 - Abbâsi halifesi El-Vasîh (H. 842)'dir.

Bu meyanda halifelerin oğulları olan bazı mûsikî şînaş şahsiyetleri de şöyle sıralayabiliriz:

- Abdullah bin Mûsâ'l-Hâdî
- Abbâsi halifesi El-Mütevekkil'in oğlu olan Ebû İsâ el-Mütevekkil

Diğer ünlü mûsikîşînaşlar arasında:

(7) DAVUDOĞLU, Ahmet, *Sahîh-i Müslîm Tercüme ve Şerhi*, I.XI, İstanbul 1980.

(8) BARDAKÇI, Murad, *Maragalı Abdülkadîr*, İstanbul 1986.

- Ebû Muhammed İshâk bin İbrahim-el Mavsilî (M 767-?) yi, teorici, besteci ve ünlü bir üdî olarak, Ahmed Medâyenîy'ul-Haddâd'ı, bestekâr ve ünlü bir mûsikîşinâs olarak da Barbed (Ölm.M 628)'i görüyoruz.

Daha sonraki dönemde ise:

Muhammed Tûsî-i Âşık ve

İbni Kucec bin Arab'ı söyleyebiliriz⁽⁹⁾

Mûsikîmizin nirengi noktaları olarak tavsif ettiğimiz mûsikîşinas müellifler hakkında mufassal bilgilere geçmeden evvel, mûsikîmizin diğer simalarının XVI. yy.'a kadar olan devrede haklarında bilgi edinebildiklerimizi kronolojik bir sırayla aktarmak isteriz.

Bunlardan **Fârâbî**'ye kadar olanlarını şöylece sıralayabiliriz:

Çoğunluğunun çalışmaları bizlere kadar gelmemiş olan **Ahmed İbn-el Mekkî, Yûnus El Kâtîp, Ali İbn Yahya**, bugün "Fisagor dizisi" olarak kabul edilen ıskalanın hakikatte mûcidi olduğu söylenen⁽¹⁰⁾ **Zalzal** (Ölm.M.720 ?).

Zalzal'dan sonra Yunan mûsikîsini konu alan teori kitaplarının tercümelerinin ehemmiyet kazandığı bir dönem yaşanır ki, bunun için bir mûsikî risalesi sahibi olan **El-Kindî** (Ölm.M.874) yi zikredebiliriz.

Daha sonra **Ebu Nasr Muhammed Bin Muhammed Bin Tarhan bin Uzluk el-Fârâbî** (Ölm.M.950), Yunanca'dan Arapça'ya mûsikî bilgilerini tercüme etmiş ve ayrıca "Kitâbü Mûsikî"ül-Kebir" isimli bir eser yazmıştır.

Çok güzel UD çalan ve bu saza bir tel daha ilâvesiyle geliştiren Fârâbî, Ud'uyla dinliyenleri isterse uyutur, isterse güldürür, isterse ağlatırdı.

(9) BARDAKÇI, Murad, *Maragalı Abdülkadir*, İstanbul 1986.

(10) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

Fârâbî'nin takipçisi olan **İbn-i Sînâ** (Ölm.M.1037), 17 yaşına kadar bütün ilimleri öğrenmiş ve "**İnsan burada, bilim hani**" demesine rağmen, mûsikî ile ilgilenmeye başladıktan sonra "**Bilim burada, insan hani**" sözü ile mûsikînin diğer ilimler arasında ki yerini gayet iyi belirtmiştir.

İbn-i Sînâ ile hem-asır olan **İbn-i Zailâ** (Ölm.M.1048), Fârâbî ile hem-asır olan **El-Mâsûdî** (Ölm.M.957) yi de o devir mûsikî erbabı arasında saymak gerekir.

Bu üstâdların ve eserlerinin yanı sıra, **Ihvânı Safâ rîsâleleri**'yle İslâm mûsikîsi X. ve XI. yy.'da daha gelişerek ve fiziksel temellere oturtulmaya çalışılarak İslâm mûsikîsine bilimsel bir kimlik kazandırılmaya çalışılmıştır.

XIII. yy.'ın sonlarına doğru ise "Ortadoğunun zarlinosu" diye üne kavuşan edvâr sahibi **Mevlânâ Safiyüddin Abdülmümin bin Fâhîr'ul Urmevî** ve **Abdülkâdir Marâgî**'nin eserlerinden, talebeleri olduğunu öğrendiğimiz:

- Şeyh Şemseddin Ahmed-i Suhreverdi
- Ali Sitâi
- Hasan-ı Zâmirî
- Hüsâmeddin Katlıboğa⁽¹¹⁾'yi görmekteyiz.

Safiyüddin'den sonra onun "Kitâb'ül-Edvârını" pek çok kimse şerh etmiştir. Bunlardan biri de o devirde:

"**Şihâbeddin Abdullah Sayrâfî**" dir. Yaptığı bu şerhi, hükümdârı Sultan Uveys'e ithâf etmiştir. Yine bu devirde **Cemâleddin El-Mardinî** "Mukaddimetün fi ilmi Kavânîn el-Enniğâm ve Urcuzetün fi şerh'in neğâmât" isimli eserleriyle ün yapmışlardır.⁽¹²⁾

Kutbeddin Mahmud bin Şîrâzî "Dürret'ül-Tac fi Gurreti'l-Dibac"

(11) BARDAKÇI, Murad, *Maragalı Abdülkadır*, İstanbul 1986.

(12) ÖZCAN, Nuri, «Türk Mûsikîsi Tarihi hakkında özel araştırmalar».

isimli eseriyle **Muhammed bin Mahmud el-Âmilî** (Ölm.M.1357), "Nefâhisü'l-fünûn" isimli ansiklopedik eserinde;

- **Hasan Kâşanî** XIV.yy.'da "Kenzü'l-Tuhaf" isimli eseriyle; yine Urmevî'nin el-Edvârına bir şerh yazarak ses fiziği hakkında yorumlarıyla **Mübarek Şâh**'ı görüyoruz.

Fahreddin Muhammed Hocendî ve **Lütfullâh Semerkândî** de Urmevî'nin el-Edvârına şerh yazanlar arasında yer alıyorlar⁽¹³⁾.

Artık XIV. asrın sonları ve XV. asrın başlarında da bir mûsikî devri olan **Abdülkâdir Merâğî**'yi görüyoruz (M.1360-1435). "Muhteviyat yönünden birbirine benzeyen altı adet kitabı vardır:

- 1- Câmîü'l-Elhân
- 2- Makâsîdü'l-Elhân
- 3- Şerhü'l-Kitâbü'l-Edvâr
- 4- Fevâid-i Aşere
- 5- Zübdetü'l-Edvâr
- 6- Kenzü'l-Elhân

Abdülkâdir Merâğî, bizlere kendi devri mûsikîşinaslarından "**Hâce Rıyâzeddin Rıdvânşah İbn-i Türkî Tebrîzî**"yi mûsikî icrasında en tanınmış biriydi" diye naklediyor⁽¹⁴⁾

Merâğalı Hoca Abdülkâdir'den sonra XV. yy.'ın ikinci yarısı ve XVI. yy.'ın başlarında ise Osmanlı Devleti padişahı II. Murad Han'ın gayretleri ile pek çok eski Edvâr kitabı Türkçe'ye çevrilmiş ve yeni eserler yazılmıştır. Bunların başında Hızır Bin Abdullah ve eseri Kitâb'ül-Edvârı gelmektedir. Bu müellif, yazdığı edvârda II. Murad'ın huzurunda birlikte mûsikî icrâ ettikleri mûsikîşinas:

Üstâd müezzin Sinân,

(13) ÖZCAN, Nuri, «Türk Mûsikîsi Tarihi hakkında özel araştırmalar».

(14) BARDAKÇI, Murad, *Maragalı Abdülkadir*, İstanbul 1986.

Üstâd Hacı Ali,
Üstâd Hüseyin,
Üstâd Ali,
Üstâd Hânende Eymen ve
Üstâd Muhammed'den bahsetmektedir⁽¹⁵⁾.

yine bu devirde "Kâbus-nâme" isimli eseriyle **Mercimek Ahmed'i**,
"Muradnâme (Edvârül-makâmât)" isimli eseriyle de Bedr-i Dilşâd'ı
görüyoruz.⁽¹⁶⁾

II. Murad'ın musâhibi meşhur Amasya'lı **Ahmedoğlu Şükrullah**'dan (1388-1465), hakkında geniş bilgi nakledilmiştir. Şükrullah, Urmevî'nin Farsça onbeş fasıl üzerine tertip ettiği Kitâb'ül-Edvârını, İbn-i Sîna, İbn-i-Nasr, Tebrîzî ve Şeyh Hüsâmeddin Kâzerûnî'nin eserleriyle, İhvânüs-Sâfâ ve diğer eserlerden de yirmi bir fasıl daha ilavesiyle tercüme ettiği bilinmektedir⁽¹⁷⁾.

II. Murad'ı tâkiben oğlu Sultan Fâtih'in İstanbul'u fethinden sonra tarihimizde ve kültürümüzde kendine mahsus bir yeri olan İstanbul şehri, mûsikîmizde de müstesnâ bir yere sahip olmuştur. Zira Fâtih bir yandan şehri ma'mûr ederken, diğer yandan da âlimleri ve san'atkârları dâvet ederek beldeyi bir ilim ve san'at merkezi haline getirmeye çalışmış ve babası II. Murad'dan sonra âlim ve san'atkârlar hâmisî olmuştur. Oğlu II. Bâyezîd Han da aynı gayreti göstermiş ve Osmanlılar bu üç padişah zamanında mûsikî sanatında diğer İslâm milletleri ile başabaş hale gelmişler, hattâ onları geçmişleridir.

"Bazı kaynaklar II. Sultan Bâyezîd'in bizzat bestekâr olduğunu ve oğlu Şehzade Korkut'un ise devrinin en iyi bestekârlarından olduğunu söyler. Zirâ, âlim, fâzıl ve bir kaç dili bilen san'at ve san'atkâr hâmisî Sultan II. Bâyezîd-i velî, "Adnî" mahlası ile şiirler de

(15) HIZIR, Bin Abdullah, *Kitâb'ül-Edvâr*, Topkapı. R, 1728.

(16) ÖZCAN, Nuri, «Türk Mûsikîsi Tarihi hakkında özel araştırmalar».

(17) UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, II, Ankara 1978.

yazmış ve bugün elimizde olan ^{ve kendisine} izâfe edilen Düyek usûlünde ve Nevâ makamında bir peşrev de bulunmaktadır⁽¹⁸⁾.

Şehzâde Korkud'a ait olduğu kesin olarak bilinen sekiz adet eser ve II. Bâyezîd'e izâfe olunan Nevâ makamındaki Peşrev, bizce bu kaynakları doğrulamaktadır. Fâtih Sultan Mehmed ve II. Bâyezîd devrinde mûsikîmize hizmet etmiş ve bu bâbda eserler vermiş olan mûsikîşinasları da şöyle sıralayabiliriz:

Fâtih zamanında yaşamış ulemâdan "**Şemseddin Nâyîfî**", bir çok iltifatlarla mazhar olmuş âlim mûsikîşinaslardan dı. İlm-i edvâra dair bir risâlesi ve Evsat usûlünde bir İlâhisi olduğu söylenir.⁽¹⁹⁾

Bu devirde "Mukaddimetü'l-Usûl" isimli mûsikî nazariyesi ve usûllerini muhtevî eseri ile **Ali Şah bin Hacı Büke** (-1445)'yi;

Fâtih'e ve II. Bâyezîd'e ithaf ettiği "Nakavâtü'l-Edvâr" isimli Farsça eseri ile, Abdülkâdir Merâğî'nin oğlu **Abdülaziz Çelebi** (1400-?) yi; Lâdik'li İsrâfil oğlu Abdülmecid oğlu **Mehmed Çelebi** (1450-1510) yi ise, II. Bâyezîd'e sunduğu "Er-risâletü'l-Fethiye fi'l-mûsikî" ve "Zeynü'l Elhân fi ilm'-it-te'lif ve levzân" isimli eserleriyle görüyoruz.

Büyük matematik bilgini **Fethullah Mü'min Şîrvânî**'nin "Risâle-i fi ilmü'l-mûsikî" isimli eseri de Fâtih'e ithâf olunan eserlerindendir⁽²⁰⁾.

Ahîzâde de, "Risâle-i Mûsikî fi Edvâr" isimli eserini II. Bâyezîd'e sunan mûsikî müelliflerimizdendir.

Ayrıca bu devirde mûsikîşinas, sâzende, hânende ve bestekâr olan, ancak günümüze eserleri gelemeyen isimleri de şöyle sıralayabiliriz:

"Fâtih'in sarayına mensub **Şîrmend** adında bir üdi ile **İshak**

(18) TURA, Yalçın, *Türk Mûsikîsinin Meseleleri*, İstanbul 1988.

(19) AREL, Hüseyin Sadeddin, «Fatih Devrinde Türk Mûsikîsi», *Mûsikî Mecmuası*, Sayı: 63-65, İstanbul 1953.

(20) ÖZCAN, Nuri, «Türk Mûsikîsi Tarihi hakkında özel araştırmalar».

adında bir kânûnî'den bahsedilir. Yine bu dönemde İstanbul'lu Meşrebî Kalender, Kastamonu'lu Kadı Şemsî, yine Kastamonulu Şemsî ve tanbûrî Muslihiddin, Mudurnulu tanbûrî Zârî ve riyâziyyûndan Muhyiddin Mehmed, hânende Senâyî, Edirneli Ali ve Kopuz çalmakta mâhir olan Sâgârî ile II. Bâyezîd'in oğlu Şehzade Mahmud'un adamlarından Andelip vardı. Sâgârî ve usta Şemsî (Aydınlı) ile fasıl yaparlardı.

Bunlarla muasır olarak sazda mahareti olan Pür bey ve İran'da kemençe çalmakta büyük üstâd olan meşhur Hüseyin Avvâd'ın hocası Zeynelâbidin adındaki büyük üstâd, Anadolu'ya gelerek Amasya valisi Şehzâde Ahmed'in dâiresine intisab etmişti"⁽²¹⁾.

Buraya kadar haklarında ancak bu bilgileri aktarabildiğimiz şahsiyetler ve eserleri için yapılacak olan derin araştırmalarla daha fazla bilginin bulunacağı muhakkaktır. Biz ancak bu müelliflerin en büyüklerinden sayılan Safiyüddin Abdülmü'min ve Abdülkâdir Merâğî'yi burada daha geniş hatlarıyla anlatmaya çalışacağız.

SUFİYÜDDİN ABDÜLMÜ'MİN URMEVÎ

(?-1294)

"Safiyüddin Abdülmü'min Urmevî", "Urmiye'li Safiyüddin", "İbn-i Fâhir'ül-Urmevî", Safiyüddin Abdülmü'min bin Yusuf bin Fâhir" gibi değişik isimlerle anılan Türk mûsikîsinin bu ünlü nazariyyatçısının doğum tarihi bilinmiyor. Takriben 70 yaşlarında 1294 senesinde İsfahân'da vefât etmiştir. Ailesi "Rizâiye" li olmakla birlikte, doğum yeri kesin olarak bilinmiyor; Ailesinin (bugün Rizâiye olarak bilinen Azerbaycan'ın Urmiye kentinden gelme Türk asıllı olarak) o zamanın kültür ve sanat beldesi olan Bağdat'a göç etmesi Safiyüddin'in Bağdat'ta doğma ihtimalini akla getirmektedir. Bugün bu, halâ

(21) UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi II*, Ankara 1978.

tartışma konusudur⁽²²⁾.

Son Abbâsi halifesi Mu'tasım'ın (Ölm.1258) musâhipliğinde bulunuşundan daha önceki yıllarına ait hayat hikayesi karanlıktır. Mükemmel bir tahsil gören Safiyüddin, Bağdat sarayında mûsikîşinas ve ud sanatçısı olarak çalışırken, aynı zamanda halifenin ünlü kütübhanesinin idaresine bakan ve müstensih'liğini yapan Urmevî, yılda 5000 dinar gibi bir ücret karşılığında çalışıyordu. Ancak Moğol İmparatoru Hülâgû'nun 1258 yılında Bağdat'ı istilâsı ile herşey bitmiş, halife öldürülmüş, şehir yerle bir edilmiş, kütüphane yakılıp yıkılmış ve bütün kitaplar Dicle nehrine dökülmüştü. Bu karışık günlerde Safiyüddin, yeni hükümdârın huzûrunda ud çalıp mûsikî icrâ etmiş ve mûsikîşinaslığı sayesinde hayatını ve servetini kurtarmıştır. Bu meydana eski saygınlığını tekrar kazanmış ve tahsîsâtı da 10.000 dinara çıkartılmıştır. Bu hizmetlerinin yanında İlhanlılar'ın baş veziri Şemseddin Cüveynî'nin iki oğlu Bahaddin Muhammed (Ölm.1279) ile Şemseddin Harûn (Ölm.1286)'un hocalığını yapıyordu. Bu görevlerinden başka Şemseddin ve Alâaddin Cüveynî'lerin ısrarı ile "İnşâ Divânı" na getirildi. Sonra Bahaddin Muhammed Isfahan valisi olunca onunla birlikte Isfahan'a gitti(1265). Safiyüddin'in gençliğinden itibaren bolluk içinde geçen hayatı, 1284 de Cüveynî ailesinin çöküşüyle değişmiş ve ömrünün son zamanlarını maâlesef sıkıntı ve açlık içinde geçirmiştir. 300 dinarlık bir borç için kapatıldığı hapishane köşesinde vefat etmiştir(1294).

Elde bulunan eserleri, kütüphaneciliği ve diğer görevleri düşünülecek olursa, büyük bir müellif olduğu anlaşılır.

Yakut ve İbn-i Mukle ayarında bir hattât olan Safiyüddin'in bu bâb'da eseri günümüze gelmemiştir.⁽²³⁾

(22) FARMER, H. G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966.

(23) FARMER, H.G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966.

İbn-i Tağribirdî ve İshâk el-Mavsilî'den sonra gelmiş en büyük nazariyatçıdır.⁽²⁴⁾ İleri sürdüğü fikirler için, Sir C. Hubert. H. Parry "Asla düşünölemeyecek bir ses dizisidir." diyor. Dr. Helmholtz ise "Pitagoros sisteminin esaslı bir şekilde geliştirilmiştir"⁽²⁵⁾ diyor.

Safiyüddin, aslında sistematik nazariyatın ilk kurucusudur. Eş-Şerefiyye adlı kitabına, "**Fârâbî'nin eserinin kısaltılmışı**" diyenler olmuşsa da bu yanlıştır. Zira Safiyüddin, Fârâbî'nin fikirlerinin karşısındadır.⁽²⁶⁾

Safiyüddin'in bu kitabı, Irak genel valisi Şemseddin Cüveynî'nin 1286'da ölen oğlu Şerafeddin Harûn Cüveynî adına yazdığı söylenir.

Türk mûsikîsi nazariyesi açısından Safiyüddin'in kitapları hakiki birer kaynak teşkil etmiştir. Kendisinden sonraki müelliflerin yazdığı Edvârlar hep onun sistemi esas alınarak yazılmıştır.

Bu meyanda, O'nun kitaplarına değişik mûsikîşinaslar tarafından defalarca şerh yazılmıştır. Bu şerhleri ve şârihlerini daha sonra zikredeceğiz. Hâl böyle iken, asrımızda bazı mûsikîşinaslar, Fârâbî ve O'nun mûsikî nazariyelerine bugün "ölü nazariyeler" gözü ile bakmaktadır.⁽²⁷⁾

Safiyüddin, "Ebced" notası kullanarak eserler bestelemiş olup elimizde o'na ait olan yegâne eseri "Nevrûz Remel Beste" sidir. Mûsikîmizin en eski örneğidir.⁽²⁸⁾ Safiyüddin Urmevî, "Ortadoğunun zarlinosu" ünvanını da alarak Türk mûsikîsi ses sistemini ilk kez bilimsel olarak belgeleyen insandır. Kitâb'ül-Edvâr'ında makamları 15

(24) FARMER, H.G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966.

(25) YAVAŞCA, Alaaddin, <Safiyüddin Abdülmümin>, Kök Mecmuası, Sayı : 13, İstanbul 1982.

(26) YAVAŞCA, Alaaddin, <Safiyüddin Abdülmümin>, Kök Mecmuası, Sayı : 13, İstanbul 1982.

(27) AREL, Hüseyin Sadeddin, *Türk Mûsikîsi Kimindir*, İstanbul 1969.

(28) YAVAŞCA, Alaaddin, <Safiyüddin Abdülmümin>, Kök Mecmuası, Sayı : 13, İstanbul 1982.

fasla ayırarak incelemiştir. Mûsikî âletlerinden santur, nûzhe gibi sazları, İsfahân'da bulunduğu sırada icâd ettiği söylenir.⁽²⁹⁾ Safiyüddin'in icâd ettiği sazlara Lavta'yı da ekleyenler olmuşsa da, bu konuda bir kaynak gösterememişlerdir.⁽³⁰⁾

Safiyüddin Urmevî, hayatının tamamını Abbâsiler içinde geçirmesi ve o günün bilim dilinin Arapça olması sebebiyle eserlerini pek tabii olarak Arapça yazmıştır.

Eserlerinden;

Risâletü's-Şerefiyye'yi 1252 yılında Şemseddin Cüveynî'ye ithâf ettiği söylendiği halde⁽³¹⁾, herhangi bir kaynak göstermeden Şerâfeddin Harûn'a sunduğunu iddia edenler de vardır.⁽³²⁾ Diğer kitabı olan Kitab-ül Edvâr isimli nazariye kitabına birçok şerhler yazılmıştır. Bu eser;

- Şihâbeddin Abdullah Sayrâfî
- Hasan Kâşânî (XIV. yy.)
- Fahreddin Muhammed Hocendî
- Lütfullah Semerkândî
- Abdülkadir Merâğî (1360 ?-1435)

- Ahmed oğlu Şükrullah (1388-1465) gibi şârihler tarafından şerh edilmiştir. Mevlânâ Safiyü'd-din Abdü'l-mü'min bin Fâhirü'l Urmevî'nin eserlerinin bizce bilinen nüshaları;

- **Risâletü's-Şerefiyye:**

Nûruosmaniye Küt. 3647

Nûruosmaniye Küt. 3648

Bâyezîd Devlet Küt. 4524

(29) FARMER, H.G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966.

(30) ÖZTUNA, Yılmaz, <Safiyüddin>, Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi II, İstanbul 1969.

(31) FARMER, H.G, <Safiyüddin>, İslâm Ansiklopedisi X, İstanbul 1966.

(32) ÖZTUNA, Yılmaz, <Safiyüddin>, Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi II, İstanbul 1969.

Veliyüddin Küt. 2167

Âtîf Efendi Küt. 1598

Diğer eseri olan

Kıtabü'l-Edvâr;

- Nûruosmaniye Küt. 3653

- Nûruosmaniye Küt. 3654

- Ayasofya Küt. 2413

- Âtîf Efende Küt. 1598

- Fâtih Küt. 3661'de kayıtlıdır.

ABDÜLKÂDİR MERÂĞÎ (1360 ?-1435)

Yerli ve yabancı kaynaklarda Üstâd-ı Sâlis diye vasıflandırılan Merâğa'lı Abdülkâdir, pek değişik isimlerle anılır. Bazı kitabların dibâcelerinde, "**Abdülkâdir bin Gayîy'ül-Hâfızu'l-Merâğî**", batı dünyası "**İbn-i Gaybî**", bazı ortadoğu kaynakları da "**Ebu'l-Fâzıl Hâce Abdülkâdir bin Gaybiyu'l-Hâfızu'l Merâğî**", "**Hoca Abdülkâdir**" ve yalnızca "**Merâğalı**" olarak anılan bu ünlü Türk âlimi ve mûsikîşinâsı, Azerbeycân'ın Merâğa şehrinde doğmuştur. Doğum tarihi kesin belli değildir. Tahminlere dayanan tarihler 1360 civârındadır.

Bu büyük mûsikî âlimini ülkemizde ilk kez inceleyen Râuf Yek-tâ Bey olmuştur.⁽³³⁾ Babası, devrinin ünlü âlimlerinden olan Gıyâseddin Gaybî'dir. Merâğalı, babası için "Birçok bilim dalında üstün bilgisi vardır. Özellikle mûsikînin pratik ve teorisinde üstâd'dı" der.⁽³⁴⁾ Bundan da anlaşılıyor ki, Abdülkâdir, babasından çok istifâde etmiştir. Babasının ölümünden sonra Tebriz'e geldi. Daha sonra İlhanlılar'ın hizmetine girerek önce hükümdar Sultan Hüseyin'e, sonra 1380 yılında Sultan Ahmed Çelâyerî (1374-1382)'ye nedîm oldu. Döneminin büyük mûsikîşinâsı Rızâeddîn Rıdvân Şâh'ın 1377'de

(33) YEKTA, Raûf, *Esâfîz-i Elhân*, İstanbul 1318.

(34) KAM, Rûşen Ferit, <Abdülkâdir Merâğî>, Radyo Mecmuası II, Sayı :17, 1943.

düzenlediği bir yarışmada bir Ramazan boyunca 30 ayrı Nevbet-i Müretteb besteleyerek bu yıllardaki ününü bize kadar haber veriyor.

Timur'un Azerbaycan'ı istilâsı (1386) ile Sultan Ahmed'le birlikte Bağdat'a gelmiştir. Timur'un Bağdat'ı da ele geçirmesi üzerine Sultan Ahmed Yıldırım Bâyezîd'e sığınmış, Abdülkâdir ise Timur'un eline düşmüştür. Timur birçok ilim ve san'at adamı gibi, O'nu da Semerkand'a gönderdi. 1397'de Timur'un sarayında hizmet ettiği biliniyor. 1399'da ise Timur'un oğlu Miranşâh'ın (Ölm.1400) nedimleri arasındadır.⁽³⁵⁾

Bu nedimler arasında, Merâğalı ile birlikte Kutbeddin-i Nâyî, Habîbî Üdî, Arderîşî Çengî gibi devrin ünlü mûsikîşinâsları da vardı ⁽³⁶⁾.

Bestekâr ve mûsikî nazariyatçısı olan Merâğî, Timur'un sınır hastası olan oğlunun rahatsızlığına, çevresindeki insanların sebep olduğu düşüncesi ile bütün nedimlerin öldürülmesini emrettiyse de, Abdülkâdir bir derviş kılığına girerek Bağdat'a kaçmış, eski efendisi Ahmed Celâyerî'nin yanına sığınmıştır. 1401 yılında Timur'un Bağdat'ı tekrar istilâ etmesi üzerine Abdülkâdir bir süre saklandı ise de bir rastlantı, O'nu Timur'la karşı karşıya getirir. Hiddetlenen imparator idâmını emreder. Ancak Kur'ân-ı Kerîm'den bir sûreyi çok güzel bir üslûbla okuyunca bağışlanır ve eski itibârı da geri verilir. Bir süre Timur'la dolaştı. Timur'un Hindistan seferi sırasında Semerkand'a gitmek üzere izin istedi. Bu ricâsını kabul eden Timur, bir de nişân yazılmasını emretti.

1421 tarihinde, Abdülkâdir'in, Osmanlı ülkesine gelerek günün padişahı II. Murad'a, Makâsîdül-Edvâr isimli kitabını sunduğu ve Osmanlı ülkesindeki siyasi karışıklık yüzünden Semerkand'a geri

(35) FARMER, H. G, <Abdülkâdir Merâğî>, İslâm Ansiklopedisi I, İstanbul 1966.

(36) YAVAŞCA, Alaaddin, <Abdülkâdir Merâğî>, Kök Mecmuası, sayı: 13
İstanbul 1982.

döndüğü iddialarının bulunmasına⁽³⁷⁾ rağmen, bu husus tartışmalara yol açmıştır ve kesin delillere bağlanamamıştır.

Timur'un ölümünden sonra oğlu Mû'ineddin Şâh'a intisâb etti. Torunu Hâlil Mirzâ'dan himâye gördü ve Şahrûh'un sarayında bulundu. Şahrûh Mirzâ, taht şehrini Herat'a nakledince Herat'a geldi ve 1435 tarihinde Herat'ta vebâ hastalığına yakalanarak vefat etti.

Abdülkâdir Merâğî, doğu dillerini iyi bilen, bestekâr, nazariyâtçı, hânende, şâir, hâfız ve iyi bir hattât idi. Bu ünlü müzikolog, mûsikîşinas ve Türk mütefekkeri, mûsikîmizin ses unsurunu fizik yönünden incelemiş ve açıklamasını yapmıştır. Bu nazari bilgileri ve devirleri ve mûsikîmiz formlarını ve çalgılarını, muhteviyât bakımından birbirine benzeyen 6 adet kitabda anlatmış ve bunların bazılarını sultanlara ithâf etmiştir.

Bu kitaplar tamamen müstakil eserler olmayıp biri diğerinin kısmen hülâsası veya değişik terkîbdeki bir şeklidir.⁽³⁸⁾ Kitapları incelendiğinde, bunların birbirlerini tamamladığı ve bir kitabda tamâmen ifade edilmemiş konuların bir diğer eserinde açıklandığı görülür.⁽³⁹⁾

Meselâ; "**Makâsîdü'l-Elhân**"da, Safiyüddin'in bir oktavda 18 sesi elde ediş metodunu anlatan Abdülkâdir, bunun dışında ve daha geliştirilmiş bir sistem bulduğunu söyler, ancak bahsettiği sistemi **Câmi'ül-Elhân**'da izah eder. Yine Makâsîdü'l-Elhân'da sazların yalnızca isimlerini verir, Câmi'ül-Elhân'da açıklar. **Fevâid-i Aşere**'de ise, bir kısmını şekilleri ile gösterir."⁽⁴⁰⁾

Şimdi Abdülkâdir'in bu altı kitabının bugün elimizde bulunan nüshalarını zikredelim:

(37) YEKTA, Raûf, *Esâtîz-i Elhân*, İstanbul 1318.

(38) ARPAD, Ehad, <Abdülkâdir Merâğî>, Küçük Türk İslâm Ansiklopedisi.

(39) BARDAKÇI, Murad, *Marâğalı Abdülkâdir*, İstanbul 1986.

(40) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

1- CÂMÎ'ÜL-ELHÂN (Farsça) :

- İstanbul Nûruosmaniye Küt 3644 numarada
- İstanbul Nûruosmaniye Küt. 3645 numarada (bu nüsha eksiktir⁽⁴¹⁾)
- Oxford Bodlein Küt. March 282 (Bu nüsha 1405 tarihli müellif hattı olup, oğlu Nûreddin Abdurrahmân'a ithâf etmiştir ve yine müellif hattı ile 1413 de bazı ilaveler yapılmıştır)⁽⁴²⁾
- Aynı Küt. Şahrûh'un oğlu Bay Sungur'a ithaf edilmiş nüsha⁽⁴³⁾
- İstanbul Belediye Küt. 057

2- MAKÂSİD'UL-ELHÂN (Farsça) :

- Râuf Yektâ Bey (Şubat 1423 tarihli müellif hattı ve II. Mahmud'a ithaf)
- Topkapı Sarayı Küt. R-1726 numarada
- İstanbul Nûruosmaniye Küt. 3656 numarada
- İran, Meşhed, Razavi Küt. 539 numarada
- Aynı Küt. 6454 numarada
- Tahran Melik Küt. 823/1 numarada
- Aynı Küt. 1656 numarada
- Tahran Üniversite Küt. 3203 numarada
- İstanbul Belediye Küt. K-4 numarada
- Oxford, Bodlein Library 1843 numarada
- Aynı Küt. 1844 numarada
- Aynı Küt. Quesley 385 numarada
- Hollanda, Leiden Üniversitesi Küt OR 271 numarada
- Celâleddin Çelebi Nüs. Konya Mevlânâ Müzesi Küt.

3- ŞERH'UL-KİTÂB'UL EDVÂR :

- İstanbul Nûruosmaniye Küt. 3651/a (müellif hattı)

(41) BARDAKÇI, Murad, *Marâğah Abdülkâdir*, İstanbul 1986.

(42) BARDAKÇI, Murad, *A.G.E*

(43) BARDAKÇI, Murad, *A.G.E*.

- Topkapı Sarayı Küt. A. 3450 numarada
- İstanbul Belediye Küt O. 24 numarada
- İran, Şiraz, Dr. Visâl Küt. 29 numarada
- Tahran, Melik Küt 1647 numarada

4- **FEVÂ'İD-İ AŞERE** (Farsça) :

- İstanbul Nûruosmaniye Küt. 3651/II de
- İstanbul Belediye Küt. O. 58 de

5- **ZÜBDET'ÜL-EDVÂR** :

- Râuf Yektâ Bey. "Bu nüshanın şu anda nerede olduğu meçhul. Osmanlı İmparatorluğu Tahran büyükelçisi Münif Bey tarafından Tahran'da bulunup, Râuf Yektâ Bey'e hediye edildiği biliniyor".⁽⁴⁴⁾

6- **KENZ'ÜL-ELHÂN** :

- Tahran, Melik Küt. 6317/2 de

"Kayıp olduğu bilinen bu kitabın belki o olabileceği zannı ile bu numara verilmiştir."⁽⁴⁵⁾

Abdülkâdir Merâğî, kendi zamanına kadar gelen ikâ'lara (usûl) 7 adet de kendisi ilâve eder;

1- **DARB-I REBÎ** : 24 zamanlı olan bu Devir'i "Tebriz'de bulunduğu sırada Sultan Hüseyin için yapar"⁽⁴⁶⁾ :

te ne nen te ne nen te ne nen te ne nen te ne nen

2- **DARB-I FETH** : 49 zamanlı olan bu Devir'i de, "Uveys Oğullarından Şeyh Ali'nin, ağabeyi Ahmed'e karşı kazandığı savaş gününün⁹ ifâdesi olması için yine Şeyh Ali'nin emri ile yapmıştır"⁽⁴⁷⁾.

te nen te nen te ne nen te ne nen te ne

te nen te ne nen te nen ten te ne nen

te ne nen te ne nen te ne nen te ne nen.

(44) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(45) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(46) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(47) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

3- DEVR-İ ŞÂHÎ : 30 zamanlı usûldür.

"Bu usûlü de Sultan Ahmed Celâyerî'nin Merâğî ile birlikte Bağdat'da bir kayık gezintisinde, kayığı çeken otuz kürekçinin adedine uygun olarak ve Cüneydî Bağdâdî'nin bir beyti ile beste yapması emri üzerine orada yapmıştır"⁽⁴⁸⁾.

te ne nen te nen ten ten te nen te ne nen
ten ten te nen te nen ten

4- DEVR-İ MİTEYN : 200 zamanlı usûl.

"Timur'un torunu ve veliahdı Gıyaseddin Muhammed'in bütün usûllerden daha büyük olması şartı ile verdiği emir üzerine yapmıştır"⁽⁴⁹⁾.

5- KUMRİYE : 8 zamanlı bir usûldür.

"Hokand şehrinde Sultan Halil'in kumruların ötüşü ile aynı vezinde olması isteği üzerine yapmış"⁽⁵⁰⁾.

te ne nen te ne nen

6- DEVR-İ ADL : 28 zamanlı bir usûldür.

"Abdülkâdir bu usûlü de Şahrûh için yapar"⁽⁵¹⁾:

ten ten te ne nen te ne nen te nen
ten te ne nen ten te ne nen

7- DARB-I CEDÎD : 14 zamanlı usûldür:

te ne nen te ne nen te nen te nen.

(48) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(49) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(50) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(51) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

İSLÂM MÛSİKÎSİNDE EDVÂRLAR'IN MUHTEVİYÂTI

İslâm mûsikîsinde teorinin ana bölümlerini ve nazariyesini anlatan "Edvâr" adındaki bu kitaplar incelendiğinde genellikle iki bölümden oluştukları görülür :

a-) Ses sistemi ile bundan kaynaklanan ve genel adıyla mākâmat ve ilgili unsurları ,

b-) İkâ' (ritm).

Edvârlarda genellikle bir Duâ'nın (münâcât) ve çalışmanın ithâf edileceği kişiye medh'in yer aldığı mukaddimeden sonra teknik bilgilere geçilir.

Önce mûsikînin anlamı açıklanır, ses ve sesle ilgili kavramların tarifi ve izâhı verilir. Ses sistemi hayali bir telin üzerinde ifâde edilerek aralıklar belirlenir. Bu aralıkların mülâyim (uyumluluk) ve mütenâfir (uyumsuzluk) özellikleri açıklanır ve birbirleriyle olan münasebetleri anlatılır. Sonra cinsler anlatılır. Bunlardan hareketle Makam konusuna gelinir. Âvâze, Terkîb ve Şu'beler incelenir. Sonra İkâ' bahsine gelinir. İkâ' ın tarifi, temelleri ve oluşumu anlatıldıktan sonra o zamanın usûllerine (devirler) geçilir.

Şimdi; Edvârların yazılış tarzına misâl olmak üzere Urmevî'nin ünlü kitabı "Kitâb'il-Edvâr"ını inceleyelim.⁽⁵²⁾

Mukaddimeden sonra şu fasılları ihtivâ eder:

- 1- Nağmenin tarifi ve tizlik-peslik
- 2- Perdelerin taksimi
- 3- Aralıkların oranları
- 4- Uyumsuzluğun nedenleri
- 5- Uyumluluk

(52) ELHÂC HAŞİM, Muhammedu'r-Receb, *Kitabü'l-Edvâr li Saftuddîn Abdülmü'mîn Urmevî'ül-Bağdâdî, Şerh ve Tahkik*, Bağdat 1980.

- 6- Devirler ve oranları
- 7- İki telin oranlanması
- 8- Ud telleri
- 9- En çok kullanılan devirler
- 10- Diğer devirler
- 11- Iskalalar
- 12- Akord biçimleri
- 13- İkâ'devirleri
- 14- Nağmelerin tesirleri
- 15- Eser örnekleri

İSLÂM MÛSİKÎSİNDE GELENEKSEL SES SİSTEMİMİZ

(Perdeler, Cinsler, Makamlar, Âvâzeler, Şu'beler ve Terkîbât)

Tatbikâtı çok eskilere giden, nazariyatı ise ilk defa Safiyüddin Abdülmü'min tarafından izâh edilen ses sistemimiz bir sekizliğin gayri müsâvî onyedî aralığa bölünmesidir. Bu sistemin ne zamandan beri kullanıldığı bilinmemektedir. İlk defa Safiyüddin tarafından Kitâb'ül-Edvâr'ında sistemin seslerini ve bu seslerin elde edilmesini, aralarındaki nisbetleri bildirmiş ve ondan sonra gelen nazariyatçılarda bu nisbetleri aynen almışlardır⁽⁵³⁾. Bu sistem yaklaşık 1000 seneden beri kullanılmaktadır. Ancak bazı nazariyatçılar ufak tefek ilâvelerde bulunmuşlar ve bu ilâveler sonucu sistemin bazı seslerinin adlarında ve yerlerinde değişmeler olmuştur.

PERDELER : 17 gayri müsâvî aralığa bölünen bir sekizlide ilk sesin sekizlisi ile birlikte 18 perde meydana gelmektedir. Bu perdelerin bir kısmı Tam (ASL), bir kısmında yarım (Nim veya ârizî) perdeler olarak sayılmıştır. Önce insan sesinin vüs'atı, sonra sazların hududu

(53) TURA, Yalçın, *Türk Mûsikîsinin Meseleleri*, İstanbul 1988.

gözönüne alınarak bir sekizli esas tutulmuş ve bu ana sekizlinin altına ve üzerine taşmak sûretiyle iki sekizli elde edilmiştir.

Ana sekizli şu ana perdelerden oluşur;

Yegâh-Dûgâh-Segâh-Çârgâh-Pençgâh-Şeşgâh-Heftgâh- Heştgâh

Sistemin iki sekizlideki ana perdeleri ise şunlardır;

**Yegâh-H.Aşiran-Irak-Rast-Dûgâh-Segâh-Çârgâh-Nevâ-Hüseynî-Evc-
Gerdâniyye-Muhayyer-Tîz Segâh-Tîz Çârgâh-tîz Nevâ**

Bu sistem Nim (ârizî) perdelerin ilâvesi ile şu hali alır;

YEGÂH, Pest Bayâtî, Pest Hisâr, **H.AŞİRAN**, **A.AŞİRAN**, Irak, Rehâvî, **RAST**, Şûrî, Zengûle, **DÜGÂH**, Kürdî, **SEGÂH**, Bûselik, **ÇÂRGÂH**, Sâbâ, 'Uzzâl, **NEVÂ**, Bâ-yâtî, Hisâr, **HÜSEYNÎ**, **ACEM**, Evc, Mâhûr, **GERDÂNİYYE**, Şehnâz, **MUHAYYER**, Sûnbûle, **TÎZ SEGÂH**, Tîz Bûselik, **Tîz ÇÂRGÂH**, Tîz Sâbâ, Tîz 'Uzzâl, **Tîz NEVÂ**

Bu perdeler Ebced nota yazım sistemi ile şu harflerle gösterilirdi : Sistemin başlangıç perdesini "Re-Yegâh" kabul edersek, diğer harfler şu perdelerin karşılıkları olur: Yegâh (A);

1 Pest Nim Hisâr (B); 2 Pest Hisâr (C); 3 Hüseynî Aşiran (D); 4 Acem Aşiran (h); 5 Irak (V); 6 Geveşt (Z); 7 Rast (H); 8 Nim Zengûle (T); 9 Dik Zengûle (Y); 10 Dûgâh (YA); 11 Kürdî (YB); 12 Segâh (YC); 13 Bûselik (YD); 14 Çârgâh (Yh); 15 Nim Hıcaz (YV); 16 Dik Hıcaz (YZ); 17 Neva (YH); 18 Nim Hisâr (YT); 19 Dik Hisâr (K); 20 Hüseynî (KA); 21 Acem (KB); 22 Evc (KC); 23 Mahur (KD); 24 Gerdaniye (KH); 25 Şehnâz (KV); 26 Dik Şehnâz (KZ); 27 Muhayyer (KH); 28 Sûnbûle (KT); 29 Tîz Segâh (L); 30 Tîz Bûselik (LA); 31 Tîz Çârgâh (LB); 32 Tîz Nim Hıcaz (LC); 33 Tîz dik Hıcaz (LD); 34 Tîz Neva (LH)

CİNSLER

Bu ses sisteminde üç küçük aralığa bölünmüş olan bir dörtlüye Cins adı verilmiştir. Sistemin ezgi teşkiline yarayan dörtlüleri şunlardır;

1- 'Uşşâk	6- Irak
2- Nevâ	7- Isfahân
3- Bûselik	8- Büzürk
4- Rast	9- Zirefkend
5- Nevrûz	10- Rehâvî

Safiyüddin'de ve daha sonraki diğē nazariyatçılarda makam, Âvâze, Şu'be ve Terkîblerde şunlardır;

MAKAMLAR

Cinslerin yanyana gelmesiyle meydana gelen devirlerdir. Safiyüddin'denberi bu oniki devir esas alınmıştır. Daha sonra "makam" ismini almışlardır:

1- Nevâ	7- Büzürk
2- Bûselik	8- Zirefkend
3- Rast	9- Rehâvî
4- Hüseynî	10- Zengüle
5- Irak	11- Hicâzî
6- Isfahân	12- 'Uşşâk

ÂVÂZE

Bu oniki makama ilâveten daha dar bir saha içinde yer alan ezgilerdir. Önceleri 6 iken yedinci gezegenin bulunmasıyla 7 tane olmuştur:

- 1- Gûvâşt
- 2- Nevrûz
- 3- Selmek
- 4- Gerdâniyye
- 5- Mâye
- 6- Şehnâz
- 7- Hisâr

ŞU'BELER

Ezgi seyirleri, başlangıç veya karar perdelerine göre 4 ana perde, 4 şu'be halinde düzenlenmiştir. Bunlar da;

- 1- Yegâh
- 2- Dûgâh
- 3- Segâh
- 4- Çârgâh dır.

TERKİBLER

Muhtelif cinsler,değişik şekillerde bir araya getirilmek suretiyle bir takım terkîbler (makamlar) meydana gelmiştir. Bunların sayısı önceleri 24 iken sonra 48'e çıkarılmış, "terkîbata nihâyet yoktur."⁽⁵⁴⁾ denilerek sayısız terkîb yapılabileceği söylenmiştir. Abdülkâdir'de terkîbler şu'be ismi adı altında zikredilmiştir.Tam ve bağımsız diziler olmayıp,makamların işlenmesine ve eklendikleri makamın zenginleştirilmesine yararlar.⁽⁵⁵⁾

1- Dügâh	7- Mâhûr	13- Evc	19- Zâvilî
2- Segâh	8- NevrûzıHârâ	14- Niyrizî	20- Isfahânek
3- Çârgâh	9- Bayâtî	15- Müberka'	21- Hûzî
4- Pençgâh	10- Hisâr	16- Rekb	22- Nihâvend
5- Aşîran	11- Nühüft	17- Sâbâ	23- Muhayyer
6- Nevrûz-i Arab	12- 'Uzzâl	18- Hûmâyûn	24- Bestenigâr ⁽⁵⁶⁾

Bu ses sistemi kâinatın temel unsurları ile de münâsebete geçirilmiştir:

18 perde	18 bin âlemle
12 makam	12 burçla
7 âvâze	7 seyyâreyle
4 şu'be	Anâsır-ı Erbâ'a ile
24 terkîb de	24 saatle münasebetdedir.

Eski edvâr kitaplarına göre sesin elde edilişi, makam, Âvâze, şu'be ve terkîbler anlatıldıktan sonra ikâ' veya bugünkü deyişle ritim konusu bu kitapların son bölümünü oluşturur.

Eski nazariyâtçılar, Edvârlarında önce ikâ'ın tarifini yaparak,

(54) NÂSİR, Abdülbâki Dede, *Tetkik ü Tahkik*, İstanbul Ün. Küt. 5572 .

(55) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(56) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

unsurlarını, direklerini, birbirleriyle yaptıkları bileşimleri ve o zamanın Devirlerini yani "usûllerini" anlatırlar.

Abdülkâdir, îkâ'ı "aralarında belirli ve sınırlı zamanlar olan vuruşlar topluğu " şeklinde tarif eder.⁽⁵⁷⁾

Klasik edvâr kitaplarında îkâ' ritmik devirdir ve iyi telâffuzla yani "Prozodi" ile yakın alâkası vardır. İkâ'ın birçok kuralları Arûz'un temellerinden oluşur. İkâ'lar Arûz bahirleri ile münâsebettedir.

Arûzda olduğu gibi, îkâ'ın temelini de heceler oluşturur. Bir hecenin sonunda, harfin sesli veya sessiz olmasına (müteharrik veya sâkin) göre değerlendirilir.

Yukarıda geçen Direklere îkâ' bahsinde "rükn" denilir.

Rükn, hecelere tekâbül eder. Hecelerin yani rüknlerin ifadesi için ya ; "ten", "nen", "te", "ne" şeklinde heceler, veya Arûz kalıpları olan "fe i lün", "me fâ i lün" vs. gibi heceler zinciri kullanılır.

İkâ'ın yine kendi aralarında ikiye ayrılan üç "direği" yani "rükn" lerı vardı ki bunlar aynı zamanda Arûzda meydana getiren unsurlardır.

Bu unsurlar "**sebeb**", "**veted**", "**fasıla**" dır.

I. SEBEB

a- Sebeb-i hafif : Biri müteharrik (sesli) diğeri sakin (sessiz) iki harften oluşur "ten" şeklinde ifade edilir. Ölçü değeri 1/4 dür.

b- Sebeb-i Sakîyl : İki harfide müteharrik (sesli) dir. "te ne" şeklinde ifade edilir. 2/8 lik değerdedir.

II. VETED

a- Veted-i Mecnû' : Üç harflidir; ilk iki harfi müteharrik, sonuncusu sakindir. "te nen" şeklinde 1/8+1/4 lük değerdindedir.

b- Veted-i Mefrûk : Bu da üç harflidir. Birinci ve üçüncü harfler

(57) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

müteharrik, ortadaki ikinci harf ise sakindir. "tâ nî" biçiminde ifade edilir.

III. FÂSILA

a- Fâsıla-i Suğrâ : İlk üçü müteharrik ve sonuncusu sakın olmak üzere dört harflidir. "te ne nen" şeklinde ifade edilir. 2/8 ve 1/4 yani dört sekizlik değerindedir.

b- Fâsıla-i Kübrâ : Beş harflidir. Harflerin ilk dördü müteharrik sonuncusu ise sakindir. "Te ne ne nen" şeklinde gösterilir. Değeri; 3/8 ve 1/4 lükdür.

Kısa ve uzun zamanları anlatabilmek için "harf" ve "hece" kavramları ile açıklanan bu "direk"ler, aralarında birleşerek usûlleri meydana getirirler.

Klasik Edvâr kitaplarında îkâ' bahsinde usûlün zamanını ifade eden birde "Nakre" unsuru vardır. Günümüzde vuruş karşılığı olarak kullanılan bu terim eski kitaplarda "direk" lerin birleşmesinden meydana gelen usûllerin birim zamanının bir ifadesidir.

Şimdi eski usûllerden bir kaçını zikrederim:

1-) Sakîyl-i Evvel : (16 zamanlıdır)

te nen te nen te ne nen ten te ne nen

2-) Sakîyl-i Remel : (24 zamanlıdır)

ten ne nen te ne nen ten ten ten ten ten ten te ne nen

3-) Türkî-i asl : (20 zamanlıdır)

ten te ne nen te ne nen te ne nen te ne nen ten vs gibi.

İSLÂM MÛSİKÎSİNDE

FORMLAR

Ana hatlariyle incelemeğe çalıştığımız, XIII-XVI. asırlar arasındaki dönemde kullanıldığını Abdülkâdir Merâğî'den öğrendiğimiz dönemin mûsikî formlarını da kısaca şöyle nakledebili-

riz.(58)

1-) NEŞİD-İ ARÂB : Usûllü ve usûlsüz bölümlerden meydana gelir. Önce Arapça bir "Dubeyt" okunur. Buna "nasr'un nağamât" adı verilir. Sonra "Nazm'un-nağamât" denilen bir beyit icrâ edilir. Eser bu şekilde devâm eder. Her bölüme "ŞATIR" adı verilir. Bu formda daha önceleri remel ve muhammes usûlleri kullanılmışsa da, sonraları istenilen usûl kullanılmıştır. eğer güfte Arapça değil de Farsça olursa, forma bu takdirde "NEŞİD-İ ÂCEM" denir.

2-) BASİT : Sakîyl-i evvel veya sakîyl-i sâni usûlleriyle bestelenen Arapça bir kıt'adır. "TARİKA veya PÎŞREV" adını alan sazla icrâ edilen bir giriş kısmından sonra "BÂZGEŞT" yahud TEŞYİ'A" denilen bir nakarat, daha sonra da meyân olarak kabul edilen "SAVT'ÜL-VASAT" kısmı gelir. Savt'ül-Vasat'ın yapılmadığı da görülür.

3-) NEVBET-İ MÜRETTEB : Formların en büyüğü ve bestelenmesi en zor olanıdır. "KAVL-GAZEL-TERÂNE ve FERÛDÂŞT" adı verilen dört bölümden meydana gelir. KAVL Arapça bir şiiirdir. GAZEL Farsça beyitlerden oluşur. TERÂNE kısmı rubâi vezinlerindendir. FERÛDÂŞT ise KAVL biçiminde bestelenmiştir.

"Abdülkâdir 1377 yılında Celâyir Sultanı Hüseyin'in huzurunda Ramazan ayı boyunca her gün bir Nevbet-i Müretteb besteleme" bahsine girmesi üzerine yaptığı bu eserlere, beşinci bir kısım eklemiş ve iki beyitlik bir müstezâdî, Ferûdâşt bölümünden sonra kullanmıştır.

(59)

4-) KULLİ'D-DURÛB : Bütün usûllerin ardarda kullanıldığı bir formdur. Bir saz girişi, yani tarîka'nın ardından nakarat olan "TEŞYİ'A" gelir. Eser bütün ikâ' devirlerinin peşpeşe kullanılması ve karara gidilirken başlangıçdaki devire (usûl) dönülmesi ile tamam-

(58) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(59) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

lanır.

5-) KULLÎ'N-NAĞAM : Bu form iki biçimde olur:

a- 6 Âvâze ve 24 şûbenin tamâmı bir kıt'a içerisinde kullanılır. İstendiği takdirde Terkîblere de yer verilir ve eser böylece 91 diziyi ihtivâ eder.

b- Yine bir kıt'a içerisinde, oktavı meydana getiren 17 sesin tamâmında dolaşılır. Ancak bu iş yapılırken uyumsuz ezgiler yapmaya dikkat edilir.

6-) KULLÎ'D-DURÛB VE'N-NAĞAM : Bir eser içinde bu iki ayrı formun bir arada kullanıldığı şekildir.

7-) DARBEYN : Aynı anda iki ayrı usûl kullanılarak yapılır. Yani sağ elle birinci usûl vurulurken, sol elle ikinci usûl vurulur. MÛT-TEHÎD ve MUHTELÎF isminde iki türü olan darbeynde aynı anda dört usûlde icrâ edilebilir. Yani iki elle iki ayrı usûl vurulurken ayaklarla da iki ayrı usûl vurulur. Zamanlardan artan kısımlarda "Nakarât-ı Hârice" adı verilir.

8-) AMEL : İranlıların kullandığı Farsça güfteli besteleridir. Bir Amel'de "Matlâ-Cedvel-Savt'ul -vasat ve Teşyâ" bölümleri vardır.

9-) NAKİŞ : Gazellerden meydana gelir. Beste biçimi amel'in girişini oluşturan Matlâ gibidir. Savt'ül-vasat ve Teşyâ kısımları yoktur. Bir gazel bittiğinde bir diğerine geçilir.

10-) SAVT : Elfâz-ı Nakarât adı verilen terennüm sözlerinin kullanılmadığı bir formdur. Meyânhâne ve Teşyâ kısımları yoktur.

11-) HEVÂYÎ : Yalnız erkeklerin okuduğu eserlerdir, bunlara MERDOMZÂD da denilir.

12-) PÎŞREV : Güftesiz mûsikî formudur. Hanelerden meydana gelirler, 15 haneye kadar yapılabilirler. Her hanenin sonunda tekrar edilen SERBEND-İ Pişrev adında bir bölüm vardır.

İSLÂM MÛSİKÎSİNDE ÇALGILAR

O devre ait mûsikî âletleri hakkında en tafsilatlı bilgiyi yine Abdülkâdir Merâğî'nin eserlerinde buluyoruz⁽⁶⁰⁾. Bize bu hususta bilgi veren diğer bir müellifte Merâğî'nin oğlu Abdül'aziz Çelebi'nin Neka-vâtü'l-Edvâr isimli eseridir.⁽⁶¹⁾

Her iki müellif de mûsikîmiz çalgılarını aynı tasniflerle anlatmışlardır.

İslâm mûsikî tarihinde, o dönemde kullanılan çalgıların teknik özelliklerini en düzgün biçimde açıklayan ve bilimsel bir tasnife tâbî tutarak yapım şekillerini ve akordlarını izah eden Merâğî, çalgıları üç grupta toplar. Ayrıca insan sesini de en mükemmel mûsikî âleti olarak vasıflandırır. İnsan sesi dışındaki diğer mûsikî âletlerini, Telli, Nefesli ve kendi icâdı olan Taslar ve Levhalar, yani ritm ve vurmali çalgılar şeklinde sınıflandırır.

Merâğî, telli ve nefesli çalgıları icrâ biçimlerine göre de gruplara ayırmıştır. Üzerinde pozisyonları olan telli ve nefesli çalgılara "MUKAYYEDÂT" ismini vermiştir. Açık tellerden ve bitleştirilmiş kamışlardan meydana gelen sazlara "MUTLAKÂT" adını vermiştir. Telli çalgılar grubunda bulunan yaylı çalgılara ise "MECRÛRÂT" dendiğini nakleder.⁽⁶²⁾

TELLÎ ÇALGILAR

1- ÜD-I KADÎM : 4 çift tel takılır. Yani 8 tellidir. Teller çift çift akord edilir.

2- ÜD-I KÂMİL : Telli sazların en gelişmişidir. 5 çift teli vardır.

3- TARAB'UL-FETH : Beş veya altı tel takılır. Bunların beşi üd

(60) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

(61) AREL, Hüseyin Sadeddin, «Fatih Devrinde Türk Mûsikîsi», Mûsikî Mecmuası, sayı : 63-65, İstanbul 1953.

(62) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

gibi akord edilir. Altıncısı ise çalanın isteğine göre herhangi bir sese akord edilir.

4- ŞEŞTAY : Üç değişik şekli vardır. Birinci şekil Şeştay'ın biçimi ^{ar}mut gibi olup teknesi ûda benzer. Altı tel takılır ve bunlar çifter çifter akord edilir. Sapı perdelidir. Perdesiz olanı daha makbuldür. İkinci Şeştay'ın teknesi ve göğsü yine ûd gibidir. Fakat sapı daha uzundur, telleri üç çifttir. Üçüncü çeşit Şeştay ise ikinci tipe benzer, ancak bu tipte göğüs üzerinde 15 çift tel daha vardır, özellikle Anadolu'da kullanılır.

5- TARAB-RÛD : İki ana teli vardır. Şeştay'dan farkı ise göğüs üzerinde her iki tarafta da 30'ar dan 60 tel daha vardır. Teller çifter çifter akord edilir.

6- TANBÛR-U ŞİRVÂNİYAN : Şekli armut gibidir. Sapı uzun olup perdelidir. Üzerinde iki tel vardır.

7- TANBÛRE-İ TÛRKÎ : Teknesi ve göğsü, Şîrvân tanburundan küçük, sapı ondan daha uzundur. Göğsü düz olup isteğe göre iki veya üç tel takılır.

8- RÛH-EFZÂ : Teknesi turunca benzer, altı tel takılır. Bunların ipek olan dördü iki çift olarak Türk tanburu gibi akord edilir. Pirinç olan diğer iki teli ise icrâcının isteğine göre akord edilir.

9- KOPUZ-U RÛMÎ : Ağaç olan gövdesinin içi oyuktur. Küçük bir ûda benzer. Göğsünün yarısına deri gerilir. Beş çift tel takılır ve ûd gibi akord edilir.

10- OZAN : Teknesi diğer sazlardan daha uzundur. Göğsünün 4/6 sına deri gerilir. Üç tel takılır, ağaç bir mızrapla çalınır.

11- REBÂB : Üç, dört, bazen de beş tellidir ve akordu ûd gibi yapılır.

12- RÛD-I HÂNÎ : Göğsünün yarısına deri gerilir. Altı tellidir. Bu tellerin dördü ipek, ikisi ise pirinçtir. Bu ikisi isteğe göre tek tek

veya çift akord edilir. Akordu ûd'a benzer.

13- TERENTAY : Altıgen ve sapı 104 cm.uzunluğundadır. Tek, ipek telli bir çalgıdır.

14- ŞİDİRGU : Teknesi, göğsü ve sapı uzun olup, göğsünün yarısına deri gerilir. Dört adet telinin akordu ûd gibi yapılır.

15- KÜNKERE : İki kabak sıkıca birbirine bağlanarak üzerine bir göğüs tahtası takılır. Perdeli ve tek tellidir.

16- TUHFETÜ'L-ÛD : Eni ve boyu ûd'un yarısı kadar olup 12 teli vardır.

17- PİPA : Teknesi daha sığ olup,göğüs tahtası çok ince ve yüksek perdelidir. Dörd teli vardır.

18- KÂNÛN : Teknesi ve göğsü üçgendir. Sapı olmaz. Telleri pirinç olup üçer üçer akord edilir.

19- YATUGAN : Uzun bir tahta şeklindedir ve göğsüne 17 tel takılır. Tellerin altında eşikler bulunur. Teller sağ elle çalınırken istenilen sese göre sol elle de eşikler oynatılır.

20- ÇENG : Üzerine bir deri gerilmiştir. Deri üstündeki bir eşikten gerilen teller 24 iseğe,35 tel gerildiğinde olur.

21- EĞRİ : Çenge benzer. Ancak Çeng'in deri olan kısmı Eğri'de tahtadır.

22- SÂZ-I DOLAP : Çok eski bir sazdır. Davulu andırır. İç kısmında boydan boya gerili teller bulunur. Dış kısmında ise içerdeki tellere dokunan uzunluklar vardır. İçerde bulunan bir tekerlek, dışarıya uzanan bir kolla çevrildiğinde tellere mızrap görevini yapan uzantıların dokunması ile ses elde edilir.

23 MUĞNÎ : Urmevî tarafından icat edilen bu saz,bir tahta üzerine 24 adet tel gerilmesiyle oluşur.

24- KEMENÇE : Yaylı çalgılardandır. Yapımında Hindistan cevizi kullanılmıştır. Tel olarak at kılı kullanılır. Genellikle,tekne oyul-

muş ağaçdandır. Göğsüne inek kalbinin zarı geçirilir ve ipek tel kullanılır.

25- GİJEK : Gövdesi, içi oyulmuş sandal ağacından yapılır. Göğsüne deri gerilir. Kemençe'den daha büyük olan Gijek'e 10 tel takılır ve bu tellerden daha yüksek olan ikisi üzerinde yay çekilir. Diğer teller âhenk telidir.

26- NÂY-I TANBUR : Tanbûr-i şîrvâniyân veya Tanbûr-i Türkî'nin yay ile icrâ edilenidir. İki veya daha çok tel takılır.

27- YEKTAY : Teknesi dörtgen olup iki yüzüne de deri gerilir. Sapı çok kısadır. Üzerinde at kılından tek bir teli vardır. Yayla çalınır.

NEFESLİ ÇALGILAR

1- NÂY-I SEFİD : Önünde sekiz arkasında bir deliği vardır. Arkadaki deliğe "ŞUCA" denir. Delikler tam veya yarım açılarak ses elde edilir. Üfleminin şiddetine göre iki oktav ses çıkar. Uzunluğu genellikle 7.5 avuçtur.

2- ZEMR-İ SİYEH NÂY : Uzunluğu Nây-ı sefid'in yarısı olup sürekli üflenir. Seslerin elde edilişi Nây-ı sefid'in aynısıdır.

3- SURNÂY : Sefid ve Beyaz neylere nazaran daha gelişmemiş bir çalgıdır. Vüs'ati bir oktav ve bir beşli civârındadır. Sesi çok fazladır.

4- NÂYÇE-İ BALABAN : Surnây'a benzer. Surnây'ın talimi bununla yapılır. Yumuşak bir sesi vardır.

5- NÂY-I ÇÂVER : Genellikle Türkler tarafından çalınır. Nevrûz, Bâ-yâtî, Nevâ'dan ezgiler icrâ edilir. Nağmelerin hepsini çıkartma imkânı yoktur.

6- NEFİR : Nefesli sazların en uzunudur. Boyun ve ağız kısmı eğri olursa "Kerrenây" adını alır. Perdesi yoktur.

7- BAK : Dilli ve perdelidir. Bir karış uzunluğundadır.

8- BORGU : Pirinçten yapılır ve üç surnây uzunluğundadır. Üç

ses elde edilir: YEGÂH,DÛGÂH,NEVÂ.

9- NÂY-I HIYK : Tulum şeklindedir. Üstteki ucunda bir kamış vardır. Diğer uçta ise,üzerinde delikler olan ve aynı boyda bir kamış daha bulunur.

10- MÛSİKÂR : Nefesli sazların mutallekât grubundandır. Çeşitli boylarda ki neylerin yanyana getirilmesiyle yapılmıştır. Uzun kamışların sesi pest,kısalarınki ise tizdir. Bu kamışların akordu,içine balmumu akıtılarak yapılır.

11- ÇİPÇİK : "Mûsikâr-ı Hatâyî" de denilir. Neylerin yanyana getirilerek yapıştırılmasıyla oluşur. Kamışların ucu deliktir. Pirinç bir boru ile üflenlen hava bütün kamışlara gider ve ses bu şekilde elde edilir.

12- ERGANON : Birbirine bağlı borulardan meydana gelir. Bu borulara bir körük yardımıyla hava üflenir. Bir elle körük kullanılırken, diğer ellede borulardan çıkan sese hükmedilir.

KÂSELER VE LEVHALAR

1- Sâz-ı Kâsât-ı Çînî : 76 adet çini kâsenin yanyana gelmesiyle oluşan bu vurmali sazın, kâselerinin içine çeşitli seviyelerde su konulur. Böylelikle akord edilmiş olur. Pest'den tize doğru geldikçe kâselerin boyuda küçülmektedir. Bu çalgının mücidi, Abdülkâdir Merâğî, kendisi olduğunu söylüyor. İlk defa 1378 Ramazanında Erdebil'de Safevîlerin şeyhi Sadreddin'in huzurunda çaldığında yine kendisi naklediyor⁽⁶³⁾.

2- Sâz-ı Elvâh (Levhalar sazi) : Çelik plâkalardan meydana gelen bu saz da,pestten tize doğru ses verebilmesi için geniş ebâddan dar ebâda doğru levhalar kullanılır.

(63) BARDAKÇI, Murad, A.G.E.

1. BÖLÜM

HIZIR BİN ABDULLAH VE
KİTÂBÜ'L-EDVÂR

A-) HIZIR BİN ABDULLAH ve eseri KİTÂB'ÜL-EDVÂR

Bizim tesbit edebildiğimiz kadariyle, bütün araştırmalarımıza rağmen bakabildiğimiz kaynaklar içerisinde "Hızır bin Abdullah" ın hayatı hakkında bir bilgiye rastlayamadık. Günümüzde ise bir çok tarih ve mûsikîşinas müelliflerin eserlerinde hep aynı hülâsanın zikredildiğini görüyoruz.

Bu hülâsayı Hızır bin Abdullah, eseri Kitâb'ül-Edvâr'ının mukaddimesindeki zamanın Osmanlı Padişâhı II. Murad Han'a yazdığı medhiyenin hemen arkasından zikretmiştir. Aynı zamanda bu kitabın müellifinin Hızır bin Abdullah" olduğunda bu hülâsadan anlıyoruz.

XX. yy. araştırmacıları da bu bilgiyi ancak aynı hülâsayı kaynak göstererek elde edebilmişlerdir.

Bu, bahsi geçen ve tezimiz açısından da önemli olan hülâsayı, müellifin kaleminden aynen alarak aktarıyoruz.

[Emmâ ba'd', hamdû hudâ ve durûd-i Resûl aleyhisselâm...

Böyle rivayet ider bu edvârün müellifi HIZIR BİN ABDULLAH ki günlerden bir gün ben kemine Pâdişâh-ı mâdelet şî'âr-ı mekremet âsâr-ı âzâm a'del-i ümerâ'il- âlem muharriz memaliküddünya mazhar-ı kelimâtullahi'l'ulyâ.....

Sultan ibn-i sultan sultan Murad bin Bâyezid Hân⁽⁶⁴⁾.....

Şöyle işâret itdi kim bu 'ilm-i Musikî begâyet lâtif ve şerîf 'ilmdür ve hem senün dahı kande hayli sa'y-ı gûşûşın var. N'ola bu bâbda bir kitâb perdâhdesin. Tâkim bu 'ilmün vâsılları ve tâlibleri anı teferrüc idüb seni hayrile analar ve efvah-ı ricâlde mütedâvil ola. Çün bunu işitdüm 'ark-ı hacâlet-i teşviş içinde gark olub eyitdüm kim sultânımın devletlü meclisinde meclis-i sezâver bî huzûr üstâd-ı

mu'azzam ve kudvei ehl-i tarâb üstâd HACI ALÎ ve müzeyyenü'l-mehâfil ve'l-mecâmi'-u mukarrebî Hz. Sultan Üstâd SİNAN ve Üstâd HUSEYN ve üstâd-ı bi'l-istihkâk üstâd 'Alî ve Dâvûd asvad ve zühre neğâmât üstâd EYMEN andelîb-i devrân tûtî-i hoş elhân üstâd MUHAMMEDÎ dâme fazlıhum hazır dururlar. Anların huzûrında benüm haddüm varķı, bunun gibi işe tekâddüm idem. Eyle olsa Pâdişâh-ı "Halladallâhû mülkehû" bu sözü tasdik idüb buyurdu kim belî rast idersin velîkin çün ol işâret sana olundu. Gerekdür kim bu bâbda sa'y-ı cemil gösteresin. Bu ben kemîne dahı "el abdü bimâ fi yedihî kâne li mevlâhu" hükmü birle Allahût'âlâdan 'avni 'inâyet-i isti'ânet taleb idüb ve padişâhın emrine ita'at kılub vus-ı tâkatce bir kaç satır bünyâd itdük. Zira ol Pâdişahun işâretetdi kim yerine getürdüm ol Padişâhın delâletitdi kim söyledüm. Evvelâ medhiyle söz açdum âhire duâsı ile bu kitâbı hatmideyim didim. Okuyanlardan ve dinleyenlerden tevakku' oldur kim hiyn-i kâbülde dutup sehv ü hatâsın varsa lutf idüb anlar kemalleriyle sehv ü hatâsın yerine getirüb tamam ideler ve billâhi'l 'avn-i fi't-tevfîk.....]

Yukarıda aynen nakledilen hülâsa, HIZIR BİN ABDULLAH hakkında bu güne kadar bulunabilen ve bizimde sahib olduğumuz yegâne bilgidir. Anlaşıyor ki bu takdîmi kendisi de yazmasaydı ihtimal ki bu gün elimizde bu bilgi dahi olmayacaktı.

Bu yüzden müellifimizin hayatı ve eserleri hakkında daha ziyâde bilgi veremiyoruz.

(64) Sultan II. Murâd Han I. Çelebi Mehmed'in oğludur. (Bu bir istinsâh hatasıdır.)

B- KİTABÜ'L-EDVÂR'ın NÜSHALARI

1- İstanbul Topkapı Revân Yazmaları Kütüphanesi 1728 numarada kayıtlı nüsha:

Bu nüsha 245x165 mm. ebadında âharlı kağıda harekeli Nesih ile 85 mm uzunluğunda 13 satır halinde yazılmış olup, söz başlıkları kırmızı ile belirtilmiştir. Cildi mikleb ve şemseli vişne çürüğü renkte deri cilttir. Nüshanın herhangi bir yerinde müstensih adına ve istinsah tarihine rastlanamamıştır.

Bu nüshanın ilk varağının ilk satırı şöyle başlıyor:

"Müellif-i Muhtasar bu kitabun içinde 'ilm-i Mûsikînüñ kısmı"

Son varağının son satırı ise:

"Uşşak oldur kim Gerdâniyye âğâz ide çıka, Dügâhdan aşğa
'Uşşâk karâr ide."

48 fasıl üzere tertib edilen nüsha birçok İkâ' ve Makam daireleri ve cedvelleri de ihtivâ etmektedir.

2- Konya Mevlânâ Yazmalar Kütüphanesi 5762 numarada kayıtlı nüsha:

Bu nüsha ise 185x133 mm ebadında âharlı kağıda, uzunluğu 63 mm olan 13 satır halinde yazılmıştır. Ortası şemseli ciltli imiş, tamir görmüş, yıpranmış bir durumdadır. İstinsah tarihi H. 1177 olarak eserin son cümlesine yazılmıştır.

İstanbul nüshasından farklı olarak baş tarafında ;

"Hamd ü sipâs-ı bî-kıyâs ol hâlık-ı cinn ü inâs" diye başlayan

bir tevhid bölümü,

"Yüz dutub dergâhına ey pâdişâh-ı bî-zevâl

İsterim 'avn ü hidâyet ey delîl-i cümle dâl." beyti ile başlayan bir MÜNÂCÂT'den sonra;

"Fazluñ ile baña tevîk-ı refîk zü'l-celâl

Ahmed-i mürsel hakı ki ol rasûl-i hoş hisâl" beyti ile başlayan NÂT ve daha sonra da;

"Pâdişâh-ı bahr ü ber Sultân Murâd bî hemâl

Erdişir şîr-i dil dârây-ı İskender hisâl." beyti ile başlayan bir MEDH yer almaktadır.

Bu Medh'den hemen sonra müellifin, eserin niçin ve nasıl yazıldığını anlatan kısım zikrediliyor. Bundan sonrası İstanbul nüshası ile genelde aynıdır.

3- Ankara Adnân Ötüken İl Halk Kütüphanesi 133 numarada kayıtlı nüsha:

197x149 mm ebadında nohudî renkde âharlı kâğıda 120 mm uzunluğunda muhtelif satır adedinde yazılmış olup 38 varaktır. Müstensih adına ve istinsah tarihine rastlanamamıştır. Yer yer harekeli Rik'a yazı ile istinsah edilmiştir.

Bu nüsha mukaddimesi itibariyle Konya nüshasının aynısı olup diğer fasılları açısından her iki nüsha ile ayrılır. Ancak bu nüsha 37. faslın sonuna kadar istinsah edilmiştir. Bundan sonraki Fasılları, İkâ', Makam, Âvâze, Şu'be, Terkîb, daire ve cedvellere rastlanamamıştır. Bu yönüyle eksik bir nüshadır.

C-) MUHTEVASI

Eserin ilk sahifesinde Bab-ı Evvel bölümünden önce müstensih şu bilgiyi vermektedir:

"Müellifi Muhtasar" bu kitabın içinde mûsikî ilminin ikâ' bahsinde öncekilerin anmadığı, ikâ' san'atının cinsleri, ikâ' nevlerinin ifade ettiği gizli mânâları, bazı nev'lerin zamanları ve nisbeti bahsleri, arûz ilminden de misâller vererek aydınlatmıştır. Bu sûretle bu ilmin yolunda olan kimselerin maksatlarının kolayca hasıl olmasına vesile olunmuştur"

Müellifimiz, Eserini bir bâb içerisinde 48 fasıl üzerine yazmıştır.

"FİHRİST-İ KİTÂB O'DUR" başlığı altında bütün Edvârın varak numaralarınında bulunduğu toplu bir fihristini vermiştir. Daha ileriki sahifelerde ise varak 1b'ye kadar bu toplu fihristi satırlar halinde zikretmiştir.

Fasl-ı Evvel : "1. Fasıl" (1b-4a)

"Der beyân-ı Aferînişi a'lem"

Bütün âlemlerin ve Dünyanın yaratılışının beyânındadır.

Fasl-ı Dûvüm : 2. Fasıl" (4a-6b)

"Der beyân-ı Felek'ül Burûc"

Feleklerin meydana gelişini, hareketlerini, hareket yönlerini, Burçların tarifini, isimlerini, "Hamel, Sevr, Cevzân, Seratân, Esed, Sünbüle, Mizân, 'Akreb, Cedy, Delv, Hût", konularını, her burcun kaç yıldızdan meydana geldiğini, üçyüz altmış derecenin, dakikanın,

sâniyenin, rabianın, bulunuşlarını, oniki burcun bulunuşunu ve isimlerini, Burçların âlem-i Sıfî'ye (Dünya) ve insanlara tesiri ettiğini, Anâsır-ı erbaanın oniki burca nisbeti olduğunu, Şu'belerin adedini, oniki burcun yirmisekiz günde yürüdüğünü ve bu günlerin isimlerini bildiriyor; "Şardin, Batî, Süreyyâ, Debrân, Heka'a, Hena'a, Zirâ', Darafe, Cebhe, Berinde, Sarafe, 'Avâ, Semâk, Ğafer, Rabânâ, Ekilya, Kaşera, Kalb, Şevle, Ne'âyim, Bedle, Zâbih, Belüğ, Süûd, Ehbiye, Mükaddem, Mühhar, Raşâ"

Fasl-ı Sivûm : "3.Fasıl" (6b-7a)

"Der beyân-ı Enzârı Semâniye"

On sekiz ahvalin adlarını ve nisbetlerinin beyânındadır. Ehli nücûm ıstılâhınca adları; Tesdis, Terbi', teslîs, Mukâbele, Mukârene-i tesdis, ve terbi' ve teslîs.

Fasl-ı Çihârûm : "4. Fasıl" (7a-8a)

"Der beyân-ı ma'nî Enzârı heşt kâyine"

On sekiz ahvalin mânâlarını bildirir;

Tesdis : Yarım dostluk

Terbi' : Yarım düşmanlık

Teslîs : Tamam düşmanlık

Mukâbele ve Mukârene : Tamam düşmanlık, buradan hareketle makâmatla da bu hallerin ilişkilerini bildiriyor.

Fasl-ı Pencûm : "5. fasıl" (8a - 8b)

"Der beyân-ı Burûc dîvâzde kâyine be'anâsırı erba'a"

Hamel - Âteşî

Esed - Âteşî

Kavs - Âteşî

Sevr - Hâkî

Sünbüle - Hâkî

Cedy - Hâkî

Cevzâ - Bâdî

Mizân - Bâdî

Delv - Bâdî

Seratân - Âbi

'Akreb - Âbi

Hût - Âbi

Burçların Anâsır-ı erbâ'a'ya nisbetlerini bildirerek, buradan hareketle makamlarında anâsırı Erba'aya olan münasebetlerinden

bahsediyor.

Fasl-ı Şişüm : "6. Fasl" (8b - 10a)

"Der beyân-ı tabâyı burûc isnâ aşeriyye"

Oniki burcun tabiatlarını ve âlâmetlerini bildirir.

Fasl-ı Heftüm : "7. Fasl" (10a - 10b)

"Der beyân-ı şümârı sitârkân burûc essevâbit"

Her Burcun sureti kaç yıldızdan şekillenmiştir; onu bildirmektedir.

"Hamel burcu : Onsekiz yıldızdan

Sevr burcu : Kırkdört yıldızdan

Cevzâ burcu : yirmiüç yıldızdan

Serâtân burcu : onüç yıldızdan

Esed burcu : otuzbeş yıldızdan

Mizân burcu : sekiz yıldızdan

Akreb burcu : yirmi dört yıldızdan

Cedy burcu : yirmiyedi yıldızdan

Sünbüle burcu : otuziki yıldızdan

Delv burcu : kırkbeş yıldızdan

Hût burcu : yirmi yıldızdan"

Fasl-ı Heştüm : "8.Fasl" (10b -11b)

"Der beyân-ı Felek-i Zühâl"

Zühâl feleğinin meydana gelişini, tealluk ettiği zümreleri "Reislere, Kal'adarlara, yaşlı pirlere, tağ ehline, kethüdâlara, cühüdlere, fellâhlara" zühâlin 7. kat gökte yaratıldığını ve sebebini, ahlâkını, tabi'atını, devrini otuz yılda tamamladığını, makamların ve âvâzenin adedinini de burada bildiriyor.

Fasl-ı Nühüm : "9.Fasl" (11b - 12a)

"Der beyân-ı Felek-i müşteri"

Müşteri feleğinin meydana gelişini, "Vezirlere, âlimlere,

imamlara, gâzilere, sâlihlere, âbidlere, müftilere,"taalluk ettiğini, altıncı kat semâda olduğunu, on iki yılda devrini tamamladığını bildirir.

Fasl-ı Dehüm : "10. Fasl" (12a - 12b)

"Der beyân-ı Felek-i merrih"

Merrih feleğinin oluşunu, 5. kat gökte yer aldığını, devrini iki yıldan bir buçuk ay eksiğinde tamamladığını, te'alluk ettiği zümreleri "beyler, nâyıbler, subâşılar, çeribaşları, silah takınanlar, öğirler, harâmiler, kasablar, cerrâhlar, cellâdlar ve kan sever,can sever zümre" beyân eder.

Fasl-ı Yâzdehüm : "11. Fasl" (12b - 14a)

"Der beyân-ı Felek-i Âfitâb"

Âfitâb (Şems) feleğinin oluşu ve yerinin 4. kat gökte olduğunu, cemî'i yıldızların sultanı olduğunu, devrini 365 günde tamamladığını, niçin bütûn yıldızların sultanı olduğunu, Âfitâb'a bağlı olarak dört mevsimin meydana gelişini, mevsimlere bağlı olarak da "Fusûl-i Erba'a"nın oluşumunu ve bunların hepsine bağlı olarak insanın dahi nizâm bulduğunu bildiriyor.

Fasl-ı Dûvâzdehüm : "12. Fasl" (14a)

"Derbeyân-ı Felek-i Zühre"

Felek-i zührenin meydana gelişini, devrini 1 yılda tamam ettiğini, bu yıldızın "Hâdimlere, Hâtunlara, Hocañılara, ıyşûişret ehline, müftilere, mutriblere, nedîmlere" tealluk ettiğini bildirir.

Fasl-ı Sîzdehüm : "13. Fasl" (14 b)

"Der beyân-ı Felek-i 'Utârid"

'Utârid burcunun oluşunu, bir yılda devrini tamamladığını, tabiatle imtizac kesbittiğini, tealluk ettiği zümrenin "Yazıcılar, divan ehli, hazinedârlar, 'ameldârlar, tâcirler, nakkâşlar, tabîbler, müneccimler, faylesoflar ve tıfillar" olduğunu bildirir.

Fasl-ı Çârdehüm : "14. Fasil" (14b -15a)

"Der beyân-ı Felek-i Kamer"

(Ay) Kamer burcunun oluşunu, hareketini, yirmi yedi günden sekiz saat fazlası ile tamamladığını, bu burca "Elçiler, casuslar, haberciler, hırfet ehli ve avâm" ın tealluk ettiğini ve yıldızların şahı olduğunu bildirir.

Fasl-ı Pençdehüm : "15. Fasil" (15a -15b)

"Der beyân-ı 'Anâsırı Erba'a"

Dört unsur olan Od (Ateş), yil (hava), su, yir (toprak)'ın izâhını ve oluşlarını bildirmektedir. Bu dört unsur birbirini kaplamışdır ve makamlar dahi birbirin kaplamışdır demektedir.

Fasl-ı Şişdehüm : "16. Fasil" (15b -16a)

"Der beyân-ı Kevâkib-i Seyyâre be Istılâh-ı ehl-i nücûm"

Güneş ve Ay'a neyyireyn, diğer kalan beş yıldızda Hamse-i mütehayyire denmesinin sebebini ve bu yıldızların hareketlerini açıklar.

Fasl-ı Heftdehüm : "17. Fasil" (16b -18a)

"Der beyân-ı Sa'd-ü Nahs Kevâkib seb'a-i seyyâre"

"Hangi burc Sa'd-i Ekber

Hangisi sa'd-i asğar

Hangisi sa'deyn

Hangisi nahs-i Ekber

Hangisi nahs-i Asğar

Hangisi nahseyn" onu beyân ider ve burçların evlerini anlatır. Ayrıca bu fasılda burçların düşmanlıkları dostlıkları, huyları ve ahlâkları anlatılıyor.

Fasl-ı Heştdehüm : "18. Fasil" (18a -18b)

"Der beyân-ı Si Kevâkib enderin burûc"

Hangi burc hangi burcun Evc'idür. Yani yüksekliğini bildirir ve

buna bağı olarak her makamın bir yükselme sınırı olduğunu ve ondan ziyade çıkmaması gerektiğini, çıkıldığında hata olacağını bildiriyor.

Fasl-ı Nüvâzdehüm : "19. Fasil" (18b -19a)

"Der beyân-ı Hazîz Kevâkib enderin burûc"

Hangi burç hangi burcun hazîzidir. Yani inmekliğin bildirir. Buna bağı olarak her makamında bir inme sınırı olduğunu ve ondan ziyâde inildiğinde hata olacağını naklediyor.

Fasl-ı Bistüm : "20. Fasil" (19a -19b)

"Der beyân-ı Düvaz-ı ve şîn işân"

Hangi burcun neharî, hangisinin leylî olduğunu ve buna bağı olarak da, gündüze tealluk makamların gündüzün, geceye tealluk makamların geceleyin icrâsının safâ vereceğini, gece ve gündüz seçilecek makamların üstâd olan icrâcının tasarrufunda olduğunu bildiriyor.

Fasl-ı Bisyeküm : "21. Fasil" (19b -20b)

"Der beyân-ı Ahlâtşan"

Burçların, insan vücûdunda bulunan ve hılt tabir edilen "Kan, salya, safra, balgam" dört unsurdan hangisine taalluk ettiğini, ayrıca makamların hangi illetleri sakın kılacağını ve hangisini depreştireceğini bilmek gerek diyor. Onun için Etıbbânında bu oniki makamı bilip hastanın nabzına göre bu makamlardan istifâde etmesi gerektiğini bildiriyor. Dolayısıyla makamlarında bu dört unsura ta'alluku olduğunu söylüyor.

Fasl-ı Bistdüvüm : "22. Fasil" (20b -23a)

"Der beyân-ı Faslehây-ı İşân"

Burçların dört mevsimden hangisine ta'alluk ettiğini bildirir. Buradan hareketle de her makamın bu mevsimlere ta'alluk ettiğini tek tek zikrediyor. Yine hangi makamın hangi mevsimde eyitseler safâ veya az safâ vereceğini de beyân etmektedir.

Fasl-1 Bistsivüm : "23. Fasil" (23a -23b)

"Der beyân-ı Meşrikî ve mağribî ve Cenûbî ve şimâlî Îşân"

Burçların "Doğu, batı, güney, kuzey" yönlerinden hangisinde bulunduğunun beyanındadır. Bundan hareketle makamların da yönleri olduğunu söylüyor. Makamların hatıra geç gelmesi, lisana zor gelmesi, biri diğerinden gecikerek akla veya lisana gelmesinin, makamların yönünü belli ettiğini beyan ediyor.

Fasl-1 Bistçihârum : "24. Fasil" (23b -24a)

"Der beyân-ı Renkhâya Îşân"

Burclardan hangisi hangi renktir onu bildirir. Bunlara bağlı olarak da her makamın bir rengi nisbeti olduğunu zikreder. Renge nisbeti olan makamların çalınması halinde sevinmek, üzölmek gibi tezahürlerin olacağından bahseder.

Fasl-1 Bistpencüm : "25. Fasil" (24a -24b)

"Der beyân-ı Ahlakşân"

Her burcun horluğunu ve huyunu bildiren bu fasılda; burçların huylarını "müfsîd, müslîh, miyâne" gibi tabirlerle sınıflandırmıştır ve makamâtıda bu sınıflandırmaya dahil etmiştir. Bu huyların tesirindeki makamların çalınması halinde tezâhürlerini de şöyle sıralamıştır. "Fesâd, Selâhiyyet, kûsler barışır ve tevâzu olur" şeklinde beyân etmiştir.

Fasl-1 Bistşişüm : "26. Fasil" (24b -25a)

"Der beyân-ı Delâletşân ber a'zâ"

Burclardan hangisi insan âzâlarından hangisine ta'alluk eder onu bildirir. Bundan hareketle her makamın insanın bir âzâsına ta'alluk ettiğini ve nisbeti olduğunu beyân eder.

Fasl-1 Bist Heftüm : "27. Fasil" (25b -26b)

"Der beyân-ı âvâzedâr ve hâmûşîşân"

Bu oniki burcun hangisi sesli (âvâzlı), hangisi sessiz (hamûş)

onu bildirir. Bu âvâzlarıda "Kem âvâz, orta âvâz, azırak, miyâne ve âvâzı yoktur" gibi sınıflandırmaya tabi tutmuş, makamların dahi tamam âvâzlısı ve miyâne âvâzlısı vardır ve pest makamlar tamam âvâzlı, tiz makamlar ise miyâne âvâzlıdır şeklinde sınıflandırmıştır.

Faṣl-ı Bist Heṣtüm : "28. Fasil" (27a -35b)

"Der beyân-ı asl-ı 'ilmî mûsikî"

Mûsikî ilminin aslını beyân eder. "Bil ki 'ilmî mûsikî te'lifdir ve hikmet sahibi bilginlerin ortaya koyduğu ve te'siri cisim üzerine olmayıp, kalb üzerinedir. Mûsikî san'atının cevheri ruhânîdir ve te'siri ruh üzerinedir. Bu 'ilmin aslını bir araya getirilmiş sözlerden koymuşlar, yani şiirin veznini mûsikî ilmine getirmişler ve nağmelerin binasını ritm ve usûl üzerine koymuşlardır" şeklinde izah ediyor.

Bu fasılda ayrıca mûsikînin te'sirini anlatmak için "Düşman olan iki kabilenin arasındaki düşmanlığının mûsikî ile ortadan kalktığını ve ayrıca Ebû Nasr Fârâbî'nin Halife Me'mun'un katında, onları mûsikî ile "ağlatıp, güldürmesi ve uyutması" gibi menkıbeleri aktarıyor. Bu meyanda Her kavim için ayrı ayrı mûsikî vardır diyerek "Kadınlar, erkekler, genç erkekler, savaş ve sulh için" şeklinde sınıflandırmıştır.

"Bu kitabın nakledicisi, ben mûsikînin neden ortaya konulduğunu söyleyeceğim" diyerek anlatıyor.

Âvâze üzerine konulan o nesneye âvâze bütünüyle te'sir eder ve nefsi ten üzerine galebe ettirir. Bu 'ilmi, "nefs ondan müessir olsun tene lezzet versin ve teni kendi halinden döndersin" diye bünyâd ettiler ve bu 'ilmi iyi bilen kişi mûsikîden bir nev ile her hastayı hilâfsız kendi halinden dönderir, yani tedâvî eder şeklinde izahlarda bulunuyor.

"Mûsikî ganîdir. Şarkı bir araya getirilmiş nağmelerdir ve nağmelerde seslerdir. Mûsikî vezinli ve ölçülü seslerin bir hareketi-

dir" gibi mûsikî babında mühim bilgiler veriyor.

Aynı fasıl içinde dünyadaki sûretler üzerinde duruyor. Canlı ve cansız diye sınıflandırdığı bu sûretlerin âvâzlarını ve bundan hareketle; vurmak, dokunmak ve üflemek sûretiyle elde edilen seslere, sazlara örnek veriyor.

Hareket ve zamanı izâh için "kısa, uzun, yavaş ve çabuk" gibi bir sınıflandırma ile sükûn'un da tarifini yapıyor ve bu sınıflandırmayı Sağır-Kebîr - Serî-Batî - Hadd-Gâliz- Cehrî-Hafî şeklinde açıklıyor .

Başka bir cihetten âvâzı, "Munfasıl ve Muttasıl" şeklinde iki ayrı sınıfta değerlendiriyor ve misâller veriyor

Sazları da; Munfasıl âvâzlı aletler "Def-tabl", muttasıl âvâzlı aletler "Nây ve Zurna" gibi diye misallendiriyor.

"Telli ve nefesli aletler hakkında kısa bilgiler veriyor. Farklı âletlerin imtizâcî nisbetinde tamam ve uygun olur ve nefse lezzet verir, nisbetsiz ve imtizaç yoksa, insan mizâcî nefret eder" diyerek hangi âvâz, hangi mizâca ne tesir gösterir, onları açıklamıştır.

Bestenin elhândan, elhânın nağme, ikâ' ve nakaradan mürekkebdır diyerek, hepsinin aslı hareket ve sükûndur diye bağlar. Buradan hareketle; şiir, mısra ve arûz üzerinde durur. Arûzun bahirlerini verdikten sonra arûzu meydana getiren "sebeb, vated ve fâsıla" gibi unsurları anlatır.

"Her 'ilimde ve san'atda vâcibü'l-vücûd'un varlığına delil vardır. 'ilm-i ğınâda da hâl böyledir. Bunu inkâr etmemek gerekir. Bizim maksadımız bunun beyânıdır" der.

Burada bu san'atın âletlerini veriyor, "Cenk, Rebâb, Kopûz, Kanun, Muğnî, Şeştây, Nây, Arganon, Surna" gibi ve bu mûsikînin âletleri çok olur saymakla bitmez diye belirtiyor.

Faşlın burasında "bu nesnelere vukûfu olan kişi, bütün illetleri ve ilâcını bilir ve hiçbir nefsanî illet ilâcsız olmaz" demektedir.

"Her feleğin ve yıldızın bir âvâzı vardır, diyerek eflâkın âvâzını kabul etmeyen Eflâtun, Arestotales ve Batlamyus'u tenkid eder.

"Susan her nesnenin rûhânî bir âvâzı vardır" şeklindeki kanâ'atını nakleder ve bu husustaki münâkaşalardan bahseder.

Hakîm-i evvel Fisagoris'in bu husustaki izâhlarını doğrular ve mûsikî ilminin önce kemâl-i akl'dan ortaya çıktığını ve aklın fâidesi olmayan hiçbir nesneyi ortaya çıkarımayacağını söyler.

Bu 'ilm-i mûsikî, hakimler ve feylesoflar katında çok faideli bir nesne olup mûsikîyi birçok işlerde kullanırlar. Şöyle ki; Mihrâblarda da isticâbeti için okurlar, Bîmârhanelerde, seherde hastaların uykuları tutuncaya dek çalarlardı, savma'alarda çalarlardı diyor.

Fasl-ı Bist nühüm : "29. Fasil" (35b -38a)

"Der beyân-ı 'ilm-i îkâ'a ezçi ihtiyâc şüd"

Bu fasıl san'at-i ğinâda, yani gûyendelik (hânendelik) san'atında îkâ'a (usûle) neden ihtiyâc duyuldu onu bildirir.

"Îkâ' diye, mûsikî ilminin aslına ve cüzlerine denir. Arûz da, şiirin aslına, mısraların cüzlerine denir. Îkâ' ve Arûz, filde ve isimde birbirini müteâkib ve mûhâlif olur. San'ati terkîbde bunları kullanmak müşterek ve münâsib olur. Îkâ'nın aslı iki çeşittir. Bunlar HAFÎF ve SÂKÎL dir. Yine bu çeşitlerinde kısımları vardır."

Arûz'un çeşitlerini "Sebeb, Veted ve Fâsıla" ve bunların çeşitleri olan "Sebeb-i Hafif, Sebeb-i Sakîl, Veted-i mecmû', Veted-i mefrûk, Fâsıla-i suğrâ, Fâsıla-i kübrâ" yı "müteharrik ve sâkin" mefhumları ile hece misallerini de vererek inceliyor ve îkâ'ların isimlerinin Arûz isimlerinden geldiğini söylüyor; misâlen de "Remel, Hezec ve Hafif'i" veriyor.

Daha sonra Nakara'nın tarifini "'ilm-i ğinâ da darba denir" şeklinde yaparak bunun el ile vurmak olduğunu söylüyor ve "Ten" demek bir nakara "te nen" demek iki nakaradır diye izâh ediyor.

Fasl-ı Sivüm : "30. Fasil" (38b -39b)

"Der beyân-ı ikâ'ki dü nev'aş ber muttasıl ve ber munfasıl"

Bu fasıl; İkâ'nın iki nevi olan muttasıl (ulanmış) ve munfasıl (kesilmiş)'i izâh etmektedir.

Muttasıl âvâze; Nây, zurna ve yaylı çalgılardan Rebâb,

Munfasıl âvâze; Def, Tabl gibi misâller vererek ikâ'nın bu cinslerine izah getirir ve munfasıl zamanların oluşunu anlatır.

Fasl-ı Sîvüyeküm : "31. Fasil" (39b -40b)

"Der beyân-ı zemânehâ-i ikâ'"

Bu fasıl; ikâ'nın zamanları için takrir edilen asılları bildirir.

"Bilki munfasılanın bütün çeşitlerinde ikâ' nakaralardan mürekkebdır" diyor. Nakaralar arasındaki sükûna "zemân-ı mukadder ki ez minetil ikâ' deriz ve bu bir asıldır ki bütün ikâ'ların çeşitleri bununla müteber olur" diyor.

Fasl-ı Sîvüdüvüm : "32. Fasil" (40b -41b)

"Der beyân-ı 'Iyââr-ı Evvel"

"'Iyâr-ı Evvel, nakaraların birbirine muttasıl olarak ve birbiri ardınca mütetâbî' gelmesidir" şeklinde izâh ediyor.

Fasl-ı Sîvüsivüm : "33. Fasil" (41b -43a)

"Der beyân-ı misâl-i 'iyâr-ı evvel nakarahâ'yı ki zikr mümkünst"

'Iyâr-ı Evvel nakaraların arasında bir nakara dahi olmasının mümkün olmayacağını beyânındadır ve bunu üstâdlar beyân eylediler diye naklediyor.

Fasl-ı Sîvüçihârum : "34. Fasil" (43a -43b)

"Der beyân-ı 'Iyâr-ı sâni"

Nakaralar arasındaki sükûnun zamanına "'Iyâr-ı Sâni" denir şeklinde izâh da bulunuyor.

Fasl-ı Sîvüpecüm : "35. Fasil" (43b -57a)

"Der beyân-ı 'amûdehâyı ıkâ'"

Bu fasıl, ıkâ'nın 'amûdlerini (direklerini) bildirmektedir. Zamanları anlatabilmek için harf ve hece kullanarak bu direkler açıklanmıştır ve bu direklerin birleşmesiyle ıkâ'lar meydana gelmiştir.

"Bil ki ıkâ'-ı evvel iki çeşittir; ıkâ'-ı sâkîl, ve ıkâ'-ı hafif.

Îkâ'-ı Sâkîl de dört çeşittir; Hezec, Remel, Sakîl-i evvel, Sakîl-i sâni.

Îkâ'-ı Hafif de dört çeşittir; Hafif-i Hezec, hafif-i Sakîl-i evvel"

Her iki direğin arasında bulunabilecek olan sükûna da "VAKF" denir. Bu fasılda "Bu 'ilmî İkâ'nın ne kadar envâ'ı varsa hepsini zikrettik" demekte ve bunları anlatmaya Hafif asıllarından başlamaktadır.

"İkâ'-ı Hafifün asıllarının evveli hezecedir ve ona Hafif-i evvel derler. Sonra ıkâ'ı Hafifün-Remel, Hafif-i Sâkîl-i evvel, Hafif-i sâkîl-i sâni, Asl-ı Hezec, Asl-ı Remel...vs" yi ıkâ' unsurları ve arûz unsurları ile tek tek izâh ediyor.

Fasl-ı Sîvüşîşüm : "36. Fasıl" (57a -62b)

"Der beyân-ı Nev'ahâyâ ıkâ'ahâ ittifâk nümûdenest"

Bu fasılda önce zikr edilen ıkâ'ların hangilerinin muvâfık ve münâsib olduğunu bildiriyor.

Îkâ' nev'lerinin ve asıllarının birbirine nisbet ve münasebetleri ile bu münasebetleri, zayıflık ve kuvvetlilik gibi mefhumlarla izâh etmektedir.

Fasl-ı Sîvühetfüm : "37. Fasıl" (62b -73a)

"Der beyân-ı makâmât ki Fermûd Abdü'l-Mü'min"

"Bil ki biz diğer asılları yâdetsek bile asıl Abdü'l-Mü'min kavlidür. Reis Ebû Ali bin Sînâ geldi, ilm-i riyâzîde ve daha birçok fende kitâblar tasnif etti. Ancak usûlde elini ağzına uyduramadı ve Ebû Nasr Fârâbî mertebesine yetişemedi ve Şeyhlikle anıldı. Mu'allimî Sâni Ebû

Nasr, mu'allimî evvel Aristo" dur diyor.

Daha sonra "bu fende meşhur ve bu san'at ile mezkur üstâd-ı Vâlâ Muhammed Lâlâ ve Kemâleddin Tûsî, Celâleddin Horezmî, Üstâd Âlêüddevleti Veddin, Ali Sitâyî, Abdü'l-Aziz Kirmânî, Şemsü'l-İslâmî ve'l-müslimin Şems Isfâhânî, Celâlü'l-Hakkı veddin, Celâl-i Şüsterî ve emsâlî üstâdlar pek çokdur adedleri bilinmez bundan da bu 'ilmin şerefi anlaşılır" diye beyân ediyor.

Bu ilim Tıp ilminde dahi gereklidir, diğer ilaçların yanında bu 'ilminde ilaç olduğunu beyân eder.

"Bu 'ilim'de seslerin ahvâline, haysiyetinden bahs olunmuştur ki bu sesler nice makamlardır, Âvâzelerdir, Şu'belerdir ve Terkîblerdir ki ayrıca bu sesler nice Tiz, nerm ve miyâne olur." demektedir.

Makamlara, âvâzelere, şu'belere, terkîblere; âhenklerine göre isimler konur ve Cedvellerde ve Dâyirelerde gösterilir. Önce makamlar, sonra Âvâzeler, sonra Şu'beler, sonra Terkîbler beyân olunur.

"Bil ki makam onikidir; bütûn üstâdların ittifâkı ile, Âvâzeler Ebu Nasr'a göre yedi diğer üstâdlara göre altıdır. Zirâ Hisâr'ı âvâzeden saymazlar. Şu'beler dördür ittifâkla, bunlardan gayrisi Terkîbât'tır ki makam, şu'be ve âvâzelerin birbirine karışması ile hâsıl olur. Ancak Terkîbâtın sayısını katî söyleyemeyiz demektir. Sonra makâmât ve Âvâze cedvellerini vermektedir.

Cedvel-i makâmât

Evvel Rast	beşinci Büzürk	dokuzuncu Hicâz
İkinci I'rak	altıncı Zengüle	onuncu Nevâ
Üçüncü Isfahân	yedinci Rehâvî	onbirinci Bûselik
Dördüncü Zîrefkend-i Kûçek	sekizinci Hüseyinî	onikinci 'Uşşâk

Cedvel-i Âvâze

Evvel Güvâşt

Dördüncü Hisâr (Ebû Nasr Kavli)

İkinci Nevruz

Beşinci Gerdâniyye

Üçüncü Şehnâz

Altıncı Selmek

Yedinci Mâye

"On iki makâmdan her biri on iki burcdan her birine te'alluk eder ki, burcun tabi'atı neyse ol makamın tabiati de o olur. Bütün bunlar rasad ile ve tecrübe ile ma'lûmdur" diye bildirmektedir.

Eserin bu kısmında; Bu ta'alluklar ve oniki makam, dâireler ile anlatılmıştır.

Fasl-ı Sîvüheştüm : "38. Fasl" (73a -73b)

"Der beyân-ı âvâzehâ ki aslest güvâşt"

Bu fasılda da makamları dâire ve cedvellerle anlatmaya devam ediyor.

Fasl-ı Sîvünühüm : "39. Fasl" (74a -80a)

"Der beyân-ı nâme-hâ-i darbehâ"

"Darb iki türlüdür. Bunlar iki denizdir, birisi Sâkîl ve diğeri Hafîfdir. Sâkîl'den nice usûller peydâ olur:

Evvel - Verşân

Şişüm - Şirendâz

Düvüm - Revân

Heftüm - Cihârumdarab Behârî

Sivüm - Terk-i darb

Heştüm - Hezec

Cihârum - Sema'î

Nehüm - Evsât

Pencüm - Fahte

Darb-ı Hafîfden ise pek çok usûller peydâ olur:

Evvel - Remel-i tadvîl

Pencüm - Rahkerd

Düvüm - Remel-i kasr

Şişüm - Muhammes

Sivüm - Cihâr Darb

Heftüm - Sengin Darb

Cihârum - Si darb

Heştüm - Cihan darb Hafîf

Nehüm - Darbeyn

Bu cedvellerden sonra müellif, cedvellerde zikrettiği usûlleri şerh ediyor. Buna birini misâl verelim:

Şöyle ki; "Darbeyn usûlû iki darbdır. Birisi sâkîl birisi hafif. Bir devri sâkîlden ve bir devri hafifden ikisini bir yere cem' eylediler ve adını darbeyn kodular." Daha sonra şerh' edilen bu usûlleri harfler ile izâh ederek misâllendiriyor.

Bu faslın devamında bütün bu usûlleri dâireler ile gösteriyor.

"Usûlün aslı bir nesnedir ki onun cismi yoktur. O Allâhü te'âlâdan bir bahşâyışdır" diyerek Ritmin Cenâb-ı Hak'dan geldiğini zikreder.

Fasl-ı Çihlüm : "40. Fasil" (80a -81b)

"Der beyân-ı Nevbet-i müretteb ki çist"

Bu 'ilmin eski formlarından olan Nevbet-i Müretteb'i bugün bilinen şekliyle izâh etmektedir.

Fasl-ı Çihlyeküm : "41. Fasil" (82a -85b)

"Der beyân-ı Âvâze-i Eflâk"

"Bil ki Fisagoris Hakîm-i Evvel riyazî ilimleri gayet iyi bilirdi ve onu ilhâm ve riyâzât ile elde etmişti. Bazıları ona İdris Peygamber (A.S) derler ve O bu ilmi zâhir etmiş ve Eflâk'ın sesini (âvâzını) duymuştur. Ayrıca bu ilmin rûhî hastalıklara" Aşk'a ve Cünûna ve mâlî hülyâyâ ve dimâğa ta'alluku" vardır.

Hükemâ-i mütekaddem, sazları dört vitir üzerine koymuşlardır. Zir ve müsennâ, Bem ve müselles.

Zîr : Od gibidir ve onun nağmesini od hareketine münasib tutarlar.

Müsennâ'yı hava tabi'atında tutarlar. Nağmesi havanın rutûbetine ve hareketine münasibdir.

Müselles : Su gibidir ve nağmesini soğuk ve rutûbete nisbet ederler.

Ayrıca bu sazların tabiatlerininde insan vücûdunda bulunan dört unsur'a (Hîlt) nisbetleri vardır demektir.

Müellif yine bu fasılda mûsikînin bir ibâdet olduğunu ve buna

intisâb edecek insanlar da bulunması gereken halleri "Ahlâk-ı hüsn ve Lutfu tab' ve âvâzı mülâyim, âhengi sahîh, mahreci sâğî ve usûli dahî muhkem ola" şeklinde anlatmaktadır.

Fasl-ı Çihldüvüm : "42. Fasil" (85b -87b)

"Der beyân-ı perdehâ ve der beyân-ı O"

Müellifimiz, bu fasılda "bahs-i 'ilm-i mûsikî mebnîdir ve oniki makâm ile altı âvâze üzerinedir" diyor ve bunları tekraren sıralıyor. Ancak Abdülmü'min sırası ile yazılmıştır. Buna göre;

'Uşşâk - Nevâ - Bûselik - Rast - Hüseyinî - Rehâvî - Hicâz - Zengüle - 'Irâk - Isfahân - Zirefkend - Büzürk...

Safiyüddin Abdü'l-mü'min, üstâdların en büyüğüdür ve o seksen dâyre telif etmiştir. Bunların ba'zısı mülâyim, ba'zısı mütenâfir'dir. Ancak tenâfirü zahir kıldığını naklediyor.

Müellif; "amma mütekaddimler perdelerin ilki Rast'dır diyüpdürürler ve ba'zısı zengüle'ye nihâvend, Isfehân'a Kûçek-i muhâlif, Büzürk'e muhâlif Rast diyorlar ancak bu ihtilâf sözdendir." demektedir.

Her perde dört nağmeden eksik ve sekiz nağmeden fazla değildir. Bu dört nağme 'Irak, Isfehân, Zirefkend, Büzürk'dür.

Bu nağmelerin Birincisi od mertebesinde

ikincisi Hevâ mertebesinde

üçüncüsü Sû mertebesinde

dördüncüsü Tarîk mertebesinde tutarlar.

Ahval-ı Riyâzî'de ise bu dört nağme'den

birincisi nokta mesâbesinde

ikincisi hât mesâbesinde

üçüncüsü sath mesâbesinde

dördüncüsü cism mesâbesinde dutarlar. demek-

tedir.

Bazı üstâdlar âvâzeyi altı demişlerdir. Bunlar; Güvâşt, Nevruz, Şehnâz, Mâye, Selmek, Gerdâniyye'dir.

- Güvâşt ve Gerdâniyye, Isfehân'dan kopar
- Selmek Zengüle'den kopar
- Nevruz Hüseyinî'den kopar. "Bu altı âvâzeyi ikiden istihrâc ederler" demektedir.

Fasl-ı Çihlsivüm : "43. Fasl" (87b -88a)

"Der beyân-ı Ebrişim"

Bu fasılda müellif "bir oktav içerisinde ki on sekiz sesi, ebrişim çalan kaç parmağı ile çalar" şeklinde bir ifade ile yerlerini Bank lafzı ile anlatmıştır. Ebrişim onsekiz bank'dan ziyâde değildir diyor ve şerh ediyor:

"Uşşâk perdesi buçuk bank
Nevâ perdesi buçuk bank
Bûselik perdesi bir bank ve buçuk perde
Rast perdesi iki bank ve buçuk perde
Hüseyinî perdesi bir bank ve bir perde
Rehâvî perdesi bir bank ve bir perde
Zengüle perdesi buçuk bank ve bir perde
'Irâk perdesi bir bank ve nerm perde
Isfehân perdesi bir perde
Zirefkend perdesi iki bank ve bir perde
Büzürk perdesi iki bank ve buçuk perde" dir.

Fasl-ı Çihlçihârüm : "44. Fasl" (88a -88b)

"Der beyân-ı Perdehâki be burchânest kerdeend"

"Bil ki mütekaddimler ve müteahhirler perdeleri Burclara nisbet etmişlerdir" diyerek ilk perde olan Rast veya 'Uşşâk perdelerindeki mütekaddimlerle müteahhirler arasındaki ihtilâfı terkar dile getiriyor ve müteahhirlerin sözünün münasib olduğunu söylüyor.

Fasl-ı Cihlpencüm : "45. Fasil" (88b -89b)

"Der beyân-ı perdehâ ki be kevâkib seb'a nisbet kerdeend"

"Bil ki Burçları kevâkib-i Seb'aya mahsus ederler. Perdeler dahi bir kevkebe mahsusdur. Bu meselede mütekaddimler ile müteahhirler hem fikirdir" diyerek izâh ediyor:

Zengüle ve Nevâ; Zühâl burcuna

Rast, Hüseyinî ve Rehâvî; Müşterî burcuna

Rast ve 'Uşşâk; Merrîh burcuna

Rast, Kûçek ve Büzürk; Âfitâb burcuna

Hüseyinî; Âfitâb burcuna

Rast; Kamer burcuna

Isfehân ve Kûçek; Zühâl burcuna

Hicâz; Zühre burcuna

Bûselik ve Rehâvî; 'Utârîd burcuna

'Irâk, Zengüle ve Büzürk; Merrîh burcuna mahsustur.

"Her iklimin ve her mevzî'in sâkinleri ol mevzî'a mahsus oldukları cihetle makamlarda kevâkib-i seb'adan ol kevkebe mahsusdur" demektedir.

Fasl-ı Cihlşşüm : "46. Fasil" (89b -90a)

"Der beyân-ı Darb-ı edvâr ki meşhur ezşîş ziyâde nist"

"Bil ki Edvârın darbı altıdan fazla değildir. Hem nakaralar hesabı da budur. Arab san'at ehlinin kavli de böyledir. Onların kavlince;

"Sakîl-i düvüm - Hafîf - Sakîl - Remel-i sakîl ve Hezec.

Sakîl'in medârı yirmi dört harfdır

Hafîf'in medârı onaltı harfdır

Remel'in medârı onaltı harfdır, gibi misâller vermiş. "Tertîb-i dühûl-i usûl" üç sesdir diyerek bunların yalnızca isimlerini veriyor;

1-) Me'al - usûl

2-) Kable'l - usûl

3-) Ba'del - usûl

Fasl-1 Çihlheftüm : "47. Fasil" (90b -91a)

"Der beyân-ı anki biş herkes çıkûne darb mîbâyed zeden"

"Bil ki her şahsın katında hangi darb vurulur onun beyanındadır."

Pirler, yiğitler, tıfillar katında ayrı ayrı darb vurulur ki onlara hoş ve münâsib gelsin.

Şeyh Ebû Ali bin Sinâ buyurmuşturki: "tabi'atın bezminde mûsikârlık mücerred'tir ki san'atı mûsikî tamam olur" dediğini naklediyor.

Fasl-1 Çihlheftüm : "48. Fasil" (91a -131b)

"Der beyân-ı her perde ki nerm künî ve ziyâde künî çimîşevd"

"Bil ki her perdeyi nerm (yarım) ve ziyâde (tam) idesin ve sazını düzesin. Ona Rast düzesin dirler ve Dügâh'dan Irak âğâz idesin; Irak makamı olur.

Sonra şöyle düzesin; Çârgâh ile Isfehân perdeleri ortasında bir perde ziyâde eylersen, ol Segâh olur.

Üstü yegâh ve dahi Dügâh olursa, ona Isfahân dirler. Eğer Rast düzenindeyken Isfahân perdesi Yegâh iken nerm vechile Segâh idersen, o zaman Kûçek olur" şeklinde oniki makamı tarif ile anlatmaktadır.

Üstâdların beyânıdır ki başlığı ile günün hangi zamanlarında hangi makamların çalınacağına dair bilgiler aktarmaktadır. Buna göre:

"Gün doğarken Hicâz perdesin çalmak gerek

Kuşluk zamanı 'Irak perdesin çalmak gerek

Öylen Rast perdesin çalmak gerek

İki namaz ortasında Zengüle perdesin çalmak gerek

Asr (ikindi) vakti Bûselik perdesin çalmak gerek

Gün battığında 'Uşşâk perdesin çalmak gerek
Akşam Zirefkend perdesin çalmak gerek
Dün buçuğunda Nevâ perdesin çalmak gerek
Subh-ı sâdik tulû idince Rehâvî perdesin çalmak gerek
Aydınlıkta Hüseyinî perdesin çalmak gerek"

Müellif faslın bir kısmında makamların seyrini işliyor ve buna Rast makamından başlıyor.

Bizde misâlen Rast'ın seyrini aktaralım:

"Sazın Rast düzeninde tamam iken evvel Rast âvâz idesin ve bir bir çıkasın Gerdâniyye'ye değin, sonra giru dönüp Rast karar edersin. Rast makamın tamamen göstermiş olursun. Dilesen ki Irak makamın seyr itmeği, onuda aynı Rast makamı gibi idersin. Bunlar müşkil değildir" demektedir.

Yine burada sazların makamlara göre akordlarından bahsetmektedir. Bugün transpoze diye tabir edilen, bir makamı başka bir perde üzerine inşâ etmeyi ve bir oktav içerisindeki onsekiz perdenin elde edilmesini anlatıyor.

Daha sonra usûller üzerinde durarak sazları anlatmaya geçiyor ve "bütün sazların ümmî Ud'tur, bazı üstâdlara göre Nây-ı 'Irâk'tır. Lâkin kadim üstâdların katında bu söz makbûl değildir" diyor.

Müellifimiz daha sonra feleklerin ve ruhların yaradılışını müteakib, Cenab-ı Hakk'ın Emriyle harekete geçen bütün âlemin çıkarttığı ritm ve sesden, ruhların lezzet aldığını ve bunun tezâhürü olarak mûsikînin doğduğunu anlatmakta, buna ilâveten burnunda nâmütenâhî delikler bulunan KUKNÛS isimli kuş'un burun deliklerinden geçen rüzgarın çıkardığı âhenkli ve güzel seslerden bu oniki makamın çıktığını ve bazı âlimlerin de bu 'ilmi işâret eden Kur'ân-ı Kerîmde, Âyet-i Kerîme'ler bulduklarını aktarmaktadır. Daha önce de anlattığı Hz. Davûd Peygamberin sesinin ve mûsikîsinin güzelliği ve

te'sirini, Hz. Peygamber efendimizin güzel Kur'ân-ı Kerîm tîlâvet eden, Ebû Mûsâ El-Eş'arî ile olan hadîseyi ve buna ilâveten birçok menkîbeyi nakletmektedir.

Faslın bu kısmında, Anâsır-ı Erba'a'nın tabî'atını, fusûl-i erba'a'ya ve ahlât-ı erba'a'ya olan nisbetlerini anlatarak, bunların makamlarla münâsebetini izâh ediyor ve bir haftanın hangi gece ve gündüzünde hangi perdeler çalınır onu bildiriyor;

"Yekşembe günü ; Hüseyinî
Düşembe gicesi ; Irak, Zirefkend ve Büzürk
Şişembe gicesi ; 'Uşşâk ve Zengüle
Çihârşembe gicesi ; Isfehân ve Zirefkend-i Kûçek
Çihârşembe günü ; Bûselik ve Rehâvî
Pençşembe gicesi ; Irak, Zirefkend ve Büzürk
Âzine gicesi ; Rast
Âzine günü ; Nevâ ve Hicâz
Şembe gicesi ; 'Uşşâk ve Zengüle
Şembe günü ; Isfahân, Zirefkend ve Zûçek
Yekşembe gicesi ; Bûselik ve Rehâvî perdeleri çalınır."

Ayrıca oniki makamın oniki burca ve fasla (mevsim) nisbeti vardır. Buna göre:

"'Uşşâk, Nevâ ve Bûselik ; Yaz
Rast, Hüseyinî ve Rehâvî ; Yay
Isfahân, Zirefkend ve Kûçek ; Güz
Hicâz, Büzürk ve 'Irak ; Kışındır.
Sonra "'Uşşâk baharın evvelidir, Rast ortası ve Bûselik âhiridir"

diyor.

Ayrıca perdelerin iklimlere de nisbeti vardır;

"Serendîb, Fusûmenâd ve Sahil-Bahr olan Hindistan, Habeşistan, Zengebâr, San'an ve Umman halkının "Zirefkend, Kûçek ve Is-

fahân" perdeleriyle münâsebeti vardır.

Mekke, Medine, Tâif, Yemen, Kâtif, Nehr-vâle ve Çin halkının "Hüseynî" ile münâsebeti vardır. (Mütekaddimler kavlince Zirefkend ve büzürk)

Beyt'el-Makdis, Kostantiniyye, Askalân, Kayseriyye, Tarye, Tarablis, Dımışk, Afrikiyye, Kayrevân ve Ma'bidiyye ve İskenderiyye ve cümle Bilâd-ı Arab Eblüstâne değin halkının "Bûselik ve Rehâvî" ile münâsebeti vardır.

Antâliyye, Mardin, Sancâr, Irak ve Mazenderân halkının "Zirefkend" ile münâsebeti vardır.

Bu şekilde yedi iklimin insanının hangi makamla daha ziyâde münâsebeti olduğunu bildiriyor.

Burada müellifimiz 48 fasıl içerisinde fasıl numarası vermeden yeni bir fasıl açarak Leğamâtın te'sirlerini, semâ'ın marifetlerini beyân ettikten sonra hangi zümre katında hangi makamın çalınacağını anlatıyor.

Bil ki müteahhirler kavlinde:

"Mülûk ve Selâtîn katında; Hüseyinî perdesi,

Meşâyih, Köy Kethüdâları, Türkmenler ve Kürtler katında; Is-fahân, Zirefkend ve Kûçek perdesi,

Vezirler, Ulular, Âlimler, Gâziler ve Hükm-i 'âsî kişiler katında; Irak ve Zirefkend-i Büzürk perdesi,

Subâşılar, Leşkerkeşler, Silah ehli, San'at ehli ve ince iş işleyenler katında; Bûselik perdesi,

Avâmü'n-nâs katında; Rast perdesi çalmak gerektir" diyor.

İnsan âzâlarından göz, kulak, burun ve ağzın yaradılıştaki gayelerine temâs ederek; Kulağın faziletini gözün faziletine üstün olduğunu söylüyor ve buna da misâl olarak hiçbir "Peygamber sağır gelmemiş, cümlesi ermiş ve kâmil kimselerdir" diyor. Daha sonra semâ'ın

tarifini "gâyet de işitmeğe derler" şeklinde yapıyor. Hadfs-i Şerifler ve Âyet-i Kerîmeler'le semâ'n bu dünyada ve öbür dünyada ki faziletlerinden bahsediyor, bu meyanda "Hanefî Mezhebinde raks haramdır, lâkin Şâfi Mezhebinde mübâh olduğunu" da aktarıyor.

Müellifimiz, tekrar numara vermediği yeni bir fasıl açarak cedveller içerisinde bütün terkibâtı sıralamış, daha sonraki varaklarda da cedvellerde dökümünü yaptığı terkibleri tek tek izâh etmiştir. Bu izâhlardan bir kaçını misâl olarak alıyoruz;

"Zilkeş-i heverân oldur kim Hüseyinî âğâz ide ine 'Irak evinde karâr ide,

'Uzzâl oldur kim Hüseyinî âğâz ide ine Hicâz yüzinden Dügâhda karâr ide,

Nevrûz oldur kim yerinden Kûçek âğâz ide ine Dügâhdan nerm Hüseyinî Nevrûz karâr ide,

Mâye-i 'Uşşâk oldur kim Muhayyerden Mâye âğâz ide Çârgâhda 'Uşşâk karâr ide,

Gerdâniyye-i 'Uşşâk oldur kim Gerdâniyye âğâz ide çıka Dügâhdan aşâğa 'Uşşâk karâr ide."

48 fasıldan mürekkebe olan eserimiz **KİTÂBÜ'L-EDVÂR**'ın muhtevâsını anlayabildiğimiz kadarıyla fihristdeki mevzû' başlıklarını ancak biraz daha genişleterek aktarmaya çalıştık.

2. BÖLÜM

KİTÂBÜ'L-EDVÂR'IN EDİSYON KRİTİĞİ

[Hamd ü sipâs-ı bî-kıyas ol hâlık-ı cinn ü inâs üzerine olsun kim biñ 'aql u hayrâniyyet-i mehayyir ve hayrandır ve senâ-yı bî-'add ol muşav-ver ezel ve ebed hakkınadır kim bî-düvâd ü kalem iki 'âlemiñ naķsını ketmi 'ademden istinbât idüp levh-i vücûdda tahrîr itdi. Tâ ki kemâl-i kudretin izhâr ide ki "**küntü kenzen mahfiyyen fe aḥbebtü en u'rafe fe ḥalâktü'l-halk-a li a'raf**" ve sî mürğî basîr be hüviyyet hevasıñ evcinde bî-bâl ü per ser gerdândır. Ve huma-yı ruḥâniyyetüñ şehper-i 'azameti âfitabınıñ pertevi sebbiḥât birle müteḥarrık ve tûṭî-i cân ve ândelîb-i lisân kafesinde müsebbiḥ ve zâkirdir ki "**fetebarekâllâhü aḥsenü'l-ḥâlikîn**" bende nüvâz ve 'ayb pûş ve ḡaybdandır. Pesdür ḥudâlıḡla ve cihândârdır tenhalıḡla fertdür bî-hemtâlıḡla tamamdur. Dânâlıḡla ve anuñ kimse üzerine ḥâceti vardır ne kimsenüñ anuñ üzerine ḥucyeti vardır. 'Adl ü ḡikmetden ḡayrı işi yok. Zâtına ve sıfâtına çün çerâ' yok mülkünde hiç nesne zayî' deḡil ve iki 'âlemde andan özge sâni' deḡil ve dânâ-yı nihân ve âşikâre oldur. Ol kimseye beñzer ne kimse aña. Nitekim pes "**Ke misliḡi şey'un ve hüvessemî'ul başîr**" ve âdem ve âdemî-zâdı cemî'ı yaradılmış üzerine tafzîl idüp ḡul'atı "**Kemâ galallâh u-te'âlâ velegad kerramnâ benî âdem**" birle ârâste kıldı ve melâikeye ta'cîz için cümle esmâyı kim ibâretdür Lûḡât-i eşyadan te'allüm itde- kim "**Ve 'alleme esmâe külleha sümme 'arâzahum 'ale'l-melâiketihî**" ve minhâc-ı hidayet üzerine kemâl-i 'inâyet idüp irşâd itdi tâ kim emr tavķını ḡalkın ḡulk-i cânında silsile-i itâ'at ve imtisâl ile müstaḡkem idüp 'ibâdetine meşḡul olalar kim "**Vema ḡalâktü'l-cinne ve'l-inse illâ liya'budûn**" ve nokta-i arzı kim merkez-i dâire-i 'âlemdür. Müsteḡar virdi. Tâ kim ḡarekât ve sekenât-ı cemî'-ı aḡvâlini zapt ide ve seb'a semâvât sayebânlar itdi ve mihr ü mâhı mu-rebbî envâ'-ı fevâkih itdi. Tâ ki anlaru ki maḡzâ olalar

Münâcât

Yüz dutup dergâhına ey padişâh-ı bî zevâl
İsterim 'avn ü hidâyet ey delîl-i cümle dâl
Saña yârâşur cihânbânlık ki sensin lemyezel
Saña düşer 'izzeti bakî ki sensin lâyezâl
Ab-ı lütfuñile iderler tebessümler riyâz
Bâd-ı kâhruñile kılurlar tezellüller cibâl
'Akl-ı kül sözün gibi bâşüzre çok kıldı taleb
Tâ bulâ künh-i kemâlün bulmadı illâ hayâl
'İzzetünün meşrıkından her güneş k'itdi tulû'
Bulmadı zell-i küsûfu görmedi naşs-ı vizâl
Tâ'atün tavrında üdnî didiğiçün âfitâb
Erdi bu zerre tecelliñdeñ aña hüsn ü-cemâl
Raḥmetün mülkinde heblî didiğiçün asumân
Buldı bunca rifatiyle vüs'at-i cah-ı celâl
Zellünün çahında Yusuf oldığiçün mübtelâ
İtdi uş cah-ı 'azîz-i mısr-ı aña intikâl
Yadıñile âteş-i Nemrûda girdi çün Halîl
Oldu aña od-ı zehhab çeşme-i ab-ı zülâl

Daḥı ve şallet şalâvat ve tuhf-i tahıyyât ol seyyidi sâdât ve meḥar-i kâinât ve hulâşa-i mevcüdât ve çıra'-ı âsümân-ı zemîn ve ḥabîb-i ve âlihi'l-'âlemin ve ḥâce-i kevneyn ve Rasûl-i şekâleyn ve mâlik-i memâlik ve Hâce-i mesâlik şâhenşeh-i levlâk sebeb-i vücûd-i eflâk ve nûri dide-i adem nûkte-i zemzeme-i ânı dem muḥâtab-ı raḥmetellil 'âlemin. "**Gâle küntü nebiyyen ve âdeme beyne'l-mâi ve't-tîn**" müctebâ ve murtaḫa **Muḥammed Muştafa** 'aleyh-i eftâlu's-şalâvât ve ekmelü't-tahıyyât üzerine olsun kim şems-i şeri'atle zülmet-i cehâleti minhâc-ı hidâyetten zâil itmişdir. Daḥı beyân-ı me'an-ı bedi' birle bülağây-ı Arab 'urâbânın ḥaṭâ-i baḥḥadan ve rimâl-i dehnâdan iksir kün Kur'ân-ı

'azîmden furkân-ı kerimde mu'arızların bâtil kılmıştır.

Fazluñile baña tevfiķ-ı refiķ zü'l-celâl
Aḥmed-i mürsel ḥakı ki ol rasûl-i hoş ḥişâl
Muktedâ-i âferîneş kıble-i aşḥâb-ı dîn
Pîşvây-ı enbiyâ vü kudve-i erbâb-ı hâl
Rutbetiyle çün kadem urdı felek üzre itdiler
Gözlerine mihr ü-meh nâleyn-i ḥâkin iktiḥâl
Bir kademde ezdi ev ednâ maḳâmıñ eyle kim
Cebreil irse ol ara pür dörerdi perr u bâl
Oldısa mi'rac-ı Yunus ḥût-ı batnında nola
Kâbe kavseyne bu mi'râc itdi zi faẓl u kemâl
Mûsînili iki pâre itdiyise ne 'aceb
Bir işaretle bu bedrâyı eyledi iki hilâl
Ḥaşr günü kim kamû cem olalar 'uryân-ı zâr
Destgîr ol san-ı ḥak bilenler itme pâymâl

Emma ba'd ḥamd-i ḥudâ ve durûd-i rasul 'aleyhisselâm böyle rivâyet eder. Bu edvârın müellifi Hızır Bin 'Abdullah ki günlerden bir gün ben kemine Padişâh-ı mâdelet şi'ar-ı mekremet âsâr-ı sultân-ı a'zâm a'del-i ümerai'l-'âlem muḥarris memalikiddünya maḫhari kelima-tullâh-i'l-'ulyâ melâdû'n-nuġâratü vel mücâhidîn. Maḫzu's-sâf-i Rabbü'l-'alemîn mevlâ mülükü'l-'alem naşirü'l-'adl ü-ve'l-iḫsan. Bâsıtü'l-emn-i ve'l-emân el müebbet minessemâi'l-muẓaffer 'ale'l-a'dâ Sultân ibn-i Sultân Sultân Murâd bin Bâyezîd Ḥan Ḥalledâllâhü salṭa-nate ve eyyede memleketehû

MEDḤ

Padişâh-ı baḫr ü ber Sultân Murâd bî hemâl
Erdeşir şîr-i dil dârây-ı İskender ḥisâl
Ol kim oldı rifatile âsümân-ı ber karar
Ol kim oldı berây-ı birle âfitâb-ı bî zevâl

Ḳankı mecliste ki anuñ ḳadrî müşerref ḳıldı şadr
Âsümânıñ yir olur ây gibi şaff-ı ne'al
Devr-i hükmidür ezel hükmi gibi bî inkılât
Mülk-i câhi dür ide mülki gibi bî intakâl
Gâh ider devrinde anuñ kebk-i bâze ḳahḳaha
Gâh insâfile şîre ḳarşu salımur gâzal
Ey ḥarîm-i bâr-gâhun mevlîd-i ikbal ü baht
Vey zemîn ü âsitanuñ münşi-i câh u celâl
Nite gökden per diler senden diler 'âlem 'atâ
Nitekim günden hilâl ister ḥired senden kemâl
Olduğınca mihr ü mâh ü âsümânile zemîn
Mûnis olsun saña 'ızz ü devlet câh-ı celâl.

Şöyle işaret itdi kim bu 'ilm-i mûsikî beğayet lâtif ve şerif 'ilmdür ve hem senüñ dahı ḳande ḥayli sa'y-ı gûşûşın var. Nola bu bâbda bir kitab perdâhdesin. Tâ kim bu 'ilmuñ vasılları ve talibleri añı teferrüc idüb seni ḥayrile añalar ve efvâh-ı ricâlde mütedâvil ola. Çün bunu işitdüm 'ark-ı hacâlet-i teşvîş içinde ğark olub eyitdüm kim sultānumuñ devletlü meclisinde meclis-i sezâver bî ḥuzûr üstâd-ı mu'azzam ve ḳudve-i ehl-i tarâb üstâd **Hacı 'Ali** ve müzeyyenü'l-meḥâfil ve'l mecâmi'u muḳarrebî **Hız. Şultan Üstâd Sinân** ve üstâd **Hüseyn** ve üstâd-ı bi'l-istiḥḳâḳ üstâd **'Ali** ve Davûd asvâd ve zühre neğamât üstâd **Eymen** andelîb-i devrân tûtî-i hoş elḥân üstâd **Muḥammedî** dâme faẓlıhüm hâzır dururlar. Anlaruñ ḥuzurunda benüm ḥaddüm vâr ki bunun gibi işe tekaddüm idem eyle olsa padişâh-ı "ḥalledallâhü mülkehü" bu sözü taṣdik idüb buyurdu kim belî rast idersün velîkin çün ol işaret saña olundu. Gerekdür kim bu bâbda sa'y-ı cemîl gösteresin. Bu ben kemine dahı "**el-'abd-ü bîmâ fî yedihi kâne lî mevlâhü**" hükmü birle Allahü te'âlâdan 'avn-i inâyet isti'anet taleb idüb ve padişâhın emrine ita'at ḳılub vus-ı tâḳatçe birkaç satır bünyâd itdük. Zîrâ ol padişâhuñ

işaret itdi kim yerine getürdü ol padiřâhuñ delâletitdi kim söyledüm evvelâ medhıyle söz açdum âhire duâsı ile bu kitâbı hatmideyim didim. Okuyanlardan ve dinleyenlerden tevaqqu' oldur kim hıyn-i kabûlde dutub sehv ü hatası varsa luğf idüp anlar kemâllerıyla sehv ü hatasın yerine getirüb tamâm ideler. Ve billâhi'l-'avn-i fittevfik.】 *olundu

* Tırnaklar arasındaki metin, Topkapı Nûshası'nda yoktur.

Müellif-i muhtaşar bu kitabun içinde 'ilm-i mûsikî'nün kısmı ikâ'ında şol asılların getürmişdür ki ol asıllar üzerine ı'timâd olunur Dahı san'ati ikâ'da müteḳaddimler zikrettiği⁽¹⁾ üzerine niçe ziyâdeler getürmişdürki anlar kitâblarında aınmamışlardır. Meselâ bu sanḡatün ecnâsı kaçdur anı beyân itmek gibi. Ve Dahı her bir nev'ün bir nev'inden nice istinbât olduğu⁽²⁾ gibi. dahı ba'zı nev'ün zamanıla ba'zı nev'ün zemân ortasında nisbet bildürmek gibi. Dahı bu san'atün nev'lerinin 'amûdleri rûşen olmağıçün 'ilmi 'arûzden misâller getürmişdür. Tâki bu 'ılme şürû' iden kimseye maksûdı âsân ola. Dahı şol kimseler bu 'ılme muhtâc dururlar murâdları tiz hâsıl ola inşaallâh.⁽³⁾

Bab-ı⁽⁴⁾ Evvel

Der beyân-ı âferînişi 'âlem

(1) K'da "zikretti"

(2) K'da "olduğıuçün"

(3) K'da "te'alâ" var

(4) K'da "fasl-ı"

FİHRİST-İ KİTÂB O'DUR

Faşl-1 Evvel Der beyân-1 Aferîniş-i 'Alem 1	Faşl-1 Dûvûm Der beyân-1 Felekü'l-Burûc 4	Faşl-1 Sîvûm Der beyân-1 Înzâr-1 Semâniye 6	Faşl-1 Cihârum Der beyân-1 Înzâr-1 Heşt kâine 7
Faşl-1 Pencûm Der beyân-1 nîst Burûc Dûvâzde Kâyine Be'anâsır-1 Erbe'a 8	Faşl-1 Şeşûm Der beyân-1 Tabâyî' Burûc İsnâ 'Aşerete 8	Faşl-1 heftûm Der beyân-1 Şumâr Sitâregân-1 burûc ez sevâbet 10	Faşl-1 heştûm Der beyân-1 Felek-i Zühâl 10
Faşl-1 Nühûm Der beyân-1 Felek-i Müşteri 11	Faşl-1 Dehûm Der beyân-1 Felek-i Merrîh 12	Faşl-1 Yâzdehûm Der beyân-1 Felek-i Âfitâb 12	Faşl-1 dûvazdehûm Der beyân-1 Felek-i Zühre 14
Faşl-1 Sîzdehûm Der beyân-1 Felek-i 'Utârid 14	Faşl-1 cihârdehûm Der beyân-1 Felek-i Kâmer 14	Faşl-1 Pençdehûm Der beyân-1 'Anâsır-1 Erbe'a 15	Faşl-1 Şâzdehûm Der beyân-1 Kevâkib-1 Seyyâre be ıstılâh-1 Ehl-i Nücûm 15
Faşl-1 Heftdehûm Der beyân-1 Sa'd ü Naḥs Kevâkib Seb'a-1 Seyyâre 16	Faşl-1 Heştdehûm Der beyân-1.se kevâkib Enderîn burûc 18	Faşl-1 Nûvâzdehûm Der beyân-1 hâziz Kevâkib Enderîn Burûc 18	Faşl-1 bistûm Der beyân-1 rûzi ve şebî işân 19
Faşl-1 bistû yekum Der beyân-1 Aḥlâşşân 19	Faşl-1 Bist dûvûm Der beyân-1 Faslhây-1 İşân 20	Faşl-1 bist sîvûm Der beyân-1 meşriki ve mağribi ve cenûbi ve şimâli işân 23	Faşl-1 bist cihârum Der beyân-1 renkhây-1 işân 23
Faşl-1 bist pencûm Der beyân-1 Aḥlâkşân 24	Faşl-1 bist Şeşûm Der beyân-1 delâletşân ber e'zâ 24	Faşl-1 bist heftûm Der beyân-1 âvâzdâr ve ḥâmûşîşân 25	Faşl-1 bist heştûm Der beyân-1 aşl-1 'ilm-i mûsikî 27

(5) K'da bu fihrist yok

Faşl-ı bîstnühüm Der beyân-ı 'ilm-i ikâ'a ez çi ihtiyaç şûd 35	Faşl-ı Sîvüm Der beyân-ı ikâ'ki dû Nev'aş ber mu'taşıl ve ber munfaşıl 38	Faşl-ı Sîvü Yeküm Der beyân-ı zemânehâyı ikâ' 39	Faşl-ı Sîvûdûvüm Der beyân-ı 'Iyâr-ı evvel 40
Faşl-ı Sîvûsîm Der beyân-ı meyân 'Iyâr-ı evvel naқа- rahâyiki Zîkr-i Mümkîn nîst 41	Faşl-ı Sîvûçehârum Der beyân-ı 'Iyâr-ı şânî 43	Faşl-ı Sîvûpencüm Der beyân-ı 'amûdhây-i ikâ' 43	Faşl-ı Sîvûşeşüm Der beyân-ı nev'hay-ı ikâ'ha it- tifâk nûmûdest 57
Faşl-ı Sîvûheftüm Der beyân-ı meyân 'Iyâr-ı evvel naқа- rahâyiki zîkr-i mümkîn nîst 63	Faşl-ı Sîvûheştüm Der beyân-ı avâr baki aşlest gûvâşt 73	Faşl-ı Sîvûnühüm Der beyân-ı name- ha-i zârbha 74	Faşl-ı Çihlüm Der beyân-ı nav- bet-i müretteb ki çîst 80
Faşl-ı Çi hlyeküm Der beyân-ı âvâze-i eflâk 82	Faşl-ı Çihldûvüm Der beyân-ı perde- ha ve der beyân-ı o 85	Faşl-ı Çihlisyüm Der beyân-ı ebrişim 78	Faşl-ı Çihlçiharum Der beyân-ı per- dehâki be burûcha nîst kerdeend 88
Faşl-ı çihlpencüm Der beyân-ı perdeha- ki be kevâkib nisbet kerdeend 88	Faşl-ı çihlşeşüm Der beyân-ı zârb edvâr ki meşhûr ez şeşi ziyade nîst 89	Faşl-ı çihlheftüm Der beyân-ı ân ki piş herkes çi kûne zârb mî bâyed zeden 90	Faşl-ı çihlheştüm Der beyân-ı her per- deki nerm kûni ve ziyade kûni çi işûd 91
Faşl-ı Der beyân-ı ahval-i te'sîr nağamât 111	Faşl-ı piş her kavm-i perde mûnasebet der rûz-i şeb çi perde 112	Faşl-ı der beyân-ı ahval-i makâmât 117	Bâb-ı ğarîb terkebîler beyânındadırki makâmîle âvâzeden mürekkbedir 122

(6) K'da bu fihrist yok

Faṣl-1 Dûvûm

Der beyân-ı Felekü'l-burûc

Faṣl-1 Sîvûm

Der beyân-ı enzâr-ı şemâniye

Faṣl-1 Cihârum

Der beyân-ı enzârheşt kâyine

Faṣl-1 pencûm

Der beyân-ı nisbet-i burûc dûvâzde kâne-i bi'anâşırı erba'a

Faṣl-1 Şişum

Der beyân-ı tabâyı' burûc işnâ 'aşarate

Faṣl-1 Heftûm

Der beyân-ı şûmârı sitârkânî burûc ezsevâbit

Faṣl-1 Heştûm⁽⁷⁾

Faṣl-1 nühüm

Der beyân-ı felek-i müşterî

Faṣl-1 dühüm

Der beyân-ı felek-i merrîh

Faṣl-1 yâzdühüm

Der beyân-ı felek-i âfitâb

Faṣl-1 dûvâzdühüm

Der beyân-ı felek-i zühre

Faṣl-1 sîzdühüm

Der beyân-ı felek-i 'utârid

Faṣl-1 çihârdühüm

Der beyân-ı felek-i kamer

Faṣl-1 pençdühüm⁽⁸⁾

Der beyân-ı 'anâşırı erba'a

Faṣl-1 şâzdehüm

Der beyân-ı kevâkib-i seyyâre be işılâhı ehli nücûm

Faṣl-1 heftdehüm

Der beyân-ı sa'dü naḥs kevâkib-i seb'a-i seyyâre

Faṣl-1 heşdehüm

Der beyân-ı si kevâkib enderîn burûc

(7) K'da "Der beyân-ı felek-i zühâl" var

(8) K'da "panzdühüm"

Faṣl-1 nüvazdehüm "Der beyân-ı ḥazîz kevâkib enderîn burûc"
Der beyân-ı rûz'î şebî îşân

Faṣl-1 bistüm
Der beyân-ı ahlâtşân

Faṣl-1 bîstyeeküm
Der beyân-ı faşlehâyı îşân

Faṣl-1 bîstdüvüm

Faṣl-1 bîstsivüm

Der beyân-ı meşriķî ve mağribî ve cenûbî ve şimâlî îşân

Faṣl-1 bîstçiharûm
Der beyân-ı renkhâyı îşân

Faṣl-1 bîstpencüm
Der beyân-ı ahlâkşân

Faṣl-1 bîstşîşüm
Der beyân-ı delâlet şân-ı ber a'zâ

Faṣl-1 bîstheftüm
Der beyân-ı âvâzdâri ve ḥâmûşîşân

Faṣl-1 bîstheştüm
Der beyân-ı aşl 'ilm'i mûsikî

Faṣl-1 bîstnüühüm
Der beyân-ı 'ilmi iķa'a ezçi ihtiyâçşüd

Faṣl-1 sivüm⁽⁹⁾
Der beyân-ı iķâ'ki dü nev'aş ber muṭṭaşıl ve ber munfaşıl est

Faṣl-1 sîvü⁽¹⁰⁾ yeküm
Der beyân-ı zemânehâyı iķâ'

Faṣl-1 sîvü⁽¹⁰⁾ düvüm
Der beyân-ı 'iyâr-ı evvel

Faṣl-1 sîvü⁽¹⁰⁾ siyüm⁽¹¹⁾
Der beyân-ı meyân-ı 'iyâr-ı evvel neķarahâyı ki zikri mümkinnist

Faṣl-1 sîvü⁽¹⁰⁾ çihârum
Der beyân-ı 'iyâr-ı şânî

(9) K' "Sivüm"

(10) K' "Sî"

(11) K' "yûvüm"

Faṣl-ı sîvü⁽¹⁰⁾ pencüm

Der beyân-ı 'amûdehâyı ikâ'

Faṣl-ı ikâ'laruñ

Nev'ler ortasında ittifâk bildürmektedir⁽¹²⁾

Faṣl-ı sîvü⁽¹³⁾ şîşüm

Der beyân-ı nev'âhâyı ikâ'aha ittifâk nûmûde est

Faṣl-ı sîvü⁽¹³⁾ heftüm

Der beyân-ı maḳâmâtki fermûd Abdü'l-mü'min

Faṣl-ı sîvüheştüm⁽¹³⁾ "(14) Avâzehâ ki aşlest güvâşt"

Der beyân-ı namehâ-i zarbhâ ve esvâtehâ

Faṣl-ı sîvü⁽¹³⁾ nühüm

Der beyân-ı şerh⁽¹⁵⁾ nevbet-i müretteb ki çîst

Faṣl-ı çihlüm

Der beyân-ı nevbet-i müretteb ki çîst

Faṣl-ı çihliyeküm

Der beyân-ı âvâze-i eflâk⁽¹⁶⁾

Faṣl-ı çihli düvüm "Der beyân-ı perdahâ ve derbeyân-ı"

Faṣl-ı çihilsivüm

Der beyân-ı ebrîşim

Faṣl-ı çihilçihârum

Der beyân-ı ihtilâf ibtidâ-i maḳâm⁽¹⁷⁾

Faṣl-ı çihil pencüm

Der beyân-ı perdehâ ki bikevâkib-i seb'a nisbet kerdeend

Faṣl-ı çihil şîşüm

Der beyân-ı zarbı edvâr ki meşhur ezşîşi ziyâde nist

Faṣl-ı çihilheftüm

Der beyân-ı ânki pîşi herkes çikûne zarb mibayed zeden

Faṣl-ı çihil heştüm " Der beyân-ı her perde ki nermkünî ve ziyâde
künî çimişüd

(12) K'da "bu cümle" yok

(13) K'da "sî"

(14) K'da "der beyân-ı" var

(15) K'da "şerh" yok

(16) K' da "zamânı ma teḳaddemehû"

(17) K'da "Der beyân-ı perdehâyı ber-cihânest kerdeend"

1 b

Faṣl-ı Evvel

Der beyân-ı âferîniş-i 'âlem

2 a

Evvelallah'ü-te'alâ celle ve 'alâ kendü kudratinden bir gevher yertedi faẓlı ve kemâli/ birle anı âraste kıldı ki aña meşâyıḥ ıstılâhında 'aql-ı küll dirler. Şöyle ki ḥadîṣ-i qudsîde gelüpdür ki "**Evvelü ma ḥalâkal-lahü'l-'aql**" ve hem ol gevheri pâk⁽¹⁸⁾ rûhânîdür ve basîṭdür ve cümle-i⁽¹⁹⁾ eşyanuñ şûretine ve ma'nîsine muḥîtdür ve hem aña ma'kûl-i⁽²⁰⁾ evvel ve mevcûd-i şânî dirler ve ol feyz kim aña virildi. Bir mevcûd dahı iktizâ ider Lâ-bûd andan dahı bir gevher âşikâre⁽²¹⁾ oldu. Ammâ 'aql gevherinden rütbetile bir mertebe ednâ oldu. Aña nefis-i kül dirler. Zîrâ ki cem'i nüfûsa kuvvet-i cüzvî Ḥaḡ fermânı birle andan irişür Çün nefis-i kül 'aql-ı külden feyzi temâm iktisâb kıldı. Ol kemâli feyz iktizâ kıldı ki bir gevher dahı âşikâre oldu rütbetile nefis-i külden aşağı oldu. Amma kâbili şûret/ oldu. Anıñçün⁽²²⁾ aña "**Heyûlây-ı Evvel**" didiler. Pes Tul ve Araz ve 'Umḡ buldu Cism-i Muṭlaḡ oldu ve dâire sekin dutdu⁽²³⁾. Şöyle ki kelâm da gelübdür ki "**Efzâlü eşkâlî şeklü'l müstedir**" ve hem 'Âlem-i Eflâk ve⁽²⁴⁾ Eşkâl ve Erkân⁽²⁵⁾ şûreti andan buldu. Çün ol dahı Feyyâz-ı Muṭlaḡ'dan feyz-i kemâl kesbitdi. Pes ol dahı iktizâ kıldı. Bir cismi küri dahı zuhûra geldi ki meşâyıḥ aña "**Arş-ı Mecîd**" didiler. Şöyle ki Ḥaḡ kelâmında⁽²⁶⁾ gelipdür⁽²⁷⁾ celle ve 'alâ "**Zül 'arşü'l-mecîd**". Amma nücûmiler ıstılâhınca aña dörd ad vir-

(18) K'da "ve" var

(19) K'da "i" yok

(20) K'da "ma'lul"

(21) K'da "aşîkar"

(22) K'da "anıñçün" yok

(23) K'da "t"

(24) K'da "ve" yok

(25) K'da "Erkanı"

(26) K'da "kâmında"

(27) K'da "ki" var

3 a diler⁽²⁸⁾. Biri bu ki "**Felek-i A'zam**" didiler⁽²⁹⁾. Şol cihetden ki cemi'i eflâkden a'zamdür. İkinci "**Muharriketü'l-Müteharrike**" didiler⁽³⁰⁾. Bu sebebden ki cemi'i eflâki Meşrikden mağribe ol dönderdi⁽³¹⁾. Bu⁽³²⁾ harekete **Hareket-i Kasrî** didiler⁽³³⁾ ve hem Hareket-i Hılâfî Tevâlî didiler⁽³⁴⁾. Zîrâ ki / Cemi'i Kevâkibi aksine döndürür. Ya'ni cemî'i yıldızları meşrikden mağribe döndürür. Ve⁽³⁵⁾ ma'lûmdur cemî'i ehli rasad katında ki cemî'i yıldızların hareketi mağribden meşrikdir bes ol feleğün hareketi bunların hılâfınca oduğün anuñ hareketine "hılâf-ı tevâlî" didiler. Bâkî göğün hareketine "**Alettevâlî**" didiler. Bu feleğün hareketi gâyet şerîfdür ki⁽³⁶⁾ 'Âlemi 'ulvîyi ve süflîyi bir gicede temâm tolanır. Gice ve gündüzi Hâk fermânı birle bu getürür giderür yohsa "Âfitâb-ı Mu'azzam" kaçan ki bir kez toğâydı altı ay batmayaydı. Kaçan batısa altı ay toğmayaydı. Kaçan toğsa mağribden toğaydı. Kaçan batısa meşrikden batâyıdı. Pes Hâkîm-i Muṭlağın hûkmi⁽³⁷⁾ bunda gizlûdür ve hem döndüğünce ömrünü maḥlukâtun Hâk izni birle bu ekser. Üçüncü adı⁽³⁸⁾ "**Felekü'l-Eflâk**" didiler⁽³⁹⁾. Bu / cihetden ki cemi'i eflâk bunun hûkmündedir. Ve hem cemi'i eflâk bunun içindedir. Eylesâ⁽⁴⁰⁾ bu zarf olmışdur. Kalan⁽⁴¹⁾ mazrûf olmışdur. Miṣâli budur ki kaçan bir büyük çanağın içine birkaç birbirinden geçirin çanak koy-

3 b

(28) K'da "iderler"

(29) K'da "dirler"

(30) K'da "diler"

(31) K'da "döndürür"

(32) K'da "bu" yok

(33) K'da "dirler"

(34) K'da "dirler"

(35) K' da "ve" yok

(36) K'da "ki" yok

(37) K'da "hikmeti"

(38) K'da "adı" yok

(39) K'da "dirler"

(40) K'da "eylese"

(41) K'da "kalanı"

sañ ol büyük çanağı çevirsek içinde ki bile çevriz niçe kim ol
çanaqlarun⁽⁴²⁾ ulusu ol⁽⁴³⁾ büyük çanağısa cemî'i feleklerun⁽⁴⁴⁾ fe-
lek-i a'zam oldu. Dördüncü felek-i Atlas didiler⁽⁴⁵⁾ Şol sebebdan ki
bundan ğayrı eflâkûn yıldızları vardur. Bunun⁽⁴⁶⁾ yokdur. Keennehû ki
cemî'i kemhâlarda nakş oldı⁽⁴⁷⁾. Atlasda nakş olmaduğün Atlas didil-
er. Yohsa cemî'inun⁽⁴⁸⁾ aşlı harîrdür. Çün raşad ehilleri bunda yıldız
görmediler. Felek-i Atlas didiler. Pes makâmlarda dahı bu şıfatda
4 a makâm vardur ki cemî'i makâma şâmildür kablamişdür ve hem /
cemî'i makâmı bir hâlden bir hâle ol döndürür.

Faṣl-ı Düvûm

Der beyân-ı Felekü'l- Burûc

Ya'ni bu faṣl-ı Felekü'l-Burûcı beyân ider. Çün Felek-i A'zam Feyyâz-ı
ezelden ve şânî'i lemyezelden kemâl buldı. Andan dahı bir felek zâhir
oldı ki aña meşayih i'tibarınca Kürsî dirler. Ehli nücûm i'tibarınca bu
feleğ Felek-i Şâbit didiler⁽⁴⁸⁾ ve Felekü'l-Burûc dahı⁽⁴⁹⁾ didiler⁽⁵⁰⁾.
Şöyle ki Hâk⁽⁵¹⁾ kelâmında buyurur ki⁽⁵²⁾ "**Vessemâ'i zâtî'-l burûc ve'l
yevmil mev'ûd**" sûal niçün Feleküssevâbit⁽⁵³⁾ didiler. Cevâb bu feleğ
Felek-i Şevâbit şol sebebdan didiler ki yidi seyyâreden ğayrı ne kim
4 b kıyassuz yıldızlar ki görünürler cemî'i anda mekân dutmuşdür. Ya'ni
anda merkûzdür. Sûal niçün yidi seyyâreden ğayrı kevâkib / şevâbit

(42) K'da "çanaqlar"

(43) K'da "ol" yok

(44) K'da "feleği"

(45) K'da "dirler"

(46) K'da "bunda"

(47) K'da "oldu" yok

(48) K'da "dirler"

(49) K'da "dahı" yok

(50) K'da "dirler"

(51) K'da "sübhanehû vete 'âlâ"

(52) K'da "ki" yok

(53) K'da "Essevâbit" didiler

5 a

didiler. Sabit olan nesnenün hiç⁽⁵⁴⁾ harekâtı olmasa gerekdür bâ vûcûd ki şevâbitün dahı harekâtı vardır. Cevâb şol i'tibârile şevâbit dirüzki kalan seyyâreye nisbet bunların hareketi yok gibidür. Meşelâ Ay bir ayda yürüdüğünü Şevâbit yigirmidört yılda yürür. Eylesa gâyet giç yürüdüğüün nisbetile şevâbit dirler. Ve hem bu⁽⁵⁵⁾ felegün hareketi Felek-i A'zam hareketinün hilâfınca oldu. Şöyle ki Felek-i A'zamuñ ta'rifinde zıkr olundu. Ya'ni Felek-i A'zamuñ hareketi meşriktan mağribe oldu. Felek-i Burcuñ hareketi mağribden meşriğa oldu. Tâ ki bu ihtilâfdan 'Âlem-i kevn fesâde dahı ihtilâf zâhir ola. Ve hem felek-i a'zam devrini bir gün bir gicede tamâm ider. Felek-i Şevâbit devrini yigirmidört bin yılda temâm ider. Şöyle / ki⁽⁵⁶⁾ evvelde zıkr olundu sûâl bu feleğe Felekü'l-Burûc didiler⁽⁵⁷⁾ niçün? Cevâb şol sebebeden **Felek-i Burûc** didiler ki ehli rasad eflâki onikiye taksim kıldukda her kısmına⁽⁵⁸⁾ Burc didiler⁽⁵⁹⁾. Her burca vechi tesmiye istediler. Ya'ni her burca bir ad komak istediler. Hiçbir felekde bulmadılar illâ bu felekde buldılar. Meşelâ ol oniki bahşuñ herbirinün beraberinde gördiler ki bir kaç yıldızlar Hamel şeklinde ya'ni kuzi şeklinde düşmüş ol hattun adını **Hamel Burci** didiler⁽⁶⁰⁾. İkinci hattun "beraberinde gördüler ki"⁽⁶¹⁾ birkaç yıldız⁽⁶²⁾ sevr şeklinde düşmüş anuñ adını **Sevr Buric** kodular tâ ahire degin her hattun beraberinde bir münâsib şekl müşâhede kıldılar tâ ki kevkeb⁽⁶³⁾ kankı burca varduğı ma'lûm ola. Pes herbiri ol burcuñ kaç yıldızdan muşavverdür

(54) K'da "hiç" yok

(55) K'da "bu" yok

(56) K'da "ki" yok

(57) K'da "didiler" yok

(58) K'da "bir" var

(59) K'da "diler"

(60) K'da "diler"

(61) K'da "gördüler ki beraberinde"

(62) K'da "yıldızlar"

(63) K'da "kevâkib"

- 5 b zıkr olına / münâsib yirde inşâallâhüte'âlâ. Andan ol burcuñ herbirini otuz bahş itdiler. "Her bahşa **"Derece"** didiler"⁽⁶⁴⁾ eyle olsa temâm eflâk üçyüzaltmış derece oldu. Andan herbir derece'i altmış bahş itdiler. Yirmibir bin altıyüz bahş oldu. Herbir bahşına **"Dakika"** didiler. Andan herbir dakika'i altmış bahş itdiler. Herbir bahşına **"Saniye"** didiler. Andan herbir saniye'i altmış bahş itdiler⁽⁶⁵⁾. Herbir bahşına **"Rabi'a"** i didiler. Andan herbir Rabi'ai altmış bahş itdiler. Herbir bahşına **"Hâmise"** didiler. Tâ 'aşireye varınca altmış altmış bahş itdiler. Tâ ki kevâkibüñ seyrini biraz haşr itdiler. Filcümle bu cemi'inuñ aşlı ol oniki burcdur. Evvel burcuñ adları budur. **"Hamel, Şevr, Cevzâ, Seratân, Esed, Sünbüle, Mizân, 'Akreb, Kavs, Cedy, Delv, Hût"**. / Sûâl çün derecât kısmeti temâm oldu. Dekâyık kısmeti altmış oldu. Burûc oniki oldu. Ziyâde ve nokşan olmadı niçün? Cevâb ehli raşad kaçan ki Burûcî ve Kevâkibi raşad itdiler. Gördüler ki Kevâkibüñ arasında sekiz hâl var ki ziyade ve nokşan değildir. Ol ahvâlün mukabelesinde 'Alem-i süflide dahı insân arasında te'sir-i müessir⁽⁶⁶⁾ hakîkinuñ fermanı birle zâhir olur. Çün ol sekiz nazârî ve hem anâşırı Erba'a-i⁽⁶⁷⁾ bu oniki burûcda temâm buldılar. Ziyâde tatvîl⁽⁶⁸⁾ itmediler. Şöyle ki **"Hayrül-kelâmi mâkalle ve delle"** Pes makâmlarda dahı bir nice makâm vardır ki niçe makâmlar ve niçe Âvâzelerüñ⁽⁶⁹⁾ ve Şu'benüñ evveli andan⁽⁷⁰⁾ toğar ol ma'lûmdur. Lîkin şu'be'i⁽⁷¹⁾ ba'zı üstâdlar yiğirmidört dimişler ba'zı üstâdlar yiğirmisekiz dimişler. / Şöyle ki bu oniki burûc yiğirmisekiz günde yürür. Herbir günde yürüdüğinden ötürü bir men-
- 6 a
- 6 b

(64) K'da "Her bir bahş derece diler"

(65) K'da "her bir bahş şalise diler, anda bir şalisei altmış bahş itdiler"

(66) K'da "te'sir-i hak müessir"

(67) K'da "erba'a"

(68) K'da "tavîl"

(69) K'da "avâzenüñ"

(70) K'da "anda"

(71) K'da "şe'be'i" yok

zil dirler. Herbir menzile bir ad virdiler ol yiğirmisekiz menzilün adları bulardur⁽⁷²⁾ Şertîn, Beîîn, Şüreyya, Debrân, Heka'a, Hene'a, Zîrâ', Tarafe, Cebhe, Berinde, Şarfa, 'Avâ, Semâk, Ğafer, Rabânâ, Ekilya, Kāsere⁽⁷³⁾, Kâlb, Şevle, Ne'ayim, Bedle, Zâbih, Bûlu', Sû'ûd, Ehbiye, Mukaddem, Muahhar, Reşâ.

Faşl-ı Sivûm

Der beyân-ı Enzâr-ı Şemâniye

7 a Ya'ni bu faşıl ki⁽⁷⁴⁾ onsekiz ahvâl ki zîkr olundu onların adını ve nisbetini bildürür. Ehli nücûmıstılâhınca adları bellüdür⁽⁷⁵⁾. Tesdîs terbi'i Teslîs Mukâbele Mukârane-i Tesdîs ve Terbi' ve Teslîs Kevâkib arasında seyr ider ikişer kez / vâkı' olur. Mukâbele ve Mukârane birer kez vâkı' olur temâm sekiz nazar olur. "Vallahü a'lem bissevâb"⁽⁷⁶⁾

Faşl-ı Cihârum

Der beyân-ı ma'nî Enzâr-ı hest kâyine

7 b Ya'ni bu faşıl bu hallerün ma'nîsi bildürür. Tesdîsün ma'nîsi yerim⁽⁷⁷⁾ dostlıkdır. Terbi'ün ma'nîsi yerim⁽⁷⁸⁾ Düşmanlıkdır. Teslîsün ma'nîsi temâm dostlıkdır. Mukâbele ve Mukârane temâm düşmanlıkdır. Likin mukâbele düşmanlığı şediddür. Mukâraneden çün iki yıldız arasında bu nazarların biri vâkı' ola. Ol iki yılduza te'alluk tâife arasında ol hâl vâkı' olur. Eğer dostlıktan eğer düşmanlıktan pes makâmâtında dahı iki makâm üç makâm eydürken veyahud çalâriken tesdîs ve teslîs şûretinde düşse ol şöbet kavminün arasında / dostlık, zevk ve şafâ ve muhabbet zâhir olur. Kaçan birkaç makâm

(72) K'da "budur"

(73) K'da "Kāsere" Zîrâ' ile taraye arasında zikrediliyor.

(74) K'da "ki" yok

(75) K'da "ki" var

(76) K'da "vallahü a'lem bissevâb" yok

(77) K'da "yarım"

(78) K'da "yarım"

8 a

eydürken veyahud çalarken terbi' veyâ Mukâbele veyâ Mukârane şûretinde düşsâ ol soĥbet ĥalkınuñ arasında 'adâvet ve cenk ve kıtâl vâkı' olur. Pes bunda hünermendlerüñ taşarruf gerekdür. Meşelâ bir üstâdı bir soĥbete okırlar eĝer padişâhdür eĝer uludur eĝer keçidür. Ol üstâda demek olur kim bu soĥbeti müşerref eyle olmaya kim soĥbeti terbi' veyâ Mukâbele veyâ mukârane şûretinde düşüresin demek olur. İşaretdür ve illâ soĥbet olur kim bir üstâda bu⁽⁷⁹⁾ nice bahşış olur. Soĥbet bir üstâdı dōge dōge kıvarlar. Bes ol hünermend kim soĥbet tesdîs ve teslîs şûretinde düşürenile ve mukâbele ve mukârane düşürenile bir deĝildür. Belki ol soĥbet tesdîs şûretinde düşüren hünermend ola. Anıñçün⁽⁸⁰⁾ taşarrufı vâr ola. / Ve soĥbet teslîs şûretinde⁽⁸¹⁾ düşürür⁽⁸²⁾ yoksa taşarrufı olmayınca ol ĥakîme beñzer ki dōrt sayruya bir 'ilâc ide ol hünermendiñ mişâli şuña beñzer kim etıbbanuñ bir kıavlı gibi kim meşelâ birkaç sayru kıatına okıyalar⁽⁸³⁾. Biri oĝlancık ola ve biri yigit ola ve biri orta kışı ola, ve bir pîr kışı ola. İttifâķ dōrdinüñ daĥı zahmeti ısıtma olsa eĝerçi aşılđa bir marazdır ve illa dōrdüne bir ilâc itmek ĥatâ ola. Bes taşarruf gereğdür.

Faşl-ı Pençüm

Der beyân-ı burûc-ı düvâzde kâine be'anâsır-ı erba'a

Bu faşl meşelâ oniki burûcuñ⁽⁸⁴⁾ 'Anâsırı Erba'aya nisbetinü bildirür. Ĥamel âteşidür⁽⁸⁵⁾. Şevr ĥâkîdür⁽⁸⁵⁾. Cevza bâdîdür⁽⁸⁵⁾. Seratân âbîdür⁽⁸⁵⁾. Esed âteşidür⁽⁸⁵⁾. Sünbüle ĥâkîdür⁽⁸⁵⁾. Mizân bâdîdür⁽⁸⁵⁾. 'Akreb âbîdür⁽⁸⁵⁾. Kıavs âteşidür⁽⁸⁵⁾. Cedy ĥâkîdür⁽⁸⁵⁾. Delv bâdîdür⁽⁸⁵⁾. Ĥût

(79) K'da "bu" yok

(80) K'da "ikina kim"

(81) K'da "şûretinde" yok

(82) K'da "düşüre"

(83) K'da "okusalar"

(84) K'da "on iki burcun meşelâ"

(85) K'da "dür" heceleri yok.

8 b âbîdür⁽⁸⁵⁾. Çün burûcu / arasında hâşıyyeti sebebinden fâ'ili muhtâr anâsırı erba'ai yertedi ve tebâyı'-ı zâtî ve arazî izhâr itdi. Nice ki⁽⁸⁶⁾ eflâkde havâşş-ı muhtelif ve tabâyı'-ı mütelevvine zâhir oldu. Ve mahlûkât arasında ve makâmât arasında dahı televvün ve ihtilâf bulundu. Şöyle ki makâmâtun ba'zısı âteşi ba'zısı hâkî bâdî ba'zısı âbî oldu⁽⁸⁷⁾. Bu şekil dahı münasib yirlerde zikr olına inşaallah⁽⁸⁸⁾.

Faşl-ı Şişûm

Der beyân-ı tabâyı'ı burûcî isnâ 'aşeriyye⁽⁸⁹⁾

9 a Bu faşıl oniki burcun tabâyı'ı zâtisin ve 'arazsın⁽⁹⁰⁾ bildürür. Hamel burcunun tabi'at-ı zâtisî ıssıdûr kuru dur. Meşrik tarafında kaçan mağrib tarafına varsa hareketi biraz eksilür. Lîkin meşrikde ve mağribde hiç 'arazî tabi'at kesbitmez. Şol sebebden kim⁽⁹¹⁾ Âfitâbın kuvveti bu burcuñ iki tarafında dahı yeksândür. / Sevr burcunun tabi'atı⁽⁹²⁾ zâtısı sovûkdur. Lîkin meşrik tarafında birâz 'arazî hareket kesbider. Cevzâ burcunun tabi'atı zâtısı ıssıdûr⁽⁹³⁾. Kaçan meşrik tarafında olsa 'arazî germ ve huşk olur⁽⁹⁴⁾. Kaçan mağrib tarafında olsa 'arazî serd ve ter olur. Serañân⁽⁹⁵⁾ burcunun zâtî tabi'atı sovuktur, yâşdûr. Kaçan mağrib⁽⁹⁶⁾ tarafında olsa 'arazî biraz hareket kesbider.

(85) K'da "dür" heceleri yok

(86) K'da "ki" yok

(87) K'da "bazı âteşi oldu, bazı hâkî ve bazı badî ve bazı âbî oldu"

(88) K'da "olundu inşaallahute'âlâ"

(89) K'da "aşere"

(90) K'da "arazısın"

(91) K'da "kim" yok

(92) K'da "tabi'atı" yok

(93) K'da "terdir" var

(94) K'da "olu"

(95) K'da "Serñân"

(96) K'da "Meşrik"

9 b

Kaçan mağrib tarafında olsa 'arazî biraz yubûset kesbider. Esed burcunun zâtı tabî'ati ıssıdır⁽⁹⁷⁾ ve⁽⁹⁸⁾ kurudur. Kaçan meşrik⁽⁹⁹⁾ tarafında⁽¹⁰⁰⁾ olsa ıssılığı dahı artar. Kaçan mağrib tarafında olsa 'arazî serd-ü ter olur⁽¹⁰¹⁾. Sünbülenün⁽¹⁰²⁾ zâtı tabî'ati sovuğtur, kurudur. Mağrib tarafında sovuğlığı dahı ziyade olur. Kaçan meşrik tarafında olsa biraz 'arazî hareket kesbider. Mîzân burcunun zâtı tabî'ati ıssıdır, terdür. Meşrik / tarafında hiç 'arazî tabî'atı kesbitmez. 'Akreb burcunun zâtı tabî'ati sovuğtur, terdür. Kaçan⁽¹⁰³⁾ meşrik tarafında olsa sovuğluğu biraz ziyâde olur. Lîkin mağrib tarafında⁽¹⁰⁴⁾ biraz 'arazî hararet kesbider. Kavs burcunun tabî'ati zâtisi ıssıdır, kurudur. Lîkin meşrik tarafında⁽¹⁰⁵⁾ biraz sovuğlıkak 'arazî kesbider. Cedy burcunun tabî'ati zâtisi sovuğtur, kurudur. Mağrib tarafında⁽¹⁰⁶⁾ 'arazî terlik kesbider. Delvün⁽¹⁰⁷⁾ zâtı tabî'ati ıssıdır, terdür. Lîkin meşrik tarafında⁽¹⁰⁸⁾ biraz 'arazî sovuğlıkak kesbider. Hût'ün⁽¹⁰⁹⁾ zâtı tabî'ati sovuğtur, terdür. Meşrik tarafında 'arazî ıssılıkak kesbider. ⁽¹¹⁰⁾Vallahü 'alem bişşavabi. Çün bu oniki burûcda tabâyı'ı zâtî ve 'arazî bulundu. Oniki makâmda dahı tabâyı'ı zâtî ve 'arazî vârdur⁽¹¹¹⁾. Şöyle burûc meşrik da ve mağrib

(97) K'da "ıssıd"

(98) K'da "ve" yok

(99) K'da "Meşrikden"

(100) K'da "tarafında" yok

(101) K'da "bu cümle" yok

(102) K'da "Sünbüle bir cenk" var

(103) K'da "kaçan" yok

(104) K'da "tarafından"

(105) K'da "tarafından"

(106) K'da "tarafından"

(107) K'da "Delu burcunun"

(108) K'da "tarafından"

(109) K'da "Hût bir cenk"

(110) K'da "Allahü"

(111) K'da "tebâyı'ı zâtî vardır ve 'arazî vardır"

10 a de kesbider tabî'ati 'arazî makâmılar dahı / kimi hâtırdan toğub lisândan şavte düzilürken 'arazî tabî'at kesbider. Kimi temâm fûrûdâşt iderken 'arazî tabî'at kesbider. Meşelâ her makâm hâtırdan toğub lisândan zâhir olub müstem'lerün sem'ine iriştin⁽¹¹²⁾. Her burcun⁽¹¹³⁾ meşriğden toğub şu'a'ı halka yitişdin⁽¹¹⁴⁾ mişâlinedür⁽¹¹⁵⁾. Her makâm temâm olduğı burcuñ⁽¹¹⁶⁾ betduğı⁽¹¹⁷⁾ gibidür. Bes ba'zı makâm hâtırdan ve lisândan toğarken 'arazî tabî'at kesbider. Ba'zı makâm⁽¹¹⁸⁾ fûrûdâşt olurken 'arazî tabî'at kesbider.

Faşı-ı Heftüm

Der beyân-ı şumâri sitârekân⁽¹¹⁹⁾ burûc ez şevâbit

Ya'ni bu faşıl her burûc kaç yılduzdan müşavverdür⁽¹²⁰⁾. ânı bildürür. Hamel burcı onsekiz yılduzdan müşavverdür. Şevr burcı kırkdört yılduzdan müşavverdür. Cevzâ burcı yigirmiüç yılduzdan⁽¹²¹⁾. Seratân burcı onüç yılduzdan⁽¹²¹⁾. Esed / burcı otuzbeş yılduzdan⁽¹²²⁾. Sünbüle burcı otuziki yılduzdan⁽¹²²⁾. Mizân burcı sekiz yılduzdan⁽¹²²⁾. 'Akrab burcı yigirmidört yılduzdan⁽¹²²⁾. ⁽¹²³⁾Cedy yigirmiyidi yılduzdan⁽¹²²⁾. Delv burcı kırkbeş yılduzdan⁽¹²²⁾. Hût burcı yigirmi⁽¹²⁴⁾ yılduzdan⁽¹²²⁾. Eger suâl itseler neden ma'lûmdur diyû, raşad ehilleri raşadında böyle görmüşdür⁽¹²⁵⁾. Ve hem bu faşılda söz çokdur temâm kevâkibün

(112) K'da "iriştiki"

(113) K'da "burcunun"

(114) K'da "yitişdi ki"

(115) K'da "mişâlinedendir"

(116) K'da "burcunun"

(117) K'da "bağduğı"

(118) K'da "tamam" var

(119) K'da "sitâre" yok

(120) K'da "şabitântan" var

(121) K'da "müşavverdür" var

(122) K'da "müşavverdür" var

(123) K'da "kavs otuzbir yılduzdan müşavverdür" var

(124) K'da "dört" var

(125) K'da "görmüşler"

eflâkibahşından sonra zıkr olına inşâallâh-ü te'âlâ

Faṣl-ı Heştüm

Der beyân-ı felek-i Zühâl

Ya'ni bu faṣıl Zuhâl Felegin bildürür. Çün felek-i burûc feyyâz-ı ezel-
den kemâl buldı. Andan bir felek dahı zâhir oldu. Ve zuhûra⁽¹²⁶⁾ geldiki
aña 'aql-ı Zühâl didiler⁽¹²⁷⁾. Şol sebebden ki zühâlün cirmi ol felekde
11 a merküzdür. Cemî'i seyyârenün / üzerinde oldu. Ve hem bu kevkebe
naḥs-i ekber didiler⁽¹²⁸⁾. Bu kevkeb reislere ve kal'adârlere ve yaşlu
pîrlere ve tâğ ehline ve kethudâlara ve cühûdlara ve fellâhlara
te'allukdur. Sûâl çün zühâl naḥs-ı ekberdür niçün⁽¹²⁹⁾ cemî'i
seyyârenün⁽¹³⁰⁾ üzerinde oldu. Gerekidi kim⁽¹³¹⁾ sa'd-i ekber cemî'inün
üzerinde olaydı cevâb zühâl müfsiddür vîran kılıcıdır ölüm
tabî'atindedür. Harâblık sever. Hâk te'âlâ hâkîm-i muṭlaḳdur. Eger
zühâli yirden⁽¹³²⁾ ırak kılmâsâ anuñ nuḥûseti şerrinden 'âlemde
nizâm bulunmazıdı ve harâb olurdu⁽¹³³⁾. Bu sebebden gâyet ırak kıldı.
Yirden tâ ki 'âlem halkı râhat bulâ ve nizâm ola⁽¹³⁴⁾. Andan bu feleğün
hareketi felek-ü şevâbitden serî' oldu. Bâkî seyyâreden betî' oldu. Şöyle
ki ay bir ayda yürüdügin ⁽¹³⁵⁾ zühâl otuz yılda yürür. Ya'ni devrini otuz
11 b yılda temâm ider. Maḳâmlarda dahı⁽¹³⁶⁾ bu tabî'atlü âvâze vârdur⁽¹³⁷⁾. /

(126) K'da "zuhur"

(127) K'da "felek-i zühâl diler"

(128) K'da "diler"

(129) K'da "niçün" yok

(130) K'da "seyyâlerin"

(131) K'da "gerekdir kim"

(132) K'da "gâyet" var

(133) K'da "ve harab olurdu" yok

(134) K'da "bula"

(135) K'da "yürürken"

(136) K'da "dahı" yok

(137) K'da "bu tabî'atlü maḳamda ve bu tabî'atlü avaze vardır"

Şöyle ki muşannifi evvel rahmetullah⁽¹³⁸⁾diyûbdür ki oniki makâm12 adür. Altı âvâzedür. Amma âvâze⁽¹³⁹⁾ yididür. Dahı dirler biri 'Uţârit tabî'atindedür ğâyet münkalîbdür. Anı haşr itmek müşkildür. Anıñçün ol tabî'atlü âvâzı⁽¹⁴⁰⁾ terk itdiler. Altısın ihtiyâr kıldılar âvâze altıdır didiler.

Faşl-ı Nühüm

Der beyân-ı felek-i Müşterî

Çün felek-i zühâl kemâl buldı. Kudret Allah'dan. Andan felek-i müşterî zâhir oldı. Ki bize⁽¹⁴¹⁾ nisbet altıncı gûñdedür⁽¹⁴²⁾. Sa'd-i ekberdür. Bu kevkeb vezirlere ve âlimlere ve imâmlara ve kâzîlere ve salîhlere ve âbidlere ve müftilere⁽¹⁴³⁾ te'allukdür. Hâk te'âlâ bu yılduzı iki naḥsûñ arasında yertedi. Ya'nî zühâle merriḥuñ ta ki ol iki naḥsûñ nühûsetinden âlemi kevni fesâdda / fesâdlar ve ḥarâblıklar çok zâhir olmaya aralarında muşlîḥ düşüb halâyık arâsında nizâm bulına. Ve hem bu yıldız devrini on yılda temâm ider. Bunuñ felek-i zühâlden seri'idür⁽¹⁴⁴⁾

Faşl-ı Dehüm

Der beyân-ı Felek-i Merrîḥ

Çün şâni kudratinden bu felek dahı kemâl buldı. Bu felekden bir felek dahı zâhir oldı ki aña Felek-i Merrîḥ didiler⁽¹⁴⁵⁾. Bize nisbet bişinci kât gökdedür. Bunuñ felek-i Müşterî feleğinden seri'oldı. Bu dahı devrini iki yıldan⁽¹⁴⁶⁾ birbuçuk eksükde betakrîb temâm kıldı ve hem

(138) K'da "rahmetullah-ı 'aleyh"

(139) K'da "avâze" yok

(140) K'da "avâzeti"

(141) K'da "biz"

(142) K'da "gûñdür"

(143) K'da "ve ağlar müteḳilere ve seyyidâra"

(144) K'da "seri'"

(145) K'da "dirler"

(146) K'da "seneden"

bu yıldıza naḥs-ı asğar didiler⁽¹⁴⁷⁾. Buñâ te'alluḳ ṭâyife begler ve nâyibler ve subâşılar ve çerî başları ve şilâḥ ṭaḳınanlar ve öğirler ve
12 b ḥarâmiler ve ḳaşşâblar ve cerrâḥlar ve cellâdlar⁽¹⁴⁸⁾ / ne kim ḳan sever cenk sever kimse varsa⁽¹⁴⁹⁾ vallah'ü â'lem⁽¹⁵⁰⁾.

Faṣl-ı Yâzdehüm

Der beyân-ı Felek-i Âfitâb

Çünkü Felek-i Merrîḥ kemâl buldı ḳudret-i Allah'dan Andan Felek-i Şems zuhûra geldi ki bize nisbet dördüncü ḳât gökdedür. Cemî'ı yılduzların şultânıdır, sa'd-i muṭlaḳdür ve hem bu yıldız devrinü üçyüz altmışbeş günde temâm ider⁽¹⁵¹⁾. Sûâl çün güneş⁽¹⁵²⁾ cemî'ı kevkübün şultânıdır neçün Zühâl'den, Müşteri'den, Merrîḥ'den aşığa yaradıldı cevâb bu sebebdendir ki müsebbibü'l-esbâb a'lem-i kevn ve fesâdüñ 'imâretliğine Âfitâbüñ şû'â'ın⁽¹⁵³⁾ ve ol şû'â'un ḥarâretini sebeb kıldı. Şöyle⁽¹⁵⁴⁾ dört faṣıl Âfitâbüñ ıraklığından yakınlığından bulundu ve bilindi. Ḳaçan Âfitâb Ḥamel burcına / vârsâ dâimâ dün gün berâber olur hevâ mu'tedil olur. Behâr faṣlı girür. Ḳaçan Âfitâb se-râṭâna vârsâgün ḡâyet uzanur bize ḡâyet yakîn gelür ol sebebdendir ıssı ḡalebe kılar, yây girür. Ba'zı yirler ki vardır şöyle yakîn verür güneş ki giceye iki sâ'at ḳalır belki daḥı az ḳalır ândaḡi müslümânlar aḥşam namâzın ḡılınca tizcek ṭâk eterü ṭururlar sabah namâzın kırlar. Kırk gün yatsu namâzın kılmazlar ol iḳlîme üpür sipür iḳlîmi dirler. Ḳaçan mîzâna vârsâğine dün gün beraber olur bize yakîn olmuşken cenûb ṭa-rafına çekilür. Hevâ mu'tedil olur gün girür. Ḳaçan Cedy burcuna vârsâ

(147) K'da "asğardılar ve didiler"

(148) K'da "cellâller"

(149) K'da "bunlardır" var

(150) K'da "vallahü 'alem" yok

(151) K'da "ider" yok

(152) K'da "güneş" yerine "ḥurşidet" kullanmış

(153) K'da "şu'a'ını"

(154) K'da "ki" var

- 13 b gün ğâyet kısalur ve hem bizden ğâyet ırâk olur. Zemherir kürresinüñ sovuğu ğalebe eyler ğâyet sovuqlar olur kış girür. Ve hem ol / yirdeki gün ğâyet uzansa kırk gün yatsu namâzı bulunmaz didiğidi. Ol mevzı'a günün şu'â'ı irişmez sovuğ heybetinden kaçarlar yir altında hammâmlar düzmişlerdür. Aña girürler altı ây çıkmazlar yohsa kırılurlar. Ya'nî Hâk te'âlâ güneşi eger dördüncü günde yaratmayaydı ol vaktin gün ğâyet kısalub yirden güneşe ırâk gideydi. Ol vakt şöyle uzâk olaydı ki harâret eserinden nesne belürmeyâyıdı halâyık sovuğdan helâk olaydı ya'nî Âfitâb Cedy'e vâricak. Eger üçüncü günde yeredılsa kaçan bizede yakîn geldiği vakt olsa eyle ıssı olaydı ki cemî'i mahlûkât ıssı heybetinden helâk olaydı ya'nî Âfitâb seraâtân'a vâricak.
- 14 a Bes Hâk te'âlâ hakîmi muṭlakdûr ki şadr felekde yertedi. / Üç gök yuṣkaru ve üç gök eşeğa kalur tâ ki fuşûli erba'a bulunır. Şöyle ki yâz faslında kân bişer ve terbiyyet bulur. Yay faslında⁽¹⁵⁵⁾ şafrâ bişer ve terbiyyet bulur. Güz faslında sevdâ bişer ve terbiyyet bulur. Kış faslında balğam bişer ve terbiyyet bulur. Bu fusûli erba'a sebebinden anâşırı erba'a daḥı emzice-i insân daḥı nizâm bulur.

Faṣl-ı düvâzdehüm

Der beyân-ı Felek-i Zühre

- Çün Felek-i Âfitâb kemâl buldı. Kâdirüñ kudretinden andan Felek-i Zühre zâhir oldı. Bu daḥı devrini yakîn bir yılda temâm ider. Bu yılduz hâdimlere⁽¹⁵⁶⁾ hâtunlara⁽¹⁵⁶⁾ hâcânlara⁽¹⁵⁶⁾ 'ıyş-u 'ışret ehline ve müftülere ve muṭrıblara ve nedîmlere te'allukdûr⁽¹⁵⁷⁾. Ve hem bu kevkeb sa'di aşğar oldı⁽¹⁵⁸⁾. /
- 14 b

(155) K'da 17 a'nın 6. satırındaki tırnakdan itibaren 18 a'daki 3. satır dahi tırnak arasındaki bölüm yoktur.

(156) K'da "ve" var

(157) K'da "ta'alluk dutar"

(158) K'da "aşğardır"

Fasl-1 sî dehüm

Der beyân-ı Felek-i 'Utârid

Çün Felek-i Zühre Kudretullâh'dan kemâl buldı. Andan Felek-i 'Utârid âyan oldı. Bu dahı devrini yakîn bir yılda temâm kıldı. Tabî'at de îmtizâc kesbitdi. Bu yıldıza te'alluk tâyife yâzıcılar ve⁽¹⁵⁹⁾ dîvân ehilleri ve hazînedârlar ve ameldârlar ve tâcirler ve nakkâşlar ve tabîbler ve müneccimler ve feylesoflar ve tıfillardür.

Fasl-1 çârdehüm

Der beyân-ı Felek-i Kamer

15 a Çün Felek-i 'Utârid kemâl buldı. Kudretullâh'dan⁽¹⁶⁰⁾ Felek-i Kamer ayân oldı⁽¹⁶¹⁾. Bunuñ hareketi cemî'inden tîz oldı. Şöyle ki yigirmi yidi gündən şülüş yevm ziyâde de devrini / temâm ider. Ya'nî cemî'ı oniki burûcî temâm yürür. Buna te'alluk tâyife ilçilerdür ve câsuslardur ve habercilerdür ve hırfet ehlidür ve avâmdür⁽¹⁶²⁾ ve hem bu yıldız sa'd-i muṭlaqdür bu dahı kevkebün şâhidur vallâhü a'lem⁽¹⁶³⁾.

Fasl-1 pençdühüm⁽¹⁶⁴⁾

Der beyân-ı 'Anâşır-ı erba'a⁽¹⁶⁵⁾

15 b Çün Felek-i⁽¹⁶⁶⁾ Kamer dahı kemâl buldı. Cemî'ı Eflâk bunda temâm oldı. Tokûz felekden ziyâde felek olmadı. Eđerçi eflâk yigirmidördür. Anlar dahı bu tokuzuñ içinde olmağın zıkr itmedük tâ ki kelâm tetvîl olmaya. Felek-i Kamer'den aşagâ küre-i nâr oldı. Ya'nî od küresi oldı. Andan aşagâ yîl küresi 'ayân oldı. Andan aşagâ şu küresi 'ayân oldı. Andan / aşagâ yir küresi 'ayân oldı. Birbirini qabladı ke'enne yumurda

(159) K'da "ve yok

(160) K'da "andan" var

(161) K'da "oldınıñ"

(162) K'da "ve avâmdür ve hırfet ehlidür"

(163) K'da "vallahü a'lem" yok

(164) K'da "panzdehüm"

(165) K'da "der beyân-ı 'anâşır-ı erba'a" yok

(166) K'da "çün ki felek"

gibi niceki eflâk⁽¹⁶⁷⁾ ve 'anâşır-ı erba'a birbirisini⁽¹⁶⁸⁾ kablamışdur. Makâmlar daḥı birbirini kablamışdur.

Faṣl-ı şîşdehüm⁽¹⁶⁹⁾

Der beyân-ı kevâkib-i seyyâre⁽¹⁷⁰⁾ be ıstılâḥı ehl-i nücûm

Sual Ây'a⁽¹⁷¹⁾ Güneş'e neyyireyni didiler⁽¹⁷²⁾. Bâkisine ḥamse'i müteḥayyire didiler⁽¹⁷²⁾. Niçün cevâb Âfitâb ve Kâmer zirâ münevver kılıcıdur. Şöyle ki Âfitâb gündüzi münevver kılar⁽¹⁷³⁾ bu sebebdan neyyireyn didiler. Bâkî biş yıldıza seyyâreden ḥamse'i müteḥayyire diler. Şol sebebdan müteḥayyire didiler ki seyriderken kâḥ müstekîm, kâḥ mukîm ,kâḥ râcî olur.Ya'nî râst mağribden meşriḳa giderken birkaç gün turur daḥı meşriḳdan mağribe seyrider. Ol hare-
16 a kete raşad / ehli ve teḳâvim istiḥrâc idenler⁽¹⁷⁴⁾ rac'at dirler gine meşriḳdan mağribe seyriderken birkaç gün ṭurur. mukîm olur.
⁽¹⁷⁵⁾Mağribden meşriḳa seyritlemeğe başlar ol harekete istikâmet dirler. Pes kâḥ meşriḳdan mağribe⁽¹⁷⁶⁾ giderken⁽¹⁷⁷⁾ ṭurur. Daḥı meşriḳdan mağribe döner. Gine mağrib⁽¹⁷⁸⁾ tarafına dönmişiken⁽¹⁷⁹⁾ birkaç günden soñra ṭurub⁽¹⁸⁰⁾ gine meşriḳa dönmek teḥayyûr alâmetidür. Çün bûların⁽¹⁸¹⁾ hareketi Âfitâb ve Kâmer yîni nehç vâ-

(167) K'da "ke'enne yumurda gibi nice ki eflâk" yok

(168) K'da "birbirini"

(169) K'da "şanzdehüm"

(170) K'da "kevâkibi seyyare" yok

(171) K'da "ve" var

(172) K'da "diler"

(173) K'da "ay gıceyi münevver kılar" cümlesi var

(174) K'da "anlar"

(175) K'da "daḥı" var

(176) K'da "mağribden meşriḳa"

(177) K'da "ṭuru" var

(178) K'da "mağribe"

(179) K'da "dönülmüşken"

(180) K'da "ṭurubṭurub"

(181) K'da "bunların"

hid⁽¹⁸²⁾ üzerine olmadı. Ya'nî dâyim müstekîm olmaduğün hamse-i mütehayyire didiler. Egerçi hey'et ehl-i rac'ate ve istikâmete kâyıl degüldür ve kî raşad ehli takvîm ehli böyle müşahede kılupdur belki te'sîrin dahı rac'atün istikâmetün bulup tecrîbe üzerine aḥkâm dahı⁽¹⁸³⁾ yazupdur⁽¹⁸⁴⁾. Ammâ bu hâl Âfitâb'da ve Kâmer'de yokdur.

16 b

Faṣl-ı heftdehüm /

Der beyân-ı sa'dü naḥs kevâkib seb'a-i seyyâre

Âfitâb ve mâh çün ehl-i nücüm sa'di muṭlak dirler. Bâkî ol biş kevâkibe ki hamse-i mütehayyire didüğüdi ikisine sa'deyn dirler. Ya'nî Müşterî ve Zühre sa'd-i ekber Müşterî sa'd-i asğar Zühre. İkisine naḥseyn dirler ya'nî Zühâl ve Merrîḥ naḥs-i ekber Zühâl, naḥs-i asğar Merrîḥ. Birine mümtezic dirler ⁽¹⁸⁵⁾Ya'nî 'Uṭarid. Sûâl Zühâl'e ve Merrîḥ'e naḥseyn dirler, Müşterî'ye ve Zühre'ye sa'deyn dirler, 'Uṭarid'e mümtezic dirler niçün? Cevâb Zühâl'e ve Merrîḥ'a naḥseyn didigimüz bu sebebdendür ki ehl-i tecrîbe Zühâl'i ve Merrîḥ'i nice ki tecrübe kıldılar dâyim ḥâşıyyetlerinde te'sîrlerinde çün nüḥûsetden ğayrı nesne müşâhede kılmadılar. Eger olsa dahı yeh 'ârizîdür yeh nâdirdür bunlar dahı ki⁽¹⁸⁶⁾ raşad ve aḥkâm ehlidür. Bunların nüḥûsetine sebep itmişler / görmişler ki⁽¹⁸⁷⁾ ḡassâm-ı lemyezel kısmet deminde Zühâl'e burûcdan Cedy burûcu⁽¹⁸⁸⁾ Delv burûcın virmiş. Âfitâb'a Esed burucu. Ây'a Seratân burcu virmiş. İmdî Cedy burcu ki Zühâl'ün evleridür. Biri Âfitâb evine muḳâbil düşmişdür. Biri Mâhitâb evine şöyle ki Delv Esed'ün muḳâbilidür. Cedy Seratân'ün muḳâbilidür. İmdî zikrolundu semâniye bahşinde ki muḳabele temâm

(182) K'da "vaḥid" yok

(183) K'da "dahı" yok

(184) K'da "yazub"

(185) K'da "ve birine" var

(186) K'da "ki" yok

(187) K'da "görüşlerki"

(188) K'da "Cedy burucu" yok

düşmanlıktır. Terbî' yarım düşmanlıktır. Ve hem Âfitâb kevâkibün şultânıdır. Ay dağı kevâkibün şahıdır. Bu iki kevkeb⁽¹⁸⁹⁾ ki⁽¹⁹⁰⁾ menba'ı se'âdetdür. Ve hem tabî'atleri dağı sa'di muṭlakdır. Bâkî kevâkibe se'âdet irişmeğe sebep müsebbib'ül-esbâb bunları komışdır. Çünkü Zühâl bunların birle temâm düşmanlıkta bulundu ve sadâkatden berî oldu. Bu sebebdan temâm nühûset⁽¹⁹¹⁾ kesbitdiğiçün naḥs-i ekber didiler. Çünkü Merrîhuñ / evleri ya'nî Hâmel ve 'Akreb neyyireyn evlerine terbî'de düşdî terbî' yarım⁽¹⁹²⁾ düşmanlıktır. Pes Merrîh yarım düşmanlıkta bulunmağın yarım nühûset kesbitdi. Ol sebebdan naḥs-i asğar didiler. Sûâl Müşterî ve Zühre'ye sa'deyn didiler niçün? Cevâb çünkü ehl-i raşad gördilerki kassâm-ı ezel kısmet deminde Müsterî'ye iki makâm virmiş ⁽¹⁹³⁾Kavs, Hût burcı bu iki makâm Âfitâb'la mah'uñ evlerine teslîsde düşmişdür. Teslîs temâm dostlık nazarıdır. Şöyle ki zıkr olundu. Çünkü bu Zühâl'ün hılâfınca temâm sadâkatde bulundu, temâm se'âdet kesbitdi. Bu sebebdan sa'd-i ekber didiler. Çünkü Zühre'nün evleri ya'nî Sevr ve Mîzân bu iki makâm neyyirin evlerine tesdîsde virildi. Tesdîs yarım dostlıktır. Bes Zühre yarım se'âdet kesbitdi⁽¹⁹⁴⁾. Bu cihetden sa'd-i asğar / didiler. Suâl ⁽¹⁹⁵⁾mümtezic ⁽¹⁹⁶⁾didiler niçün? Cevâb 'Uṭarid bu sekiz nazarlardan birinde şâbit bulunmadı. Ya'nî 'Uṭarid'ün evleri ki Sünbüle⁽¹⁹⁷⁾ ve Cevzâ'dür. Sünbüle ⁽¹⁹⁷⁾ Âfitâb evine muḵârindür. Kâmer evine tesdîsdür. Cevzâ burcı Kâmer evine muḵârindür. Âfitâb evine tesdîsdedir fil cümle mütelevvin hâl olmağın imtizâc kesbitmişdür bu sebebdan bu⁽¹⁹⁸⁾

(189) K'da "kevkebe"

(190) K'da "ki" yok

(191) K'da "set" görölüyor

(192) K'da "yarım yarım"

(193) K'da "ya'nî" var

(194) K'da "kesbitdi" yok

(195) K'da "Uṭarid" var

(196) K'da "diler" var

(197) K'da "Sünbüle" yok

(198) K'da "bu" yok

yıldıza münkalib ⁽¹⁹⁹⁾ve mümtezic dirler⁽²⁰⁰⁾. Ya'nî sa'dile sa'd olur⁽²⁰¹⁾. Nahsile nahs olur. Herkangı tabi'ate gerekise münkalib olur. Bâkî kevâkib-i sâbit ki⁽²⁰²⁾ sekizinci günde'dür. Bu yidi yıldız tabi'atindedür. Şöyle ki cemî'i âvâzeler ve şû'beler bu oniki makâmdan taşra degüldür. Ol işâretler ma'lûmdur anları dahı münâsib yirlerde zıkr idâvuz.

Faşl-ı Heştdehüm

18 b Der beyân-ı si⁽²⁰³⁾kevâkib-i enderîn burûc /

Seratân, Âfitâbuñ evcidür. Cevzâ, Zührenüñ evcidür. Esed, Merrihuñ evcidür. Sünbüle Müşterinüñ evcidür. 'Akreb 'Utâridün evcidür. Kavs Zühâlün evcidür Bâkî kalan burûc evden hâlidür. Evc demek ya'nî her kevkebün ğâyet yücelmeñidür. İmdi her makâmün ğâyet yücelmeñi vârdur ya'nî kalmağı vârdur. Andan ziyade yücelmez. Ya'nî ol mıkârdan ziyâde bir yer dahı çıkmaz çıkmakda ve andan soñra bir yerde ziyade olursa ⁽²⁰⁴⁾haşa olur ğayrı tabi'at bağlar.

Faşl-ı nüvâzdehüm

Der beyân-ı hazîz kevâkib enderîn burûc⁽²⁰⁵⁾

Ya'nî bu faşıl her kevkebün ğâyet inmeñin bildürür. Hamel Müşterinüñ hazîzidür. Şevr 'Utâridün hazîzidür. Cevzâ Zühâlün hazîzidür. Seratân, Esed, Sünbüle, Mizân, / 'Akreb. Bu biş burûc hazîzden hâlidür. Hût Müşterinüñ hazîzidür. Pes her makâmün dahı hazîzi vardır. Ya'nî nice kim ğâyet yücelmeñü vardır. Anuñ muşabelesinde ğâyet inmeğı vardır ki andan aşğa bir yerde dahı inmez yohsa haşa ider. Nitekim⁽²⁰⁶⁾ zıkr olundı vallâh-ü a'lem⁽²⁰⁷⁾.

(199) K'da "dirler" var

(200) K'da "mümtezicdir"

(201) K'da "ya'nî sa'dile olur"

(202) K'da "ki" yok

(203) K'da "si" yok

(204) K'da "haşadur" var

(205) K'da "bu cümle" yok

(206) K'da "nite"

(207) K'da "vallahü 'alem" yok

Faṣl-ı bîstüm

Der beyân-ı rûzî ve şînî işân⁽²⁰⁸⁾

Ḥamel burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Sevr burcî hâkidür⁽²⁰⁹⁻²¹⁰⁾. Cevzâ burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Seratân burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. Esed burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Sünbüle burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. Mizân burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. 'Akrab burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. Kavs burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Cedy burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. Delv burcî nehâridür⁽²⁰⁹⁾. Hût burcî leylidür⁽²⁰⁹⁾. İmdî maḳâmlarda dahı

19 b gündüze ⁽²¹¹⁾ta'alluk maḳâmlar vardır. Ki kaçan gündüz maḳâmını / gündüz eyitseler safâ virür. Kaçan gice maḳâmını gice eyitseler safâ ziyade virür. Lîkin ba'zılar dimişler ki nice ki⁽²¹²⁾ ⁽²¹³⁾gündüz⁽²¹⁴⁾ gi-ceyle⁽²¹⁵⁾ safâ virür. Gice dahı gündüzile şafâ virür⁽²¹⁶⁾. Gerekdür ki üstâd olan bunda taṣarruf ide. Tâ ki lezzet şafâ ziyâde olâ mecmû'inüñ zâti tabî'atını ⁽²¹⁷⁾ma'lûm idüp fehmi eyleyüp⁽²¹⁸⁾ anladuğusa şafâ ziyâde olâ⁽²¹⁹⁾. Vallâh'ü a'lem⁽²²⁰⁾

Faṣl-ı bîstiyeküm⁽²²¹⁾

Der beyân-ı ahlâtşân

Ya'nîbu faṣıl kankı hılta ta'allukdur anı bildürür⁽²²³⁾. Ḥamel burcî safrâye ta'allukdur. Sevr burcî sevdâye ta'allukdur. Cevzâ burcî kâne ta'allukdur. Seratân burcî balğama ta'allukdur. Esed burcî safrâra ta'allukdur. Sünbüle burcî sevdâye ta'allukdur. Mizân burcî kâne

(208) K'da "eşyan"

(209) K'da "dür ekleri" yok

(210) K'da "Sevr burcî Ltyli"

(211) K'da "ve gece" var

(212) K'da "ki" yok

(213) K'da "gice" var

(214) K'da "gündüzle"

(215) K'da "gice"

(216) K'da "Gündüz dahı gice ile safrâ virür"

(217) K'da "sana" var

(218) K'da "İtdim"

(219) K'da "İdüp"

(220) K'da "bîl ki" var

(221) K'da "vallahü 'alem" yok

(222) K'da "bîstüm yeküm"

(223) K'da bu cümle "ya'nî bu faṣıl her burûcuñ horluğın ya'nî huyun bildirür"

- 20 a ta'allukdür. 'Akreb⁽²²⁴⁾ balğama ta'allukdür. Kavs⁽²²⁵⁾ / şafrâya ta'allukdür. Cedy⁽²²⁶⁾ sevdâya ⁽²²⁷⁾Delv⁽²²⁸⁾. Hût⁽²²⁹⁾ balğama ta'allukdür. Pes makâmılar dahı kimi şafrâyı ğalebe itdürür, kimi sakîn kılur, kimi sevdâyı ğalebe itdürür, kimi sâkin kılur, kimi kânı depredür, kimi sâkin kılur,⁽²³⁰⁾ İmdi makâmşinâs olan dahı bu oniki makâmuñ kankısı kankı hıltı depredür veyâ Hûd kankı 'illeti sâkin kılur bilmek gerek. Tâ ki hadik hâkîm biki⁽²³¹⁾ deminde istı'mâl kılâ ve fesâddan kurtara yohsa tabî'atı câhil gibi fesâda virür. Şöyle ki etıbbânıñ ekseri ve kâmilleri zarb 'ılmin ve makâmât 'ılmin öğrenmişdür tâ ki bir hastenüñ veyâhûd⁽²³²⁾ mizâcı münharif olmuş kişilerüñ nabzın dutıcağ bileki⁽²³³⁾ ol tamerne zarb urur ol zarb⁽²³⁴⁾ kankı makâma ta'allukdür ol
- 20 b makâm kankı hıltı ta'allukdür teşhîş ide / tâ ki ilâc dahı âsân olâ ve hem emegi zâyı' olmayâ.

Fasl-1 bistdüvüm

Der beyân-ı faşlehâyı işân

Ya'nî bu faşl kankı burc kankı faşla ta'allukdür anı bildirür. Hamel burcı evvel bahâridür. Sevr burcı miyâne bahâridür. Cevzâ burcı âhir bahâridür. Seratân burcı evvel yâye ta'allukdür. Cevzâ burcı âhir bahâridür. Seratân burcı evvel yâye ta'allukdür. Esed burcı orta yay burcıdur⁽²³⁵⁾. Sünbüle soñ yây burcıdur. Mizân ilk gûz burcıdur. 'Akreb orta gûz burcıdur. Kavs soñ gûz burcıdur. Cedy ilk kış burcıdur. Delv

(224) K'da " 'Akreb burcı"

(225) K'da "Kavs burcı"

(226) K'da "Cedy burcı"

(227) K'da "ta'allukdur" var

(228) K'da "burcı kâne ta'allukdur" var

(229) K'da "Hût burcı"

(230) K'da "Kimi balğamı depredür, kimi sâkin kılur" var

(231) K'da "gibi"

(232) K'da "yahud"

(233) K'da "bilki"

(234) K'da "ol zarb" yok

(235) K'da "Yaya ta'allukdur"

- orta kış burcudur. Hût soñ kış burcudur. Bes her maķâmda dahı bu dört fasluñ misâli vardır. Meselâ⁽²³⁶⁾ her maķâm ki⁽²³⁷⁾ başlanur evvel maķâmlardan ki kâne ta'allûkdür. Evvel başlarken evvel bahâr âyı
- 21 a** gibidür. / Ortası bahâruñ ortası gibidür. Âhîrî bahâruñ⁽²³⁸⁾âhîrî gibidür. Kaçan şafrâya ta'allûk maķâm eydilsâ ve yâhûd çalinsâ evveli ilk yây gibidür. Kaçan sevdâya ta'allûk maķâm⁽²³⁹⁾ eydilsâ evveli⁽²⁴⁰⁾ ilk⁽²⁴¹⁾ gûz âyı gibidür. Ortası ve âhîrî yine ancilâyındur. Kaçan balğama ta'allûk maķâm eydilsâ evveli ilk kış âyı gibidür. Tâ âhîrine değın. Lîkin ba'zı⁽²⁴²⁾ üstâdlar ki⁽²⁴³⁾ (244) bahâr evveline ta'allûk bir maķâmdur. Ortasına ta'allûk bir maķâmdur. Âhîrine ta'allûk bir maķâmdur. Filcümle her fasluñ evveline âhîrine vasatına⁽²⁴⁵⁾ ta'allûk birer maķâm vârdur. Kaçan ol maķâmlar ol fasılda eydilsâ ğâyet şafâ ve lezzet virür. Ammâ ba'zı üstâdlar dimişler ki her maķâm ki evvel bahâr tabî'atindedür. Kaçan
- 21 b** eydilmeğe veyahûd çalınmağa başlasa / ol maķâmuñ evvelinde ki tah-rirler merğûller ne kim bunun mişâlinde geçilse evvel bahâruñ çiçekleri gibidür. Kaçan ğâyet tizisine çıksa ol vakıtda gösterilen merğûller ve tah-rirler ne kim bunların mişâlinde varısa ğâyet gün uzanûb bahâr faslı temâm olup yây girür her nebât yimişin kemâle getürdüğü gibidür. Kaçan ol maķâm ğâyet tizisinden dönse yây faslı temâm olup gûz faslı girmiş gibidür. Zirâ ol maķâm bozulmağa başlar⁽²⁴⁶⁾ kaçan ol maķâm olmağa başlasa kış faslı gibidür ve Âdem incüz dahı mukâbelesin taleb kılûr. Zirâ ki kış faslı⁽²⁴⁷⁾yây faslına mukâbele

(236) K'da "meselâki"

(237) K'da "ki" yok

(238) K'da "Âhîrî gibidir" yok

(239) K'da "maķâm" yok

(240) K'da "evvelki"

(241) K'da "ilk" yok

(242) K'da "ba'zısını"

(243) K'da "ki" yok

(244) K'da "dimişlerdir" var

(245) K'da "vasatına âhîrine"

(246) K'da "şöyle ki bahar revnâkı yayı ve yayı revnâkı göz bozulmağa başlar" var

(247) K'da "ve" var

- düşmüşdür. Şöyle ki gûz faşlı bahâr faşına bahâr faşlı gûz faşına
- 22 a** mukâbele düşmüşdür. Ya'nî kış faşında itdügî zevklere⁽²⁴⁸⁾ /sürdüğü şafâlar o güne düşer dahı aña ta'alluk makâmlarda tabî'at lezzet alur⁽²⁴⁹⁾. Kaçan kış faşında dahı yâz faşına ta'alluk makâmlar eydilse mişâli buncılayındur. Keennehü gice gündüze müştâkdür. Gündüz dahı giceye müştâkdür. Sûâl bes nedür kimkaçan kış faşına ta'alluk makâmı yâzın eytseler şafâ virür. Veyahûd yâz faşına ta'alluk makâmları kışın eytseler şafâ virürler⁽²⁵⁰⁾. Veyahûd bahârun makâmını güzün eytseler. Veyahûd gûz makâmlarını yazın eytseler şafâ virür? Cevâb kaçan kış makâmını yâzın idüp şafâ virdü ki⁽²⁵¹⁾ beñzerki ğâyet ıssı olan tabî'ati sovur amma hâdden ziyade olsa tabî'at incinür. Kaçan yâz faşına münâsib makâmı kışın eytseler şafâ
- 22 b** virdiginün⁽²⁵²⁾ mişâli dahı ancılayındur. Lîkin ba'zıları dimişlerki / yâz yimüşlerinin kurası veyahûd gûz yimüşlerinin yaşı gibidür ki kışın⁽²⁵³⁾ götürürler soñ türvendedür biraz şafâ virür gûz makâmlarını yazın eydüb yaz makâmlarını güzün eydüb şafâ virdüki şuna beñzerki yaz faşında bir ağaçda hazân görüp gûz faşının⁽²⁵⁴⁾ şafâsı hâtırına düşüp cân ol vakt arzuladığı gibidür. Gûz faşında ağaçda çiçekler⁽²⁵⁵⁾ görüp bahâr faşının şafâsını cân ârzu kılub söndüğü gibidür ammâ bu hâller 'arazîdür. 'Arazî nesnenün aşlına nisbet vucûdi yokdur. Bizüm bahşümüz⁽²⁵⁶⁾ hâd aşılıdır. Ve hem her faşıl kemâ yenbağı vaktinde şafâ virdü ki ğayrı vaktde düşmemüşdür. İmdi bu fuşûli⁽²⁵⁷⁾ erba'aya

(248) K'da "zevklerle" yok

(249) K'da "ölür"

(250) K'da "savavirür"

(251) K'da "şuna" var

(252) K'da "şafâvidüğün"

(253) K'da "kış"

(254) K'da "faşında"

(255) K'da "çiçeğin"

(256) K'da "bahşümüm"

(257) K'da "faşillar"

nisbet bu maqâmlar⁽²⁵⁸⁾ dahı üçer üçer⁽²⁵⁹⁾ bahâridür. Kim⁽²⁶⁰⁾ yâidür kim⁽²⁶⁰⁾ güzdür kim⁽²⁶⁰⁾ kışdur. Bunlar dahı saña ma'lûm oldu.

23 a

Faşı-ı bistsîvüm /

Der beyân-ı meşrikî ve mağribî ve cenûbî ve şimâlî işân

Ya'ni burûcuñ bu faşı⁽²⁶¹⁾ meşrikîsin ve mağribîsin ve cenûbîsin ve şimâlîsin bildürür. Hamel burûcu meşrikîdür⁽²⁶²⁾. Sevr burcu cenûbîdür⁽²⁶²⁾. Cevzâ⁽²⁶³⁾ mağribîdür⁽²⁶²⁾. Seratân burcu şimâlîdür⁽²⁶²⁾. Esed burcu meşrikîdür⁽²⁶²⁾. Sünbüle⁽²⁶²⁾ cenûbîdür⁽²⁶²⁾ Mîzân burcu mağribîdür⁽²⁶²⁾. 'Akreb⁽²⁶³⁾ şimâlîdür⁽²⁶²⁾. Kavs burcu meşrikîdür⁽²⁶²⁾. Cedy burcu cenûbîdür⁽²⁶²⁾ Delv burcu mağribîdür⁽²⁶²⁾. Hûd⁽²⁶³⁾ şimâlîdür⁽²⁶²⁾. Bes maqâmlaruñ dahı ba'zısı meşrikîdür. Ba'zısı cenûbîdür. Ba'zısı şimâlîdür. Mişal şol maqâm ki hâtırdan ve lisândan tiz gelse aña meşrikî dirler. Şol maqâm ki bundan gicirek lisâne gele⁽²⁶⁴⁾ ve hâtıra giç düşe cenûbîdür. Şol maqâm ki bu maqâmdan dahı giç düşe şimâlîdür. / Şol maqâm ki hâtıra ve lisâna ğayet zahmetile gele mağribîdür dirler ba'zı üstâdlar. Ammâ ba'zı hâzık üstâdlar dimişler nice ki "üç burûc şarkîdür üç burûc cenûbîdür üç burûc ğarbîdür üç burûc şimâlîdür"⁽²⁶⁵⁾. Bes ma'lûm olsun ki⁽²⁶⁶⁾ oniki maqâmuñ dahı üç şarkîdür⁽²⁶⁷⁾, üç ğarbîdür⁽²⁶⁷⁾, üç cenûbîdür⁽²⁶⁷⁾, üç şimâlîdür⁽²⁶⁷⁾.

23 b

(258) K'da "maqâmlar imdi maqâmât"

(259) K'da "üçer" yok

(260) K'da "kimî"

(261) K'da "Ya'ni bu faşı burucun"

(262) K'da "dür" yok

(263) K'da "burucu" var

(264) K'da "gelse"

(265) K'da "üç buruc şarkî, üç buruc ğarbî, üç buruc şimâlî, üç buruc cenubî"

(266) K'da "bu cümle" yok

(267) K'da "dür" yok

Faṣl-ı bistcihârum⁽²⁶⁸⁾

Der beyân-ı Renkhâ-yı işân

Ya'ni bu faṣıl oniki burûcun rengin bildirür. Hamelüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi sâındur⁽²⁷⁰⁾. Sevrüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi âsümânîdür⁽²⁷⁰⁾. Cevzânüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi yeşildür⁽²⁷⁰⁾. Seratânüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi gülgûnidür⁽²⁷⁰⁾. Esedüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi benefşdür⁽²⁷⁰⁾. Sünbülenüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi âkdur⁽²⁷⁰⁾. Mizânüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi kendüm gündür⁽²⁷⁰⁾.
24 a (270). 'Akrebüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi karadur⁽²⁷⁰⁾. Kavsüñ⁽²⁶⁹⁾ rengi / ağberdür⁽²⁷¹⁾. Cedy'üñ⁽²⁷²⁾ rengi kıızıldür⁽²⁷¹⁾. Delv'üñ⁽²⁷²⁾ rengi yeşildür⁽²⁷¹⁾. Hût'uñ⁽²⁷²⁾ rengi muhteliťdür⁽²⁷¹⁾ Pes her maķâmıların daıı her⁽²⁷³⁾ biri bir renge nisbeti vârdur. Meşelâ kaçan kim âķ renge ta'alluk maķâm çalınsa veyahûd eydilse ol soĥbetüñ⁽²⁷⁴⁾ "halkı rûşen hâtır olur"⁽²⁷⁵⁾. Kaçan⁽²⁷⁶⁾ karâ renge ta'alluk maķâm çalınsa ol sohbet halkınüñ⁽²⁷⁷⁾ hâtırını perîşân olur. "Kaçan gülgûn renge veyahûd yeşil renge ta'alluk maķâmlar"⁽²⁷⁸⁾ çalınsa sevinmek zâhir olur. Kâlân maķâmıların daıı rengi buña göre kıyâs itmek gerek. Şöyle ki münâsib **Ebû Naşr-ı Fâriyâbi**'nün hikâyetidür kim maĥallinde zıkr olına.

Faṣl-ı bistpençüm

Der beyân-ı ahlâķşân⁽²⁷⁹⁾

24 b Ya'ni bu faṣıl her burûcuñ ĥorluĥını ve ĥuyın bildürür. Hamel / burcı⁽²⁸⁰⁾ müfsiddür⁽²⁸¹⁾. Sevr burcı⁽²⁸⁰⁾ muşlıhdür⁽²⁸¹⁾. Cevzâ miyânedür⁽²⁸¹⁾. Seratân müfsiddür⁽²⁸¹⁾. Esed muşlıhdür⁽²⁸¹⁾. Sünbüle miyânedür⁽²⁸¹⁾.

(268) K'da "çarum"

(269) K'da "ın" ekleri yok

(270) K'da "dür" ekleri yok

(271) K'da "dür" ekleri yok

(272) K'da "ın" ekleri yok

(273) K'da "her" yok

(274) K'da "sohbet"

(275) K'da "halkın hâtırın ruşen"

(276) K'da "kaçı"

(277) K'da "halkın"

(278) K'da "Kaçan gülgûn renge te'allûk makam veyahud benefşe renge te'allûk veya ĥud yeşil renge te'allûk makamlar"

(279) K'da "Der beyân-ı ahlâķşân" yok

(280) K'da "burcı" yok

Mizân müfsiddür⁽²⁸¹⁾. 'Akreb muşlıhdür⁽²⁸¹⁾. Kavs miyânedür⁽²⁸¹⁾. Cedy müfsiddür⁽²⁸¹⁾. Delv muşlıhdür⁽²⁸¹⁾. Hût miyânedür⁽²⁸¹⁾. İmdi makâmların daı dördi müfsiddür. Dördi muşlıhdür. Dördü miyânedür. Kaçan bir sohbetde ol⁽²⁸²⁾ makâmlar çalınsa ol sohbetde fesâd kopar. Kaçan muşlih makâmlar çalınsa ol sohbetde şalâhiyyet kopar. Şöyle kösülü âdemler daı olsa bârışur⁽²⁸³⁾ birbirine tevazu' itmeğe başlar. Kaçan miyâne makâm⁽²⁸⁴⁾ çalınsa iki şüret bile zâhir olur⁽²⁸⁵⁾. Nitekim ol iki kabilenün hikâyeti ma'lûmdur.

Faşı-ı bistşışüm

25 a

Der beyân-ı delâletsân ber-a'zâ /

Ya'ni bu faşıl burûcuñ a'zâya ta'allûk nisbetin bildirür. Hamel bâşa ta'allûkdür. Sevr boyuna ta'allûkdür. Cevzâ kollara ta'allûkdür. Seratân göğise ta'allûkdür. Esed yüreğe ta'allûkdür. Sünbüle karına ta'allûkdür. Mizân bile ta'allûkdür. 'Akreb zekere ta'allûkdür. Kavs uyluğa ta'allûkdür. Cedy dizlere ta'allûkdür. Delv baldırlara ta'allûkdür. Hût ayaklara ta'allûkdür. Pes Makâmlar daı keennehû bir şahşı mevcûd gibidür kim âdemün bâşı vâı boynı vâı, göğsi vâı ol şahşı mevcûduñ daı cemi' a'zâsı vardır. Veyâhûd ol oniki burûc nice ki insânda her biri bir a'zâya nisbet dutâr. Bu oniki makâm⁽²⁸⁶⁾ ⁽²⁸⁷⁾daı herbiri bir âdemün a'zâsında bir 'uzva ta'allûk dutar. Bunlar ol eıbbanün

25 b 'ömürleri hâsıldür⁽²⁸⁸⁾ üstâdlarınun⁽²⁸⁹⁾. /

Faşı-ı bistheftüm

Der beyân-ı âvâzdâr ve hâmuşîşân

Ya 'nı bu faşıl bu oniki burûcuñ âvâzlusın ve hâmuşın bildürür. Hamel

(281) K'da "dür" ekleri yok

(282) K'da "müfsid" yok

(283) K'da "barışub"

(284) K'da "makamlar"

(285) K'da "olur" yok

(286) K'da "makâm" yok

(287) K'da "buruc" var

(288) K'da "şıldür"

(289) K'da "buñların" var

burcınun âvâzı âzırakdır. Sevr burcı⁽²⁹⁰⁾ orta âvâzlıdur. Seratân kem âvâzlıdur. Esed miyâne âvâzlıdur⁽²⁹¹⁾. Sünbüle dahı miyâne âvâzlıdur. Mizânun⁽²⁹²⁾ hiç âvâzı yokdur. "Akreb'ün dahı âvâzı yokdur. Kavs'ün miyânedür. Cedy ve Delv miyânedür. Hût'ün hiç âvâzı yokdur"⁽²⁹³⁾. Sûâl bes Mizân ve 'Akreb ve Hût talı'lı âdemün gerekdi ki âvâzı olmayaydı "mâhâzâ bu talı'lu âdemler dahı çağırurlar"⁽²⁹⁴⁾ belki nesneler dahı eydürler⁽²⁹⁵⁾. Cevâb aña âvâz dimezler. Ön dirler âvâz oldur ki cemî'ı makâma ⁽²⁹⁶⁾uya. Eğer ol talı'lu kişi vardur makâma dahı uyar

26 a diseler meğer ki ol / kişinün talı'ı veyahûd yıldızu 'arâzî kesbider ola lîkin ol⁽²⁹⁷⁾ dahı 'arâzî olmâğın makâmları temâm hâlâş idemez. İmdî makâmlarda dahı temâm âvâzlısı ⁽²⁹⁸⁾ve⁽²⁹⁹⁾ miyâne âvâzlısı vardur. Hiç âvâzlu dahı vardur dimişler⁽³⁰⁰⁾. Temâm âvâzlu makâmlar oldur ki cemî' makâmlarun tîzisin den ol makâmun a'lâdur. Aña irer tîzi yokdur. Miyâne âvâzlısı oldur ki cemî'ı makâmlarun tîzisin cemî' it-seler ya'ni gâyet tîzlu makâmı gâyet aşğa tîzilu makâmlarun vasatında vâkı' ola⁽³⁰¹⁾ miyâne âvâz dirler. Andan ol nerm ki andan gâyet aşğa nerm olmaya ol mevzı'a hiç âvâz dirler. Ba'zıları dimişler ki göklerin âvâzı vardur. Lîkin ma'kûl degildür. Zîrâki⁽³⁰²⁾ göklerin âvâzı vârimışsa 'azametine göre olaydı bunların âvâzı heybetinden

26 b mahlûkât karılaydı suâl itseler niçün / yaramaz ki eyle âvâzı ola ki halâyıka zararî olmayâ. Şöyle ki burûcun âvâzı vârdur "hiç zararî yokdur dîrsin"⁽³⁰³⁾. Cevâb burûcun âvâzı vârisa bizden gâyet uzaklığı dahı

(290) K'da "burcınun"

(291) K'da "dur" yok

(292) K'da "mizan"

(293) K'da "Kasun miyanedür Cedynun miyanedür Delv dahı miyanedür"

(294) K'da "ve hâzâ çün Hut ve Mizan ve 'Akreb talı'lu dahı çağırur dahı"

(295) K'da "eydür"

(296) K'da "ve yahud ba'zı makama" var

(297) K'da "ol" yok

(298) K'da "vardur" var

(299) K'da "ve" yok

(300) K'da "dimişlerdir"

(301) K'da "oluna"

(302) K'da "ki" takısı yok

(303) K'da "dîrsin hiç kimseye zararî yokdur dîrsin"

vârdur. Şöyle ki zıkr itdük idi ki felek-i Zühâl bahşında ki Hâk te'alâ zühâli ğâyet yüce kıldığına sebep oldu ki yirden ğâyet irâk olaydı. Tâ ki nühûseti Dahı 'âlemden irâk olaydı. İmdi felek-i Zühâl'e nisbet biñ yıllık yol dahı felek-i Zühâl'den felek-i burûc ırâkdür ol sebebeden âvâzelerininûñ zararî yokdur. Ve hem ne kim havâs söylendiyse cemî'ı burûcdan ve kevâkibden söylendi. Hiç⁽³⁰⁴⁾ fûlân gönül⁽³⁰⁵⁾ te'sîr böyledür dinilmedi. Zîrâ cemî' raşad ehli ve tecrübe ehli kevkebün hâşıyyetin söylemişdür. Hiçbir ehad hâşıyyeti felegündür kevkebün degüldür dimemişdür. Eger bulsalar dirlerdi⁽³⁰⁶⁾,⁽³⁰⁷⁾. /

Faşl-ı bistheştüm

Der beyân-ı aşl-ı 'ilm-i⁽³⁰⁸⁾ mûşikî

Bilgilki⁽³⁰⁹⁾ 'ilm-i⁽³¹⁰⁾ mûşikî te'lîfdür ve hakîmlerün vaz'idur. Rûh-ı hayvânî üzerine cism üzerine degüldür ki cismün anda naşibi yokdur ve mûşikî bir şanâ'atdır. Mürekkebi⁽³¹¹⁾ cismânîden ve rûhânîden ğınâ ve elhânun te'lifi⁽³¹²⁾ andandır. Ve her şanâ'at ki âdemi elile işler anuñ heyûlî ve eşkâlî cismânîdür. Şanâ'atı mûşikî kim anuñ mevzı'ı cevâhir-i ruhânîdür. Ol işidicidir, te'sîrleri ruhânîdür. Nefs anuñ sebeble hareket ider ol vechile kim mûşikâr olur. Bu 'ilmün aslın cemî' olmuş sözlerden komışlardır. Şi'ir eyitmek hak olunca bes mu-
27 b kaţta' şi'irlerün veznini 'ilmi mûşikîye getürdiler. / Ve ğınâ itdiler. Zârb ve neğara ve ikâ' ve devriñ te'liflerinin binâsını anuñ üzerine kodılar. Ve anuñ te'sîri halkun nefesinde zâhîrdür. Şöyle⁽³¹³⁾ dirler

(304) K'da "hiç" yok

(305) K'da "göğün"

(306) K'da "dinelerdi"

(307) K'da "temmet aferînişi a'lem" var

(308) K'da " 'ilmi" kelimesi yok

(309) K'da "ki" yok

(310) K'da " 'ilmi" yok

(311) K'da "mürekkebdür"

(312) K'da "te'lîfdür"

(313) K'da "Şöyle kim"

28 a ilerü zamânda iki kabîle vâridi. Ol iki kabîlenüñ arasında kân düşmenligi vâkı' olmuş hiç kimesne onları barışduramâzıymış. Bir ulu kişi varımış⁽³¹⁴⁾ da'vi itmiş kim ben anları barışdurayın şöyle kim kimse ortaya⁽³¹⁵⁾ girmeye⁽³¹⁶⁾ didi⁽³¹⁷⁾. Eyle olsa ol iki kabîlenüñ kavmin hâzır itdi şerâb getürdi içtiler çün⁽³¹⁸⁾ şerâb ikisinüñ dahı kalbine eser itdi. Huşûmeti eküb ğazab ikisinüñ dahı içine düşdi. Derhâl bu kişi sâzın⁽³¹⁹⁾ eline aldı ol işiçün düzüpdürürdi⁽³²⁰⁾ bir⁽³²¹⁾ nevâ çaldı. Çün nevâ anlaruñ⁽³²²⁾ ortâsına irdi. Ol halkuñ arasında hiç ğazâb kalmadı hâşşa kim ol iki kabîle muhabbet bulub şöyle kim / ağlaşdılar kimse ortaya düşmedin birbirin koçdular barışdılar ol bu işi iden kişiyi⁽³²³⁾ aralarında uldıñdılar. Ehl-i fazl arasında bu meşhûrdur kim **Hocâ Ebu Nasr Fâriyâbi**⁽³²⁴⁾ rahmetullâh-i 'aleyhi Me'mûn halife razıyallâh'ü 'anh katında bir nevâ çaldı. Bî-ihtiyâr⁽³²⁵⁾ kahkahayıla gülüşdiler. Ve bir nevâ dahı çaldı kâmûsı⁽³²⁶⁾ ağlaşdılar⁽³²⁷⁾. (328) Bir nevâ dahı çaldı cümle⁽³²⁹⁾ uyudular kendü durdı gitdi⁽³³⁰⁾ kimsenüñ haberi yoğdı. Bu hikâyeti anıñçün getürdüm ki sıyeri mulûkde meşhûrdur eyidelim her kavmiçün mûsikînden bir nev' vardır. 'Avratları çün ayrû vâr. Erleriçün ayrû ve oğlancıklar⁽³³¹⁾ çün⁽³³²⁾ ayrû

(314) K'da "vardı, varmış"

(315) K'da "ortada"

(316) K'da "olmaya"

(317) K'da "deyu"

(318) K'da "çün" yok

(319) K'da "bir sazın"

(320) K'da "düzübdürdü"

(321) K'da "bir" yok

(322) K'da "anuñ"

(323) K'da "kişi"

(324) K'da "Fâriyânî"

(325) K'da "cümle" var

(326) K'da "cümlesi"

(327) K'da "ağlaşdı"

(328) K'da "ve" var

(329) K'da "kamusu"

(330) K'da "ki" var

(331) K'da "oğlancıklar"

(332) K'da "içün"

destbend-i 'irâkıyân ayrû bir nev' vârdur⁽³³³⁾ kim savaşda alâlar ve bir dahı vardur kim sulhda alâlar. Bu çokdur mahfi değıldür⁽³³⁴⁾ kim mihrâblarda alâlardı tâ du'â müstecâb olâ ve müfsidler tevbe ideridi **28 b** ⁽³³⁵⁾. Ve hem bîmârhanelerde alârlardı⁽³³⁶⁾. / Hastaların şifâsiçün bu kitabun nâkli eydür burada yâd olmuşdur ki⁽³³⁷⁾ mûsikîyi⁽³³⁸⁾ neden ötürü koyub dururlar. Suvâl hem cevâb çün bildiler kim âvâze ve ol nesne kim âvâze üzerine konulmuşdur temâm eşer ider. Nefsi ten üzerine ğalebe itdürür. Bu 'ilmi ve 'amelî bünyâd itdiler. Tâ nefis andan eşer kabûl ide ve tene lezzet⁽³³⁹⁾ vire. Ve teni kendü halinden döndüre. Eger şöyle kim⁽³⁴⁰⁾ bu kişi⁽³⁴¹⁾ bu 'ilmi ğâyet bile kim⁽³⁴²⁾ 'ulûm-i tabî'idür. Mûsikîden bir nev'ile her haste'i bir nev'ile kendi halinden döndüre bî-hılâf bes eydür⁽³⁴³⁾ kim mûsikî ğanîdür mûsikâr oldur ğanî ide âletile ya âletsüz. Ve ğınâ bir lahndür müellef birbirine konulmuş. Ve lahn nağmelerdür. Ve nağme âvâzelerdür. Mevzûn âvâze bir hareketdür cisimleri birbirine urmağdan olur. Bu rîsale-i hâşş-û mahşûsdan diyâvuz. Ammâ bilgil⁽³⁴⁴⁾ şûret iki nev'dür hayvânî ve ğayr-ı **29 a** hayvânî. Ğayr-ı hayvânî / hem iki nev'dür. Ya âleti ya tabî'i ve tabî'i tâş şûret gibi⁽³⁴⁵⁾ ve⁽³⁴⁶⁾ ağaç⁽³⁴⁷⁾ ve bulut ve yıl⁽³⁴⁸⁾ şavt-ı⁽³⁴⁹⁾ cisimlerki

(333) K'da "der kım"

(334) K'da "degül"

(335) K'da "iderdi"

(336) K'da "alalardı"

(337) K'da "kim"

(338) K'da "mûsikî"

(339) K'da "lezzet" yok

(340) K'da "ki"

(341) K'da "kesi"

(342) K'da " 'ilmi 'ululumı"

(343) K'da "eydürüz"

(344) K'da "bilgil kım"

(345) K'da "ya aleti tabî'i taş şûret gibi"

(346) K'da "ve" yok

(347) K'da "Demir ve ağaç"

(348) K'da "yıl şûret"

(349) K'da "şavt-ı" yok yerine "şol" kelimesi var

29 b

anda cân olmaya. Ve âlet ve⁽³⁵⁰⁾ tavul ve borî ve nây ebrîşim⁽³⁵¹⁾ şavtı gibi. Ve hayvân dahı⁽³⁵²⁾ iki nev'dür. Mantık ve ğayrı mantık ola ki⁽³⁵³⁾ hayvânât sûreti gibidür ğayrı nâtıkdür. Ammâ mantık Âdemî âvâzıdır. Bu dahı iki nev'dür delîli⁽³⁵⁴⁾ ve ğayr-ı delîlidür. Ammâ ğayr-ı delîli gülme ve ağlamak ve çağırma⁽³⁵⁵⁾ gibi kim⁽³⁵⁶⁾ anda hicâ olmaya⁽³⁵⁷⁾. Delîli dahı⁽³⁵⁸⁾ bir sözdür kim ma'ni haşıl olur. Anuñ kulaklara irişmegi hevânuñ letâfetindendür. İki cismi birbirine dövmek ki iki cism birbirine gele⁽³⁵⁹⁾ ortasından hevâ çıkar tizcek kulağa irişür. Kuvvet-i sâmi'a anı kabûl ider kendüye. Ya kuvvet-i ilâhile olur. Ve bu kuvvet-i koyucu olur. Bu savtlar tefâvütile olur. Ve her nesnenüñ kim cismi dürüst ve berkdür anuñ âvâzı kavîrakdür. Ve her cismi⁽³⁶⁰⁾ kim / yumşak ve gökcekdür⁽³⁶¹⁾ âvâzı dahı gökcek⁽³⁶²⁾ olur. Bes şavt iki kısım olur birbirine değmek dirler şadmeden olur kim iki cisimden gelür elile taş gibi ve dahı şol cisimler gibi kim birbirine düşer. Tırnağıle def gibi zahmine⁽³⁶³⁾ ve rebâb gibi nekim bunlara benzer⁽³⁶⁴⁾ vârisa. İkincisi yıl kopmadındür⁽³⁶⁵⁾ mücevvef nây gibi borî gibi ve surna⁽³⁶⁶⁾ gibi. Ve hayvanât vardır kim öygeni yokdur âvâz gelür. Ârû sinek⁽³⁶⁷⁾ ve sivri sinek gibi kim bunların kânâdından gelür. Çün âvâz hayvânun öygeninden gelür hevâ şademesiyle⁽³⁶⁸⁾ hevâ girmekligile öygen

(350) K'da "ve" yok

(351) K'da "ve ebrîşim"

(352) K'da "dahı" yok

(353) K'da "kim"

(354) K'da "delîli" yok

(355) K'da "çağırma"

(356) K'da "kim" yok

(357) K'da [ol nesneye delîl ide] cümlesi var.

(358) K'da "delîli dahı" yok

(359) K'da "evvel aînuñ" cümlesi var

(360) K'da "cismi" yok

(361) K'da "küçük ola"

(362) K'da "küçücük"

(363) K'da "zahme"

(364) K'da "benze"

(365) K'da "kopmakdandür"

(366) K'da "zurna"

(367) K'da "ve sinek"

(368) K'da "Şadmeşyle"

delüğinden hayât-ı hayvânun yardımıla olur. Bes âvâz kim andan lahn gele ve nağme ve ğınay-ı müellif gelmeye illâ tevâtürden. Ve tevâtür hareketlerden hiç hareket olmaya 'alemi sifliden kim sonunda sükûn olmaya. Şöyle kim / mütevâtir olacak sükûni dahı mütevâtir olur. Ammâ⁽³⁶⁹⁾ hareketi naklî bir mekândan bir mekâna dahı bir zamânda kim gelür ve anuñ zıddı sükûndur kim çün hareket nakl olâ sükûn vukûf bulur⁽³⁷⁰⁾. Bî-şek ikisi dahı bir zamanda olur. Hareket ya seri' olur ya batî hareketi⁽³⁷¹⁾ seri' olur kim uzun mesâfeti âz zamânda olâ. Ve batî oldur ki az mesâfeti çok zamânda olâ. Eger ikisi dahı beraber olursa ne seri'dür ne batî. Bes eger zamân-ı hareketden âzırak olursa seri'dirler. Eger zaman-ı hareketden ırağırak olursa batîdirler. Ve sükûn hareket iden nesne durduğına dirler bes deriz kim şavtlar sağış cihetden⁽³⁷²⁾ sekiz nev'ile mûnkaşım olur. Ol ikiden biri şağır ve biri kebîr. Ve iki dahı bir seri' ve⁽³⁷³⁾ biri batî. Ve ike dahı bir hadd-ü bir ğaliz. Ve iki dahı / biri cehri biri hafîdür⁽³⁷⁴⁾. Bârsı böyle dinür büzürk ve kûçek sebük ve girân. Ve⁽³⁷⁵⁾ tîz ve süst⁽³⁷⁶⁾ ve âşikâre ve pûşide⁽³⁷⁷⁾ pûşideye⁽³⁷⁸⁾ sebük dirler. 'Azîm kôs ve⁽³⁷⁹⁾ şağır tablek gibi bes⁽³⁸⁰⁾ eger kôsî ra'dile küresin 'azîm ra'd olur. Ve şağır kôs bu mişâl üzerine serî' ve batî demürce çekicile gemici küreği gibidür. Ammâ hâdd-ü ğaliz zîr gibi iki kat üç bam bir vechile dahı mutlak ğaliz olur. Ve dutulmuş hâdd kamû perdelerden tertîbile aşğa gelür ve cehri hafî mutlak ve muhazeñe gibi şimdiden giruyine diye kim kendü yi-

(369) K'da "Amma" kelimesi yok

(370) K'da "olur"

(371) K'da "hareket"

(372) K'da "Cihetinde"

(373) K'da "ve" yok

(374) K'da "hafî"

(375) K'da "ve" yok

(376) K'da "sült"

(377) K'da "buşide"

(378) K'da "buşideye"

(379) K'da "ve" yok yerine "gibi" kelimesi var.

(380) K'da "bes" yok

31 a rinde ammâ⁽³⁸¹⁾ bir cihetden dahı iki nev' olur kim aña muttaşıl dir-
ler. Ve munfaşıl dirler⁽³⁸²⁾. Munfaşıl def ve tabl ve zaḥme ve rebâb gibi
muttaşıl nây ve sürnâ⁽³⁸³⁾ âvâzı gibi. Ola ki muttaşıl ola ya ḥâdd ola ya
ḡalîz. Bes âletlerine nazār itmek gerek. / Kankışınıñ delügi ṭardur.
Âvâzı tizdeñdür ve kankışınıñ delügi kiñdür. Âvâzı ḡalîzdür. Ve hem
kankışınıñ kim delügi ağzına yakınsa âvâzı tizdeñdür ve her
kankışınıñ⁽³⁸⁴⁾ ırakdur âvâzı ḡalîzdür. Ve ebrîşîm âvâzı eger
cümlesinüñ yoḡınlığı bir düzeyise⁽³⁸⁵⁾ ve bir düzeye⁽³⁸⁶⁾ çekilse âvâzı
dahı bir düzeye⁽³⁸⁷⁾ olur. Eger ebrîşîmüñ biri yoḡun bir ince olsa anuñ
âvâzı incerek olur. Bes kankışı incerek ve yumşaḡıracdur âvâzı tiz-
deñdür. Bu cümlesi ihtilâf üzerinedür. Bes çün te'lîf nisbetile râst
olur. Ve âlet mütefâvit olmaya nefse lezzet getürür. Ve⁽³⁸⁸⁾ eger ḡayr-ı
nisbet üzerine olâ. Ve tefâvüt olâ tab' andan nefret dutar. Ve âvâzı tiz
mîzâc⁽³⁸⁹⁾ germ ider ve ḡılzâtları⁽³⁹⁰⁾ lâṭîf ider. Ve âvâz⁽³⁹¹⁾ ḡalîz ve so-
vuk ve yâşdur. Mîzâc sudur / ḥâşşa kim mîzâc ıssı ve kuru olâ. Ve
31 b âvâz kim lâṭîf ve mu'tedîl olâ kamû mîzâcları yirluyirinde⁽³⁹²⁾ saklar.
Ve âvâz kim i'tidâlden tâşrâ olâ cümle hıltları depredür. Çün ḥadden
geçe şâ'ika ve aña benzer nesneler gibi mefâcâ getürür. Mu'tedil
âvâzlar münâsib mîzâcları mu'tedil ider ve tab'ı depredür. Vakt ola
kim vecde getüre. Her ḥastalık kim vardur tende ve nefse mûsikîde
anuñ muḡabilinde bir nev' vardur kim aña sıḡhat virür. Dahı her

(381) K'da "amma" yok

(382) K'da "munfaşıl dirler" yok

(383) K'da "zurna"

(384) K'da "kim" kelimesi var

(385) K'da "düzenine"

(386) K'da "düzene"

(387) K'da "düzene"

(388) K'da "ve" yok

(389) K'da "mizac-ı"

(390) K'da "ḡalîz hıltları"

(391) K'da "âvâz-ı"

(392) K'da "yirluyirinde"

şihhate mûsikîde bir nev' vardır. Kim hastalık getürür söyle kim adede nihayet yoktur. Bu te'life⁽³⁹³⁾ ve 'ilm-i mûsikîye te'lif yoktur. nitekim söze nihayet⁽³⁹⁴⁾ yoktur elhânâ dahı nihayet yoktur. Bes eydür kim ğinâ mürekkebdür elhândan ve elhân mürekkebdür nağmeden
32 a ika' ve naçaradan cümlesinün aslı hareket ve sükündür. Söz ve şi'ir / buña beñzer. Şöyle kim şi'ir mürekkebdür mışra'dan ve mışra' mürekkebdür efa'ilden. Ve efa'il veted⁽³⁹⁵⁻³⁹⁶⁾ sebep ve aşıldan⁽³⁹⁷⁾ ve bu üç mürekkebdür müteharrik ve sâkin harflerden. Şöyle kim ⁽³⁹⁸⁾Kitab-ı 'arûzun⁽³⁹⁹⁾ yâd oluna kim çün cem'olalar. İsim ve fi'l ve harf olurlar bu 'ilm-i mûsikîye muhtâcdür. 'Arûza târhâf müstevîden biline mecâz hakikat bilindüğü gibi. Ve bu sekiz kıt'adür. Fe'ülün, mefâ'ilün, Mefâ'ilün, Mütefa'ilin, Müstefilün, Fâ'ilâtün, Fâ'ilün Mef'ulâtün⁽⁴⁰⁰⁾ ve⁽⁴⁰¹⁾ bu sekiz asl üç nesneden mürekkebdür. Bunun gibi sebep ve bir⁽⁴⁰²⁾ fâşıla ammâ sebep iki harfler bir⁽⁴⁰³⁾ müteharrik biri sâkin hel⁽⁴⁰⁴⁾ gibi ve men gibi. Ve pars-ı serv-i dil gibi. Ammâ ved-ed⁽⁴⁰⁵⁾ üç harfdür. İki müteharrik ve bir sakin ne'am ve 'ayel⁽⁴⁰⁶⁾ gibi ve ⁽⁴⁰⁷⁾bars-i dilem ve sâd ve felek ve fâşıla dört harfdür üçü müteharrik
32 b / biri sâkin 'alimtü⁽⁴⁰⁸⁾ fâ'iltü gibi ve⁽⁴⁰⁹⁾ parsi bizenem ve bedihem

(393) K'da "te'lif"

(394) K'da "nihâ"

(395) K'da "vetedden"

(396) K'da "ve" var

(397) K'da "faşıladan"

(398) K'da "bu kitabda"

(399) K'da " 'aruzile"

(400) K'da " mefulayın"

(401) K'da "ve" yok

(402) K'da "tır"

(403) K'da "biri"

(404) K'da "ehl"

(405) K'da "vittir"

(406) K'da " 'alâ"

(407) K'da "ve belâ gibi"

(408) K'da "ve" var

(409) K'da "ve" yok

gibi ğınâ ve elhânun ve dahı kanûnları üç nev' üzerinedür sebep ve veted⁽⁴¹⁰⁾ ve fâşıla gibi ammâ sebep ten gibidür dil gibi ve veted⁽⁴¹¹⁾ tenen gibidür dilem gibi ve fâşıla tenen gibidür⁽⁴¹²⁾ bizenem gibi. Ve cemî'ı⁽⁴¹³⁾ nağmeler üç aşıldan mürekkebdür. Nitekim 'arûzda terkîb sebep ve veted⁽⁴¹⁴⁾ ve fâşıla elhânda dahı eyle iderler. Ve lîkin 'arûz dahı bunun gibidür ammâ⁽⁴¹⁵⁾ iki⁽⁴¹⁶⁾ ve üç sebep birbirine⁽⁴¹⁷⁾ getürmezler. Mutlak elhânda olurki iki sebep ve bir veted⁽⁴¹⁸⁾ getürürler vakt ola âmihte ola. Cümle⁽⁴¹⁹⁾ hareketün ibtidâsı nuḡk-ı⁽⁴²⁰⁾ menzilesindedür. Veted⁽⁴²¹⁾ ki üç harf⁽⁴²²⁾ menzilesindedür nefis⁽⁴²³⁾ ve artlu menziletindedür⁽⁴²⁴⁾. Ve fâşıla kim dört harfdür⁽⁴²⁵⁾ dört yirinedür ve heyûlî ve cism yirinedür. Bes hareket cümlesinün ibtidâsıdır. Vacı-

33 a bu'l-vücûd gibi kim cümle mevcûd anuñ / ibtidâsıdır. Ve cümleñ 'illetidür. Bizim maḡşûdumuz bu⁽⁴²⁶⁾ risâleden beyândur kim 'ilm-i ğınâ ve elhân aña dıruz belî maḡşûd oldur kim her 'ilmde ve her şan'atda vâcib olur cûduñ⁽⁴²⁷⁾ varlığına delîl olâ aña inkâr itmek gerek. Şöyle kim 'aded bir söz olmaz ve hıfız dahı bir söz olmaz. Şöyle kim⁽⁴²⁸⁾ hiç hisâb birsüz olmaz. Ve hiç şekl nokḡasuz olmaz. Ve hiç ğınâ hareketsüz olmaz. Her hisâbda bir var her şeklün yirinde kim is-

-
- (410) K'da "veter"
(411) K'da "viter"
(412) K'da "gibi"
(413) K'da "cümle"
(414) K'da "veter"
(415) K'da "bunun gibidür amma" cümlesi yok.
(416) K'da "gibi iki"
(417) K'da "biryere"
(418) K'da "veter"
(419) K'da "bu cümle"
(420) K'da "nokḡa"
(421) K'da "veted"
(422) K'da "hurûfdur"
(423) K'da "üç menzilesinde nefes"
(424) K'da "menziletinde"
(425) K'da "huruf"
(426) K'da "bu" yok
(427) K'da "vacib-ül vücûduñ"
(428) K'da "ki"

teyeler nokta bulurlar. Ve ğinâdan her cûz'de hareket bulurlar. Ve her mevcûda vâcibü'l-Vücûd bulurlar. Hiç mevcûd ansuz olmaz. Ve lîkin nîtelîğinde fikr olmaz. Bes eydürüz kim bu şanâ'atun âleti çokdur. Çenk gibi rebâb gibi ve kopûz⁽⁴²⁹⁾ gibi ve kânûn gibi ve muğnî gibi ve 33 b şeştâ ve nây ve arganon ve sûrnâ⁽⁴³⁰⁾ gibi. Çok nesne düzüpdürürler / yirinde beyân olınâ, Ammâ ol kişinûn kim bu nesnelerde⁽⁴³¹⁾ vukûfi ola elinden gelür kim cümle 'illetleri bile ve devâ ide. Hiç edviyesüz haşşâ 'illet-i nefsânî ola. Nâkil eydür bu kitâbda da'vî şöyledür kim eflâk ve kevâkibün âvâzları vârdur sâzlar âvâzına münâsib. Bileki dahı laţîfirak ki anuñ artukdur. Arastetâlis⁽⁴³²⁾ ve Eflâtûn⁽⁴³³⁾ ve Batlîmûs⁽⁴³⁴⁾ ve bunlarun tâbi'leri eydürler bu âvâz degüldür bu kavlı-i muhâldür. Hâkikat oldur kim eger eflâk ve kevâkibün âvâzı vârisâ revhânidür cismânî degüldür. Bî-şek biz didük kim her nesne ki hamûşdür bu kitâbdan ırâğ idelüm anî⁽⁴³⁵⁾ söyleyelüm ki⁽⁴³⁶⁾ burhân ola. Batlîmûs eydür kim felek cisimlerün büyügidür eger anuñ âvâzı vârimışsa cümle âvâzları bâtil ideydî bu vâcib degül anuñ çünki eger âvâzı bulut 34 a âvâzına ve ıldırım / âvâzına ve sâ'ika ve yir depresmesine⁽⁴³⁷⁾ kıyâs ideler lâzım degül ki felegün⁽⁴³⁸⁾ "şâna'atı ol olâ ki ahşâm tabi'atı türkîdür"⁽⁴⁴⁷⁾. Ve eger dirsüz kim anlarun⁽⁴³⁹⁾ âvâzı laţîfdür anuñ⁽⁴⁴⁰⁾

(429) K'da "koz"

(430) K'da "zurna"

(431) K'da "nesnelerü"

(432) Arestetalis Eski Yunan filozofu Aristo veya Aristoteles (M.Ö. 384-322)

(433) MÖ 428-348 yılları arasında yaşamış büyük Yunan filozofu olup asıl ismi Platon dır

(434) Batlamyus M. 2.y.yılda yaşamış İskenderiyeli astronomi bilgini, matematik ve fizikçi olup, müslümanlar kendisini Batlamyus veya el-Kaluzî diye tanır. Asıl ismi Ptolemy'dir

(435) K'da "anî" yok

(436) K'da "kim"

(437) K'da "dütmesine"

(438) K'da "felekün dahî"

(447) K'da "dahı san'atı olar ola ki ecsâm-ı tabi'ati berdür"

(439) K'da "âvâzı vardır amma mesafet ıraklığından havada mahv olur hem yarar ve eger dırsa-uz kim anlarun" şeklinde bir cümle daha var

(440) K'da "anlarun"

34 b

yankûsı hevâda⁽⁴⁴¹⁾ ırâk gitmez bu dahı yarâr. Bes güneşüñ 'ifretî⁽⁴⁴²⁾ âvâzı kat'â yokdur diseler bu vechile dahı dirüz kim yiryüzünde hiç nesne yokdur kim⁽⁴⁴³⁾ felekde anuñ mânendi olmaya. İmdî bu ğınâ dahı bu laţifliğıle kim yiryüzünde vârdur egerçi kim revhânîdür ammâ mümkün degül kim misâl-i felekde olmayâ ve⁽⁴⁴⁴⁾ dahı eydürüz kim ittifâkîdür⁽⁴⁴⁵⁾ kim kevâkib dirüz. Ve nâtık⁽⁴⁴⁶⁾ fi'illeri ihtiyâriledür egerçi fi'ilde ihtiyârları yokdur hayat ve nuţkda ve temîz 'aql ve 'ilm-i evvelde ve dahı ol ki 'âlemde olsa gerek bilür. Bes yarâr ki anlaruñ âvâzı ola mevzûn ve hoş velikin yaramâzki kat'â âvâzı / yokdur diyeler. Belî mümkündür ululardan diyübdürürler ki felegüñ hiç âvâzı yokdur. Beñzer ki Arastatâlis ve Eflâtûn dimiş olalar kıyâs-ı cüzvî ve kıyas-ı mürekkebî dürüst itmek gerek felegüñ âvâzı vârdur elhân-ı mûsikîden hoş ter ve 'acebter⁽⁴⁴⁸⁾ Fisağoris⁽⁴⁵⁷⁾ hâkîm-i evveldi⁽⁴⁴⁹⁾ ki⁽⁴⁵⁰⁾ rûzigarında bu 'ilm-i hem ol te'lif itdi buña huccetlerümüz çokdur 'ilm-i nücûmdan soñra idevüz⁽⁴⁵¹⁾ inşâallâh. Bu devrde 'ilm-i Erişmatîki anuñ taşnîfidür. Şöyle dirler kim ol cevher-i laţifile⁽⁴⁵²⁾ ve dikkat-i nefsile⁽⁴⁵⁶⁾ eflâkuñ âvâzın işitdi bunu taşnîf itdi ve biz⁽⁴⁵³⁾ eydürüz⁽⁴⁵⁴⁾ bu 'ilm-i mûsikî evvel kemâl-i 'akldan istinbât itdi ve 'aql

(441) K'da "hevada" kelimesi yok

(442) K'da " 'ifeti"

(443) K'da "kim" yok

(444) K'da "ve" yok

(445) K'da "ittifak"

(446) K'da "natık"

(448) K'da " 'acebterdür"

(457) M.Ö. 572-497 yılları arasında yaşamış Sisam'lı Pisagor. Asıl ismi Pythagoras'dır. Kendisi Pisagorculuğun kurucusu olup büyük matematikçi, ahlâkçı ve filozofdur. İslâm bilgînleri onun eserlerine ve özelliklerine kozmoloji'ye dair eserleriyle matematik teorileri üzerine büyük şerhler yapmışlardır. Bkz. Şehristani, Kitâb el-Milel ven-Nihal

(449) K'da "hâkîm hâkîm-i evveldi"

(450) K'da "ki" yok

(451) K'da "beyan idevüz"

(452) K'da "laţifler"

(456) K'da rikkat-i nafi" cümlesi var.

(453) K'da "biz" yok

(454) K'da "eydürüz kim"

- hiç nesne-i istinbât itmezki anda fâyide olmaya. Bes hakîmler ve feylesoflar katında bu 'ilm-i mûsikî 'azîm fâyidedür bunı⁽⁴⁵⁵⁾ çok işlere
- 35 a sürüp dururlar. Şöyle kim mihrâblarda / dûâ isticâbetiçün eydürlerdi. Şöyle kim **Dâvud Peygamber** aleyh's-selâm barbuç çalardı ve kendü ğınâsını anıñla râst iderdi ve ğına ve⁽⁴⁵⁸⁾ mûsikî ehilleri birle münâcât iderdi ve dahı şöyle kim bîmârhânede⁽⁴⁵⁹⁾ çalarlardı seherde tâ ki hastalar uyhu dûtardı biraz dinlenürlerdi. Ve dahı sâvme'alarda çalârlardı mu'telifleri çün anları ziyâret itmege varurlardı. Anı işidüb yavûz işlerinden tevbe iderlerdi. Egerçi şimdüki halde ba'zı enbiyânun ser'inde menhîdür sebep olmuş kim anlar ânı işidüb nefsanî nesnelere hamliderlerimiş lezzet-i dünya arzû iderlerimiş ammâ ol⁽⁴⁶⁰⁾ hakîmlerün maksûdudur. Bu 'ilm-i mûsikî 'azîm aşıldur seherde anıñçün kim her da'vet mûsikârile⁽⁴⁶¹⁾ idi tîzrak müstecâb⁽⁴⁶²⁾ olurdi.
- 35 b Şöyle kim ulular sehergâh ney çalmaq / ve barbuç çalmağı buyurmuşlardı. ⁽⁴⁶³⁾Nây ve safâre ve rebâb ve kemânçe ki sâhirler kâmişlardur. Ta ki⁽⁴⁶⁴⁾ hem çalâlar ve hem eydeler. Ol kim onlara murâd bu cümle kim dirüz nefs-i nâtıkanun tahricidür. Bes nice dimege yarar kim nefs-i nâtıka 'ârazdur. Nice biñ 'acâyibile kim ol taşnîf idüpdürür. Ve kendüden istinbât ider kim 'araz hiç nesne istinbât idemez.⁽⁴⁶⁵⁾

(455) K'da "bunı" yok

(458) K'da "ve" yok

(459) K'da "bîmârhânelerde"

(460) K'da "evvelki"

(461) K'da "mûsikârlar"

(462) K'da "müstecât"

(463) K'da "dahı nev'leri buyurmuşlardı" şeklinde bir cümle var.

(464) K'da "takım"

(465) K'da "allahü'l-'alim bissevâb" var

Faşl-ı Bistnüühüm

Der beyân-ı 'iml-i ikâ'a ezçi ihtiyâcşüd

Bu faşl şol sebebi beyan⁽⁴⁶⁶⁾ ider ki şan'at-i ğinâda ya'ni gûyendelik 'ilminde ikâ'a ol sebebiçün muhtâc oldılar. İmdî bilgil kim⁽⁴⁶⁷⁾ ikâ' diyû bu 'ilm-i mûsikîde ğinânun aşlına ve cüzvine eydürler nitekim

36 a 'arûz diyû şî'rûn aşlına ve beytün mışrâ-ı evvelinün cüzv-i⁽⁴⁶⁸⁾ âhirine / eydürler. Bu ikâ'un ve bu 'arûzun her birisi egerçi isimde ve fi'ilde birbirine müte'âkib olur ve muhâlif olur. Ve lîkin şan'at-ı terkîbde isti'mâl itmekde müsterek ve muvâfık olur. Bes ma'lûm oldu kim şan'at-ı ikâ' şan'at-ı ğinânun aşlıdır. Nitekim 'arûz şî'rûn aşlıdır. Dahı bilgil ki bu ikâ' iki kısımdur birine ⁽⁴⁶⁹⁾**hafif** ve birine **sakîl** dirler. Bunların herbirisi gine ⁽⁴⁷⁰⁾kısm olur. Mecmû-ı aksâmı ikâ'un dördi sekiz kısım olur⁽⁴⁷¹⁾. Nitekim yidinci faşılta tafşîlile bilinecekdür inşâallâh ⁽⁴⁷²⁾. Dahı bilgil kim şan'at-ı ikâ'un cüzleri isimleri birbirine muhâlifdür. Nitekim 'arûzun cüzleri ve isimleri ve sebepleri ⁽⁴⁷³⁾dahı vetidleri ve fâşlaları birbirine muhâlifdür. Zîrâ sebep iki dürlüdür.

36 b Sebeb-i hafifdür ve sebeb-i sakıldür. / Sebeb-i hafif şol iki harfe eydürlerki evveli **müteharrik** ikincisi⁽⁴⁷⁴⁾ **sâkin** ola **fenem** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **ten** dirsün. Sebeb-i sakîl oldur ki iki harf⁽⁴⁷⁵⁾ ⁽⁴⁷⁶⁾bile müteharrik ola **leke** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **tene** dirsün. Vetid dahı iki dürlüdür birisi **vetid mecmû'u** ve birisi **mağruk**dur. Vetid **mecmû'u** oldurki iki harf-i müteharrikden soñra bir bir harf sâkin ola **leküm** gibi dahı 'ilm-i mûsikîde **tenen** gibi **vetid mefrûk** oldurki iki

(466) K'da "beyân" yok

(467) K'da "ki"

(468) K'da "cüz'i"

(469) K'da "birine" var

(470) K'da "üç"var

(471) K'da "dörd 3 sekiz 2 kısım olur"

(472) K'da "te'alâ" var

(473) K'da "ve" var

(474) K'da "ikincisini"

(475) K'da "iki harf" yok

(476) K'da "dahı" var

harfi müteharrik ortâsında bir harf sâkin ola **kâle** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **tenne** dîrsin. **Fâsıla** da_hı iki dürlüdü birisi **suğrâ**⁽⁴⁷⁷⁾ ve birisi **kübrâ**dur. **Fâsılâ-i suğrâ** oldurki üç harfi müteharrikten soñra bir harf sâkin gele **beleğâ** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **tenenen** dîrsün.

- 37 a** **Fâsıla-ı kübrâ** oldur ki / dört harfi müteharrikden soñra bir ⁽⁴⁷⁸⁾sâkin gele **beleğaküm** gibi nitekim 'ilm-i mûsikîde **tenenenem** dîrsin da_hı bilgil⁽⁴⁷⁹⁾ ki san'at-ı ikâ'uñ isimleri 'arûz isimlerinden müştak olmışdur. Ya'ni ikâ'uñ nev'lerinüñ âdları 'arûz nev'lerinüñ âdları gib'idür. **Remel** gibi **Hezec** gibi **Hafif** gibi bunu böyle itdükleri şan'at-ı ikâ'da vasl yirinde ya'ni ulaşıdurmak yirinde da_hı **kat'** yirinde ya'ni kesmek yirinde. İbtidâ yirinde ya'ni başlamak yirinde ihtilâflar olduğıçündür⁽⁴⁸⁰⁾ belli isimlerle birbirinden mümtâz olâ her birisi ma'lûm olâ. Da_hı şol sazlar ki anuñ kılları vârdur. Ol kıllaruñ dürlü dürlü şavtları ortasında ve nâyuñ dürlü nağmelerinde ve bundan ğayrı nekim âlet-i ğınâ vârise anuñ âvâzlarında ihtilâf olduğıçün. Da_hı nağme-i şakilden nağme-i hafife intikâl itmekde ya'ni ağır nağmeden
- 37 b** yîynî / nağmeye varmakta ihtilâf olduğıçün. Da_hı iki hafif nağmeler ortasında cem' itmekte. İki şakîl nağmeler arasında cem' itmekte ve şakîlile hafif gibi müttefikdür anlaruñ ortasında cem' itmekde ihtilâf olduğıçün. Da_hı bunlaruñ mecmu'ı ortasında ittifâk olmakta ya'ni birbirine muvâfık olmakda ihtilâf olduğıçün. Da_hı şol nağmeler ki anda şavt bir hâl üzerine olur. ⁽⁴⁸¹⁾ve bir ma'nî üzerine olur anda ihtilâf olduğıçün. Da_hı şol vâktler ki bunların ibtidâsıyla ve vaşlile ve **kat'**ı arasında takrîr itmişlerdür anda ihtilâf olduğıçün. Bunda bir nice asıllar söylediler ki bunlaruñ mikdarları ve bu'dları ve şol nakaralar ki

(477) K'da "şuğradur"

(478) K'da "harf"

(479) K'da "bilgim"

(480) K'da "ki" var

(481) K'da "da_hı" var

- anların üzerine zamânlar carî olur. Anlar da hı bunların ba'zısını⁽⁴⁸²⁾
- 38 a** ba'zısına tûlde ve kaçırda nisbetleri da hı ba'zı / ba'zısından muqaddem olmağı ve muahhar olmağı bu aşılırla ma'lûm olâ. Eğer bu aşılırla söylenmese hiç bir nesne nağmeden bilinmeyeyidi. Zırâ nağmenün 'adedinün bunda⁽⁴⁸³⁾ ⁽⁴⁸⁴⁾nihâyeti yoktur. Bes anıñçündür ki bir nice aşlı söylediler ta vaktinde ol aşılırla rûcu' olma. Ve da hı nice isimler zıkrı itdiler ta kim ol isimler onların üzerine delâlet ide. Da hı nağalar va'z' itdiler. Ta ki ol nağalarile onların hali ma'lûm ola. Şöyle kim şerh olınacaktır. İnşâallâhu te'âlâ. Bilki nağara diyû 'ilm-û ğınâda zarba eydürler eli ele urmak gibi. Ya eli defe urmak gibi ya bir nesne-i table urmak gibi. Nitekim 'ilm-i mûsikîde ten demek bir nağaradûr. Tenen demek⁽⁴⁸⁵⁾ iki nağaradûr. Zırâ ten birdûr birdûr. Da hı tende bir nağaradûr bir nağaradûr. Vallahû e'lem bis-şavâb⁽⁴⁸⁶⁾ /
- 38 b**

Faşl-ı Sîyüm

Der beyân-ı ikâ'ki der nev 'aş ber muttaşıl ve ber munfaşilest⁽⁴⁸⁷⁾

Bu faşl⁽⁴⁸⁸⁾ ikâ'uñ iki nev'indedür birine ⁽⁴⁸⁹⁾muttaşıl dirler ya'ni ulaşmış ve birine munfaşıl dirler ya'ni kesilmiş. Bilgil ki şol şavtlar kim⁽⁴⁹⁰⁾ bizüm kulağumuza⁽⁴⁹¹⁾ dokınur. Ammâ ba'zı ba'zısına muttaşıl ola evvelinden ahirine de ğin çekile nây âvâz bi ği⁽⁴⁹²⁾ ve sûrna âvâzı gibi. Da hı şol sâzlar ki kıllarunun âvâzı mûmtedd olub çekilûr rebâb âvâzı gibi da hı nekim benden ğayrı vârisa. Yahûd ba'zı ba'zından munfaşıl ola kesile def âvâzı , ve sîc âvâzı tabl âvâzı gibi. Da hı bilgil ki şavtlar

(482) K'da "ba'zısınıñ"

(483) K'da "bunda" yok

(484) K'da "kuvvetde" var

(485) K'da "dimek" yok

(486) K'da "vallahû a'lem bisşevâb" yok

(487) K'da "yekî muttaşıl ve munfasıl est"

(488) K'da "bu faşıl" yok

(489) K'da "ki" var

(490) K'da "ki"

(491) K'da "kulağumuz"

(492) K'da "gibi"

muttaşılun ve şavt-ı munfaşılun her birisinde ikâ'da cemî'i nev'leri bulunulur⁽⁴⁹³⁾. Velîkin bize lâayık olan oldur kim kelâmumuzu munfaşılunuñ⁽⁴⁹⁴⁾ nev'lerin şerh itmekde kılâvuz. Ya'ni / şol savtlar ki birinde⁽⁴⁹⁵⁾ eritülenür. Anlarun enva'ın beyân idevüz⁽⁴⁹⁶⁾. Kaçan şavt-ı muttaşıl şavt-ı munfaşıl kuvvetinde olâ hâl budur kim ikâ' bulunur şol şavtlarda kim muttaşıl olâlar nağme-i şakilden neğme-i haddiye intikâl idüldün vaktin ya'ni ağır nağmeden tîz nağmeye varduğı vaktin. Dahı nağme-i hâdde den nağme-i şakileye intikâl olunduğı vaktin. Ve dahı⁽⁴⁹⁷⁾ kelâm bunda şan'at-ı mûsikînün enva'ından bir nev'indandur ki aña şan'at-i te'lif dirler⁽⁴⁹⁸⁾. Dahı ikâ' ki hâsıl olur. Envâ'ı munfaşılta bir nağaradan bir nağaraya nakl itmekligile⁽⁴⁹⁹⁾ hâsıl olur. Dahı şol zamânlar ki nağaralar arasında bilünür. Ol zamânlar kurbda ve bu'dda birbirine muhâlif olmağıla hâsıl olur⁽⁵⁰⁰⁾. Vakti ki bu zamânlarun ⁽⁵⁰¹⁾ nisbetin bilmek bu 'ilme şuru' idene şol terkîbler ortasındağı⁽⁵⁰²⁾ nisbetleri bilmekten sonra / âsân oldı bes biz dahı kelâmumuzu şol munfaşıl⁽⁵⁰³⁾ ortasında olan ikâ'larda kılduk.

Faşl-ı sîvüyeküm⁽⁵⁰⁴⁾

Der beyân-ı Zemânehâ-i⁽⁵⁰⁵⁾ İkâ'

İkâ'ın zemânlarıçün takrîr ittikleri aşl-ı bilmekdedür. Dahı⁽⁵⁰⁶⁾ bilgilki munfaşılunuñ⁽⁵⁰⁷⁾ cem'i enva'ında ikâ' nağaralardan mürekkeb olur. Ve ol nağaralar dahı az olur ki birbiri ardınca şöyle tîz gelür ki her iki⁽⁵⁰⁸⁾

(493) K'da "bulmur"

(494) K'da "munfaşılun"

(495) K'da "birbirinde"

(496) K'da "ideruz"

(497) K'da "ve dahı" yok

(498) K'da "dir"

(499) K'da "itmekle"

(500) K'da "olur" yok

(501) K'da "birbir"

(502) K'da "ortasındaki"

(503) K'da "munfaşıla"

(504) K'da "faşl-ı sî yeküm"

(505) K'da "zemanehâ"

(506) K'da "dahı" yok

naķaranuñ ortasında bir zamân tevehhüm olunmaz ol naķaralar ortasındağı sūkūnuñ zamânı ğayet kaşır olduğıçün ra'îdat gibi ki ehli riyâzat bu şan'atı mûsikîde isti'mâl iderler. İdât diyû bu 'ilmde şol naķaralara iderler kim ol naķaralar birbiri ardınca şöyle sür'atile kelâ kim bu naķaralar arasında hiçbir zamân tevehhüm olmaya. Dahı âz

40 a olur kim⁽⁵⁰⁹⁾ / naķaralar birbir ardınca şol resme gelûr ki ol⁽⁵¹⁰⁾ iki naķara ortasındağı zamân ol iki naķaranuñ birisinûñ zamânınca olur. İmdî gerek şöyle bilâsin kim kaçan biz itsevûz naķaralar mütevâlî dördi sevûz ya'ni naķaralar birbir ardınca gelûr disevûz. Bizim bundan murâdumuz oldur kim şol zamân ki her iki naķara ortasında bilûz⁽⁵¹¹⁾. Ol zamâncuk⁽⁵¹²⁾ dahı iki naķara ortasında olan zamâna beraber ola. İmdî bes⁽⁵¹³⁾ kaçan naķarâtı ra'îdiyye-i⁽⁵¹⁴⁾ bildiñise. Bunı dahı bilgil ki⁽⁵¹⁵⁾ ra'îdiyyenûñ naķaraları arasında ikâ' vâķı' olmaz. Zirâ bunda ol naķaranuñ savtı ikinci naķaranuñ şavtına şöyle muttaşıl olmışdur ki⁽⁵¹⁶⁾ ikisin sen bir savt ve bir hareket şanursın. Dahı kaçan naķaralar mütetâbî' ⁽⁵¹⁷⁾mütevalî olsa. Dahı şol zamân kim⁽⁵¹⁸⁾ iki naķara ortasında hâşıl olur. Ol iki naķaranuñ birisinûñ zamânına beraber olsa

40 b biz ol naķaranuñ zamanınınuñ her birisine / ve dahı ol naķaralar ortasında sūkūnuñ zamânınınuñ her birisine edâ virürüz **zamân-ı mukadder lîezmineti'l-ikâ'** dirüz. Ya'ni ikâ' zamanlar içün takrîr olan zaman dirüz. İmdî bu bir aşıldur ki cemî' 'ikâ'uñ envâ'ı bunuñile mu'teber olur.

(507) K'da "munfaşılun"

(508) K'da "ikinin"

(509) K'da "ki"

(510) K'da "her"

(511) K'da "bulunur"

(512) K'da "zamançün"

(513) K'da "sen"

(514) K'da "ra'yyeye"

(515) K'da "bilki"

(516) K'da "ki" yok

(517) K'da "ve'var"

(518) K'da "zamana ki"

Faṣl-ı sîvüdüvüm⁽⁵¹⁹⁾

Der beyân-ı 'iyâr-ı evvel

- 'Iyâr-ı evvel** bilmekdedür. İmdî kaçan bu naḳaralar birbirine muttaşıl olsa ve birbiri ardınca mütetâbi' gelse şol zamân ki iki naḳaranuñ ortasındabulınur bir zamân ola⁽⁵²⁰⁾ ol muḳadder zamânlar ki aşıldur. Ammâ anlardan "bir zamân ola" Yâhûd bir zamândan artuḳ ola. Eger ol iki naḳara ortasındaḡı zamânlardan bir zamân olursa. Dahı şol zamân ki naḳara-i evvelüñ evvel zamânından naḳara-i şânînüñ⁽⁵²¹⁾ evvel zamânından mürekkeb / olur. Ol zamâncuḳ aşı muḳadder zamânlardan iki zamândan mürekkeb olursa ol naḳaraya dahı ol sükûn zamânına ki anuñ ardınca gelür ki dahı bu 'ilm-i mûsikîde aña **iyâr-ı evvel** dirler mişâli anuñ 'arûzdan işbu ḳavlümüz gibidür eydürüz. Fe'ıl fe'ıl dirüz kaçan hareketleri birbirine muttaşıl ve dâim olsa hiç erâline harf-i şâkin girmise dahı bilgil ki ikâ'un cemî'-ı envâ'ı ki bu kitâbda zîkrolur bu 'ilme şurû' idene geñez⁽⁵²²⁾ olmaḡiçün dahı taḳtî'ları âsân olmaḡiçün ikâ'uñ cemî'-ı veznlerin 'aruḡ veznleri üzerine getürdük şöyle kim bu 'ilm-i mûsikîde üstâd olanlar temsil idüb mişâller getürmişdür **ten tenen tenenen** gibi ki bunuñ evveli 'ilm-i 'aruḡda⁽⁵²³⁾ sebebi ḥafîfdür. İkincisi vetedi mecmû'dur. Üçüncüsü fâsıla-i suḡrâdur. Ammâ şol mişâl ki **'iyâr-ı evvel** üzerine ve naḳaraları
- 41 b** / birbirine muttaşıldur ve hareketleri dâimdür. İşbu ḳavlümüz gibi eydürüz **tenenetenenen** dirüz.

(519) K'da "sî düvüm"

(520) K'da "ol zaman içün"

(521) K'da "naḳara-i zamandan naḳara-i şânînin"

(522) K'da "gelez"

(523) K'da "'aruḡa"

Faṣl-ı "Sî vü sîvüm"⁽⁵²⁴⁾

Der beyân-ı miṣâl-i 'ıyâr-ı evvel naḳarahâyı ki zıkr-ı mümkün nîst⁽⁵²⁵⁾

Şol nesnenüñ beyânındadür ki 'ıyâr-ı evvel naḳaraları ortasında bir naḳara daḫı olmak mümkün degüldür. İmdî bilgil ki 'ıyâr-ı evvel naḳaraları ortasına⁽⁵²⁶⁾ bir daḫı naḳara girmek mümkün degüldür ki üstâdlar beyân eylediler. Ve eyitdiler kim ıyâr-ı evvelüñ naḳaralarından eğer iki naḳara ortasına bir daḫı naḳara girecek olursa zamanı sükûn ol naḳaraların hareketleriyle bir olur. Daḫı ol naḳara bir uğurdan muttaşıl hareket olur ortalarında hiç sükûn olmaz. Eyle olsa 'ıyâr-ı evvel naḳaraları ortasına bir daḫı naḳara girmemiş olur. Ol söz

42 a tamâm oldu ki naḳaralar mütetâbî' / olduktan sonra her iki naḳara ortasında ol zamân "bir zamân"⁽⁵²⁷⁾ ola. Şimdiki halde anı beyân iderüz ki şol naḳaralar ki mütetâbî' birbiri ardınca gelür anların arasında olan zamân bir zamândan artuḫ ola. İmdî ol naḳaralar ortasında olan zamân bir zamândan sonra⁽⁵²⁸⁾ artuḫ olduḡı vâḳtin bundan hâlî degüldür ki her iki naḳara ortasında bir naḳara daḫı vâḳı' olmak mümteni' ola vâḳı' olmaya. Ve eğer vâḳı' daḫı olsa ol vâḳı' olan naḳara bu naḳaralara muttaşıl olur ve bunların ile mütetâbî' olur. Veyâhûd her iki naḳaranın arasında bir naḳara daḫı vâḳı' olmak mümkün ola. Eğer her iki naḳaranın arasında bir daḫı naḳara olmak mümteni' olacak olursa zahirdür ki ol naḳaralar şol naḳaralardür ki. Her iki naḳaranın arasında olan zamân ol muḳadder zamânlardan iki zamân olmuştur. Bu sözüñ beyânı / oldur ki her bir naḳara bir zamânda vâḳı' olur.

42 b Kaçan⁽⁵²⁹⁾ iki naḳara arasında bir naḳara daḫıvâḳı' olsa. Gerek kim iki naḳaranın arasında üç zamân ola hâl budur ki bunların arasında ol iki

(524) K'da "Sî sîvüm"

(525) K'da "Der beyân-ı miṣâl-i 'ıyâr naḳarahayı yekü diger mümkün nîst"

(526) K'da "ortasında"

(527) K'da "bîz zamân" yok

(528) K'da "sonra" yok

(529) K'da "Kaçan" yok

naķara zamânında artuķ zamân yoğıdı. Eyle⁽⁵³⁰⁾ olsa bu muķâl mümteni' ola. Dağı ol naķara kim her iki naķara arasında vâķı' olur anuñile bu iki naķaranuñ herbirisinüñ arasında bir naķara zamânı olmayıcak olursa ortada vâķı' olan naķara bu iki naķaranuñ herbirisine muttaşıl olmuş olur mecmû'-i hareketleri bir hareket olur. Bes ma'lûm ola⁽⁵³¹⁾ kim her iki naķara arasında bir naķara dağı vâķı' olmaz her iki naķara birbirine mütevâlî olur birbirinüñ yenince⁽⁵³²⁾ gelür. İllâ megerki her iki naķara arasında aşl muķadder zamânlarından⁽⁵³³⁾ üç naķara zamânı ola. Yağûd dağı artuķ ola. Ol vaķtin ki⁽⁵³⁴⁾ her iki naķara

43 a arasında bir naķara dağı vâķı' olmak dürüst olur. /

Faşl-ı sî vü çeķârüm⁽⁵³⁵⁾

Der beyân-ı 'iyâr-ı şânî

'**Iyâr-ı şânî** bilmekdedür. Kaķan bir kaç naķaralar birbiri ardınca gelse dağı her iki naķara arasında bir naķara dağı vâķı' olmak mümkün olsa dağı şol zamân ki ol naķaranuñ evvel zamânile ikinci naķaranuñ yine ol zamân ortasında olan zamânlardan mürekkeb olupdur. Ol zamân kaķan aşl-ı muķadder zamânlarından dört zamândan mürekkeb olsa ol naķara⁽⁵³⁶⁾ ve anuñile bile olan sükûnuñ zamânına 'ilm-i müşikîde '**iyâr-ı şânî** dirler. Anuñ mişâli 'arûzda işbu ķavlimüz gibidür ki eydürüz **müstefilün müstefilün müstefilün** dirüz. Kaķan cüzüvleri mürekkeb olsa üç sebep hafîden. Ammâ⁽⁵³⁷⁾ şol harfler ki sâkindür. Bizüm bu müstefilün didigümüz ķavlümüzde **sîn** gibi **fâ** gibi

43 b **lâm** gibi / âz olur ki müteharriķ olur. Ya'nî **sebeb-i hafifleri** ol vakt **sebeb-i şakîl** olur. Dağı işbu ķavlümüz⁽⁵³⁸⁾ gibi olur ki eydürüz.

(530) K'da "öyle"
(531) K'da "oldu"
(532) K'da "yanınca"
(533) K'da "zamanlardan"
(534) K'da "ki" yok
(535) K'da "sî çârüm".
(536) K'da "naķaraya"
(537) K'da "ammâ" yok
(538) K'da "ķamîz"

Müstef'ilün dirüz '**ıyâr-ı şânî** ol vaktin '**ıyâr-ı evvele** verür. '**ıyâr-ı şânînüñ** mişâlikâ' veznlerinden **ten ten ten** gibi ammâ kaçan ol sâkin olan harfler müteharrik olsa ol vaktin '**ıyâr-ı şânî** '**ıyâr-ı evvel** olur **tenenenenen** gibi imdî ol vakt bize bu beyân olur⁽⁵³⁹⁾ ki **ıyâr-ı şânînüñ** her bir nağarası '**ıyâr-ı evvelüñ** iki nağarasınca durur. Ve dahı bu ma'lûm olur kim '**ıyâr-ı evvelüñ** her nağarası şol zamân ki aşl muqadder zamân'dur. Ol kadar iki olur "vallahü 'alem biş-şavâb"⁽⁵⁴⁰⁾.

Faşl-ı Sî vü pencüm⁽⁵⁴¹⁾

Der beyân-ı 'amûdehây-ı ikâ'

- 44 a** İķâ'uñ 'amûdların bildürmekdedür. Kaçan beyân / alundise şol nesneler ki zikr itdük nağaralaruñ zamânlarından ve⁽⁵⁴²⁾ miķdarlarından ve terķiblerinden. Bes vâcib oldı⁽⁵⁴³⁾ ki şimdiki hâlde ikâ'uñ kalan envâ'ın vaşf idevüz beyân eyleyevüz. İmdî bilgil ki ikâ' evvel iki kısım olur birine **şakîl** ve birine **hafîf** dirler. **İķâ'-ı şakîl** şol ikâ'a eydürler ki '**ıyâr-ı şânî** nağaralarından mürekkeb olmuş ola. Buikâ'-ı şakîl dahı⁽⁵⁴⁴⁾ dört kısımdürür⁽⁵⁴⁵⁾. Evvel kısma **hezec** dirler. İkinci kısma **remel** dirler. Üçüncü kısma **şakîl-i evvel** dirler. Dördüncü kısma **şakîl-i şânî** dirler⁽⁵⁴⁶⁾. **Hafîf** diyu şol ikâ'a eydürler ki '**ıyâr-ı evvel** nağaralarından mürekkeb olmuş olâ. ⁽⁵⁴⁷⁾bu **ikâ'-ı hafîf** dahı dört kısım olur evveline
- 44 b** **hafîf-i hezec** dirler. Dördüncisine **hafîf-i şakîl-i evvel** dirler bes⁽⁵⁴⁸⁾ / ma'lum oldı kim **ikâ'-ı şakîlün** ve **ikâ'-ı hafîfüñ** cemî'-ı enva'ı sekizde muñhaşırımış. Ve⁽⁵⁴⁹⁾ dahı bilgil ki **ikâ'-ı şakîlün** ve **ikâ'-ı hafîfüñ** her

(539) K'da "olur" yok

(540) K'da "vallahü a'lem" yok

(541) K'da "sî pencüm"

(542) K'da "ve" yok

(543) K'da "oldur"

(544) K'da "dahı" yok

(545) K'da "kısmdur"

(546) K'da "ikâ'" var

(547) K'da "diyu" var

(548) K'da "ikincisine hafîf-i remel dirler, üçüncüsüne hafîf-i şakîl-i evvel dirler, dördüncüsüne hafîf-i şânî-i şakîl dirler bes" var

(549) K'da "ve" yok

bir aşlı ki aña ikâ' vârid olur. Ve dahı şol aşllar⁽⁵⁵⁰⁾ ki kaçan ⁽⁵⁵¹⁾ihtilâf olsa anlara rücû' olur. Ol aşllara bu 'ilm-i mûşikîde **'amûd** dirler şöylekim bu 'ilmûñ üstâdları aña eyle ad virmişlerdür. Dahı bunı da bilgil ki her iki 'amûduñ ortasında vâkı' olan sükûnuñ zamânına **vakf** dirler. "Vakf diyü bunlar her iki lafzuñ"⁽⁵⁵²⁾ ortasında olan sükûna eydürler. Şöyle kim mâ'lûm olacağdur inşâallâhü te'âlâ. Bu sözler kaçan saña beyân oldise şöyle bilgil ki benden soñra şürû' ideñ kim

45 a ikâ'laruñ nedeñlü envâ'ı varısa şöyle kim / bu kitâbda⁽⁵⁵³⁾ zıkr olunmuşdur her birisin şerh ve beyân idevüz inşâallâhü te'âlâ. Tâ kim bu 'ilme şürû' iden kimseye âsân ola. İllâ bu kadar⁽⁵⁵⁴⁾ vardır ki ibtidâ-i kelâmumuzu ikâ'-ı hafif aşlların beyân itmekde kılduğ. İşbu sebebden ötürü kim şakîlûñ aşlları cemî'-ı hafif aşllarından mürekkeb olmuşdur. Dahı bu hafif şakîlden çün düşmişdür bu ma'lûmdur cemî'-ı 'ilmde kim cüzi bilmeyince⁽⁵⁵⁵⁾ kül bilinmez. Nitekim beyân idecegüz inşâallâhü te'âlâ **uşûlü'l-hafifeti** ve⁽⁵⁵⁶⁾ **evvelüha elhezec** ya'nî **ikâ'-ı hafifüñ** aşllarınuñ evveli **hezecdür** ki aña **hafif-i evvel** dahı dirler. Bu 'ilmde **hafif-i evvel** diyü şuna eydürler ki 'amûdınuñ zamân-ı aşlı muqadder zamânlarından iki zamândan mürekkeb ola. Ve⁽⁵⁵⁷⁾ dahı

45 b 'amûdları birbir ardınca mütevâlî gele. Ya'nî her nağarası / 'iyâr-ı evvel nağaralarından ola dahı birbir ardınca kelâ⁽⁵⁵⁸⁾ anuñ mişâli 'ilm-i arûzda **fe'alet** gibi kaçan lafz mürekkeb olsa biri nice harfden cemî' ol harfler hareketlü olsa arasında bir harf sâkin olmasa anuñ mişâli ikâ' veznlerinden şunuñ gibidür ki eydürsin **tenenen** dirsın bu ikâ' kelâmı

(550) K'da "aşıl"

(551) K'da "ikâ'da" var

(552) K'da "vakf bunlara her iki leyz ki bir kimseden şadır olur ol iki lafızlık" var

(553) K'da "kitabetde"

(554) K'da "deñlü" var

(555) K'da "mükerrer" var

(556) K'da "ve" yok

(557) K'da "ve" yok

(558) K'da "gele"

'arabda ki isti'mâl olur. Eger kelâmlarınun evvel'lerinde isti'mâl olunur daḥı fârisi kelâm tarîklerinde daḥı isti'mâl olur aña âd virürler bunlar serdestândırlar. Bedürüstî vü râstî⁽⁵⁵⁹⁾ sen bu nev'i bilürsin şöyle naḥaralardur kim birbiri ardınca mütevâlî olmuşdur. Biri naḥarayile daḥı bir naḥara arasında hiç bir zamân bulunmaz illa ol zamân şol naḥaralar birbirinden ḳat' olup kesildüğü yerde bulunur. Ve daḥı

46 a birbirinden birbirinde⁽⁵⁶⁰⁾ intikâl olunduğı yerde bulunur. Daḥı bir / perdeden bir perdeye varduğı yerde bulunur. Dahîikâ'ın naḥaraları ortasında fark olur bir nağme-i cârreden⁽⁵⁶¹⁾ bir nağme-i şakîle varmağıla. Veya nağme-i şakilden nağme-i ḥarreye varmağıla ammâ şol naḥaralar ki birbirine muvafıkdur. Anların arasında intikâl bilmek daḥı bunların arasında fark itmek hiç kimsenün elinden gelmez. İlla meğer şunlar çok riyâzat çekmiş ola mûşikî işitmekde uşûl **hafif-ir remel** bu ikâ'ın aşlı oldur ki 'amûdının zamanı aşlı muḳadder zamanlarından dört zamandan mürekkeb olmuş ola. Daḥı 'amûdları **'ıyâr-ı evvel** naḥaralarından iki iki naḥara birbiriardınca mütevâlî olub gele anın mişâli 'arûzda şol cüzlerdür ki mecmû'ı mürekkeb olmuş ola vetedi mecmû'ından daḥı birbirisine⁽⁵⁶²⁾ muttaşıl olsa işbu ḳavlümüz gibi

46 b kim eydürüz **mefâ vakf ılün / mefâ vakf ılün mefâ vakf ılün** dirüz daḥı anın mişâli evzân-ı ikâdan işbu ḳavlümüz gibidür ki eydürüz **tenenen vakf tenenen vakf tenenen** dirüz. Daḥı ⁽⁵⁶³⁾olur ki ikâ'ın bu nev'ın 'amûdından ikinci naḥarasın derc iderler gizlerler ma'a hâzâ zamânının aḳsâmın saḳlarlar. Daḥı şol naḥaraların 'adedleri ki 'amûdının zamânı anınla münḳasım olur anı daḥı saḳlarlar⁽⁵⁶⁴⁾. İmdi ol vaktın ikâ'ın bu nev'ı ki **hafif-i remeldür** rücû'u ider **hafif-i hezece**

(559) K'da "vü rastî" yok

(560) K'da "birinden birinde"

(561) K'da "ḥârreden"

(562) K'da "birbiri ardıncasına"

(563) K'da "ez" var

(564) K'da "saḳlar"

verür şöyle kim biz⁽⁵⁶⁵⁾ bunu **aşl-ı hezcede** zikr itmişizdür. Şol kim bizüm zamanımızda şimdiki halde isti'mâl olur her iki devrden müdrec olan bir nağara dur. Bes ol vaktin 'amûdı **'ıyâr-ı evvel** nağaralarının iki nağarasından ve **'ıyâr-ı sâni** nağaralarının bir nağarasından

47 a mürekkebe olmuş olur anuñ mişâli ârûzda **fe'ülün** gibi dahı evzânı⁽⁵⁶⁶⁾ / evzân-ı ikâ'da **tenenen ten** gibi aşl-ı hafif-i şakıl-i evvel⁽⁵⁶⁷⁾ bu ikâ'uñ aşlı oldur ki 'amûdınuñ zamânı aşlı muqadder zamanlardan mürekkebe olmuş ola. Dahı 'amûdları birbir ardınca mütevâlî olub evc evc nağara gele **'ıyâr-ı evvel** nağaralarından, İmdî ol vaktin anuñ 'amûdınuñ mişâli arûzdan **fâşıla-i şağradur**⁽⁵⁶⁸⁾ nitekim eydürüz **fe'ilün** vakf **fe'ilün** vakf **fe'ilün** dirüz ve anuñ mişâli ikâ' vezinlerinde **tenenen** vakf **tenenen** vakf **tenenen** vakf dır. Bu nev'uñ âz olur ba'zı 'amûdlarından ikinci nağarasın derc iderler giderler. Dahı hareketin bırakurlar. Ma'a hâzâ zamânınuñ cemî'-ı aksa'mın şaklarlar. Dahı nağaralarında 'adedlerin şaklarlar. Bes ol vakt 'amûdu iki 'amûddan mürekkebe olmuş olur. Birisine **müdrec** dirler nağara-i sânişi düşdiğün. Ve birisine

47 b **tamâm** dirler cemî'i nağaraları / tamâm oldığün anuñ mişâli 'arûzda **fe'ilün fa'lün** gibi dahı vakt oldur ba'zı 'amûdı⁽⁵⁶⁹⁾ mürekkebe olur. Fâşılâ-i şağradan ve iki sebeb-i hafifden mişâli anuñ evzân-ı ikâ'da **tenenen** vakf **tenten** vakf **tenenen** vakf **tenten**⁽⁵⁷⁰⁾ gibi dahı âz olur şol 'amûdı ki nağarası müdrec olubdur. Muqaddem olur nağarası düşmeyen üzerine işbu kavlümüz gibi kim eydürüz **tenten tenenen** dirüz. İllâ bu deñlû var ki bu 'amûdlar kaçan birbiri ardınca gelse çok olur ki bilinmez. Ol vakt ibtidâ-i 'amûd müdrecile mi oldu yohsa⁽⁵⁷¹⁾ 'amûdu tamâm birle mi oldu. Zirâ ol vakt üç nağara-i hafif işidilür. Ve

(565) K'da "biz" yok
 (566) K'da "evzânı" yok
 (567) K'da "evveliden"
 (568) K'da "şağradur"
 (569) K'da "'amûdın"
 (570) K'da "vakf" var
 (571) K'da "yoksa"

- iki naķara-i şakıl işidilür ancak dahı âvâz⁽⁵⁷²⁾ olur ki ol müdrec 'amûdlar birbir ardınca gelür ol vakt bu aşl rucû' ider. Aşl-ı⁽⁵⁷³⁾ hezece verür nitekim aşl-ı hezecde anı beyân idiserüz⁽⁵⁷⁴⁾ inşâallâh'ü te'âlâ.
- 48 a İllâ bu deñlü / varkim dâym olmaz aşl-ı hafîfi şakıl-i şânî ki aña mâhoriye didiler. Bu ikâ'uñ aşlı oldur ki anuñ 'amûdınuñ zamân-ı aşlı muķadder zamânlardan sekiz zamândan mürekkeb ola. Dahı 'amûdları birbiri ardınca mütevâlî gelür. 'Iyâr-ı evvel naķaralarından dört dört naķara ola anuñ mişali 'ilm-i 'arûzda fâşıla-i şugradur. **Fe'iletün** vakf **fe'iletün** vakf **fe'iletün** gibi dahı ikâ' vezenülerinde **tenenenen** vakf **tenenenen** vakf **tenenenen** ⁽⁵⁷⁵⁾gibi dahı ikâ'dan bu nev'un olur ki⁽⁵⁷⁶⁾ ikinci naķarasın ve üçüncü naķarasın derc iderler giderler tâ şuña yitişür ki ⁽⁵⁷⁷⁾'amûdlarında hiç biri zâhir olmaz. "İmdi kaçan ki anuñ ikinci naķarasın"⁽⁵⁷⁸⁾ derc eylese⁽⁵⁷⁹⁾ dahı 'amûdları mütevâlî birbiri ardınca gelse anuñ mişâli işbu ķavlümüz gibi olur kim eydürüz **fâ'ilün** vakf **fâ'ilün** vakf **fâ'ilün** dirüz ol cüz' ol vakt sebep-i hafîfile vetedi mecmu'dan mürekkeb olmuş olur dahı evzân-ı ikâ'da / işbu ķavlümüz "gibidir kim"⁽⁵⁸⁰⁾ eydürüz **ten tenenen** vakf **ten tenenen** vakf **ten tenenen** vakf dirüz ve dahı bu nev'un kaçan üçüncü naķarası derc olunsa anuñ mişâli 'arûzda **fe'ûlun** vakf **fe'ûlün** dūr dahı evzân-ı ikâ'da anuñ mişâli **tenen ten** vakf **tenen ten** dūr⁽⁵⁸²⁾ dahı bilgil ki müdrec iki kısımdur. Bir kısım oldur ki ikinci naķarası gitmiş ola. İkinci kısım oldur ki üçüncü naķarası düşmüş ola.⁽⁵⁸³⁾ İmdi bu kısım ki üçüncü na-
- 48 b

(572) K'da "az"

(573) K'da "ehli"

(574) K'da "iderstrüz"

(575) K'da "vakf" var

(576) K'da "az olur az olur ki"

(577) K'da "cemî"

(578) K'da "İmdi onun kaçan ikinci naķarası"

(579) K'da "olsa"

(580) K'da "gibi oldur ki"

(581) K'da "ten tenen"

(582) K'da "dūr" yok

(583) K'da "ola" yok

karası düşmüşdür. Âd virir buña **Ishâk bin İbrâhim Mûsilî Mânûrî** dir

(584) Bes bu söz delâlet itdi kim tahkîkile bu kimse ikâ'uñ aşlın bilme-
miş(585) dahı naçaralaruñ kemmiyetinnecîydiğin(586) anlamamış zirâ
kendüsi etmişdür ki(587) Mâhorî oldur kim iki naçara-i (588) hafifden
ve bir naçara-i(589) şakilden mürekkebe ola dimişdür. Dahı bu söz
delâlet iderki bu kimse ikinci naçarası giden müdrecile onuncı(590)

49 a naçarası giden müdrecile (591) fark olmamışdur. / Hal budur ki kendüsi
Mâhoreye böyle hüküm itmişdür şuna göre kim şan'ati ğinâdan zâhir
oldı. Bunun beyânı bu oldur ki bu iki nev'lar müdrecdür. Kaçan
'amûdları bunun mütevâlî olsa bilinmez ki derc olan bunun
'amûdlarından ikinci naçaramıdır yohsa üçüncü naçaramıdır. Zirâ
kaçan bunlar mütevâlî (592) birbiri ardınca gelse ol vakt(593) anda hiç
işidilmez. İllâ iki naçara-i hafif işidilür ki anlara bir naçara-i şakıl dahı
tabî' olmuş ola. Bes eyle olsa anda fehm olmaz ki ibtidâ iki naçarayile
mi oldu. Yohsa bir naçarayile mi oldu. Uşûlü's-şakîleti evvelühâ el he-
zecû ya'ni ikâ' aşllarının evvelki aşl-ı hezecdür. Aşl-ı hezec şol aşla
eydürler ki anuñ 'amûdının zamânı aşl muqadder zamânının dört
zamânından mürekkebe ola. Dahı anuñ naçaraları (594) birbiri ardınca

49 b gelür 'iyâr-ı şânî naçaralarından ola / mişâl-i anuñ 'arûzda şol
cüzlerdür kim mürekkebe olmuşdur. Üç sebebe-i hafifden **mef** vakf 'û
vakf **lün** vakf **mef** vakf 'û vakf **lün** vakf **mef** vakf 'û **lün** gibi. İmdi bu şol
vakt hâşıl olur ki her iki müteharrik harfün arasında bir harf sâkin ola
dahı anuñ mişâl-i evzân-ı ikâ'da **ten** vakf **ten** vakf **ten** vakf **ten** vakf **ten**

(584) K'da "ki" var

(585) K'da "bilmamû"

(586) K'da "niceyediğın"

(587) K'da "ki" yok

(588) K'da "iki naçara-i" yok

(589) K'da "naçara-i"

(590) K'da "üçüncü"

(591) K'da "sırasında"

(592) K'da "olsa" var

(593) K'da "vakt" yok

(594) K'da "yiñe" var

vaqf **ten** vaqf gibi. Dahı âvâze olur ki ikâ'uñ bu nev'lerinde şol naqaralar ki sükûn mevzı'larında vardur âşîkâre olur. Dahı ol aşl aşl-ı hafife râci olur. Uşûl şakılûñ ikinci aşlına aşl-ı remel dirler aşl-ı remel şol aşlı eydürler ki anuñ 'amûdınuñ zamân-ı aşl-ı muqadder zamânlarından sekiz zamândan mürekkeb ola. Dahı naqaraları mütevâlî birbiri ardınca gele. Dahı ol naqaralar 'iyâr-ı şânî naqaralarından iki naqara ola anuñ mişâl-i 'ilm-i 'arûzda şol⁽⁵⁹⁵⁾ cüzlerdür ki

50 a iki sebeb-i hafifden / mürekkeb olmuş ola. Şöyle kim eydürsin **fa'lün** vaqf **fa'lün** vaqf dirsün dahı evzân-ı ikâ'da anuñ mişâl-i **ten ten** vaqf **ten ten**⁽⁵⁹⁶⁾ gibi. Dahı az olur ki bu nev'uñ naqaraları ikâ'uñ nev'lerinüñ cemî'isinden bile zâhir olur. Bes ol vaqt bu aşl aşl-ı maḥorîye verür⁽⁵⁹⁷⁾. Andan soñra olur ki ikinci naqarası⁽⁵⁹⁸⁾ dahı derc olur. Bu nev' ol vaqtin müdrec mâḥôrînüñ ikinci nev'ine verür. İmdî müdrec-i mâḥorîyenüñ ikinci nev'i oldur ki **İşhâk bin İbrahim Mûşilî** âd virür aña remeldir bunıñçündür ki **İşhâk-ı Mûşilî** eydür. Bu dürüstî remelüñ kaçan 'amûdları mütevâlî olsa birbiri ardınca gelse ol vaqtin remel-i mâḥorî gibi olurdır. Kaçan "böyle olsa"⁽⁵⁹⁹⁾ bu iki nev'uñ ortasında fark olmamış olur. İllâ birinden birine naql olunduğı vaqtin

50 b dahı kat olub⁽⁶⁰⁰⁾ kesildüğü vaqtin fark olur. / Şakılûñ aşılıarınuñ üçüncü aşlına⁽⁶⁰¹⁾ şakıl-i evvel dirler. İmdî bu ikâ'uñ aşlı oldur ki 'amûdınuñ zamânı aşlı muqadder zamânından on iki zamândan mürekkeb olmuş ola. Dahı naqaraları ki birbir ardınca mütevâlî gelür. 'Iyâr-ı şânî⁽⁶⁰²⁾ naqaralarından⁽⁶⁰³⁾ evç evç naqara ola anuñ mişâli

(595) K'da "şu"

(596) K'da "vaqf" var

(597) K'da "mâḥûraya varır"

(598) K'da "naqarası" yok

(599) K'da "böylese"

(600) K'da "olur"

(601) K'da "aşlı" var

(602) K'da "şânîlerden"

(603) K'da "naqaralarından" yok

- 'arûzda şol cûzvilere⁽⁶⁰⁴⁾ eydürler ki mürekkeb olmuş olâ üç sebeb-i hafîden **mef'ûlün** vakf **mef'ûlün** gibi. Dahı anuñ mişâli evzân-ı ikâ'da **ten ten ten** vakf **ten ten ten** gibi. Dahı âz olur ki ikâ' bu nev'de de⁽⁶⁰⁵⁾ zâhir olur. Şol naķara ki evvelki iki naķaranuñ ortasında vâķı' olmuşıdi. Bes ol vaktin anuñ 'amûdu üç naķara-i hafîden mürekkeb olmuş olur. Ya'ni şol naķaradan mürekkeb olur ki âşikâre olmaya. Dahı ol naķaralar 'iyâr-ı evvel naķaralarından ola. Dahı ikâ'uñ bu nev'inde
- 51 a** bir naķara-i şakîl / zâhir olur. 'iyâr-ı şânî naķaralarından anuñ mişâli 'arûzda **fe'ilâtün** gibi ki bir fâşıla-i şugra ve bir sebeb-i hafîden mürekkeb⁽⁶⁰⁶⁾ mürekkebdür. Dahı anuñ mişâli ikâ' veznlerinde **tene-nen ten** gibidir. Dahı az olur ki bundan dördüncü naķara zâhir olur. İmdî bu zâhir olan naķara şol naķaradur ki ikinci naķarayile üçüncü naķara ortasında vâķı' olur. Bes⁽⁶⁰⁷⁾ eyle olsa anuñ 'amûdı dört naķara-dan mürekkeb olmuş olur. Birisi 'iyâr-ı evvel naķa ralarından naķara-i⁽⁶⁰⁸⁾ hafîdür. Şol nev' gibi ki yukarı zıkr olunubdurur⁽⁶⁰⁹⁾. Mişâl anuñ 'arûzda fâ'ilet gibi kim mürekkeb olmuşdur bir sebeb-i hafîden. Ve bir fâşıla-i şugrâdan dahı anuñ mişâli evzân-ı ikâ'da "**ten tenenen**"⁽⁶¹⁰⁾ gibi bu iki nev'uñ kaçan 'amûdları mütevâlî olına⁽⁶¹¹⁾ bunlaruñ her biri-
- 51 b** si müşâbih olur birisine dahı / bilinmez ki bunda naķara-i şakîlile "beşlenüb midür"⁽⁶¹²⁾ yohsa⁽⁶¹³⁾ naķara-i hafîfile beşlenübdür⁽⁶¹⁴⁾. Eger ikâ'uñ bu cinsinde isti'mâl olan bu iki nev'dur. Ammâ⁽⁶¹⁵⁾ ⁽⁶¹⁶⁾ekseri

(604) K'da "cüzlere"

(605) K'da "nev'de"

(606) K'da "mürekkeb" yok

(607) K'da "bes" yok

(608) K'da "naķara-i" yok

(609) K'da "olunupdur"

(610) K'da "ten tenen"

(611) K'da "olsa"

(612) K'da "başlanubmıdur"

(613) K'da "yoksa"

(614) K'da "başlanubmıdur"

(615) K'da "amma" yok

(616) K'da "ta" var

nâs hükm itmişdür ki şakîl-i evvel üç naķara-i hafîfdür. Ve bir naķara-i şakîldür. Daķı âz olur ki⁽⁶¹⁷⁾ bunda ikinci naķara ⁽⁶¹⁸⁾zâhir olur. Nitekim nev'ı evvelde 'amel olunubdur. Ve âz olur ki dördüncü naķara daķı zâhir olur. Nitekim nev'-ı şânîde işlenübdür. Daķı âz olur ki üçüncü naķara-i tay iderler giderirler. Şol üçüncü naķara ki aşl 'amûddan ikinci naķaradur. Bes ol vaktin ⁽⁶¹⁹⁾iki vetedi mecmû'dan mürekkeb olmuş olur anuñ mişâli 'arûzda **mefâ'ilün** gibidür. Daķı evzân-ı îķâ'da "**tenen tenenen**"⁽⁶²⁰⁾ gibidür. Daķı ol vakt bu nev'-ı hafif-i remel edvârından iki devre mûşabih olur. Daķı bu nev'ile hafif-i re-

- 52 a** mel ortasında ki fark beyân olunur vakflarından / beyân olunur naķaralarından beyân olunmaz. Zîrâ îķâ'uñ bu nevunun vakfları hafif-i remel vakflarından a'zamdur. Ve daķı naķaraları⁽⁶²¹⁾ zâhir olur. ⁽⁶²²⁾Pes ol vaktin anuñ 'amûdı 'ıyâr-ı evvel naķaralarından altı naķaradan mürekkeb olur. İmdî anuñ beyânı işbu kavlümûz gibidür kim eydürüz **müstefilü** dirüz kaçan harflerinün mecmû'ısi hareketlü ola. Daķı âz vâķı' olur ki bu naķaraları isti'mâl iderler daķı anda derc olmaya ya'ni onda naķara düşmemiş ola. İllâ meğerki ibtidâ-i kelâmıda ola. Şunuñ gibi ibtidâ-i kelâm⁽⁶²³⁾ ki îķâ'uñ bu cinsinden muķaddem olmaķı murâd ola. Ammâ ba'zı naķarasın tay itmekliğe⁽⁶²⁴⁾ gidermegile iken çok isti'mâl olunur. Daķı bu nev'uñ dercleri ya'ni ba'zı naķarasın ortasından gidermesi beş nev' üzerinedür evvel nev'ı oldur ki anuñ
- 52 b** cemî'ı naķaraların âşikâre / itdükten soñra üçüncü naķarasın tay idesin gideresin anuñ mişâli 'arûzda **müfâ'aleten** gibi ki mürekkebdür. Bir veted-i mecmû'dan. Ve bir fâşıl-i şuğrâdan ki aşlında **müfâ'alet** idi

(617) K'da "dur ki"

(618) K'da "daķı" var

(619) K'da "'amûdu" var

(620) K'da "tenen tenen"

(621) K'da "naķalarına"

(622) K'da "sûkûn mevzı'larından zâhir olur" var

(623) K'da "kelâ"

(624) K'da "itmekle"

bes fâşılası üzerine veted-i muḳaddem olur. İmdî bir fâşıla-i şuḡrâ didük niçün zîrâ şaḳîl-i evvelüñ vaḳfları 'ıyâr-ı evvel zamânlarından üç zamândan mürekkeb olur. Kaçan küñ naḳaraları âşikâre olsa ol vaḳtın bu nev'ı vaḳf naḳaralarının⁽⁶²⁵⁾ âhîr naḳarasına ulaşur. 'Amûdun naḳaralarından⁽⁶²⁶⁾ müdrec olduḡı halde. ⁽⁶²⁷⁾Dahı 'amûdınun zamânı ol vaḳt yedi naḳara zamânı olur. İllâ bu deñlü vârdur ki ḡayet tizliğinden ötürü şol zâhir ve tay olan nev'ler "ki didük"⁽⁶²⁸⁾ âşikâre olmaz bunun mişâli ikâ' veznlerinden **"tenenen tenenen"**⁽⁶²⁹⁾ gibi aşlında **tenen tenen** idi ikinci nev'ı oldur ki anuñ dördüncü / naḳarası derc olına. Bes ol vaḳt anuñ mişâli 'arûzda işbu ḳavlümüz gibidür kim eydürüz **mütefa'ilün** dirüz bu dahı evvelki nev' gibi bir fâşıla-i şuḡrâ ve bir veted-i mecmû'dan mürekkeb olur. Dahı⁽⁶³⁰⁾ fâşılası muḳaddem olur. Vetedi üzerine ki aşlında **mütefa'ilü**⁽⁶³¹⁾ idi. Dahı anuñ mişâli evzân-ı ikâ'da **tenenen tenen** gibi ki aşlında **"tenenen ten"**⁽⁶³²⁾ idi dahı şöyle bilmek gerek ki bu iki nev' ki zîkr itdük. Kaçan 'amûdları birbiri ardınca gelse bu iki nev'un her birisi birisine dahı müşâbih olur. Ya'ni ol vaḳtın birbirisine beñzer olur. Bunun beyânı oldur ki bunların her birisi bir vetidden ve bir fâşıladan mürekkeb olmuş olur. Dahı ol vaḳt bilinmez ki fâşılayla mı beşlendi yohsa vetidile mi beşlendi. Üçüncü nev'ı oldur ki anuñ hem ikinci naḳarası ve hem dördüncü naḳarası **53 b** derc olmuş ola. İmdî ol vaḳt anuñ / ⁽⁶³³⁾mişâli 'arûzda **müstef'ilün** dūr ki mürekkeb olmuşdur iki sebab-i hafîden ve bir vetidi mecmû'dan kim aşlında **müstef'il** idi dahı anuñ mişâli ikâ'⁽⁶³⁴⁾ veznlerinde⁽⁶³⁵⁾ **ten**

(625) K'da "naḳaralar"

(626) K'da "naḳara"

(627) K'da "'amûd naḳaralarına olunduḡı halde" var

(628) K'da "dindü ki"

(629) K'da "tenen tenenen"

(630) K'da "dahı" yok

(631) K'da "mütefa'ilün"

(632) K'da "te nenen ten"

(633) K'da "mişâli 'arûzda" var

(634) K'da "ikâ'" yok

(635) K'da "veznlerden"

ten tenen gibi kim aşlında **ten ten ten** idi dördüncü nev'i oldur ki anuñ ikinci nağarası ve dağı beşinci nağarası derc olmuş ola. İmdi anuñ mişâli 'arûzda işbu kıavlümüz gibidür ki eydürüz **mefa'îlûn** "dirüz ki"⁽⁶³⁶⁾ aşlında **mefâ'ilû** idi dağı anuñ mişâl-i evzân-ı ikâ'da "**tenenen ten ten**"⁽⁶³⁷⁾ dirüz ki aşlında **tenen ten te** idi beşinci nev'i oldur ki anuñ ikinci nağarası dağı⁽⁶³⁸⁾ beşinci nağarası derc olmuş ola anuñ mişâli işbu kıavlümüz gibidür kim eydürüz 'ilm-i 'arûzda **fa'ilâtün** dirüz ki aşlında **fa'ilâtün** idi. Dağı⁽⁶³⁹⁾ evzân-ı ikâ'da anuñ mişâli **ten tenen ten** gibi ki aşlında **ten tenen te** idi. Dağı şöyle bilmek gerek kim işbu

- 54 a** / üç ahîrin nev'i şol biş⁽⁶⁴⁰⁾ nev'den ki müdrec olmuşlardur. Ya'ni ba'zı nağarası düşenmişdür⁽⁶⁴¹⁾ ol müdrec olan nev'lerin üçüncü nev'i gibi dağı dördüncü nev'i gibi. Kaçan bunların herbirisi mütevâlî olub birbiri ardınca gelse bunların her biri birisine müşabih olur kankı nev'den⁽⁶⁴²⁾ idüğü bilinmez. Zîrâ bunların her birisi⁽⁶⁴³⁾ vetidi mecmû'ile iki sebep-i hafifden mürekkeb olupdurur. Dağı ol vakt bilinmez ki bunların kankısıle beşlendi. Ve hem ol dağı ma'lûm oldı kim 'arûzun⁽⁶⁴⁴⁾ cemî'i e'zası ki mürekkeb olmuşdur birbirinden ve iki sebebdan ol cüzler bu ikâ'ın cemî'i evzânında dağıldır ve ol biş cüzdür. Ve hem şöyle zân olunır ki bu sebebdan ikâ'ın tarîkları çok oldı. Dağı nefis aña mayil oldı şakîl aşllarının dördüncü aşlına şakîl-i şânî dirler bu
- 54 b** dördüncü ikâ'ın aşlı oldur ki 'amudının zamân-ı aşl-ı / muqadder zamânlardan on altı zamândan mürekkeb ola. Dağı nağaraları ki birbiri ardınca mütevâlî gelir. 'Iyâr-ı şânî nağaralarından dört nağara ola. İmdi bunun mişâli 'arûzda **mef'ûlâtün** gibi dağı ikâ' vezinlerinde

(636) K'da "dir ki"

(637) K'da "tenen ten ten"

(638) K'da "dağı"

(639) K'da "dağı" yok

(640) K'da "beş"

(641) K'da "düşmüşdür"

(642) K'da "nev'de"

(643) K'da "bir" var

(644) K'da "'arûzunun"

- bunuñ mişâli **ten ten ten ten** gibi dağı bilgil ki ikâ'uñ bu nev'inüñ hiçbir nağarası zâhir olmaz. İllâ şol şavtlar kesildüğü yerde zâhir olur. İmdî kaçan ikâ'uñ bu nev'inüñ nağaraları zâhir olsa edvâr-ı mâhûrîden ol vâkt devr-i mişl olur dağı 'iyâr-ı evvel nağaralarından sekiz nağara olur. Dağı âz olur ki enüñ sekizinci nağarası zâhir olur. İmdî ol şol vâkt zâhir olur ki enüñ dördüncü nağarası 'iyâr-ı evvel nağaralarından iki nağara ola. Bes ol işbu kavlımüz gibi olur 'im-i 'arûzda eydürüz mef'ûlün fa' dirüz nitekim ikâ' veznlerinde **ten ten ten** dirüz
- 55 a dağı ikâ'uñ bu nev'içün bu 'ilmüñ mütekdimmelerinden⁽⁶⁴⁵⁾ ba'zı / eyitdiler şakıl-i şânî dür didiler. Dağı âz olur ki bunuñ altıncu nağarası zâhir olur ol vâkt anuñ mişâl-i 'ilm-i 'arûzda işbu kavlımüz gibi olur ki eydürüz müstefılün fa' dirüz nitekim evzân-ı ikâ'da ten ten tenen ten dirüz dağı bunuñ âz olur ki dördüncü nağarası dağı⁽⁶⁴⁶⁾ zâhir olur. Ol vâkt anuñ mişâli 'ilm-i 'arûzda fâ'ilün fe'ulün olur dağı evzân-ı ikâ'da "ten tenen ten ten"⁽⁶⁴⁷⁾ olur dağı âz olur ki bunuñ sekizinci nağarası zâhir olur. Ol vâkt anuñ mişâli 'ilm-i 'arûzda fe'ilün fe'ilün dür dağı evzân-ı ikâ'da anuñ mişâli tenenenen ten ten dür ol vâkt ikâ'uñ bu nev'i hafif-i şakıl-i evvelün müdrecinüñ evvel nev'ine müşabih olur. İmdî bu dört nev'ki zikr oldı. Kaçan bunlaruñ 'amûd ları birbiri ardınca mütevâli gelse. Ol vâkt herbirisi birisine dağı müşabih olur.
- 55 b Zîrâ bunlaruñ herbirisi "üç sebeb-i hafif"⁽⁶⁴⁸⁾. / "Ve bir vetidi mecmû'dan mürekkebe olmuş olur."⁽⁶⁴⁹⁾ Dağı âz olur ki bunlaruñ cemî'i nağarasın âşikâre itdükten soñra. Üçüncü nağarasın dağı altıncı nağarasın tay iderler giderürler. Ol vâktin enüñ mişâli 'iml-i 'arûzda işbu kavlımüz gibi olur kim iderüz mefâ'ilün fa' dirüz. Dağı evzân-ı ikâ'da **tenen tenen ten** dirüz. Dağı bu nev' âz olur ki hafif-i remele beñzer

(645) K'da "mukaddimlerden"

(646) K'da "dağı" yok

(647) K'da "ten tenen ten ten"

(648) K'da "üç sebeb-i hafif" yok

(649) K'da "bu cümle" yok

olur. Dahı ikisinüñ ortasında fark olmaz. İllâ işbu⁽⁶⁵⁰⁾ kimseler katında olur ki 'ilm-i edvâr işitmekde riyâzatları ola ve bu bâbda çok şa'y itmişler ola. Zîrâ ol vaktin remelden anuñ edvârı üç devr olur dahı âz olur ki bu nev'uñ dördüncü nağarasın ve sekizinci nağarasın derc iderler giderürler. Ol vaktin hafif-i şâkil-i evvelüñ edvârınınuñ iki devrine verür⁽⁶⁵¹⁾. Dahı âz olur ki bunuñ nağaralarından ikinci nağarasın ve beşinci nağarasın ve sekizinci nağarasın derc / iderler giderürler ol vakt 'im-i 'arûzda anuñ mişâli fe'ülün fe'û olur ve evzân-ı îkâ'da anuñ mişâli **"tenen ten tenen"**⁽⁶⁵²⁾ olur dahı âz olur ki bunuñ nağaralarından dördüncü nağarasın ve altıncı nağarasın ve sekizinci nağarasın derc idüb giderürler. Ol vaktin anuñ⁽⁶⁵³⁾ mişâli 'ilm-i 'arûzda fe'ülün fe'ülün olur dahı evzân-ı îkâ'da mişâli **"tenen ten ten"**⁽⁶⁵⁴⁾ "olur dahı"⁽⁶⁵⁵⁾ olur ki bunuñ sekizinci nağarasın tay iderler giderürler. Hafifü nağaraları zâhir olmazdan aındın ol vakt bunuñ ⁽⁶⁵⁶⁾'ilm-i 'arûzda fa'lün fa' fa'lün fa' olur nitekim evzân-ı îkâ'da mişâli **"ten tenten ten ten ten"**⁽⁶⁵⁷⁾ olur. Dahı ⁽⁶⁵⁸⁾bilgil ki îkâ'uñ bu nev'ı şöyle ki **İshak bin İbrâhim Mûşîlî** Zîkr idüpdür şânîy-i şâkil olur. Dahı âz olur ki bu biz Zîkr itdügümüzden ğayr bu nev'uñ nağaralarından çok nağaraları derc olunur vâcib degüldür ki anları kamu Zîkr idevüz. Zîrâ bu şana'atde **56 b** murteza olub çok dürüşmiş kimselere şâkil-i / evvelde Zîkr itdügümüz kâ'ide üzerine bu nağaraları derc itmek düşvar olmaz. Dahı şöyle bilmek gerek ki îkâ'uñ bu nev'imüñ nağaraları kaçan zâhir olsa dahı derc olsa. "Ol vakt bu nev',ı şâkilden envâ-ı hafife"⁽⁶⁵⁹⁾ müşabih olur bunuñ

(650) K'da "şol"

(651) K'da "varur"

(652) K'da "tenen ten ten"

(653) K'da "anun" yok

(654) K'da "tenenen ten ten"

(655) K'da "olur dahı" yok

(656) K'da "mişâli" var

(657) K'da "ten ten ten ten ten ten ten"

(658) K'da "imdi" var

(659) K'da "ol vaktın bu nev'-ı hafife"

içündür ki bu sanâ'atde nazar iden kimseleruñ ba'zısı yitmişdür. Sâniy-i şakîl şakîl-i evvelden ğayet hafîfdür dimişdür. ⁽⁶⁶⁰⁾Dağı bu nev'uñ ekşer-i ğınâsı 'iyâr-ı şânîd⁽⁶⁶¹⁾ iki naķara üzerine olur. Andan sonra 'iyâr-ı evvelden iki naķara üzerine olur. Andan sonra 'iyâr-ı evvelden üç naķara üzerine olur. Anuñ mişâli 'ilm-i⁽⁶⁶²⁾ 'arûzda şol vaķtın ki cemî'ı 'amûd biri kılınâ. İşbu ķavlümüz gibi olur ki eydürüz müstefîlün 'lün fe'ıl dirüz. Velî âz olur ki bunuñ ahîrinde 'iyâr-ı evvel naķaralarından bir naķara dağı ziyade iderler. Ol vaķtın 'amûdı anuñ

57 a şânîy-i şakîl "'amûdlarından dağı yarım 'amûddan mürekkeb"⁽⁶⁶³⁾ / olur. Ol vaķtın anuñ mişâli ikâ' veznlerinden **ten ten tenen tenen tenen te** olur imdî bilgil ki şimdi ki halde ki bizüm zamânumuzda⁽⁶⁶⁴⁾ şânîy-i şakîl 'amûdı budur. "Vallahü a'lem"⁽⁶⁶⁵⁾.

"Faşl-ı Sîvü Şişüm"⁽⁶⁶⁶⁾

Der beyân-ı nev' hay-i ikâ' ha işfak nümûdenest⁽⁶⁶⁷⁾

Ya'ni bu zîkr olan nev'lerden ķankı nev' mûvafık ve mûnasıbdür anı bilmekdedür. Dağı âz olur ki ikâ'uñ şol aşılıarı ki şimdiye deĝin zîkr olundu. Ona iltifât iderler bu nev'leruñ⁽⁶⁶⁸⁾ ortasında olan ikâ'ları añmazlar. Velî bize şöyle gerekdür ki şol ikâ'lar ki ikâ'uñ aşılıarı ortasında vârdur anları zîkr idevüz. Ya'ni şol⁽⁶⁶⁹⁾ mûnasebetler ki bu aşılıar ortasında terkîbile hâşıl olmışdur. Anları cemî'ı beyân eylerüz.

57 b İmdî bilgil ki mûnasebetuñ nev'ı / çokdur. Ammâ şol⁽⁶⁷⁰⁾ mûnasebet

(660) K'da "dürür" var

(661) K'da "şânî"

(662) K'da "'ilm-i" yok

(663) K'da "'amûdlarından bir 'amûddan dağı yarım 'amûddan mürekkeb"

(664) K'da "zamanımızdır"

(665) K'da "vallah-ü 'alem" yok

(666) K'da "Sî şişüm"

(667) K'da "nümûd"

(668) K'da "nev'ler"

(669) K'da "şol" yok

(670) K'da "şol" yok

ki münasebet-i te'lîfe dūr. Ol münasebet şan'at-i mûşîkîye mahşuşdur. Andan ğayriye olmaz. Münasebet-i te'lîfe şol münasebete eydürler ki ol münasebet bir aşl dahı bir aşlıla terkîb olmaqtan haşıl ola. ⁽⁶⁷¹⁾Çün sen bu sözleri fehmi itdügise şöyle bilmek ⁽⁶⁷²⁾ gereksin ki kaçan bir kimse teemmül itse ve fikr eylese şol münasebetlerde ki ittifağın cemî'ı envâ'ı ortasında vardır dahı ol münasebetleri zabt itse ol kimse şol münasebet ki ikâ'-ı şâkîlile ikâ'-ı hafîf ortasında vardır. Ol münasebeti ol kimse bulur ittifağ bilgî bulur ve dahı bilgî ki bu ikâ' bilgî cemî'ı ittifağların ahseni ve görklüsüdür. ⁽⁶⁷³⁾ Dahı ittifağ bilgî diyu bu 'ilmde şol ittifağda ⁽⁶⁷⁴⁾ eydürler ki kaçan bir nev'ı bir nev'a dahı nisbet itseler / bu nev' ol nev'un zîf-ı ola. Ya'nî bu ⁽⁶⁷⁵⁾ nev' iki ol nev'ca ola. İmdi kaçan sen ol ⁽⁶⁷⁶⁾ hezec-i hafîfe nisbet itseñ bunun aña nisbeti nî sbet-i za'îfdür. Zira hezecün 'amûdunun zamânı aşlı muqadder zamanlardan ⁽⁶⁷⁷⁾ ⁽⁶⁷⁸⁾ mürekkeb olmuştur. ⁽⁶⁷⁹⁾ İmdi şek değıldür ki zamân iki zamânun za'îfdür. Ya'nî iki o deñlüdür. Gine ancılayın kaçan sen ramel-i hafîfe nisbet itsen ortalarında nisbetlerin nisbet-i za'îf bulırsın. ⁽⁶⁸⁰⁾ Dahı şâkîl-i evvelün nisbet-i hafîfe nisbet-i za'îfdür. İmdi şöyle bilmek gereksin ki kaçan bir nev'ile dahı bu nev' ortasında nisbet nisbet-i za'îf olsa bu 'ilmde aña ittifağ bi'l-kül dirler şöyle ki zîkr olundu. Dahı şol münasebet ki remelile hezec ortasında vardır dahı

58 a bunların / hafîfleri ortasında vardır. Dahı şol münasebet ki şânî şâkîlile zamân ortasında vardır. Dahı bunların hafîfleri ortasında vardır cemî'ı ittifağ bi'l-küldür. Eyle olsa şânî şâkîl 'amûdunun zamânı

58 b

(671) K'da "İmdi" var

(672) K'da "bilmek" yok

(673) K'da "gereklüsüdür"

(674) K'da "ittifağa"

(675) K'da "bir"

(676) K'da "ol" yok

(677) K'da "zamanlarından"

(678) K'da "dört zamandan"

(679) K'da "hafîf 'amûdunun zamanı iki zamandan mürekkeb olmuştur"

(680) K'da "bulunırsun"

remel zamânınınûn zî'finca ola. Ya'nî bunun zamânı hezec zamânınca iki ola. Dahı şol münasebet ki hafifleri ortasında vardır. Şâkîlleri münasebeti gibidür. Dahı ittifâk bi'l-külden sonra sen bülürsin şol⁽⁶⁸¹⁾ münasebet ki şâkîl-i evvelile remel ortasında vardır. Şol ittifağı bülürsin ki hüsnde ittifâk bi'l-kül yakın ola imdi ol ittifâk ittifâk-ı bi'l-humsdur. İttifâk-ı bi'l-hums diyu şol ittifağa eydürler ki kaçan bir

59 a nev'un 'amûdınınûn zamânın dahı bir nev'un 'amûdınınûn zamânına / nisbet itsek birisinün zamânı dahı birisinün zamânınınûn mişli ola dahı nısf ola. Ya'nî bunun zamânı birbuçuk anuñ zamânınca ola. Nitekim⁽⁶⁸²⁾ şâkîl-i evvelün 'amûdınınûn zamânı aşl-ı muqadder zamânlarından oniki zamândan mürekkeb olmışdur ve remel 'amûdınınûn zamânı aşl muqadder zamânından sekiz zamanda mürekkeb olmışdur. İmdi şek de gildür ki onikinün nisbet⁽⁶⁸³⁾ sekiz nisbet-i mişldür dahı nısfdür zira oniki sekizcedür dahı sekizün yarıncadur ki dördtür. Kaçan sen fikr itseñ bunların hafifleri ortasında dahı nisbeti nisbet-i bi'l-hums bülürsin. Dahı münasebet şâkîl-i evvelile hafif-i şânî şâkîl ortasında dahı "bi'l-humsdur"⁽⁶⁸⁴⁾. Dahı hafif-i şâkîl-i evvelile hezec ortasında münasebet bi'l-humsdur. Andan sonra şol münasebet ki şânî şâkîlile

59 b şâkîl-i⁽⁶⁸⁵⁾ evvel ortasında vardır. / Dahı hüsnde ittifâk bi'l-humsa yakındur ol münasebet ittifâk bi'r-rubu'dur. İttifâk bi'r-rub' diyu bu 'ilmde şol ittifağa eydürler ki "kaçan sen bir nev'un 'amûdınınûn dahı zamânına nisbet itseñ bunun zamânınınûn"⁽⁶⁸⁶⁾ hem mişli ola ve hem şülüşi ola. Ya'nî bunun zamânı anuñ zamânınınûn tamamınca ola⁽⁶⁸⁷⁾. Dahı üç bahşında birince ola. Şol ittifâk gibi⁽⁶⁸⁸⁾ ki şânî şâkîl birle

(681) K'da "şu"

(682) K'da "nitekim" yok

(683) K'da "nisbete sekize"

(684) K'da "bi'l-hums" yok "

(685) K'da "şâkîl-i" yok

(686) K'da "kaçan sen bir nev'ı 'amûdnuñ zamanıñ bir nev'ın 'amûdunuñ dahı zamana nisbet itseñ bunun zamanı anuñ zamanınınûn"

(687) K'da "ola" yok

(688) K'da "gibidir"

şakîl-i evvel ortasında vârdur. Zirâ şânî şakîl 'amûdınun zamânı on altı⁽⁶⁸⁹⁾ zamândur mürekkebe olmuşdur. Şakîl-i evvel 'amûdınun zamânı oniki zamândan mürekkebe olmuşdur. On altının on ikiye nisbeti nisbet-i mişldür. ⁽⁶⁹⁰⁾Zirâ on altı on ikinün tamamıncadur dahı üçte birincedür⁽⁶⁹¹⁾. Dahı nisbet bunların hafifleri ortasında dahı nisbet bi'r-rub'dür. Dahı şol münasebet ki remelile hafif-i şakîl-i evvel ortasında / vârdur heman ol dahı ittifâk bi'r-rub'dur ammâ şol ittifâk ki şakîl-i evvelile hezec ortasında vârdur. Şol ittifâkdur ki evvelki iki ittifâktan mürekkebe olmuşdur. Ya'ni ittifâk bi'l-kül birle ittifâk bi'l-humsdan mürekkebe olmuşdur. Dahı ol iki ittifâka ki ittifâk bi'l-küldür. Ve ittifâk bi'l-humsdur. Âd virirler nisbet-i şelâsetü ez'af dirler. Nisbet-i şelâsetü ez'af oldur ki bir nesne-i "bir nesneye dahı"⁽⁶⁹²⁾ nisbet itsen birbirinün üç mişli ola. Zirâ bunların dahı birisinün zamânı dahı birisinün zamanınca üçdür. Dahı bu ittifâk husninde ittifâk bi'r-rub'a yakındur. Bunların hafifleri ortasında olan münasebet dahı ittifâk bi'r-rub'dur⁽⁶⁹³⁾. Dahı şol ittifâk ki şakîl-i evvelile hafif-i remel ortasında vârdur ol dahı ittifâk bi'r-rub'dur. Ammâ şol ittifâk ki / şânîy-i⁽⁶⁹⁴⁾ şakîlile hezec ortasında vârdur. Ol ittifâk bi'l-kül merrateyndür. Ya'ni iki kez ittifâk bi'l-küldür. Hem bu ittifâk cemî'i ittifâkların âhîridür ve a'zamıdır. İmdi bu ittifâka ittifâk bi'l-kül merrateyn didükleri anıñçündür ki kaçan "birbir nev'i"⁽⁶⁹⁵⁾ bir nev'a dahı nisbet itsevüz. Dahı nev'un zamânı ol nev' zamanınca iki olsa aña ittifâk bi'l-kül dirdün. Çün gördün şânîy-i şakîlün⁽⁶⁹⁶⁾ zamânı hezec zamanınca dört oldu. Bes buña ittifâk bi'l-kül merrateyn didün. Ya'ni iki kez⁽⁶⁹⁷⁾ ittifâk

(689) K'da "iki"

(690) K'da "dahı şülüşdür" var

(691) K'da "birince"

(692) K'da "dahı bir nesneye"

(693) K'da "rub'dan"

(694) K'da "şâ"

(695) K'da "bir bir nev'i" yok

(696) K'da "şakîl"

(697) K'da "kere"

bi'l-kül didün. Ve hem dahı bu ittifâkdan sonra bir ittifâk dahı yokdur. Zirâ kaçan biz her iki nağmenün birisin birisine dahı nisbet itsevüz bu nağmelerün her birisinün zamânı ol birisinün zamânının dört

- 61 a** mişlünce olmakdan dahı artuk olsa ya'ni⁽⁶⁹⁸⁾ biş mişlince olsa / ve dahı artuk olsa ol vaktin ol nağmeler ortasında münasebet kalmaz ve⁽⁶⁹⁹⁾ dahı tabi'atı mülâyim olmaz. Bes bundan ötürü kim ikâ'ın iki nev'ı ortasında ki bir şakıl ve bir hafıfdür birbirisinün mişli olmakdan artuk⁽⁷⁰⁰⁾ münasebet bûlinmedi ammâ geldün şol⁽⁷⁰¹⁾ münasebet ki şânîy-i şakılile hafif-i⁽⁷⁰²⁾ evvel ortasında vârdur. Ol münasebet ittifâkdan mıdur yohsa değil midür anda ihtilâf eylediler imdî ol münasebet ki bu iki nev' ortasında vârdur ol münasebet ittifâkdandı ki⁽⁷⁰³⁾ mezheb-i Baṭlamyus⁽⁷⁰⁴⁾ üzerinedür ancak. Zirâ ol vaktin ol ittifâk ki bu ikisinün ortasında olur. Hem ittifâk bi'l-kül ve hem ittifâk bi'r-rubu'dan mürekkebe olmuş olur. Kaçan her iki nev'ün ortasında münasebet bu "tarîkile ola"⁽⁷⁰⁵⁾. **Hakîm İklîdüs Yenfümahüs** re'yi üzerine bu münasebet ittifâkdan zamânının nice mişlüncedür. Dahı bunların her
- 61 b** birisi / birisinden dahı eczâ cihetinden iken çokdur. Eyle olsa **İklîdüs** katında ve **Yenfumâhos** katında. Bu iki nev' ortasında münasebet ittifâk olmaya. Zirâ bunların her birisinün zamânında dahı birisinün⁽⁷⁰⁶⁾ birisinün zamânı üzerine ziyadeliğinin miktarı bilinmedi tâki ol ziyâde ne miktarıduğı⁽⁷⁰⁷⁾ biline. Dahı⁽⁷⁰⁸⁾ miktarile ol iki nev'ün ortasında ittifâk ne ittifâkıduğı ma'lûm olmadı. Pes ortalarında dahı nis-

(698) K'da "ya'ni" yok

(699) K'da "ve" var

(700) K'da "ortalar" var

(701) K'da "şu"

(702) K'da "şakıl" var

(703) K'da "ittifâkdan ki"

(704) K'da "baṭlamus"

(705) K'da "tarîka olsa"

(706) K'da "birisinün" yok

(707) K'da "mıkdardı ki"

(708) K'da "bu" var

bet-i ittifâk ma'lûm olmadı. Ammâ **Batlamyus**⁽⁷⁰⁹⁾ eydür şol münasebet ki ittifâk bi'l-küldür ve ittifâk bi'r-rub'dur. Kaçan iki evvelince olsalar ya dahı artuğ olsalar gine kuvvet-i sâmi'ade ittifâk zâhir olurdır. Hal budur ki bu ittifâkları biz dahı **Batlamyus** didüğü gibi bulduk. Ammâ⁽⁷¹⁰⁾ **Batlamyus** sizun buñlarun sözi üzerine tercih idüb delil itmek veya

- 62 a** buñlarun sözün **Batlamyus** / sözi üzerine tercih idüb delil itmek bu mevzi'a lâıyk degüldi anıñçün biz dahı bu iki tarafun delillerin terk itdük zıkr itmedük zirâ ol ittifâklar şana'at-i terķibde ma'lûm olur yirinde anı zıkr itmişüz. Her kim talibise anı görmeğe varsun yirinde görsün. Ammâ şol münasebet ki remelile mahêrâ ortasında vârdur ol münasebet münasebet-i müsâvatdür. Ya'ni bu iki birbirine beraberdür. Anınüçün ki bunlarun ekşer tarıkları bir olur. Dahı şol münasebet ki hezecile hafif-i remel ortasında vârdur oldahı münasebet-i müsâvatdür. Ammâ şol münasebet ki şakıl-i evvelile hafif-i⁽⁷¹¹⁾ hezec ortasında vârdur. Ol münasebet şol ittifâklardan degüldür ki anda bir husn ola şöyle kim zıkr itmişüz. İmdî bu zıkr itdigimüz ittifâklar şol ittifâklardur ki envâ'-ikâ'atde⁽⁷¹²⁾ bunları / zıkr itmek ğayet gereklüyidi. Dahı bu ikâ'lar⁽⁷¹³⁾ âşikâre olmaz tâ zahîr mişâlile olmayınca. Bes eyle olsa biz dahı bir şuret vaż' itdük ki cemî'ı şol ittifâkla ki ikâ'lar ortasında vârdur ol şüretile âşikâre ola. Kaçan sen ittifâkı⁽⁷¹⁴⁾ ve ittifâk bi'l-humsi ve ittifâk bi'r-rub'u taşavvur itdügise. Dahı ittifâk bi'l-kül merrateyn. Ve ittifâk bi'l-kül vel hums taşavvur itdügise. Dahı şol ittifâk ki **İklidüs** ve **Yenfumahus** katında ittifâk degüldür. Ve **Batlamyus** katında ittifâkdür anı dahı taşavvur itdügise ol vaktin bu şüretten envâ'ı ikâ'ât ortasındağı⁽⁷¹⁵⁾ ittifâkları anı dahı taşavvur idesin⁽⁷¹⁶⁾ İnşâallahü te'âlâ.

(709) K'da "batlamos"

(710) K'da "amma" yok

(711) K'da "hafif-i" yok

(712) K'da "ikâ'atden"

(713) K'da "ittifâklar"

(714) K'da "bi'l-kül" var

(715) K'da "ortasında"

(716) K'da "idersin"

Der beyân-ı maķâmat ki fermûd⁽⁷¹⁸⁾ Abdü'l Mü'mîn

Bilgil ki biz şol aşilları yad idelim kim aşı⁽⁷¹⁹⁾ Abdü'l Mü'mîn kavlidür. Ammâ reîs Ebu 'Alî bin⁽⁷²⁰⁾ Sînâ geldi ol dahı mecmû'ı 'ilmde⁽⁷²¹⁾ hûşuşa ki 'ilm-i riyâzîde. Ve ol dahı çok fenlerde kitaplar taşnif itdi⁽⁷²²⁾. Ve hem bu fende maķbûl kitablar çokdur velîkin nice ki sa'y itdi uşulde elini ağzına uydurmadı ve dahı nice ki sa'y itdi⁽⁷²³⁾ Ebu Naşr Fârabî mertebesine yitişe miyesser ol madı. Ve cehd itdi ki aña "mu'allim-i şâliş diyeler"⁽⁷²⁴⁾ başarmadı. Velîkin şeyhliğile müsellem dutuldu. 'Ulûm-ı riyâzîde şeyh ańsalar maķsûd Şeyh Ebu 'Alî dir. Mu'allim-i şânî diseler Şeyh Ebu Naşrdur. Mu'allim-i evvel diseler.

64 a Arestodur niteki beyân itdük. Ve bu fenn şeyh Ebu Naşr'dan / sońra ki bu fende meşhûr⁽⁷²⁵⁾ ve bu şan'atile mezkûr üstad-ı vâlâ Muhammed Lâlâ'dur. Ve Kemâleddin Tûsî⁽⁷²⁶⁾ ve dahı Celâleddin Horzemî dūr. Ve üstad 'alâüddevleti veddîn 'Alî Sitâyî dūr ve üstâd 'Abdü'l-'azîz Kirmânî dūr⁽⁷²⁷⁾. Ve andan sońra Şemsü'l-İslâm-i ve'l Müslimîn Şems Isfehânî dūr. Ve dahı Celâlü'l Hakkı veddin Celâl-i Şüsterî dūr. Ve bunların emşâli üstadlar ki 'adedleri bilinmez çokdur velîkin biz ihtîşar itdük zirâ bu muhtaşârânı götürmez. Ve dahı bilgil ki bu 'ilm-i mûşikî 'ilm-i tıbbuñ muķaddimesidür. Ya'ni 'ilm-i tıbbı kemâli vech üzerine bilmek 'ilm-i mûşikî bilmeyince bilinmez⁽⁷²⁸⁾.

(717) K'da "Si heftüm"

(718) K'da "fermûde"

(719) K'da "aşl" yok

(720) K'da "bir" yok

(721) K'da "kamildi" var

(722) K'da "idi"

(723) K'da "tâki Şeyh" var

(724) K'da "'ilmi şâliş diler"

(725) K'da "meşhurdur"

(726) K'da "Tûsîdir"

(727) K'da "Kirmânî"

(728) K'da "bilinmez" yok

Bes bu cihetden dahı bu 'ilmün şerefi añlanur. Zirâ insan kemâleti şol vakt kesb⁽⁷²⁹⁾ idebilür ki beden sahih ola tâ ki 'ilm ve⁽⁷³⁰⁾ ma'rifet haşıl idüb⁽⁷³¹⁾ mertebede firişte den geçe ve Hâk Te'âlâ / katında kurb haşıl kıla. Bes "'ilm-i tıb"⁽⁷³²⁾ gereklü olduğunlayın bu 'ilm dahı gereklüdür. Zirâ tabîb hastaya niteki⁽⁷³³⁾ edviye⁽⁷³⁴⁾ ve eşribeyile⁽⁷³⁵⁾ ve gıdayile⁽⁷³⁶⁾ 'ilâc idüb kuvvetlendürür ancılayın bu fennile dahı 'ilâc idüb takviye ider. Zirâ tabîb-i hâdik olıcak hastanuñ tabi'atını teşhis idüb seçer ve bilirki aña kanķı âhenk yarar. Bes ancılayın âhenkde katında nesne okıdur veya saz çaldurur tâki ol sebeble hasta günden güne ve sâ'atden sâ'ate şıhhat bulub yine kesb-i kemâle meşğul olur ve mertebe haşıl ider. Ve insân fi'l mesel çenge teşbih idüpdürürler. Ve tamarların kıllarına teşbih idüpdürürler. Bes vakti ki tabi'ati⁽⁷³⁷⁾ hastanuñ nabzın duta⁽⁷³⁸⁾ 'ilm-i edvâr bilmek gerek. Tâki hastanuñ tabi'atini bilüb aña göre saz ve nağmeyile aña 'ilâc ide. / Bes her tabi'at ki bu 'ilmi bilnese tıbda kuşurı vardur tabîb-i⁽⁷³⁹⁾ hâzik degüldür. Zirâ bu zıkr itdüğümüz fużalâ ve hûkemâ bu 'ilme meşgul oldukları⁽⁷⁴⁰⁾ ekser tıbba gerek olduğıün idi bes bunca vechlerle⁽⁷⁴¹⁾ beyân itdük. Bu 'ilmün şerefini bildünse şimdiden girü şuru' ide kim bu 'ilmün beyânına ve ta'rifine Allah Te'âlânun 'avni ve tevfiķile bes eydürüz ki⁽⁷⁴²⁾ 'ilm-i mûşikî bir 'ilmdür ki bahş olunur ol 'ilmde aşvâtuñ ahvâlinden şol haysiyyetden bahş olunır ki ol aşvât nice maķâm olur.

(729) K'da "kesb" yok

(730) K'da "ve" yok

(731) K'da "kılub"

(732) K'da "tıb" yok

(733) K'da "nitekim"

(734) K'da "âviye"

(735) K'da "işribe ile"

(736) K'da "gıda ile"

(737) K'da "tabîb"

(738) K'da "dutup"

(739) K'da "tabîb-i" yok

(740) K'da "aķları"

(741) K'da "vecihlerin"

(742) K'da "bu" var

Ve nice âvâze olur ve nice şu'be olur ve nice terkîb olur ila gayri zâlik ve makâm ve âvâze ve şu'be ve terkîb olduğundan sonra nice tiz olur. Ve nice nerm olur ve nice miyân olur ilâ gayri zâlik ve şavt 'ibaretdür

- 65 b** bir imtidâddan / ki henüz tahrîr olunmamış ola. Ol vakt hüküm olunmaz makâm diyû veya âvâze diyû veya şu'be diyû veya terkîb diyû belki⁽⁷⁴³⁾ tahrîr olındıktan sonra ne âhenk koyarsa aña göre âd virürler. Rast'a rast diyû ve 'uşşak'a 'uşşak diyû ve ısfahânise ısfahân diyû ve gayri zâlik kaçan⁽⁷⁴⁴⁾ bu didüklerümüzü bildügise şimdiden girü⁽⁷⁴⁵⁾ birbir beyân idelüm makâmları ki aşillardur. Ve âvâzeleri ve şu'beleri ve terkibleri her birisini yirlü yirinde ve cedveller ve dayireler vaz' idüben tâki mübtediye anlamağa geñez ola. Evvel makâmlar beyân olunur ve andan sonra âvâzeler ve andan sonra şu'beler ve andan sonra terkîbler bilgil ki makâm on ikidür mecmû'ı üstâdlar ittifâkile ve âvâzlar **Şeyh**
- 66 a** **Ebû Naşr-ı Fârâbi** katında yididür. Ve / kalan üstâdlar katında altıdur. Zirâ hışâr-ı âvâzelerden saymazlar. Ve **Şeyh Ebû Naşr Fârâbi** Hışân dahı âvâzelerden sayar ve şu'beler dördtür ittifâkile. Bunlardan gayrısı terkîblerdür ki makâmları ve âvâzları ve şu'beleri birbirine terkîb idüb kârışdurmağdan haşıl olur. Pes eyle olsa kat'ı dimezüz ki elbetde terkîblerün adedi bu kadardur. Zirâ câyizdür ki üstâd terkîblerde ziyâde ide. Bilgil kim makâmlar ve âvâzlar ve terkîbler dörtten taşra değüldür. "Evvel yık-gâh ikinci. İkinci dügâh. Üçüncü sigâh. Dördüncü çâr-gâh budur cemî'nün aşlı. Sonra makâm sonra âvâzlar ve illa aşlı dört şu'bedür. Vallahu a'lem."⁽⁷⁴⁶⁾

(743) K'da "bilgil"

(744) K'da "kaçan" yok

(745) K'da "ve başlayub" var

(746) K'da "bu cem'unun aşlı sonra makâm sonra âvâzeler ve illa aşlı dört şube şureti cedveli şu'beha evvel yegâh ikinci dügâh, üçüncü sigâh, dördüncü çârgâh"

66 b

Ş Ū R E T - i C E D V E L - i M A K A M A T						
Evel Râst	İkinci 'Irâk	Üçüncü İsfahan	Dördüncü Zirefkend Kûşek (747)			
Besinci Bûzûrk	Altıncı Zengûle	Yedinci Rehavi	Sekizinci Hüseyin			
Dokuzuncu Hicâz	Onuncu Nava	Onbirinci Puselik	Onikinci 'Uşşak			
S U R E T - i C E D V E L - i A V A Z H A						
Evel	Güşt	İkinci	Nevrûz	Üçüncü	Sehnâz	Dördüncü
Hicr Ebu Nâsır Kavli	Yedinci	Gerdânîye	Altıncı	Selmek	Besinci	Mâle

(747) K'da "zirefkend" yok

67 a Ammâ anı dahı beyân iderüz⁽⁷⁴⁸⁾ kim oniki makâmıdan herbirisi oniki burcdan herbirine⁽⁷⁴⁹⁾ ta'alluk dutar⁽⁷⁵⁰⁾. Ya'ni ol oniki burcdan herbirisinüñ tabi'ati niyise ol aña müte'allık olan makâmıñ dahı tabi'ati ol-
dur. Şöyle ki beyân iderüz bu dayire içünde ve bu oniki burcdan herbirisinüñ tabi'ati neydü ki ma'lûm olmak ol burcuñ bu 'âlemde eşerinden ma'lûm olupdur tecribeyile ve raşadile ve andan oniki makâmıñ tabi'ati oniki burcuñ tabi'atında ol⁽⁷⁵¹⁾ dahı ma'lûm olupdurur tecribeyile. Tabâyi'-ı eşhâs-ı insâna muvafık ve muhalif olmasına göre ve dayire budur. "Vellahü a'lem bi's-şavâb temme"⁽⁷⁵²⁾

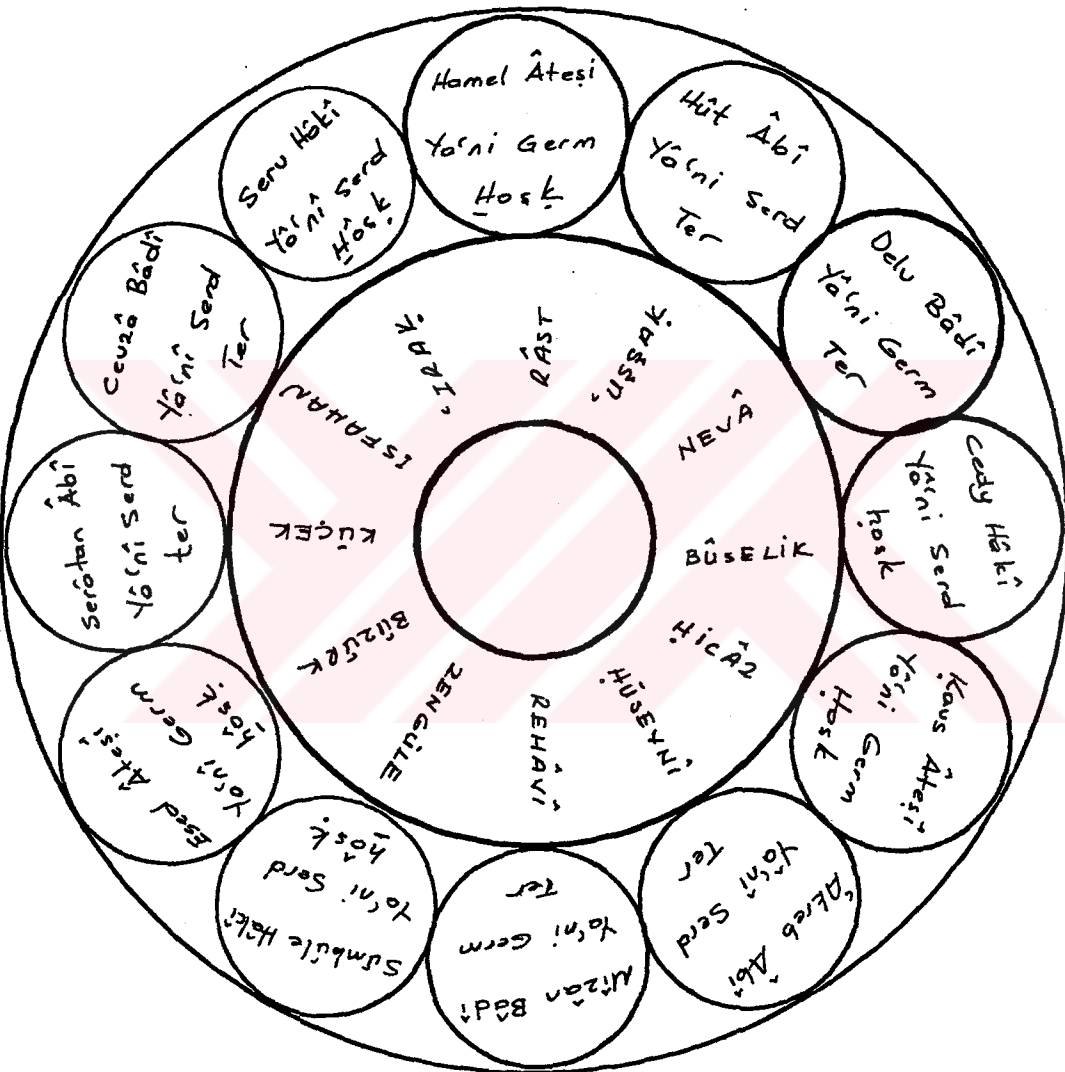
(748) K'da "iderim"

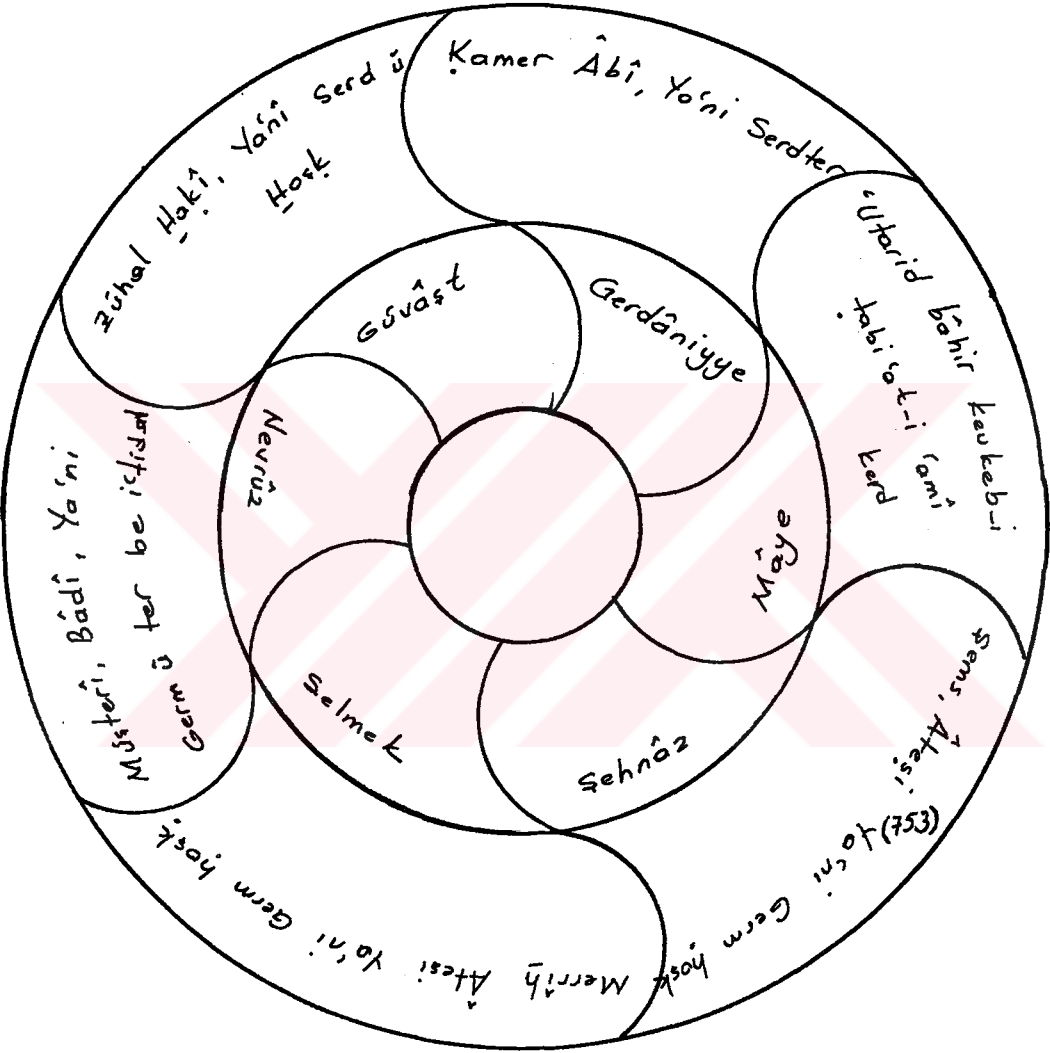
(749) K'da "herbirisine"

(750) K'da "duta"

(751) K'da "olduğu"

(752) K'da "vallah'ü-a'lem bi's-şevâb tamme" yok

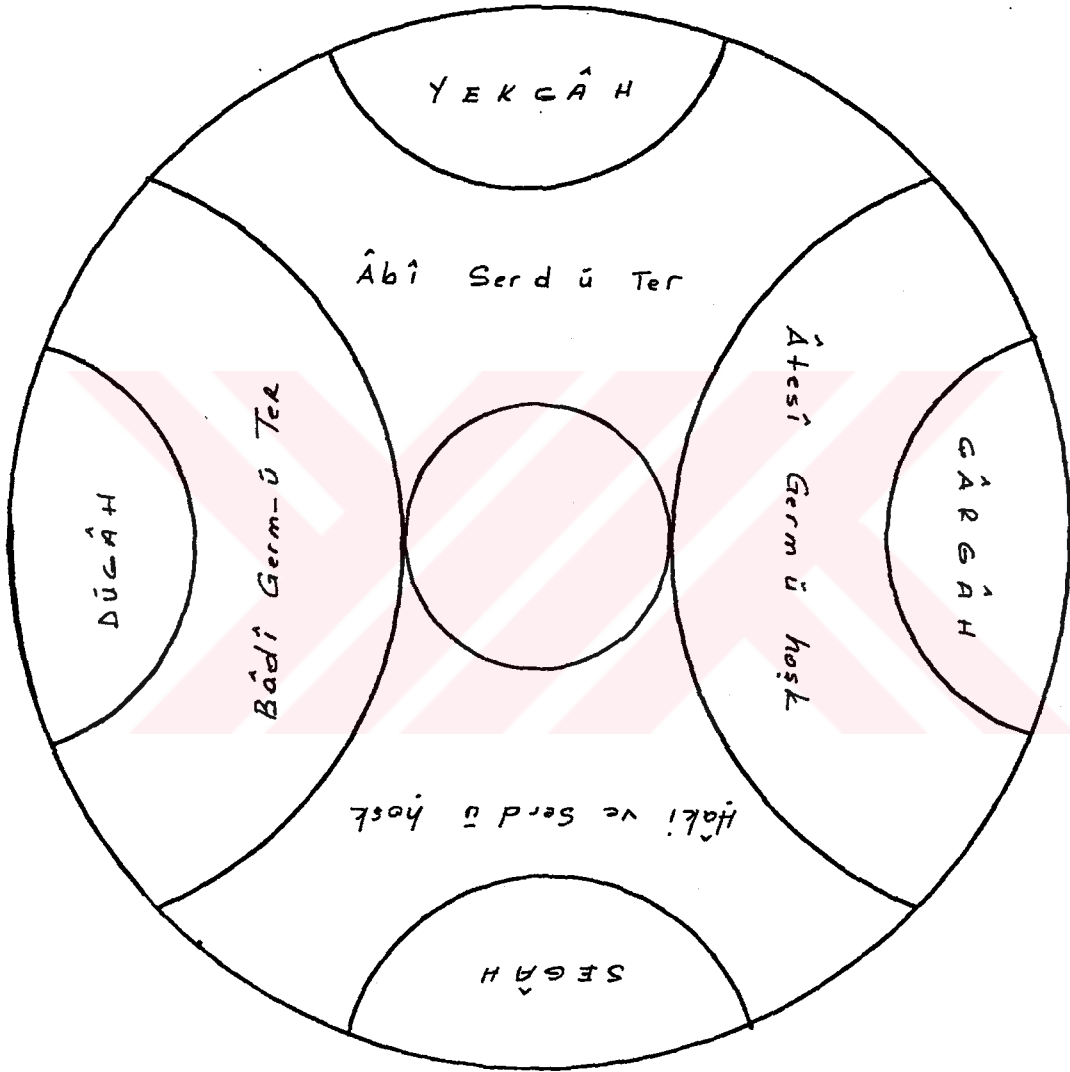

BER-HEFT KEVÂKİB KAVL-İ EBÛ NAŞR (754)

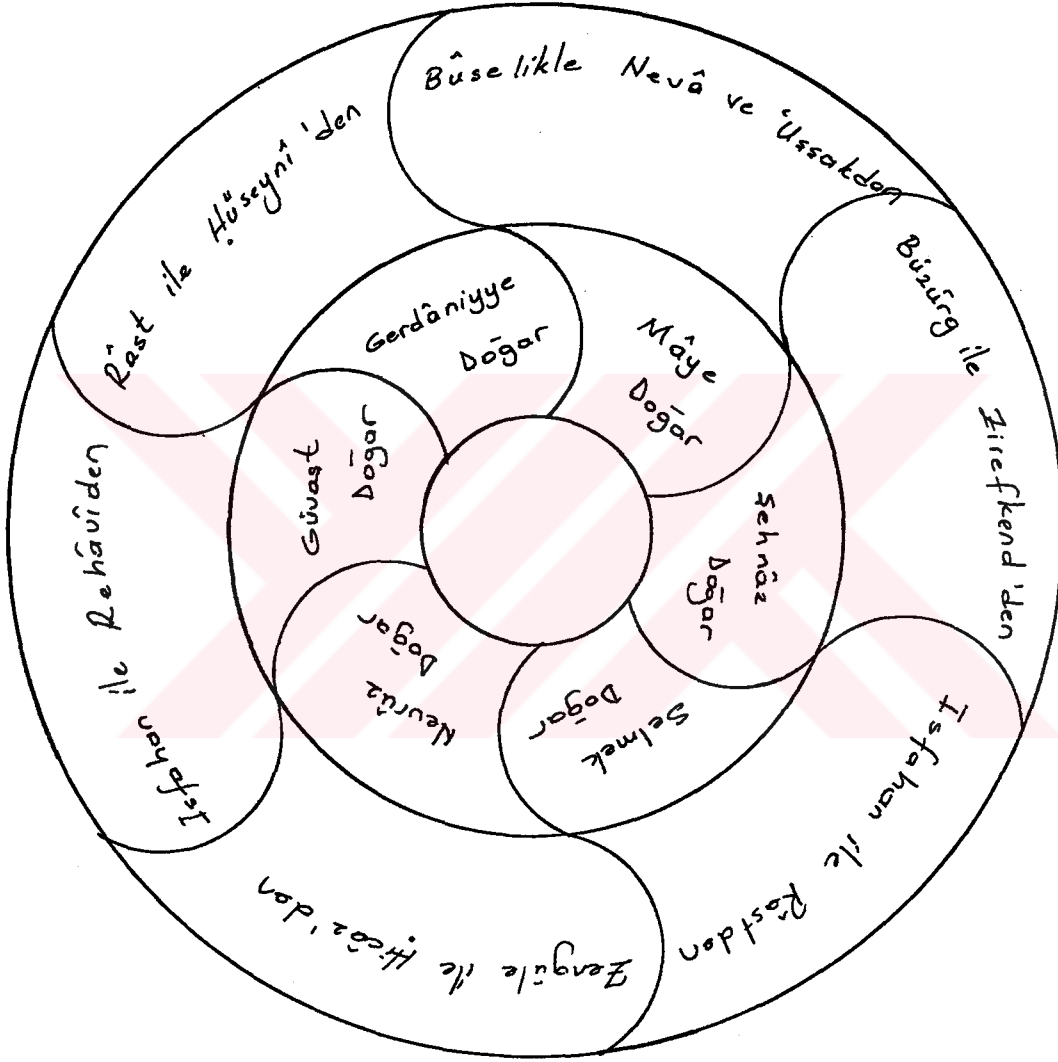
(753) K'da "nâr-î"

(754) K'da "Kavl-i Ebû Naşr" yok

(755) K'da "Bu sahife ile bir sonraki sahife arasında takdim tehir var"

BİR BÂB DAHI EVVELÂ BİLGİL KİM KANKI (756)

MAKÂMUÑ ÂVÂZESİ KANKIDIR (757)

(756) K'da "Kankı makamdan âvâze "

(757) K'da "dögar bilmek gerek gerek"

- 147-

70 a

RAST MAKAMINUN MERKEZİ VE DAYİRESİ BUDUR. (771)			
Ewel Yek-gâh	Dûgâh	Dûgâh	Heman
Heman	Heman	Heman	Heman
Yek-gâh İsfahan	Dûgâh Hüseynî	Dûgâh Hüseynî	Yek-gâh İsfahan
Segâh Hısr	Evi	Evi	Evi
'İRAK MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (772)			
Ewel Segâh	Heman	Yek-gâh	Heman
Dûgâh	Seragâz Heman	Segâh	Heman
Yek-gâh	Heman	Yek-gâh Pencgâh	Evi
Dûgâh Hüseynî	Evi	Segâh Hısr Evi	Nerm 'Irak. (773)

(771) K'da "Rast makamının merkezi ve dayiresi budur" yok

(772) K'da "bu cümle" yok

(773) K'da "Nerm 'Irak" yok

70 b

GELDÜK BÜZÜRK MAKAMINUN DAYİRESİ BUDUR (774)			
Segâh	Heman	Yek-gâh	Heman
Dügâh 'Irak	Evi	Segâh	Heman
Segâh Gargâh	Evi	Segâh Kücek	Evi
Yek-gâh İsfahan	Evi	Dügâh Hüseyinî Evi	Segâh Hısar Evi (775)
ZENGÜLE MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (776)			
Yek-gâh Hüseyinî	Nerm	Dügâh Hısar	Nerm
Segâh Gerdanîye	Nerm	Segâh Zengüle	Evi Serâgat (777)
Segâh Evi Yekgâh	Heman	Gargâh	Evi Dügâh
Yek-gâh İsfahan	Evi	Dügâh 'Uzzâl	Evi (778)

(774) K'da "bu cümle" yok

(775) K'da "Segâh, Nerm, Dügâh, Hısar, Nerm, Dügâh 'Irak, Nerm, Segâh zengüle, Evi Dügâh Segâh Çargâh, Heman, Çargâh, Evi Dügâh, Yek-gâh İsfahan, Evi, Dügâh 'Uzzâl, Evi"

(776) K'da "bu cümle" yok

(777) K'da "Evi Dügâh"

(778) K'da "Bu sahife bir önceki sahife ile takdim tehir"

71 a

İSFAHAN MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (779)			
Dügâh	Heman	Segâh	Heman
Gârgâh	Heman	Segâh	Kücek Evi
Yet-gâh	İsfahan Evi	Dügâh	Hüseynî Evi
Segâh	Hisar Evi	Yet-gâh Gerdaniye Evi	Dügâh MuhoYYer Evi
KÜCEK MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (780)			
Evvel Dügâh	Heman	Segâh	Heman
Segâh Gârgâh	Evi	Segâh Kücek	Evi Sırağâz
Dügâh Hüseynî	Evi	Segâh Hisar	Evi
Yet-gâh Gerdaniye	Evi	Dügâh MuhoYYer	Evi

(779) K'da "bu başlık" yok

(780) K'da "bu başlık" yok

71 b

REHAVÎ MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (781)			
Dûgâh	Heman	Segâh Dûgâh Evi	Heman
Segâh	Heman	Gargâh Evi Yet. Gâh	Heman
Dûgâh olur İsfahan	Evi	Segâh	Heman
Gargâh	Heman	Dûgâh Heman Gerdaniye	Evi
HÜSEYİNÎ MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (782)			
Dûgâh	Heman	Segâh	Heman
Gargâh	Heman	Yet. Gâh Pens. Gâh	Evi
Dûgâh Hüseyinî	Evi Serâgâz	Segâh Hısmar	Evi
Yet. Gâh Gerdaniye	Evi	Dûgâh Muhayyer	Evi

(781) K'da "bu başlık" yok

(782) K'da "bu başlık" yok

72 a

HİCÂ2 MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (783)			
Dûgâh	Heman	Segâh	Heman
Dûgâh (784)	Heman	Yek-gâh Hicâ2 (785)	Evi Serâgâ2
Dûgâh Hüseyinî	Evi	Segâh Hısâr	Evi
Yek-gâh Gerdâniye	Evi	Dûgâh Muhayyer	Evi Heman
NEVA MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (786)			
Dûgâh	Heman	Segâh	Heman
Gâr-gâh	Heman	Dûgâh Heman (787)	Serâgâ2
Segâh Hısâr	Evi	Yek-gâh Gerdâniye	Evi
Dûgâh Muhayyer Evi	Heman	Dûgâh	Heman

(783) K'da "bu başlık" yok

(784) K'da "Hüseyinî" var

(785) K'da "Segâh Hısâr"

(786) K'da "bu başlık" yok

(787) K'da "Heman" var

72 b

BUSELİK MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (788)			
Tek-gâh Heman Dûsâh	Evi	Dûsâh	Heman Serâgâz
Yek-gâh Gâr-gâh	Evi	Yek-gâh İsfahan	Evi
Dûsâh Nevâ	Evi	Sesâh Hısar	Evi
Yek-gâh Gerdanîk	Evi	Dûsâh Muhayyer	Evi
'USSAK MAKAMINUN DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR (789)			
Tek-gâh	Heman	Dûsâh	Heman
Dûsâh 'ussak	Evi	Yek-gâh Gâr-gâh	Evi
Yek-gâh İsfahan	Evi	Dûsâh Neva	Evi
Sesâh Hısar	Evi	Yek-gâh Gerdanîk	Evi

(788) K'da "bu başlık" yok

(789) K'da "bu başlık" yok

73 a

F A S L - I S İ V Ü H E S T Ü M (790) Der beyân-ı avâzhâ-yı ki aşlest güvâst (791)			
Evvel tek-gâh	İsfahan Evi	Sesâh	Küçük Evi
Gargâh	Heman	Sesâh	Heman Karargâh
Düşâh	Heman	Yek-gâh Râst	Sesâh Hışar Heman
Bu Karargâhı kim İddi	Rûyi 'Irâk Odur	İsfahandan İler	Rûyi 'Irâk Karar İder 792
EVVEL GÜVÂST GER AVÂZE DÜR DAYİRESİ VE MERKEZİ Temam - Beyân-ı Avâze-i Nevvûz- (793) oldı.			
Evvel Düşâh	Heman	Sesâh	Heman
Gargâh	Heman	Sesâh	Küçük Evi
Düşâh 'Irak Evi	Sesâh Gargâh	Gerdâniye Evi	Düşâh Muhayyer (794) oldı.
Râst Evi	Sesâh Hışar Evi	Tâyâ Giden Bunlardır	Nerm dahi bununla mâ'lum olur

(790) K'da "Sî heştüm"

(791) K'da "Güvâst" yok

(792) K'da "Ruy-i 'Irak da"

(793) K'da "bu başlık" yok

(794) K'da "evi"

73 b

NEVRÛZ İKİNCİ AVÂZE DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR. Beyân-ı Avâze-i Sehnâz (795)			
Heman	Segâh	Dûgâh Evi	Segâh
Kûşek Evi	Segâh	Gârşâh Evi	Segâh
Hüseynî Evi	Segâh	İsfahan Evi	Segâh
Dûgâh Muhayyer	Gârşâh Gerdanîye	Hisar Evi	Segâh
SEHNÂZ ÜÇÜNCÜ AVÂZE DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR. Beyân-ı Avâze-i Mâye (796)			
Hisar Nerm (797)	Dûgâh	İsfahan Nerm	Yek-gâh
Serâgâz	Dûgâh	Heman	Yek dûgâh (798)
Heman	Gârşâh	Heman	Segâh
Tizye Giden Bunlardan	Dûgâh Hüseynî (799)	İsfahan Evi	Yek-gâh Dûgâh

(795) K'da "bu başlık" yok

(796) K'da "bu başlık" yok

(797) K'da "nerm" yok

(798) K'da "Yek-gâh"

(799) K'da "Evi" var

74 a

AVÂZE-i MÂYE DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR Temmet . Beyân-ı Avâze-i Selmek. (800)			
Yek-gâh	Karar gâh	Dûgâh	Heman
Segâh	Hemân	Segâh	Gargâh Evi
Segâh	Küçek Evi	Dûgâh	İsfahan Evi Serâşâz
Segâh Heman (801)	Dûgâh Hışar Evi	Yek-gâh	Gerdâniye Muhayyer
AVÂZE-i SELMEK DAYİRESİ VE MERKEZİ BUDUR Temmet . Beyân-ı Avâze-i Gerdâniye. (802)			
Evel Gerdâniye	Segâh	Hışar Evi	Dûgâh
Hışar Evi	Yek-Gâh	Pencgâh Evi	Gargâh Heman
Segâh Hemân	Dûgâh Heman	Yek-Gâh	Râst Evi
Segâh	Hışar Evi	Bu tizden kopar	Nerm karar ider

Avâze-i Gerdâniyenin Dayiresi ve Merkezi Heman Aşlı moşdardır

Temmet. (803)

(800) K'da "bu başlık" yok

(801) K'da "heman" yok

(802) K'da "bu başlık" yok

(803) K'da "bu cümle" yok

Faṣl-ı "Sîvünühüm"⁽⁸⁰⁴⁾

74 b

Der beyân-ı "Nâmeḥâ-ı Żarbehâ"⁽⁸⁰⁵⁾

Bilgil kim aṣıl żarb kaṅkıdur. Żarb iki deñizdür. Birisi ṣakıldir ve birisi ḥafıfdür. Bu iki żarb iki dürlü aşıldur. Bu żarb-ı ṣakılden nice dürlü żarb-ı uşûl peydâ olur. İmdî żarb-ı ṣakıl "tâbî"lerdür."⁽⁸⁰⁶⁾

Evvel	verşân	Düvüm	Revân	Sevüm	terk-i żarb
Çıharum	Semâ'i	Pençüm	Faḥte	Şeşüm	Serendâz
Heftüm	Çıharum żarb	Heştüm	Hezec	Nehüm	Evsat

kârı

75 a Andan girü żarb-ı ḥafıfdür. Bu żarb-ı ḥafıfden daḥı / dürlü żarb hem çift żarb daḥı dirler peydâ olur gerek

Evvel	Remel-i tawîl	Düvüm	Remel-i Kaşır	Sîvüm	Çeharżarb
Çeharum	Seżarb	Pencüm	Rahgert	Şeşüm	Muḥammes
Heftüm	Sekiz żarb	Heştüm	Çıhâr żarb-ı	Nehüm	Żarbeyn

ḥafif

Geldük bu żarbeyn şerḥine kim iki żarbdür. Birisi ṣakıl ve birisi ḥafif. Bir devr-i ṣakılden ve bir devr-i ḥafıfden ikisin bir yire⁽⁸⁰⁷⁾ cem' eylediler âdını żarbeyn kodılar. Geldük bir daḥı kim çehâr żarb-ı ḥafıfdür. Bu daḥı żarbeyn dūrür bir devr çehâr żarb-ı ṣakılden. Ve bir devr çehâr żarb-ı ḥafıfden. İkisin bir yire cem' eylediler âdını żarbeyn kodılar. Geldük çehâr ṣakıldür bir daḥı hem żarbeyndür⁽⁸⁰⁸⁾. Bir devri

75 b / ṣakılden ve bir devr-i çehâr żarbden. İkisin birbirine cem' eylediler âdını żarbeyn kodılar. Maḳşûd⁽⁸⁰⁹⁾ bu żarbeyn didüklerinden iki yâd żarbdür. Bir devr birinden ve bir devr birinden ikisin birbirine cem'

(804) K'da "Sî nühüm"

(805) K'da "ḍarbhâ ve uşulhâ"

(806) K'da "tâbî"ları bunlardır"

(807) K'da "yirde"

(808) K'da "beyn"

(809) K'da "maḳsu"

idesin bir pâre taşnîf idesin kankısı⁽⁸¹⁰⁾ gerekise olsûn hemân zar-
beyndür. "Bilgil kim"⁽⁸¹¹⁾ mûntehâsı şakıldür ve hafıfdür. Girü kalan
zarbleri dahı bu zarbler üzerine taşavvur eyle. Bu dahı bunda tamâm
oldı⁽⁸¹²⁾. Geldük naķârât hisâbına kim ne nesnedür. Şu'arânuñ kısmı
'arûzdur. Gûyendelerüñ kısmı naķârâtdur. İmdî zarb-ı şakıl hem tavıl
yigirmi dört naķaratdur ya'ni yigirmi dört harfdür nice idicek
mu'ayyen olur. Dört kez tenenen ten diye yigirmi dört harf tamâm
76 a olur. Geldür dayire-i hafif onaltı naķârâtdur nice ⁽⁸¹³⁾idicek / mu'ayyen
olur. İki kerret "tenen tenenen ten"⁽⁸¹⁴⁾ onaltı harf tamâm olur.
Geldük dayire-i remel-i tavıl on sekiz harfdür nice idecek mu'ayyen
olur. Ten ten tenen tenen ten tene ten ten diye on sekiz harf tamâm
olur. Geldük remel-i kaşır ondört harfdür. Nice idecek mu'ayyen olur
ki bir kez⁽⁸¹⁵⁾ ten ten ten tenen tenen ten diye ondört harf tamâm
olur. Geldük dayire-i çehâr zarb iki devrdür. Birisi hafif birisi remel-i
kaşırdür iki kerret tenen tenen ten diye bir kerret ten ten ten tenen
tenen ten otuz harf tamâm olur dayire-i Muḥammes tavıl iki devrdür.
Birisi şakıl ve birisi fâhte zarbdür dört kerret tenenen ten diye bir
kerret ten tenen tenen ten diye yigirmi dört harf-i şakıl ondört harf
76 b fâhte tamâm olur. Ve reşân oniki / naķârâtdur bir kerret tenenen te-
nen tenen ten diye oniki zarb tamâm olur. Ve terk-i zarb on harfdür
ten tenen tenen ten diye on harf tamâm olur. "Ve zarb fâhte ondört
harfdür"⁽⁸¹⁶⁾ bir kerret ten tenenen tenen tenen ten diye ondört harf
tamâm olur. Ammâ bilgil kim dairey-i şakıl bir deñizdür. Ve dayire-i
hafif bir deñizdür. Dayire-i şakılûñ nısfı var rub'ı var. Dayire-i hafifüñ

(810) K'da "kankı"

(811) K'da "bilüñ kim"

(812) K'da "olundı"

(813) K'da "idince" var

(814) K'da "tenen tenen ten"

(815) K'da "kez" yok

(816) K'da "ve zarb fâhte ondört harfdür" yok

nıŝfı var hem⁽⁸¹⁷⁾ rub'ı var. Şakılün nıŝfı remeldür. Rub'ı hezecdür hafifün muhammesi kaşirdür rub'ı hezec kaşirdür. Geldük herbir üstadlar⁽⁸¹⁸⁾ geldiler cihâna bir yâdigar kodılar gıtdiler. Senün bizüm maşlahatımızçün. İmdî herbirisi fikr-i firâseti yitdükce bu 'ilm içinde terkibler makâmlar bünyâd itmişler geldük bir rivâyet dahı budur
77 a kim bir nice üstâdlar / Aşl zarb ikidür dimişler. Birisini şakıl ve birisini hafif takdir itdük bunların. Bir nice üstâdlar aşl zarb altıdur dimişler Revândür terk-i zarbdür semâ'idür fâhitedür remel tezidür remel-i sengindür. Bunların dahı şerh-i beyânın itdük naçarât hisâbile zirâ kim bunlar altı dürlü aşıldür birbirine beñzer yakınlığı yok.⁽⁸¹⁹⁾

Evvel Rivâyet

Nâşıruddin el-Ma'rûf

Bin Nâşr Fârâbi

Rivâyet Nâşıruddin şakıl

ve hafif ⁽⁸²⁰⁾

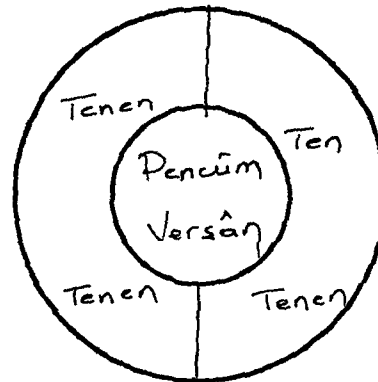
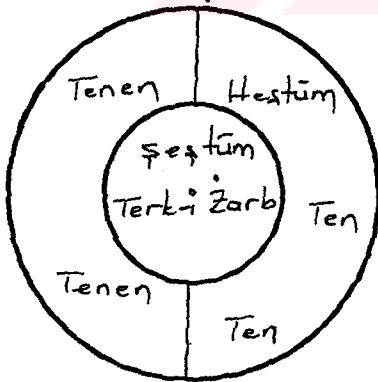
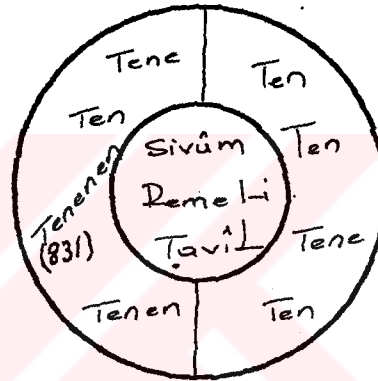
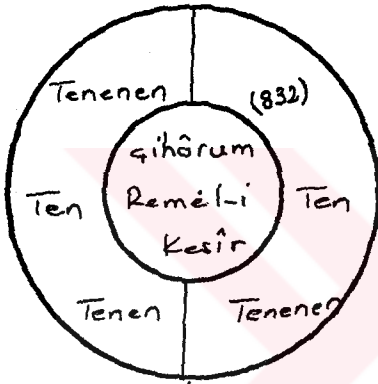
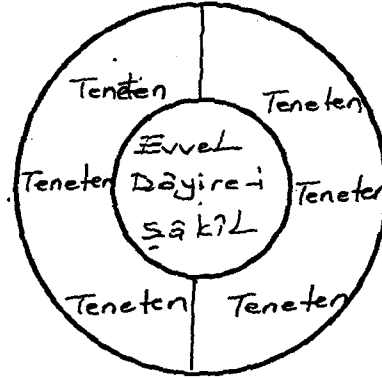
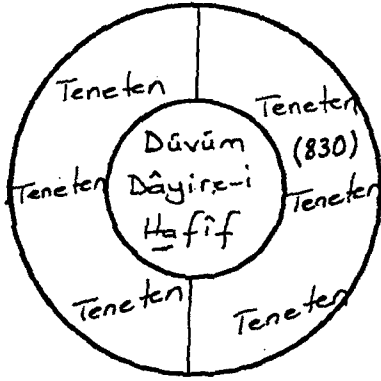
(817) K'da "hem" yok

(818) K'da "üstâd"

(819) K'da "vallah'ü-'alem" var

(820) K'da "Daireleri bunlardır" var

77 b

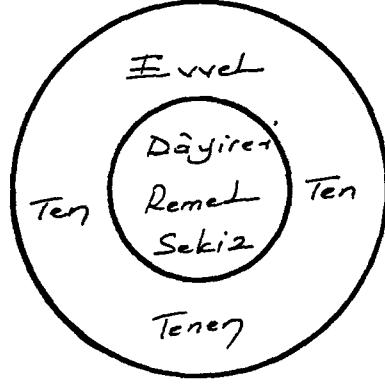
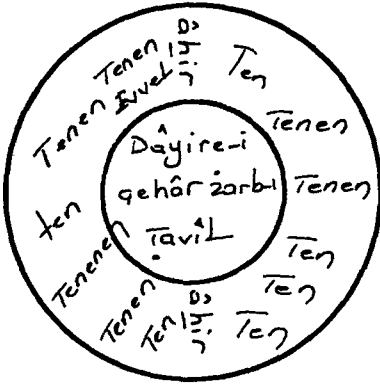
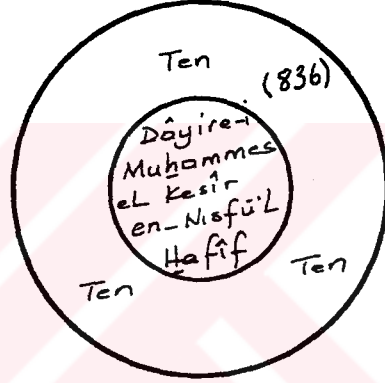
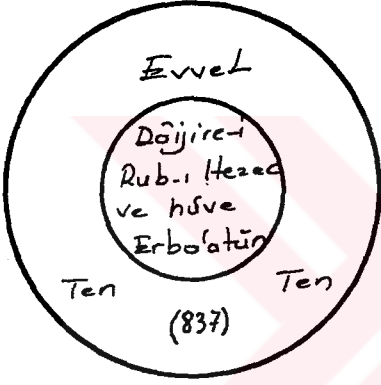
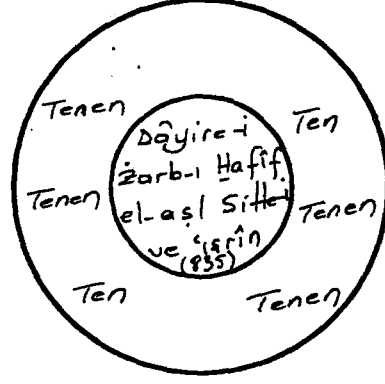
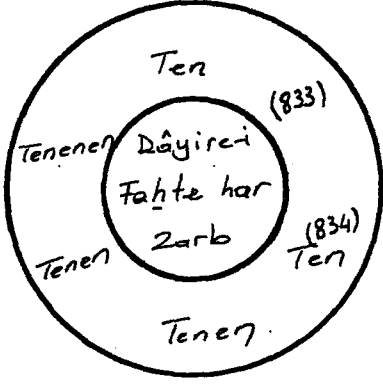

(830) K'da "tamamı tenene"

(831) K'da "tenen"

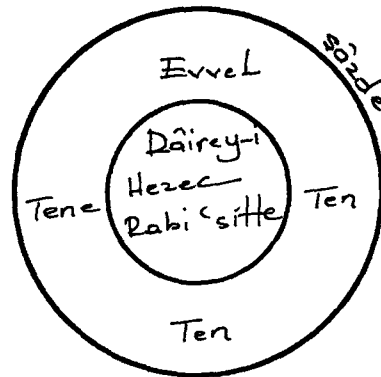
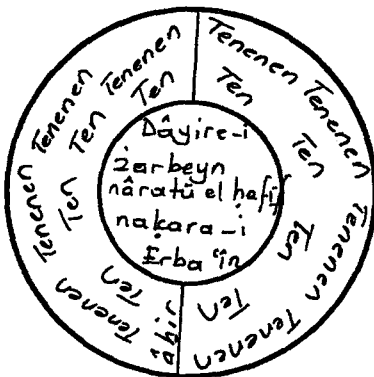
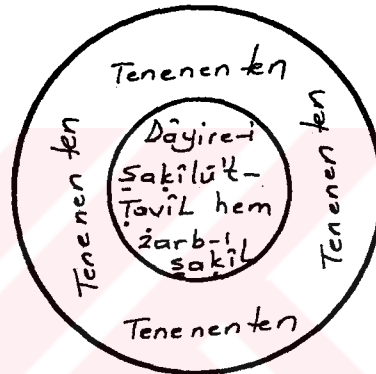
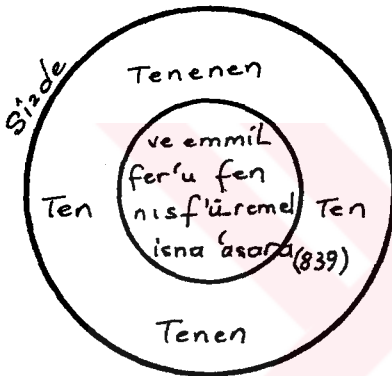
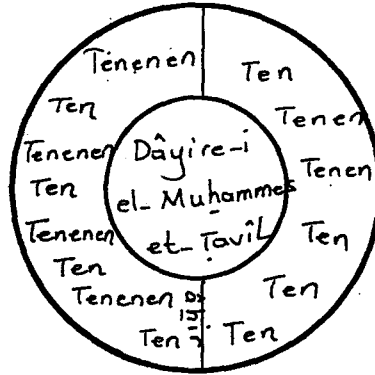
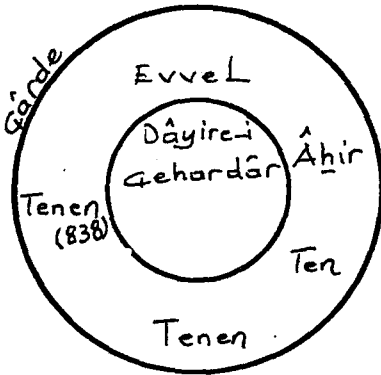
(832) K'da "tenenen ten tenenen tenen tenen"

78 a

- (833) K'da "ten nühüm" var
 (834) K'da "tenen"
 (835) K'da "aşar"
 (836) K'da "tenen"
 (837) K'da "tene"

78 b

(838) K'da "tenen" var

(839) K'da bu dairenin çevresinde lafz yok

- 79 a Bilgil kim rivâyetdür şâhib zârbeynden Muḥammedi Rabbânî üstâd Kemâleddin Tebrizî, Bu üstâdlar rivâyetinde budur kim oniki maḳâm altı âvâze bakî kalan terkibdür. Geldük Şafyeddin ve 'Abdülmü'min ve 'Ali Ebu Sînâ ve Nâşıruddin el-Ma'rûf bi ibn Nâşır Fârâbî. ⁽⁸⁴⁰⁾Bunların rivâyetinde budur kim bu kitabun evvelinden âḥirine bilâ kelimât oldu ba'zısını bunların ve ba'zısını şâhib kitabun geldük bu bâba daḥî kim zârb nedür uşûl nedür. Zaman nedür uşûl aşluñ cem'idür. Uşûl-i zamân bir kâide kim anun cismü yok ⁽⁸⁴¹⁾zârb oldur kim iki zamânun ortasına vâkı' ola. Zamân oldur kim iki zârbun ortasına vâkı' ola. Uşûl ol nesne degül kim ânı kimse göre aşl-ı uşûl bir nesnedür kim anun cismi yok Allahu Te'âlâ'dan bahşâyışdür. / Nitekim bir kişiye ḥüsn virurya ḥulk yâ ḥob nefes virür bu uşûl daḥî ancılayındür Allah'dan hidâyetdür. Buña ⁽⁸⁴²⁾ münâsib bir hikâyet geldi Ebû 'Ali Sînâ dâym eydürdi kim enamardı 'ilm kü ⁽⁸⁴³⁾kânî 'ilm kim ben ânı bilmeyem dirdi kaçan kim Şâfiyüddin ⁽⁸⁴⁴⁾bunı işitdi Bağdad'da altı şâkird öğretmişdi ⁽⁸⁴⁵⁾ Mışra gönderdi. Eyitdi "bu 'ilim varun" ⁽⁸⁴⁶⁾ Ebû 'Ali Sînâ katında âşikâre kılun görsün işitsün kim 'ilm nicedür bu şâkirdler Mışra geldiler Ebû 'Aliyi buldılar dest-i bûs itdiler oturdılar bir nevbet-i müretteb tamâm itdiler. Ebû 'Ali bunların zârbın işitmişdi nevbetlerin diñledi gördi kim nazûk ḥob 'ilm yevlak begendi. Didikim hazâ 'ilmün eyne racülün ⁽⁸⁴⁷⁾ya'ni üş 'ilm kânı erkim ḥal ⁽⁸⁴⁸⁾ide. Vardî bu 'ilme meşğûl oldu çok zamân çok rûzigâr zahmet
- 80 a çekdi aşlını / fer'ini bildi cümle-i maḳâmât ve naḳarât dâyirelerin bil-

(840) K'da "Raḥmetullahi 'aleyhim" var

(841) K'da "daḥî" var

(842) K'da "bur ki"

(843) K'da "diridi" var

(844) K'da "raḥmetullah" var

(845) K'da "öğreddi"

(846) K'da "varun bu 'ilmi"

(847) K'da "Celle hû" var

(848) K'da "ḥal" yok

di. Merkezlerini evvel âhîr bildi. Diledi kim nesne eyide bünyâd ide eli⁽⁸⁴⁹⁾ zârb-ı uşûle girmezdi. Çok cehdvü taleb itdi başaramadı dengü hayrân 'âciz kaldı. İmdî bu uşûli bilgil⁽⁸⁵⁰⁾ kim Allah Te'âlâdan hidâyetdür ve bahşâyişdür bu hikâyet tamâm oldu.

Fasl-ı Çihilüm

Der beyân-ı nevbet-i müretteb ki çîst

80 b Bilgil kim bu 'ilm-i mûsikîde bunca 'acîb ve ğarîb hikâyetlerden bi' gereklü ⁽⁸⁵¹⁾ budur kim bilmek gerek kim nevbet-i müretteb nice olıcak tamâm olur. Şöyle gerekdür kim evvel sâzendeyise sâzın düzmek gerek bir aňlasun tamâm andan soňra başlaya bir maqâm göstere dahî ol maqâmda bir pîşrev çala eyide. Ve soňra taşnîf eyide andan bir / day-ire çalâ yahûd bir nağme eyide soňra nevâhat çalâ tamâm ide dura. Bu nevbet rûm vilâyetinde olan sâzendelerünüdür. Ammâ 'arabun nevbet-i mürettebi oldur kim bir maqâmda bir uşûlde gerek. Hafîf olsun gerek sakîl gerek ve reşân gerekse muhammes olsun. Her kankı zârbda olursa olsun bir maqâmda bir uşûlde gerek. Ammâ aşl-ı hafîf ve sakıldür. Dört taşnîf eyide evveline kavli dirler ikincisine ğazel dirler. Üçüncisine terâne dirler. Dördüncisine furdâşt dirler. Eger sâzendeyise soňra bir nevâhat ide⁽⁸⁵²⁾. 'Arab üstâdlarının neveti budur. Ammâ nevbet-i müretteb de bir kaç nev'iledür. 'Abdülmü'minün bir kavli vâri Ebû Nâsır Fârâbînün bir kavli vâri. Ve Ebû 'Alînün bir kavli vâri. Bunları beyân idelim. Evvel nevbet-i müretteb babında

81 a 'Abdülmü'min / kavli budur kim bir üstâde nevbet lâzım düşse eger gûyendeyise gerekdür kim evvel bir maqâmda serâğâz ide soňra bir pîşrev eyide andan dört taşnîf eyide bir zârbda heman nevbet-i tamâm olur 'Abdülmü'min kavlince. Ve ol kavli kim Ebû Nâsır Fârâbînündür

(849) K'da "iki"

(850) K'da "bil"

(851) K'da "dahî" var

(852) K'da "ider heman"

şöyle gerekdür kim eger gûyende ise evvel serâğâz ide soñra dört taşnîf ide soñra pîşrev eyide heman nevbetin tamâm itmiş olur. Ve Ebû 'Alî kavlince şöyle gerekdür kim gûyende olan evvel serâğâz ide. Andan soñra bir pîşrev eyide soñra ol yirde üç taşnîf eyide soñra bir nağme eyide heman nevbetin tamâm ider. Ve eger sâzendeyise heman böyle eyleye. Nağme yirinde⁽⁸⁵³⁾ seyride ve sâkin ola. Ammâ 'Abdülmü'min ihtiyârınca sâzende olan gerekdür kim sâzın tamâm
81 b düze andan serâğâzide. Soñra sâzinüñ kavâ'idince seyrler eyleye. / Andan pîşrev çâla ve soñra dâyire çâla ve sâkin ola bu ol vaqt gerekdür kim sâzende olan âvâz-ı kat'a olmaya kim eyide yahûd âvâzı zaḥmetlü ola her vechile eyitmek gerekdür. Eger zaḥmetlü olmayub âvâzı kem olursa eyitmek gerekdür zirâ âvâz kemligi 'ayıb olmaz. Âvâz ḥaḳ Te'âlâ'nuñ baḥşâyışidür. "Ciddü cehdile"⁽⁸⁵⁴⁾ sa'y-ı teftîşile ve taleb dünyâyile miyesser olmaz. Nitekim Allah Te'âlâ Celle Celâlüh bir kimseye behâdurlik virür yahûd kemâl-i ḥüsn virür yahûd şehâvet⁽⁸⁵⁵⁾ miyesser eyler. Yahûd ḥulk virür ve kemâl-i şefkat virür. Bes eyle olsa Âvâz dahı bunlaruñ mişâlinedür kim bu didüğümüz ḥâsiyyetlerden hiçbirisi cehdü vechile ḥâsıl olmak "mümkün degüldür."⁽⁸⁵⁶⁾ Eyle olsa o kimesne âvâzı za'îf olduğına üsek olmak gerekmez. Bu şerîf 'ilme
82 a meşğûl olmak gerekdür. /

Faṣl-ı Çihlyeküm

"Der beyân-ı âvâze-i eflâk"⁽⁸⁴⁵⁷⁾

Bilgil ki zamân-ı ma tekaddemde fişâğûris Ḥakîm-i Riyâzî 'ilmleri ğâyetince bilurdî ve ânı ilhâm ve riyâzatile ma'lûm itmişdi. Ba'zılar ana İdris Peyğamber⁽⁸⁵⁸⁾ dirler 'aleyhisselâm ve bu 'ilm-i 'âlemde ol

(853) K'da "yirine"

(854) K'da "cehd-i cidle"

(855) K'da "seḥavetlik"

(856) K'da "ne mümkündür"

(857) K'da "bu cümle" yok

(858) K'da "Peyğamber" yok

zâhir itmişdür ve dirler ki eflâkûn âvâzesin işitmişdür. ve andan ahz itmişdür. Ol aradan bu 'ilmi münteşir itmişdür. Ve ğayet kemâlde bilmişdür. Andan soñra şöyle dirler kim eger ol zamanda bir kişiye bir maraz zâhir olsa bu 'ilm-i "mûsikî"⁽⁸⁵⁹⁾ kuvvetiyle ol şahşa mu'âlece⁽⁸⁶⁰⁾ iderlerdi ol kişi şifâ bulurdi. Tahşîşile emrâz-ı rûhâniyye ve 'ışka ve cunûna ve mâlihulyâyâ ve evvelki dimağa teâllukı vardır hukemâ-i mâ tekaddem sâzlaruñ aşlını dört vetir üzerine komışlardır. / Zir ve müşennâ ve müşelles ve bem tâ cümle maşnû'âtı umûr-ı tabi'î gibi ola bes vetir zirâ od gibîdür ve anuñ nağmesini od hareketine münâsib dutubdururlar. Müşennây-ı hevâ tabi'atında dutubdururlar ve anuñ nağmesini hevânuñ harâreti ve rutûbetine münâsib dutubdururlar. Müşellesi su gibi dutubdururlar ve nağmesini şuyun rutûbeti ve buhudetine nisbet idip dururlur. Ve yiruñ tabi'atı gibi dutubdururlar ve nağme serâhî yiruñ hıltı ve şıklı gibîdür ve dahı diyup dururlar kim nağme-i ter mûkavvî hıltı ve safrây-i ziyâde ider ve kuvvet ve te'sirini dahı bile. Ammâ balğam hıltınuñ zıddıdır. Ve nağme-i müşennânân⁽⁸⁶¹⁾ hıltınuñ mûkavvîsidür ve kuvvet-i te'sirin ziyâde ider ve ammâ sevdâ hıltınuñ zıddıdır ve aña sülûseyn ve terfîk virür ve nağme-i müşelles balğam hıltınuñ mûkavvîsidür ve kuvveti ve te'sirin ziyâde eyler ve ammâ safra hıltınuñ zıddıdır ve anuñ / hiddetin teskîn ider ve nağme-i bem sevdâ hıltınuñ mûkavvîsidür ve kuvvet ve te'sirin ziyâde eyler. Ammâ kân hıltınuñ zıddıdır. Kanuñ ğalebesin teskîn ider. Emrâz-ı insan bu dörtten taşra degüldür. Bes gerekdür kim bu 'ilmüñ tabi'atını bile anıñcün kim zurûb-i nabz-ı insândan dutubdururlar. Ve bu babda bir kaç kelimedden zıkr olundu. Ve çün bu 'ilm münteşir oldu bunun ihyâsı Dâvûd Peyğabber 'aleyhisselâm zamânındaydı ve ol zamânda kemâl dutdı. Şöyle kim zebûrı hoş

(859) K'da "mûsikî" yok

(860) K'da "mu'alecet"

(861) K'da "mesnâtan"

âvâzile okurdu. Anuñ lezzetinden ölü dirilürdi ve diri helâke yakîn olurdu. Andan soñra hakîm efzâl ve mu'allim-i⁽⁸⁶²⁾ şânî Ebû Naşr Fârâbî bu 'ilmi ğayet kemâlinde bilmişidi. Şöyle kim dilese bir kişiyi güldürürdi. Ve dilese ağladurdu ve isterse uyudurdu. Ve dilerse dîvâne iderdi. / Ve dilerse kendüye getürürdi. Nitekim halife hikâyetinde beyân oldı. Bu 'ilmuñ kuvvetile bu hark-i 'âdet kabîlendendür ve hark-ı 'âdet munķasimdür on kısım üzerine ve anuñ biri âlât-ı remidür rakşda ve anuñ taḥkîkî oldur kim isti'ânetdür aḥvâl-ı riyâzatile ve ṭabî'atı kuvvetinüñ mizâcile ve bu 'ilm-i mûsikîdür şöyle kim mâ teḳaddem üstâdlar her⁽⁸⁶³⁾ nesneden ötürü bir nev'-i elḥân isti'mâl idüpdürürler. Meselâ du'â ve tesbîh ve tilâvet-i ğayr-ı maḥlûkiçün. Şol perdeler isti'mâl iderler kim tevfiķ kulûb ve beķâyı 'uyüne nisbeti var anuñçün kim nefse nedâmet peydâ ola zünûbden. Şöyle kim nev'-i elḥân dahı istiḥrâc idüpdürürler aña müşecca' dirler savaş güninde ve leşker arasında isti'mâl iderler tâ ki nufûs-i şecâ'at kesb iderler ve

84 a bir nüsha istiḥrâc idüpdürürler ânı meşâyıb / ve aḥzânda ve humûm ve ğumûmda isti'mâl iderler. Ve ba'zı dahı deveyiçün eş'ârda karagû gicelerde okıyalar⁽⁸⁶⁴⁾ tâ ki develere nişât ḥâşıl ola seyr ve ḥaraketde şıkl-i ḥamlden bî ḥaber ola ve kıs 'alâ hâzâ. Şimdi bu muḳaddimeden ğaraz oldur ki şöyle ki insana lezzeti rûḥânî ḥâşıl olur. Ḥayvânda dahı ḥâsse-i sem' vardur aña dahı lezzet ḥâşıl ola. Bes böyle olsa 'ilm-i mûsikî 'ilm-i 'azîm ve şerîf ve daḳîkdür ve bu bâbda kitâblar te'lif idüpdürürler. Tâ baḥr ki âḥirde mu'allim-i şânî Ebû Naşr Fâriyâbî 'aleyhir-raḥme. Altmış mücellid bu bâbda 'ilm-i mûsikî taşnîf idüpdürürler ve andan soñra üstâdü'l-beşer reis-i eşḥâb şeyh 'Alî bû Sinâ muṭavvel kitâblar bunı şerḥ ve başıle beyân idüpdürür kim maḳdûr-i beşer degüldür. Andan soñra bu 'ilmi kimse andan yigrek

(862) K'da "ma'lûm"

(863) K'da "bir" var

(864) K'da "ki" var

- 84 b bilmedi⁽⁸⁶⁵⁾ ve ya bile. Ammâ andan / sonra üstâd Şafîyyüddin 'Abdûlmü'min ⁽⁸⁶⁶⁾bu 'ilmde sa'yler idüpdür beğâyet. Ammâ bu fende bir muhtaşar ve müfid kitâb te'lif idüpdürür kim aña şerefiyye dirler meşhur evdvârdür. İmdî bu iki muhtaşar kitâbdur bu 'ilmde şol cemâ'atun kim bu 'ilme hevesi var. Binde biri kemâ yenbağî ma'lûm idemez. Ammâ çünkü mübtedî bu 'ilme meşğul olur ümizdür⁽⁸⁶⁷⁾ ki ma'rifeti kadar işâret haşıl ola inşaallah ⁽⁸⁶⁸⁾Ol 'ilm-i mûsikînün me'ânsinde bir nağme ve âvâzedür kim anuñ bir zamân-ı medîdi vardur hiddet ve şikâlden⁽⁸⁶⁹⁾ bu vechile kim mülâyim tab' ola. Ve hîc nağmeye âhâd ve şekil demek olmaz meger bir nağmeye nisbetile dahı bu cihetile ki nısf vetirden işidilmiş olursa âhâd olur veyâ şol nağmeyile ki muṭlak vetirden işidilmiş olâ şakıl olur ve nağme kim
- 85 a bedî' vetirden işidilmeş olâ ve hakîmlerden / ba'zî dimişlerdür ki her âvâze ki vardur 'âlemde 'ilm-i mûsikîden hâlî degüldür. Meşelâ ki bir sadâ ki hacere vakâ'ından bir hacere üzerinde hâşıl olâ. Mûsikî ⁽⁸⁷⁰⁾nedür bilgîl mûsikî 'ibâretdür bir vaż'-ı müterekkibden kim bir kaç münâsib nağamatden olâ 'ikâ' uşûlile vaqt-i ma'nîde. Bes ta'rif-i nağamat dinildi âvâz çün şadây-ı mahzûdur. Ve âvâz-ı tuyur-ı şafir mahzûdur. Bes ol sadâ ki bir hacerden bir hacere üzerinde ve ğayr hâşıl olur betarik ola ki bu 'ilmden olâ. Ol âvâze kim dört nağme-i muhtelif eydili bile mülâyim tab' olduğu perdeden hâlî degül bes her şahş kim eşhaş⁽⁸⁷¹⁾ insandan bu fennün 'ilmine şurû' ider gerekdür kim tâli'inuñ münasebeti tamâm ola. Ol ildüzile kim anuñ hükmi aña mensûb olâ ve ahlâk-ı husn ve lutf tab' ve âvâz mülâyim ve âhengi şa-

(865) K'da "bildi"

(866) K'da "Aleyhi'r-rahme" var

(867) K'da "ümiddür"

(868) K'da "te'ala" var

(869) K'da "şakılden"

(870) K'da "iyar" var

(871) K'da "eşhaşa"

85 b hîh ve mahrec-i / şâfî⁽⁸⁷²⁾ olâ ve uşûlî dahî muhkem ola ve çün bu minvâl üzerine emzice ve nufûs-i revhâniyyeye eşer ide ve müşârun ileyh olâ eger şöyle ki bu cümlesi mevcûd olmaya ve bunlardan bir ikisi mevcûd olâ yevuz degül "Vallahü a'lem"⁽⁸⁷³⁾

Faṣl-ı Çihldüvüm

"Der beyân-ı "perdehâ ve"⁽⁸⁷⁴⁾ der beyân-ı o

Bilgil ki baḥşî 'ilm-i mûsikî mebnîdür. Oniki makâm ve altı âvâze üzerine. Ve bâkî terkibâtdür. Bes aḳsâm-ı mûsikî bu oniki makâm altı âvâzededen taṣra degüldür. Ve âdları budur Ebû 'Ali ḳavlıle, 'Uşşâḳ ve nevâ. Ve bûselik. Ve râst. Ve ḥüseynî. Ve rehâvî. Ve hicâz. Ve zengüle.

86 a Ve 'Irâḳ. Ve işfehân. Ve zirâfkend ⁽⁸⁷⁵⁾Ve bûzürk. Ammâ şol / ḳavli kim biz ihtiyâr itdük 'Abdülmü'min ḳavlidür. Ol yukarı dâyirelerde şerḥ olundı. Ammâ ba'zî üstâdlar şöyle diyü bildürdi ki⁽⁸⁷⁶⁾ 'uşşâḳ perdesi evveldür. Ve nevâ ondördüncü dâyiredür. Ve bûselik yigirmi yedinci dâyiredür. Ve râst kırkıncı dâyiredür. Ve ḥüseynî elliüçüncü dâyiredür. Ve rehâvî altmış beşinci dâyiredür. Ve zengüle kırk ikinci dâyiredür. Ve işfehân kırk dördüncü dayiredür ve zirefkend elli dokuzuncu dayiredür ⁽⁸⁷⁷⁾ve bûzürk yitmişinci dayiredür ve⁽⁸⁷⁸⁾ ammâ bâkî devrler ol ki mütenâfirdi iltifât olunmadı ve olâ ki ol şuretlerden te'lif edeler. Ol üstâdlaruñ cümlesinden üstâd Şafıyyuddin 'Abdü'lmü'min ve Şükrullâhi sey'a seksen dayire vaż' itmişdür kim ba'zî mülâyim ve ba'zî mütenafir ve evvelki mütanafirdür tenâfüriye zâhirdür veya ğayr-i

86 b zâhir. Ammâ / evvelki tanâfüri zâhir gelür söyler vâḳı' olduğı sebeble olur ammâ evvelki tanâfüri ğayr-ı zâhir ola nisbet nokṣânı cihetiledür ol devruñ nağamâtından ve ol kim mülâyimdür sebep oldur kim nis-

(872) K'da "şâfisi"

(873) K'da "Vallah'ü 'alem" yok

(874) K'da "perdehayı"

(875) K'da "Kûçek" var

(876) K'da "buyururlar ki"

(877) K'da "ve Hicâz ellidördüncü dayiredür" var

(878) K'da "ve" yok

betinüñ 'adedi nağamât-ı 'adedinden kem degüldür. Ve ammâ müteḳaddimler perdelerüñ ibtidâsın rastdan idüpdürürler ve ba'zı zengüle nihavend dirler. Ve işfehâne muḥâlif ve kûçeğe muḥâlif ve büzürge muḥâlif-i rast dirler ve bu ihtilâf lafzıdadur. Biz geldük sözüñ evveline. Her perde ki var dört nağmeden eksük degül ve sekiz nağmeden ziyâde degül dimişler 'arab üstâdlar ve lîkin müteahḥirler dört perdede ziyâdet⁽⁸⁷⁹⁾ idüpdürürler kim ol 'irâḳ ve işfehân ve ziref-kend ve büzürkdür⁽⁸⁸⁰⁾. Bir nağme ziyâdet⁽⁸⁸¹⁾ idüpdürürler ve ol de-rest nevâdendür ve bâkî sekiz sekiz nağmedür. /Ammâ dört nağmeden kemter yokdur⁽⁸⁸²⁾. Ol cihetile kim evvel âd ⁽⁸⁸³⁾ meşâbetinde⁽⁸⁸⁴⁾ dutubdururlar ve ikinci nağme-i hevâ meşâbetinde ⁽⁸⁸⁴⁾ dutubdururlar ve üçüncü nağme-i şû meşâbetinde⁽⁸⁸⁴⁾ dutubdururlar dördüncü toprak meşâbetinde⁽⁸⁸⁵⁾ ammâ çün bu 'ilm müste'âr minhüdür ahvâl-i riyâzî birle ve kuvây-ı temzic ṭabî'atile bes nağme-i evvel nokta meşâbetindedür⁽⁸⁸⁴⁾. Ve ikinci nağme ḥat meşâbetindedür⁽⁸⁸⁴⁾. Ve üçüncü nağme saḥ meşâbetindedür⁽⁸⁸⁴⁾. Ve dördüncü nağme cism meşâbetindedür⁽⁸⁸⁴⁾. Evvelki sekiz nağmeden ziyâdet olmaya. Sebeb oldur kim dört nağme münâsib emr-i ṭabî'atıdur. Ve dört nağme riyâzî ḳabilindendür şöyle kim⁽⁸⁸⁶⁾ şerḥ olundu. Ba'zı üstâdlardan⁽⁸⁸⁷⁾ altı âvâze⁽⁸⁸⁸⁾ beyân ider. Evvel güvâşt, ikinci nevrûz, üçüncü şehnâz, dördüncü mâye, beşinci selmek, altıncı gerdâniyye. Ammâ güvâşt yitmiş birinci dayiredendür ve gerdâniyye

87 b kırk / altıncı dayiredendür ve bu iki⁽⁸⁸⁹⁾ işfehândan ḳopâr ve selmek

(879) K'da "ziyade"

(880) K'da "büzürk"

(881) K'da "ziyade"

(882) K'da "bu kadar"

(883) K'da "nağme-i" var

(884) K'da "mesabesinde"

(885) K'da "dördüncü nağme-i toprak mesabesinde dutubdururlar" var

(886) K'da "kim" yok

(887) K'da "üstâdlar"

(888) K'da "avâz"

(889) K'da "ikinci"

zengüleden ⁽⁸⁹⁰⁾kopâr ve nevrûz hüseyinîdendir. Bu altı âvâze-i oniki-
den istihrâc idipdürürler. Perdeyle âvâze ortasında fark oldur kim
zîkr olındı kim her perde var dört nağmeden kemter degül ve sekiz-
den ziyâde degül ve lîkin terkîbler dört nağmeden ziyâde imkanı var.
Muḥayyer gibi ve nühüft ve hicâz ve gerdâniyye ve ğayri gibi ve bunun
gibi ihtilâf ki esâmide vâkı'dur şu'bedür⁽⁸⁹¹⁾ muştalahuñ iştilâh-ı mu-
halif-i ma'ni olmaya ve bu altı âvâzei üç yüz altmış şu'beden dutubdu-
rurlar. Anlaruñ şunlaruñ gibi kavilleri bi nihâyetdür. Ya'ni mukaddem-
leruñ.

Faşı-1 Çihlsivüm

88 a

Der beyân-ı ebrîşim /

Ebrîşimi çalıcı kaç barmağıle çalâr. On sekiz bankden⁽⁸⁹²⁾ ziyâde
degüldür şerḥ idelüm. 'Uşşak perdesi buçuk bânk⁽⁸⁹²⁾ ve nevâ perdesi
buçuk bânk⁽⁸⁹²⁾ ve bûselik perdesi bir bânk⁽⁸⁹²⁾ ve buçuk perde ve
rast iki bânk⁽⁸⁹²⁾ ve buçuk perde hüseyinî ve rehâvi bir bânk⁽⁸⁹²⁾ ve bir
perde⁽⁸⁹³⁾ zengüle buçuk bânk⁽⁸⁹²⁾ ve bir perde 'Irâk bir bânk⁽⁸⁸²⁾ ve
nîm perde ve işfehân bir perde zirefkend iki bânk⁽⁸⁹²⁾ ve bir perde ve
büzürk iki bânk⁽⁸⁹²⁾ ve buçuk perde Vallahü a'lem⁽⁸⁹⁴⁾.

Faşı-1 Çihlçeharum

Der beyân-ı "perdeha ki be burchânest"⁽⁸⁹⁵⁾ kerdeend

Bilgil ki müteḳaddimler⁽⁸⁹⁶⁾ ve müteahḥirler kavile perdeleri burcla-
ra nisbet idüpdürürler. Anlaruñ beyân-ı muṭavvelâtıda mezḳurdur.
Ammâ ihtilâf vardır nitekim zikritdük ba'zı yirlerde aşlile. Ammâ⁽⁸⁹⁷⁾
hükemâyile bu fennüñ üstadları arasında ki / ibtidâ rast perdesinden-

88 b

(890) K'da "kopâr" yok

(891) K'da "nağmedür"

(892) K'da "bâbından"

(893) K'da "hicâz bir babıñ ve bir perde" var

(894) K'da "vallah'ü a'lem" yok

(895) K'da "perdehay-i bercihânest"

(896) K'da "mukaddimler"

(897) K'da "amma" yok

midür veyâhud 'uşşâk perdesindenmidür ba'zı mütekkaddimler 'uşşâk perdesinden ibtidâ idipdürürler. Ammâ bu 'ahdde müteahhîrler sözi münasibirekdür her fenden ötürü bir vaż' ve bir hılkat⁽⁸⁹⁸⁾ ve bir 'âdet ve bir dil muhtelifdür. Çünkü her zamânde vaż'lar muhtelif olur egerçi hukemâ-i ma tekaddem bu 'ilmi eyüreak bildiler. Ammâ evzâ' ve ezmine ve ihtilâfât ki vâkı' olur müteahhîrler sözü münasibdür mütekkaddimler⁽⁸⁹⁹⁾ sözinden kurbet ve devâyir-i sebîle⁽⁹⁰⁰⁾ ki resm idipdürürüz. Mütekkaddimler ve hem müteahhîrler kavlıle tâ kim ânu bilmek karibü'l-fehm olâ dayire ol mütekkaddimlerün ba'zı kavlıle ve"⁽⁹⁰¹⁾ "müteahhîrlerün evvel"⁽⁹⁰²⁾ makâmı rastdur. Âhir makâm 'uşşâk⁽⁹⁰³⁾.

Faşı-ı Çihlpencüm

89 a

Der beyân-ı perdehâ ki be kevâkib seb'a nisbet gerdeend /

Bilgil kim burcları kevâkib-i seb'aya mahsûs idipdürürler perdelerün dahı her biri bir kevkebe mahşûşdur. Ve bu dahı iki kavlıle yâd olunur. Mütekkaddimlerün ve müteahhîrlerün kavlıle ve "ba'zı mütekkaddimlerün"⁽⁹⁰⁴⁾ kavlıle. "Zengüle ve nevâ" zühâ⁽⁹⁰⁵⁾ "rast hüseyinî ve rehâvî" müştêrî "rast 'uşşâk" merih ve "rast bûselik ve işfahân"⁽⁹⁰⁶⁾ rast 'ırâk ve hicâz 'utârid ve rast küçek bûzûrk" âfitâb⁽⁹⁰⁷⁾ Ammâ müteahhîrler kavlinde "hüseyini" âfitâba mensubdur ve "rast" âye ve "işfehân ve küçek" zühale ve "hicâz" zühreye⁽⁹⁰⁸⁾ ve "bûselik ve rehâvî" 'utârîde mensubdur ve "'ırâk ve bûzûrk ve zengüle" merrihe

(898) K'da "hıl'at"

(899) K'da "mütekkaddım"

(900) K'da "sebebiyle"

(901) K'da "bu cümle" yok

(902) K'da "müteahhîr-ü evvel"

(903) K'da "Uşşakdur"

(904) K'da "ba'zıların mütekkaddimler"

(905) K'da "nevzühâldir"

(906) K'da "zühre" var

(907) K'da "şems"

(908) K'da "zühre"

mensubdur. Bundan ma'lûm olur kim her iklim ve her mevzî'ün sâkinleri ol mevzî'a mahşûş olduğu cihetle kevâkib-i seb'adan ol kev-
89 b kebe te'allukdur ve tabî'atı dahı ol kevkeb tabî'atına münasibdür ki /
ol iklimün hüdâvendidür. Ve ol iklimler ve şehirlerün âdî tafşîlile zik-
rolındı. Bunun gibi kim bilâdün tâlî'i gibi sakinlerinün dahı tâlî'i muh-
tefdür. Kevâkibi mütehayyirden her birinün şöyle kim her burcuñ
haddî var bu bâbda söz çokdur ve nicesiñ beyân itmişüz ve ol
mevkûfdur 'ilm-i riyâziye hâliyâ bu kadarile ihtisâr idelüm.

Faṣl-ı Çihlîşüm

Der beyân-ı zarb-ı edvâr ki meşhurânşîş ziyadenist

Bilgil ki edvaruñ zarb-ı meşhur altıdan artuk degüldür bu şan'at ehil-
lerinden kim 'arabdan kopupdururlar. Altıdan artuk dimâyüb dururlar.
Hem naḡaralar hisâbı dahı budur anlaruñ kavlince evvel şakîl-i düvüm
90 a hâfif ve şakîl. Ve remel-i hafif ve hezec ve bunda söz çokdur. Ammâ
(909) bir iki kelime söyleyelüm bes sebîl / ihtisâr şakîlün medârı yigir-
mi dört⁽⁹¹⁰⁾ harf üzerinedür. Meşelâ ikinciden ye⁽⁹¹¹⁾ üçünciden ten
dördünciden tenen beşinciden tenenen şunun harfi⁽⁹¹²⁾ harf arturur-
lar tâ yigirmi⁽⁹¹³⁾ harfedek. Bes uşûl-i şakîl tamâm olur uşûl-i hafifün
medârı on altı harf üzerinedür. Şöyle kim öñdim öñdin te diye ve⁽⁹¹⁴⁾
üçünciden ten diye ve dördünciden tenen diye ve beşinciden tenen
te diye hem bu nev'ile harf harf artura. Tâ on altı harfün kim uşûli
tamâm ola. Bâkî uşûli dahı bu kıyâs üzerine ide. Uşûl-i remel on altı
harf üzerinedür ve medârı uşûl iki ve biri sekiz harf üzerinedür. Türkî
uşûl medâr ve zarb altı harf üzerinedür. Fahte uşûlünün medârı beş
harf üzerinedür tertib⁽⁹¹⁵⁾ duhûli uşûl üç nev'dür ma'al uşûl ve kable'l-

(909) K'da "amma" yok

(910) K'da "yigirmi"

(911) K'da "ye" yok

(912) K'da "harf" var

(913) K'da "dört" var

(914) K'da "ve" yok

(915) K'da "tertipdir"

90 b uşûl ve ba'del-uşûl dirler. /

Faṣl-ı Çihlheftüm

Der beyân-ı ân ki pîş herkes çıküne zârb mî bâyedzeden

Bilgil ki eşhâs-ı insandan her şahsuñ katında ne zârb urmak gerek ve kaç nev'dür. Bir zârbdür pîrler katında ve bir zârb dahı yigitler katında urmak gerek ve bir zârb dahı vardur kim tıfillara urmak gerek ve aña sizârb dirler. Ol şöyle kim añlara ⁽⁹¹⁶⁾hoş gelür ki zârb-ı hafifüñ tamâm münasebeti vardur. Mücerred zârb urmağdur. Zârb ve uşûl ortasında fark oldur kim anuñ bir añlanacak zamânı vardur. Şeyh Ebû Ali Sînâ buyırmuşdur kim tabi'atuñ bezminde mûsikârlık mevcûddur. Şöyle kim şanâ'at-ı mûsikî tamâm olur nağmeler te'lifile anlaruñ aralığın bağlamak hiddet ve şakilde edvâr bile her zamânda⁽⁹¹⁷⁾ ki müteḥallil olur. Anlaruñ / naḡarâtı arasında nabzı dahı anlaruñ zamânları tertibincedür sür'at ve tevâtürde 'ikâ'idür ve hâlince nisbet ve kuvvet ve za'fde anuñ miqdârı ve mâneninde nisbeti vardur.

Faṣl-ı Çihlheştüm

Der beyân-ı perde ki nerm küñi ve ziyâde küñiçi mişeved

Bilgil kim her perde-i nerm idâsin ve ziyâde idâsin ne olur çün sâzı tamâm düzesin aña hemân rast düzendirler ve çün dügâhdan 'ırâḡ âğâza ide⁽⁹¹⁸⁾ heman 'ırâḡ maḡâmı olur ve çün rast düzeniñin añlayın ⁽⁹¹⁹⁾ şöyle düzâsin çârgâhile işfehân perdesinüñ ortasında bir perde ziyâde eyleye kim ol sigâh olur üstî yik gâh dahı üstî dügâh ola aña işfehân dirler. Eger rast düzenîken işfehân perdesin yikgâh'iken nerm vechile sigâh ideler / ol heman küçek maḡâm olur ve dahı küçek ḡazırîken sigâhından aşığısına serağâz iderler. ⁽⁹²⁰⁾'Irâḡ perde-sinde karar ideler. Ol heman büzürk maḡâm olur ve cümlesi bunlaruñ

(916) K'da "ol" var

(917) K'da "zamanlar"

(918) K'da "ideler"

(919) K'da "añlayın" yok

(920) K'da "kım" var

kıyasile ma'lûm olduğıçün ihtisâr itdik. Ammâ ol⁽⁹²¹⁾ kişi kim bu 'ilmde sa'y ider ve kadri takadce şurû' ider hâd ma'lûm ideki nice taşarruf itmek gerek ve bu bahş kitabet ve kalemile rast gelmez. Bu ma'nî kadîm üstâdlarının ki bu 'ilmde mahirlerdür. Ma'lûm itmek gerek kim anlar kendi mübarek lafızlarıyla takrir idâler bigi⁽⁹²²⁾. Bu mübarek 'ilmüñ ta'lîmin şöyle kim dimişler meşelâ çün "toğa hicâz perdesin çalmak gerek"⁽⁹²³⁾. Ve kuşluğın 'ırâk perdesin çalmak gerek ve öylen rast perdesin çalmak gerek iki namaz ortasında zengüle perdesin çalmak gerek ve 'aşr vaktinde bûselik perdesin çalmak gerek. / Gün batdığı vaktin 'uşşâk perdesin çalmak gerek çün ahşam ola zirefkend çalmak gerek. Yatsun ısfahân çalmak gerek. Çün giceden iki dank gece zirefkend çalmak gerek. Dün buçuğunda neva çalmak "gerek çün"⁽⁹²⁴⁾ şubh-ı şadık tulu' ide rehâvi ⁽⁹²⁵⁾ "çalmak gerek"⁽⁹²⁶⁾ çün aydınlık ola hüseyini ve dahı âvâzeler kim aña şu'belerdirler⁽⁹²⁷⁾ bu kıyaş üzerine itmek gerek ve dahı şol âvâzeler kim müferrih ve müşecca'dür gündüzin çalmak gerek ve âvâze kim⁽⁹²⁸⁾ menûm ve murattab ola gice çalmak gerek. Ammâ sazlar düzeninde ve giriftlerinde böyle gerekdür kim çün rast düzenin temâm düzesin maştar kuvvetile bilmek gereksin. Ne kadar yikgâh vardır ve ne kadar dūgâh vardır ve ne kadar sigâh vardır ve ne kadar çârgâh vardır bu dördin beğâyet bil-

92 a mek gerekdür kim mecmû"inuñ aşlı bu dördüdür. Her mekâmda / ve her âvâzede ve her 'amelkim bu 'ilmde işlenür ve zahir olur bu dört şu'be kuvvelile 'amel olunur ve zahir olunır ve illâ çün rast düzeni temâm düzelmişkin temâm dilesen rast makâmın gösteresin evvel

92 b

(921) K'da "ol" yok

(922) K'da "gibi"

(923) K'da "güneş toğa perdesin çalmaksın gerek"

(924) K'da "gerek çün" yok

(925) K'da "perdesin" var

(926) K'da "çalmak gerek" yok

(927) K'da "Şu'be"

(928) K'da "kim" yok

rast ağaz idesin ve bir bir çıkasın tâ gerdaniyyedegin⁽⁹²⁹⁾ gırü rast idesin kim maştârun ma'lûm ola bes rast makâmın temâm göstermiş olursın ve dilesen kim 'ırâk makâmın gösteresin ol daḥı heman rast gibi âsândur bunlar müşkil degıldür. Bu oniki makâm ve altı âvâzenün 'ameli ma'lumdur nice olacak ve nice 'amel olacak ve ne yirlerde ağâz ideler ve ne yirlerde maḥt idicek ne makâm olur ve ne âvâze olur ve ne terkiḥ olur bunlar meşhurdur âsândur. Zirâ şimdiiyedegin edvâr cem' idenler bunları çok añmışlardür ve zahir itmişlerdür şöyle kim kuvvetleri yitdigince ammâ şunlar kim ehli saz dur ya çengîdür yahûd

- 93 a kanuncîdür ya / ya⁽⁹³⁰⁾ muğnicîdür nekim bunlara münasib saz ehilleri varise düzenlerin böyle bilmek gerekdürkim evvel rast düzenidür heman rast düzenidirler. Eger ısfahân düzeni olursa heman ısfahân düzeni dirler⁽⁹³¹⁾ ve eger küçek olursa ve büzürk ve hicâz ve neva ve rehâvi her ne olursa heman fûlan düzenidirler bunlar daḥı âsândur. Rast perdesi temâm iken dūgâh ve sigâh ve çârgâh ve pençgâh ve hüseyini ve hişâri ve gerdaniyyesi ve muḥayyeri temâm rast⁽⁹³²⁾ düzülmüşiken dilisekim rast perdesin dūgâh ide zira ittifâk düşerkim ya âvâzı za'if ya tiz düşer ya yoldaşının ya sazda ya âvâzde "küşuru olur"⁽⁹³³⁾ "daḥı sazın beşden beşe büzmek olmaz olursa"⁽⁹³⁴⁾ 'abes yirde⁽⁹³⁵⁾ zahmetdür bilmemek sebebiyle. İmdî çün rast dūgâh eylemek
- 93 b istesek rast perdesin dut⁽⁹³⁶⁾ daḥı 'ırâk perdesin / buçuk perde nerm idesin yığgâh olur. Rast perdesin dūgâh kalur ve üzerindeki dūgâh buçuk perde nerm idesin sigâh olur ve evvelki sigâh buçuk perde nerm idesin çârgâh olur. Evvelki çârgâh pençgâh olur. Evvelki

(929) K'da "gerdâniyyedeiken"

(930) K'da "veya"

(931) K'da "ve eger ısfâhan düzen olursa heman ısfahan düzen dirler" var

(932) K'da "Rast" yok

(933) K'da "kusurluğu olursa"

(934) K'da "bu cümle" yok

(935) K'da "yire"

(936) K'da "dört"

pençgâh hüseyni olur. Evvelki hüseyni yarım perde nerm idesin hışar olur. Evvelki hışarı yarım perde nerm idesin gerdaniyye olur ve üzerindeki perde evvelki gerdaniyyedür ol muhayyer olur bu temâm oldu. Ve eger şol kadar kuvvetin varise kim bu didüğümüzleri girift kuvvetile halâş idesin⁽⁹³⁷⁾ rast dut⁽⁹³⁸⁾ dahı 'ırâk perdesinden eşuru nerm hüseynide girift dut yığgâh olur. Ve rast üzerinde girift dut sigâh olur. Ve dūgâh üzerinde girift dut çârgâh olur. Evvelki çârgâh

- 94 a** pençgâh olur giriftsüz / evvelki pençgâh hüseyni olur giriftsüz. Ve bu hüseynide girift dut hışar olur⁽⁹³⁹⁾. Ve⁽⁹⁴⁰⁾ evvelki hüseynide girift dut gerdaniyye olur ve üzerinde evvelki gerdaniyye muhayyer olur bu neva temâm oldu nev'i diğere. Eger şöylekim sazın temâm düzülmüşken dūgâhın rast idesin şöyle kim rast perdesin yarım perde ziyade eyleyesin 'ırâk olur "ve gâh"⁽⁹⁴¹⁾ rast olur. Sigâh perdesin yarım perde ziyade eyleyesin dūgâh olur ve çârgâh perdesin⁽⁹⁴²⁾ yarım perde ziyade eyleyesin sigâh olur pençgâh evi çârgâh olur hüseyni perdesi⁽⁹⁴³⁾ pençgâh olur hışar perdesin yarım perde ziyade eyleyesin hüseyni olur ve gerdaniyye perdesin yarım perde ziyade eyle hışar olur ve muhayyer perdesi⁽⁹⁴⁴⁾ gerdaniyye olur ve evç perdesin yarım perde ziyade eyleyekim muhayyer olur. Nev'i diğere. Eger kuvvetün / yiterse kim bu düzülecek perdeleri giriftile haşıl kılasın ol dahı heman düzen gibidür. Rast girift dut hışar nerm olur dūgâh heman rast dūgâh sigâh ziyadeliği sigâh çârgâh ziyadeliği pençgâh heman çârgâhdür. Hüseyni heman pençgâhdür hışar perdesin dut hüseyni olsun. Gerdaniyye perdesin dut hışar olur. Muhayyer heman gerdaniyye olur. Evç perdesin

(937) K'da "eyleyesin"

(938) K'da "dört"

(939) K'da "olur" yok

(940) K'da "ve" yok

(941) K'da "dūgâh"

(942) K'da "sin"

(943) K'da "ziyade eylese" var

(944) K'da "ziyade eylese" var

dut muhayyer olur. Nev'i diğér ittifâk şöyle olsa kim sâzun temâm düzenlemişken dilesen kim çârgâh perdesin dūgâh idesin. Şöyle (945)gerekdür kim rast perdesin açasın kim nerm hüseyini olur ve dūgâhı yarım perde nerm idesin kim hışar nerm olur ve sigâh perdesinüñ yarım perdesinü nerm idisin kim rast olur ve çârgâh dūgâh ka-

- 95 a lur. Eyle olsa pençgâh perdesin yarım perde nerm idesin / sigâh olur ve hüseyini perdesin yarım perde nerm idesin çârgâh olur. Ve hışar perdesin yarım perde nerm idesin pençgâh olur. Ve gerdâniyye heman hüseyini olur. Ve muhayyer perdesin yarım perde nerm idesin hışar olur. Evç perdesin yarım perde nerm idesin gerdâniyye olur. Tiz çârgâh muhayyer olur nev'i diğér. İttifâk şöyle olsakim sazun temâm düzülmüşken dilesenkim pençgâh perdesin dūgâh idesin gerekdürkim yirinde dūgâh ağaz idesin (946)ve üzerinde sigâh evi 'ırâk karargâhı olur ve üzerinde çârgâh evi yikgâh olur ve üzerindeki pençgâh evi dūgâh olur buña dek ne düzen (947)ve ne girift. Ammâ çün pençgâh evi dūgâh oldu ve hüseyini perdesin yarım perde nerm idesin sigâh olur ve hışar perdesin yarım perde nerm idesin(948)
- 95 b çârgâh olur / ve gerdaniyye ısfahan evi olur ve muhayyer hüseyini olur. giriftler dahı heman budur(949) nev'i diğér. Eğer dilesenkim sazun temâm düzülmüşken kim hüseyini perdesin dūgâh idesin şöyle gerekdür kim hüseyini hod dūgâhdür. Hışar sigâhdür gerdâniyye çârgâhdur muhayyer pençgâhdr. Ammâ yukarısı aşağısıyla ma'lûm olur ya'ni nermile. Çün hüseyini perdesi dūgâh oldu. Pençgâh evi yikgâh olur. Ve çârgâh yarım perde ziyade eyleye kim hışarı nerm ola ve sigâh perdesin yarım perde ziyade eyleye kim ol nerm hüseyinisi ola heman temâm olmuş olur. Eğer giriftile halâş eylemek istersen

(945) K'da "kım" var

(946) K'da "Hüseyini" var

(947) K'da "ister" var

(948) K'da "ide"

(949) K'da "böyledür"

- evvelki düzenenün hüseynisin dut⁽⁹⁵⁰⁾ tızisi⁽⁹⁵¹⁾ hazırdu nerminde he-
man çârgâh ile sigâhda girift dut dahı serağâz eyle hüseynisinde
96 a dūgâh ma'lûm olur nev'i diğ̃er. Eğ̃er / dilerse kim dūgâh yüzünden
ısfahân göstereler. Şöyle⁽⁹⁵²⁾ gerekdür nerm hüseynide dūgâh ağaz ide
nerm hışâr sigâh olur. Rast çârgâh olur. Dūgâh ısfahan olur. Rast
üzerinde girift duta sigâhı ziyade eyleyekim hüseyni ola eğ̃er dileseler
kim⁽⁹⁵³⁾ çârgâh yüzünden ısfahan göstere diseler ya düzenile ya gi-
riftile. Şöyle gerekdür kim rast dūgâh eyleyeler. Dūgâh yarım⁽⁹⁵⁴⁾
perde nerm ideler. Ve sigâh dahı ve üzerinde girift duta çârgâhı
ısfahan olur pençgâhı hüseyni olur. Evvelki hüseyniyi yarım perde
nermide kim hışâr ola ve hışârı yarım perde nerm ide gerdaniyye ola
gerdaniyye muhayyer oldu düzenile böyledür. Ve eğ̃er dileseler kim
çârgâh yüzünden giriftile ısfahan göstereler. Şöyle gerekdür kim nerm
96 b hüseynide girift duta kim rast ola. Ve rast / gösterekim dūgâh ola. Ve
üzerinde girift duta kim sigâh olur. Ve dūgâh üzerinde girift duta kim
çârgâh olur ve sigâh evinde girift duta kim kûçek sigâh olur ve
çârgâh ısfahan evi oldu. Ve pençgâh hüseyni olur ve bu hüseyniyi
üzerinde girift duta⁽⁹⁵⁵⁾ hışâr olur. Ve evvelki hüseynide girift duta
kim gerdaniyye olur. Ve evvelki gerdaniyye muhayyer oldu nev'i diğ̃er.
ısfahan makâmı yirinde ma'lûmdur hod ammâ eğ̃er dileseler kim
ısfahan makâmın hüseyniden göstereler şöyle gerekdür kim sigâh
yarım perde ziyâde eyleye kim dūgâh ola ve çârgâhı yarım perde zi-
yâde eyleyekim sigâh ola pençgâh evi çârgâh oldu. Hüseyni evi ısfahan
oldı yarım perde nerm olsa. Hışârı yarım perde nerm ide kim
97 a pençgâh ola. Gerdâniyye perdesi hüseyni olur sehl nermlik vechiyle /

(950) K'da "tutub"

(951) K'da "tız"

(952) K'da "şöyle" yok

(953) K'da "dilesen kim"

(954) K'da "bir"

(955) K'da "duta" yok

ve yukarıya giden ma'lûmdur⁽⁹⁵⁶⁾. Ammâ ısfahan hüseynidenden diseler⁽⁹⁵⁷⁾ şöyle gerekdürkim sigâh ve çârgâh girift dutasın kim sigâh dūgâh ola. Ve çârgâh sigâh ola ve pençgâh çârgâh ola. Ve üzerinde girift dutsın kim küçek sigâh olur. Ve hüseyinî ısfahan olur. Ve hişârı yarım perde dut kim hüseyini ola. Ve gerdaniyyeyi dut kim hişâr ola ve muhayyer gerdaniyye oldu. Ve eviç yarım perde ziyade eyleye⁽⁹⁵⁸⁾ kim muhayyer ola nev'i diğ̃er. Ammâ eğer dilerseñ kim ısfahanı gerdaniyye perdesinde düzeler. Şöyle gerekdür kim dūgâh heman sigâh heman çârgâh yikgâh olur ve pençgâh dūgâh olur. Ve hüseyinî yarım perde nerm eyleyekim sigâh olur. Ve hişâr perdesin yarım perde nerm ide kim çârgâh ola. Ve gerdaniyyei yarım perde nerm ide kim

97 b küçek / sigâh olur. Ve muhayyer gerdaniyyeye beraber ideler kim ısfahan perdesi ola. Ve evç perdesin muhayyere beraber eyleyeler kim hüseyini olur ve yukarısı ma'lûmdur hişâr gerdaniyye muhayyer. Ammâ eğer giriftle halaş eylemek istersen ısfahan evi dūgâh üzerinde girift duta kim sigâh ola ve hüseyini üzerinde girift duta kim çârgâh ola. Ve hişârı dahi yarım perde dut kim küçek sigâh olur. Ve gerdaniyye ısfahan oldu muhayyer hüseyini oldu. Evç hişâr oldu nev'i diğ̃er. Eger dilerseñ kim sazun temâm düzülmüşken giriftle çârgâhdan hicâz göstere. Şöyle gerekdürkim yikgâh dūgâh ide giru yikgâh üzerinde yarım perde ziyade girift dutakim ol dahi yikgâh olur. Ve dūgâha değmeye⁽⁹⁵⁹⁾ sigâhda yarım perde ziyade girift duta kim ol

98 a dūgâh olur / ve çârgâhı duta kim ısfahan olur. Evvelki ısfahan 'uzzal olur üzerinde yarım perde ziyade girift duta kim hişâr ola. Evvelki hüseyinide hem ziyade girift duta kim gerdâniyye ola. Evvelki gerdaniyye muhayyer oldu. Ammâ çün kim bunuñ giriftinde aciz olanlar,

(956) K'da "ma'lûm"

(957) K'da "diseler"

(958) K'da "eylese"

(959) K'da "deymese"

düzenine kuvvetleri yitmeyenler⁽⁹⁶⁰⁾ bu girift nameye nazar ideler kim
kañkı perde ziyâde olur ve kañkı perde nerm olur aña göre fehmi id-
eler dahı çekileceği çekile "nerm olunacağı nerm oluna"⁽⁹⁶¹⁾ bunlar-
dan maşşûd oldur kim âsân ola kim sen san'atuñda 'aciz olmayasın bir
sehl taşarrufdan ötürü. İmdî gerekdür kim bu eb'ad aşlına nazar⁽⁹⁶²⁾
kılalar bileler kim her maşâmnda ve her âvâzede ve her terkipte ve
her 'amel kim bu 'ilmde zahir itmek dileseler bu eb'adu aşlın ki bil-
mek gerekdür kim aşlı bu dörtdür kim mecmû'ısı bunuñla ma'lûm
olur ammâ eb'ad ⁽⁹⁶³⁾. /

(960) K'da "tız"

(961) K'da "nerm olunacak oluna"

(962) K'da "taşarruf"

(963) K'da "budur" var

Der Sıfatı Eb'ad ve Beyanı Perdehayı ki ve Mıstarı aşı çışt

1	Yekgâh	Ya'ni nokdadur ve aşıldur şu'be eydurki ⁽⁹⁶³⁾	teslis
2	Dügâh	Ya'ni "şu'be şânîdür" ⁽⁹⁶⁴⁾ aşıldur ve hem bâdî	tesdis
3	Segâh	Ya'ni şu'be-i salisedür aşıldur ve hem hâkidür	terbi'
4	Çargâh	Ya'ni şu'be-i rabi'dür aşıldur ve hem âteşidür ve muqabile	mukarene
5	Pençgâh	Yıkgâh pencigâh dügâh pençgâh	Çargâh
6	Şışgâh	Ya'ni hüseyinî ve hem dügâhı şânî	dür
7	Heftgâh	Ya'ni hışardur ve sigâhı şânî	dür
8	Heştgâh	Ya'ni gerdaniyyedürki yıkgâh muqabildür maştar temâm	dür

Bilmek gerekdür kim mıstar diyü işbu vechile ma'lûm oldu kim.

(964) K'da "abîdür"

(965) K'da "şu'be-i şânî"

- 99 a Evvel⁽⁹⁶⁶⁾ yikgâh dirsın soñra dūgâh dirsın ve sigâh ve çârgâh ve "gerdâniyye ve pençgâh ve hüseyñi ve hışar ve muhayyer"⁽⁹⁶⁷⁾ dirsın 'Abdül mü'min buña mastar diyu ad virmiş. İmdî bilmek gerekdür kim her mastarda kaç yikgâh ve kaç dūgâh ve kaç sigâh ve kaç çârgâh vardır. Her mastar didüğümüz meşelâ yikgâhdan gerdaniyye bir mastar ve dūgâhdan muhayyere bir mastar ve sigâhdan tiz evçe bir mastar sekizer sekizer heman aşlı budur. Ammâ yikgâh ile rast ortasında fark nedir ve neden ma'lûm olur. Zirâ rast dahı heman yikgâhdan zahir olur. Öyle olsa müşkil olur "Ba'zı yirlerde"⁽⁹⁶⁸⁾ zira iken çok bahş olunur kim aşlı bilmezler. Ammâ sual iderlerse kim rast ile yikgâh arasında fark nedir ve herbirisi neden ma'lûm olur.
- 99 b Cevâb şöyledür kim rast / didigün bir makâmudur kim⁽⁹⁶⁹⁾ girü kalan makâmlar gibi 'amelile zahir olur. 'Irâk gibi ısfahan gibi ve küçek gibi ve girü kalan makâm ve terkib gibi. Ammâ⁽⁹⁷⁰⁾ yikgâh bir noktadur kim aşl ve bünyâddür meşelâ bunuñ gibidür. Yikgâhdan dūgâh ve yikgâhdan ve dūgâhdan dūgâh ve dūgâhdan sigâh ve dūgâhdan çârgâh zikri⁽⁹⁷¹⁾ ve sigâhdan dūgâh ve sigâhdan sigâh ve sigâhdan çârgâh zikri⁽⁹⁷¹⁾ ve çârgâhdan yikgâh ve çârgâhdan dūgâh ve çârgâhdan sigâh ve çârgâhdan çârgâh⁽⁹⁷²⁾ budur küllünün aşlı ki bundan haric nesne yoktur perde aşlında "vallahü 'alem"⁽⁹⁷³⁾. /

(966) K'da "evvel" yok

(967) K'da "Pençgâh ve hüseyñi ve hışar ve gerdâniyye ve muhayyer"

(968) K'da "ba'zılara"

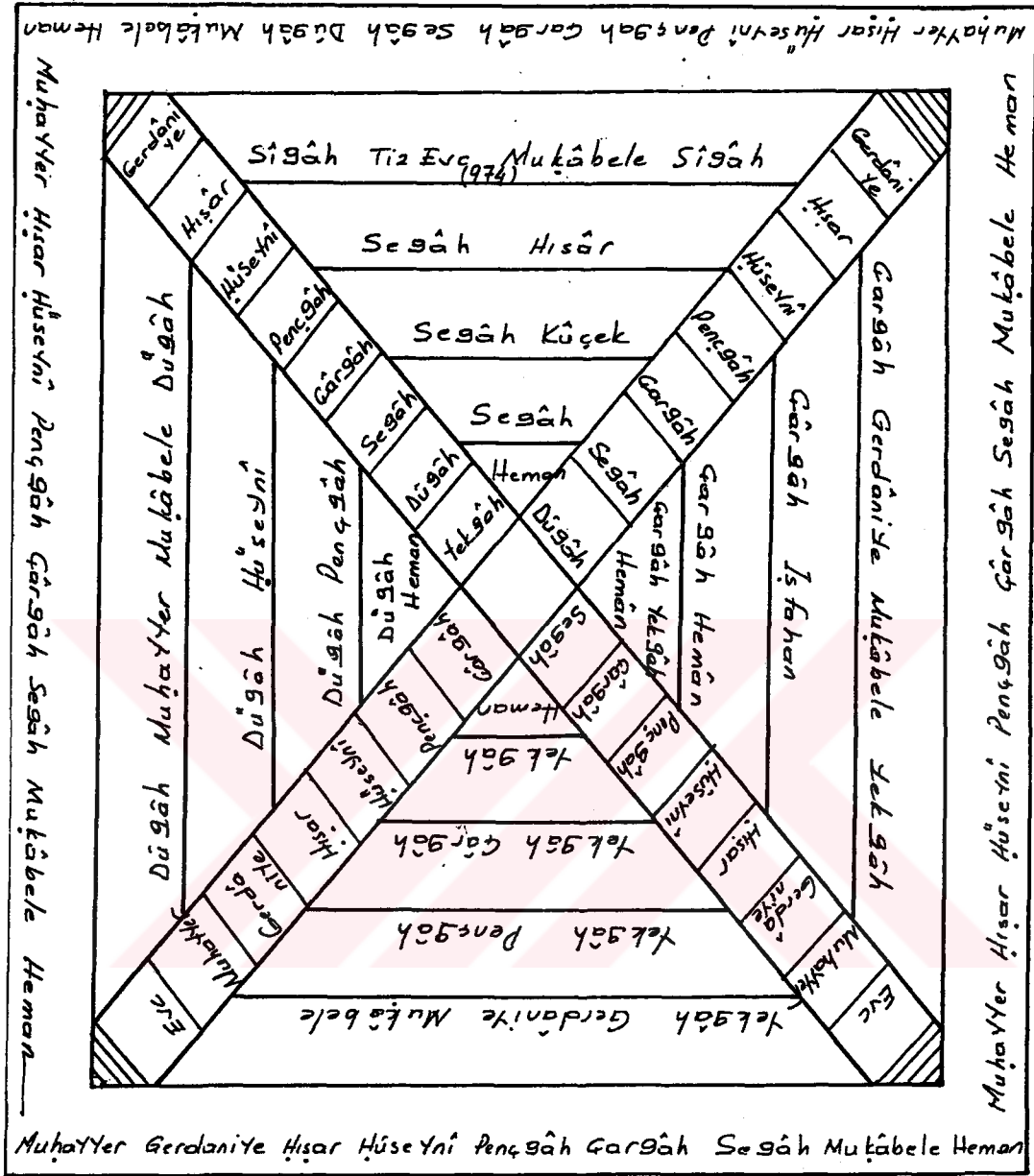
(969) K'da "kim" yok

(970) K'da "amma" yok

(971) K'da "diger"

(972) K'da "çar"

(973) K'da "vallahü a'lem" yok

Amma bu ıka'ların 'uduñ kıllarında mevzı'ın bildürmek şol vaqt hâşıl olur ki kaçan sâni şakıl muṭlaḳ nermiçün ola. İmdi bu nesneler hâşıl olur şol kâide üzerine kim vâsf /

(974) K'da "tíz evc"

- 100b ideceğüz ve beyân kılacağuz inşâallahü Te'âlâ. Ammâ müselles-i mutlak vacibdür ki şakîl-i evvelün ola. Zira şol ittifâk ki nerm-i mutlakile müselles-i mutlak ortasında vardır ol ittifâk ittifâk-ı birrub'dur. Kaçan bu ikisinün ortasında ittifâk birrub' olsa ol vaktin müselles-i mutlak şakîl-i evvelün olur dahı şol ittifâk ki nerm-i mutlak ile sebbabe-i müsennâ ortasında vardır ol ittifâk ittifâk-ı bi'l-küldür. Bes ol vaktin sebbabei müsenna remelün ola zira şol münasebetki maḥûriyle remel ortasında vardır. Ol⁽⁹⁷⁵⁾ münasebet müsâvâtdur bes eyle olsa ol vaktin mâḥoriye⁽⁹⁷⁶⁾ dahı sebbabe-i müsennâya maḥşuş ola remel gibi. Dahı şol münasebetki müsellesi mutlak ile sebbabe-i tiz ortasında vardır. Ol ittifâk ittifâk-ı bi'l-küldür. Bes eyle olsa sebbabe-i tiz dahı
- 101a hafîfi / şakîli evvelün ola. Dahı şol ittifâk ki sebbabe-i müsennâ ile binuşır tiz ortasında vardır. Ol ittifâk bi'l-küldür. Bes ol vaktin binusırı tiz dahı hezecün ola ve dahı remelün ola imdî sen bilgil ki bu zikri itdüğümüzden yidi ittifâkuñ mevzu'ları ma'lûm oldu. Ammâ⁽⁹⁷⁷⁾ hafîfi hezec şol aşl üzerineki bir nerm-i mutlak şânî şakîliçün vaz' itdün ol vaktin hafîfi hezecün mevzî'ı sekizinci gılun şehâdet barmağından dahı yukaru olur. Dahı âzâ olurki bu ittifâklar birbirisinün dahı yirine durur dahı birbirinün kâim makâmı olur zira müsellesi mutlak şehadet barmağı ki tiz dutula anuñ yirine durur. Dahı şehâdet barmağı ki nerm ola binuşırı müsenna yirindedür⁽⁹⁷⁸⁾. Zira bunlar birbirine müttefik dururlar. Dahı kaçan sekizinci kılun sebbabesinün ba'di binuşırı tezden sebbâbesi müsennâca olsa ol vaktin sebbâbe-i / müsennâ sekizinci kılun sebbâbesinün yirine durur. Kaçan şânî şakîl hareket itse nerm-i mutlakdan tiz nağmelere⁽⁹⁷⁹⁾ varsa yahûd anlaruñ

(975) K'da "ol" yok

(976) K'da "maḥori"

(977) K'da "ammâ" yok

(978) K'da "yirine turur"

(979) K'da "nağme"

yirine ikâ'lardan bir ikâ' füsûn kim ol ikâ'-ı sâni-i şakilden dahı hafif
olsa ol vaktin bu ikâ'ların mevzî'ları şakıl olur⁽⁹⁸⁰⁾. Ol sâni-i şakıl ve
ikâ' nakl olunduğına göre ya'ni anlar ne vechile nakl olundılarsa bu
ikâ'ların dahı mevzî'ları ol vechile nakl olunıla. Eğer şakîlise şakîle ve
eğer hafîfise hafife. Dahı her kimesnenün ki bu şan'atı terkide ve
şan'atı ikâ'da ednâ riyâzati olsa bârî fi'l-cümle bu babda sa'y itmiş olsa
ol kimseye bu zıkr olan kâi'delerün fehm düşvâr olmaz. İmdî bilgil
saña göre ki bizim zamânımızda isti'mâl olur bülmişüz. Dahı şuña göre
ki **Aratistânus** kavlidürki bu şan'atun mütekkaddimlerindenür. İkâ'un
102 a cemî'ı envâ'ı / oldur ki şimdiye değin zıkr eyledük. Ammâ ba'zı
müteahhîrler şimdiki zamân ehlinen eydürler kim bu zıkr olunan
ikâ'lardan ğayri dahı ikâ'lar bulmak mümkindür didiler. Velî biz nice
ki ciddü cehd itdük bu zıkr olandan ğayri dahı ikâ' bulmaduk
anuñçün bu mevzî'da aınmaduk. Dahı bilgil ki şol resm üzerine ki va'd
itmüşdük seb'a-ı⁽⁹⁸¹⁾ ikâ'un aşîlların zıkr itdük cemî'sin zıkr itdük
velûmizdür ki şol nesne ki bu 'ilmde murâd ve maşşûddur. Anı
ğayetine yitişdürmişlerden oluna⁽⁹⁸²⁾. Ammâ bunu dahı beyân ideriz
kim cümle sazların ümmi 'uddur 'ilm-i mûsikî mebnîdür 'ud bilmek
üzerine. Ve 'uda yek dinâr diyüpdürürler anıñçün kim ne kim bu
fende maşlûbdur 'uddan haşıl olur. Bes her nesne kim ondan maşlûb
küllî "haşıl ola dinâr olur"⁽⁹⁸³⁾. Ehli hisab katında elbette 'aded temâm
102 b ola dinâr dutubdururlar ve hiç 'adede / altıdan ğayri altıdan ğayridur.
Çün sahihin dutasın nâkış gelür bu şanâ'at ehlinün ba'zısı nây-ı 'râkî
dinâr dutubdurur. Ammâ kadîm üstâdlar katında bu söz maşbûl degül
ve kemañçe-i dahı dinâr dutubdururlar bilâ ihtilâf şöyle kim 'ud
bâbunda hiç başş yokdur kim 'ud dinârdur cümle üstâdlar buna

(980) K'da "olanlar"

(981) K'da "şan'atu"

(982) K'da "alanıruz"

(983) K'da "haşıl-ı ola dinâr-ı olur"

zâhibdür. İmdî bilgil ki bu 'ilm-i edvâr 'ilm-i şerifdür ve ğıda-i ruḥânîdür⁽⁹⁸⁴⁾. Zirâ 'âlem-i ervâḥda cemî'î ruḥlar daḥı 'âlem-i ecsada⁽⁹⁸⁵⁾ gelmezden öñdin ol hârekât-ı eflâkden ḥaşıl olan âvâzlardan lezzet alırlardı. Zirâ Ḥaḳ te'âlâ⁽⁹⁸⁶⁾ bu eflâkı yertedi daḥı⁽⁹⁸⁷⁾ bunlara dönüñ diyü emreyledi⁽⁹⁸⁸⁾. Bunlar emre imtişâl idüb döndüler. Bunlar her birisinüñ hareketinden bir dürlü âvâz ḥaşıl oldu⁽⁹⁸⁹⁾ daḥı "birinüñ âvâzı birine beñzemezdi"⁽⁹⁹⁰⁾. İmdî ehl-i riyâzât şafây-ı / kalbleri birle ol âvâzlara muṭṭali' oldılar. Daḥı 'ilm-i edvâr ve 'ilm-i mûsikî ol âvâzlardan aldılar daḥı aña eġanî ve rûḥânî diyü ad⁽⁹⁹¹⁾ virdiler. Bes eyle olsa 'ilm-i mûsikînüñ ve 'İlm-i edvârunñ aşlı ve bünyâdı ol âvâzlardan oldu. Nitekim **Şafiyüddîn 'Abdül-mü'minden** ve **'Alî İbn Ebû Sinâdan** eyle nakl olmuşdur. Daḥı dirler ki göklerde her bir kişinüñ bir sitâresi vardır. Her bâr ki bir âvâze işidsede yıldızına muvâfık olsa ol âvâzdan mültez olur ve müteeşşir olur. Daḥı dirler ki bu fennüñ müellifi bir çemendâr şahrada bir ḥavz gördi ol ḥavzunñ⁽⁹⁹²⁾ kenarında bir kuş vardı ol kuşa kuḳnus dirler. İmdî ol kuşunñ burnında delikleri vardı maşaallah ol kuş ol çemendeki ḥavza ğavta iderdi⁽⁹⁹³⁾ çıkar cevân ürerdi öterdi ol burnunun her bir delüğinden bir nağme-i

103 b laṭif ve müeşşir perdâ olurdu. Şöyle ki / işidenler vâlihi⁽⁹⁹⁴⁾ müteḥayyir olurlardı. Bu oniki maḳâm-i anuñ burni delüklerinden çıkan âvâzelerden aḥz itdiler. Ve herbir âvâze bir ad virdiler. Ba'zılar daḥı bu 'ilmünñ vücûdına Ḳur'andan işaret bulubdururlar. Zirâ (**yezidü fi'l-ḥalkı mâ yeşâü**)⁽⁹⁹⁵⁾ kırâat-i şâzzede (**yüridü fi'l-ḥalkı mâ yeşâü**) daḥı okunmuşdur⁽⁹⁹⁶⁾ fi'i-ḥalkınunñ ḥâsinünñ noktasın giderüb fi'l-ḥalk okumuşlardır bu kırâat üzerine ma'nisi âyetünñ şeyle olur ki Ḥaḳ te'âlâ cemî'î ḥalkı yeratdüğünden soñra ba'zı kimsenünñ ḥalkında ne dirlerse

(984) K'da "ruḥânî"
(985) K'da "ecsâmâ"
(986) K'da "çün" var

ziyade ider. Ya'ni ba'zı kimsenün âvâz üzerine ziyâde ider. Dahı ba'zınuñ elhânın ba'zınuñ elhânı üzerine hûb ider "ziyâde ider"⁽⁹⁹⁷⁾. Dahı ba'zı kimsenün âvâzın tabiata mülâyim eyler ve ba'zınuñ tabi'ata münâfid ider. Dahı ba'zı kimsenün elhânın sem'larda müstahsin eyler.

- 104 a Ve ba'zınuñ / esvâtın müstekic ve müstenkir ider. Bes bize bundan ma'lûm oldu kim ba'zı kimsenün âvâzı hûb olmak ve elhân-ı hasen olmak hak te'âlânun hulkıyle ve lutfıyle ve keremıyledür. Nitekim ba'zı tefâsirde gelmişdür. Davud Peyğamberun 'aleyhis-şalavatü ve's-selâm âvâzınuñ hûbliği şol mesabedeydi ki kaçan-ı elhân haseneyle ve nağâmat-i tayyibeyle envâ'ı mağâmlarda nesne okısa anuñ ol görgülü şavt-ı sem'da⁽⁹⁹⁸⁾ dahı hûb âvâzı kalbde şöyle te'sir iderdi ki gökyüzinde uçar kuşlar kalmazdı ve yiryüzünde yürür cânavarlar kalmazdı gelüb şaf şaf olub anuñ âvâzın diñlerlerdi. Dahı nedeñlü ehl-i sâz varısa gelürlerdi anuñ yanınca âhenk iderlerdi anuñ elhân-ı hasene-i ve nağâmât-ı tayyibesine müştâk olub kalmışlardı. Ve dahı rasülûllah kelâmın melhûz idinüb ki rasülûllah Ebû **Mûsayı Eş'ariye**
- 104 b eyitdi / ya ebâ **Mûsa** (lekad e'teytû mizmâren min mezâmîri ehl-i Davuda) Ya'ni düdüğü zarb-ı meşel itdi. Dâvudun hüsn-i şavtına ve halâveti nağmesine güya Dâvudun halkında düdük vardı. Dahı 'Ayşe anamız sözine nazar idüb ki enşârlardan bir kişiye gelincük iletdiler. Peyğamber hazreti eydür yâ 'Ayşe gelin yanınca hiç bir ırlâyıcı bile

(987) K'da "dahı" yok

(988) K'da "itdi"

(989) K'da "ki" var

(990) K'da "birinin âvâzına beñzemezdi"

(991) K'da "isim"

(992) K'da "havz"

(993) K'da "vururdu"

(994) K'da "vali-i"

(995) K'da Fâtır suresi 1. ayet "O, yaratışta ne dilerse onu artırır"

(996) K'da "ki" var

(997) K'da "ziyade" yok

(998) K'da "Semâ'da"

gönderdiñüz mi? 'Ayşe eyitdi⁽⁹⁹⁹⁾ yok yâ resulellahi eyitdi nolaydı yanınca bir ırlâyıcı gönderedydünüz eyideydi kim. (Eteynâküm eteynâküm fehayyânâ ve hayyâküm) diyayıdı. Dahı⁽¹⁰⁰⁰⁾ bu ma'niyi manzur idinib ki 'Abdullah İbn Ömer Resûlullah katında otururken (nagâh bir nây avaziz işitdi eyitdi Yâ Rasûlallah Nây çalınur didi) Rasûlallah kulakların dutdı diñleyüdürdi giçeñ baña haber idesin didi 'Abdullah ol emirden men' itmedi. Sual imdi 'ulema bu hadisuñ beyanında sözler söylemişler ol ki müfid ve muhtaşar vechdür bunu
105a demişler ki / cevap Rasûlullah 'aşıkdi 'ışkı hakîkile muhtâc degüldi âvâzelerden ve sâzlardan haşıl olan 'ışka 'Abdullah nevhiz ve nevcüvânidi 'ışk-ı ilâhiden 'ârîdi. Rasulullah diledi ki "bu nâyı"⁽¹⁰⁰¹⁾ tahrir ide aña bir 'ışk-ı mecâzî 'ışk-ı ilâhiye sebep ola dahı peygamberuñ sahâbelerinde Ebû Mûsa'yı Eş'ariniñ şol resme hûb âvâzı vardı ki kaçan nağmat-ı tayyibeyle münâsib makâmlarda giceler Kur'an okısa gökden firîşteler inüb anuñ âvâzın diñlerdi. "Ta hadd-i"⁽¹⁰⁰²⁾ peygamber 'aleyhis-şalat ve's-selâm eydür ki ya ebâ Musa ber senüñ evüñ görmemişem velîkin gice âvâzıla Kur'an okuduğundan evüñ kandidateğün bilürem dirdi. Dahı sahâbelerden bir kimse vardı aña Üseyd bin Huşayn dirler di sefere gitmişdi bir gice yolda atın bağlamışdı kendüsi diledi ki hûb âvâzile Kur'an okıya. Hemân
105b ⁽¹⁰⁰³⁾âvâzın çekdi lâtif nağmeyile ⁽¹⁰⁰⁴⁾bakâfa / sûresin okumağa başladı atı⁽¹⁰⁰⁵⁾ ürkdi çekindi ipin uzub gitmek eyledi bu hâli göricek bu kişi diñdi diñecek ât sâkin oldı çekinmedi gine okumağa başladı gine ât çekindi gine diñdi gine sakin oldı. Kaldurdı başın gördiki başı

(999) K'da "idi"

(1000) K'da "dahı" yok

(1001) K'da "bu nâyı" yok

(1002) K'da "haddâ"

(1003) K'da "ki" var

(1004) K'da "sûre-i" var

(1005) K'da "atı" yok

üzerinde hevada bir bulut gibi nesnedürmiş arasında çıraqlar yener. "Heman bu diñdi dahı"(1006) ayruk okumadı ol gözükken nesne vardı göğe gitdi irtesi geldi bu vâkı' olan nesneyi resul(1007) hâzretine haber viridi. "Rasûl hâzreti şallallahu aleyhi ve sellem eydür ol"(1008) gözükken nesne ki gözükdi Atıñ andan ürkdi anlar firiştelerdür senüñ âvâzuñ diñlemeğe gelmişlerdi. Eğer ol gice sen irteyedeğin okısañ ol firişteler irteyedeğin âvâzuñ diñleyüb gitmeseler gereğidi irne her
106 a kim baksa bunları girserdi(1009) didi. İmdi bu hadîşlerden / bize ma'lûm oldu kim elhân-ı haseneden ersâm-ı laîfe ve ervâh-ı tayyibe mahzûz ve behremened olurlarımıñ. Dahı hûb âvâz ğıday-ı rûhânî imiş anıñçündür ki bu 'ilm-i mûsikîye ve 'ilm-i edvâre 'ilm-i rûhânî dirler. Dahı 'ilm-i mûsikî 'ulûm-i riyâziden bir kısımdır nitekim Ebû 'Ali ibn Sinâ'dan rivâyet olunmuşdur. Ol vaktin ki memleket-i fürsdan çıkdı diyâr-ı mağribe 'ilm-i riyâzî okumağa vardı 'ilm-i heyet gibi ve 'ilm-i nücûm ve 'ilm-i hikmet gibi ol vaktin 'ilm-i musîkiye dahı meşğul oldı 'ilmsin ve 'amelisin bile haşıl itdi ve dahı bu 'ilmde nice kitâb taşnıf itdi ki şimdi bizüm zamânumuzda dahı ol kitâblar vardur okurlar dahı Şafyeddin 'Abdû'l-mü'min'ün hikâyetleri meşhûr olduğuñun anı añmaduk. Bes ma'lûm oldı ki bu 'ilm-i cemî'î tıbâ'da mergûbimiş(1010)
106 b ve cemî'î kulûbde mahbûb ve matlûbimiş. İmdi / anıñçündür ki cemî'î umerâ-i kibâr. Ve 'ulemâ-i büzürgüvâr. Ve meşâyih-i pür esrâr. Her vaktde ve her rûzigârda bu 'ilm-i mûsikî ve ilm-i edvâr ihtiyâr itmişlerdür. Evvel diyâr-ı islâmda hûlefâ-i nâmudardan bu şan'atı ihtiyâr iden hâlife-i Müsta'sımdür ki hâlife-i Harûnu'r-Reşîdün oĝldur. Zirâ hâlife-i Müsta'sım zamân-ı hilâfetinde her memleketde nedeñlü üstâdlar vârise bu 'ilm-i mûsikîde cemî'isin cem' itmişdi. Dahı bu

(1006) K'da "bu deñincek ki dahı"

(1007) K'da "Rasulullah "

(1008) K'da "Rasulullah eydür şallallahû 'aleyhi vesellem ol"

(1009) K'da "görserdi"

(1010) K'da "gubimiş"

'ilmüñ ta'limine raġbet göstermişidi. Veli bunların içinde üstâdları ve ġayet hüzemendleri bu 'ilmde Seyyidü's-Sâlikîn ve üstâdü'l-müteḳaddimîn⁽¹⁰¹¹⁾ ve'l-müteahḫirîn. Şafyüddin 'Abdü'l-Mü'mindi. Andan soñra üstâd-ı efzâlü'l-'ulemâ-ı ve'l-fuzâla-i Nâşirüddin Fârâbî andan soñra üstâd Ekmelü'r-Râsiḫîn Kemâle'd-Din Tûsiydi andan soñra
107 a üstâd E'lamü'l-beşer el-, 'aḳlü'l-hâdi 'aşar ebu 'Ali ibn / Sînâ andan soñra ⁽¹⁰¹²⁾ iftiḫârü'l-Meşâyih ve'l-'Arifin Şeyh Şihabe'd-din Sühreverdi geldi. Andan soñra üstâd Celâleddin Celâli Hurezmiydi andan soñra 'alâû'd-devleti ve'd-din 'Ali Sînâyı geldi. Andan soñra üstâd 'Abdul'aziz Kirmâniydi⁽¹⁰¹³⁾. Andan soñra üstâd Şemsü'l-İslâmi ve'l-müslimîn Şemsi İşfâhanî geldi. Andan soñra üstâd İftihârü'l-'arifin Celâl Ülhakkı ve'd-din Celâli Şüsteri geldi. Andan soñra üstâd "İftihârü'l-'arifin"⁽¹⁰¹⁴⁾ Muhammed "Lâlâ-i Mısrî geldi"⁽¹⁰¹⁵⁾. Andan soñra "müteahḫirlerde üstâd"⁽¹⁰¹⁶⁾ 'Abdu'l-Kâdir Merâġiydi. Bes her kimki dilerse ki ol daḫı bunların gibi üstâd ola. Gerekdürki bu şan'atun hem 'ilmisine ve hen 'amelisine bile meşġul ola daḫı bu bâbda sa' belig ide. Daḫı bu 'ilmi üstâdlardan işitmekde çok riyâzat ide zirâ bu 'ilm 'ilm-i
107 b riyâzî ve 'ilm-i hevayidür bunu / tamam zabt itmek bu şan'atun üstâdlarına çok mülâzemet itmekile ḫaşıl olur. Ammâ Ebû 'Ali böyle dimişdür ki bu 'ilm-i mûsikî bir 'ilmdür lâtif ve şerif ve rûḫânî ki istiḫrac olunmuşdur 'anâşır-ı erba'adan ki ol 'anâşır-ı erba'a vücûduñ üstügussatıdur ya'ni aşıldur mürekkebdür 'âlemün ṭabi'atı andan. İmdi bilgil kim evvel vücûda gelen 'anâşır-ı erba'adan oddur ṭabi'atı ḫârrü ve yâbidür ya'ni issî ve ḫurudur. Fuşûl-i Erba'adan yâḫ ṭabi'atında ve aḫlaṭ-ı erba'adan şafrâ ṭabi'atında. Bes bu oddan müstahil oldı hevâ

(1011) K'da "müḳaddimîn"

(1012) K'da "üstâd" var

(1013) K'da "Kirmânî"

(1014) K'da "iftihârü'l-'arifin" yok

(1015) K'da "Lâla idi"

(1016) K'da "üstâd müteahḫirlerde"

108 a 108 b

taib'atı hârû râtabdur ya'ni issî ve yâşdur. Fuşûl-i erba'adan bahar tabi'atında ve âhlât-ı erba'adan kân tabi'atında bes hevâdan müstahîl oldu. Şu tabi'atı bâridür tabdûr ya'ni soğuk ve yâş⁽¹⁰¹⁷⁾. Fuşûl-i erba'adan kış tabi'atında ve âhlât-ı erba'adan balğam tabi'atında bes müstahîl oldu. Şudan toprak tabi'atı bârid / ve yabisdür. Ya'ni soğuk ve kurudur. Fuşûl-i erba'adan göz tabi'atında ve âhlât-ı erba'adan şûd tabi'atında. İmdî bu 'anâşır-ı erba'a vücûduñ üstükussâtıdır. Bes bunun gibi dūrur⁽¹⁰¹⁸⁾ şedûd ya'ni şeklerdür. Dahı müstehrecdür ba'zı ba'zısında. İmdî o ki vücûd buldı edvâr-ı isnâ 'aşaradan râstdur bes müstahîl oldu râstdan 'ırâk. Ve 'ırâkdan zirefkend-i küçek zirefkend-i küçekden işfehan zahir oldu. İşbu dörd aşıl üstükussâtıdır edvârın bes müstehîl oldu. Bu uşûl-ı erba'adan sekiz şed dahı zahir oldu. Ya'ni her bir aşıldan iki nağme doğdı. Evvel rastdan zengüle ve 'uşşâk doğdı ikinci aşıldan ki 'ırâkdur hicâz ve bûselik doğdı üçüncü aşıldan ki zirefkend-i küçekdür rehâvî ve bûzûrk doğdı dördüncü aşıldan ki işfehândur nevâ ve hüseyini doğdı. Bes on / iki aşıldan altı âvâz doğdı. Her iki şedden bir âvâz doğdı. Rastıla hüseyniden gerdaniye doğdı. İşfehân ile rehâvîden gûvaşt doğdı. Bûzûrgile zirefkend-i küçekden şehnâz doğdı. Bûselik ve nevâyı 'uşşâkdan mâye doğdı. Sual iderlerse necidür şudûd ki aşlıdır. Her birinden iki doğdı. Âvâze ki fer'dur her⁽¹⁰¹⁹⁾ ikisinden bir doğdı. Cevâb böyle virürüz ki evvelde kuvvet mevcûdidi. Herbirinden iki toğdı şimdi ki kuvvet-i zaîf her ikisinden bir doğdı bes bâyük⁽¹⁰²⁰⁾ nazm itmişlerdür. Ba'zı fuzelâ-ı Şudûd-i isnâ 'aşare-i ve altı âvâze-i üç 'arabî beyitte bulupdururlar ki⁽¹⁰²¹⁾ Er-rastü yetlühü el-'ırâku zengüle-'uşşâk ve mâye bûselikle tab'-ve'z-zirfekend ve işfehân

(1017) K'da "yaşdûr"

(1018) K'da "dûr"

(1019) K'da "her" yok

(1020) K'da "bâkûb"

(1021) K'da "bunlardur"

ve minhüm-rehâvî büzürk ve nevâ hüseyinî yestemi'-Âvâzeha nevrûzu
109 a (1022) selmek gerdaniyye-şehnâz gûvaştü hicâzû fahfîzu ma ictemi'u. /
Ve illâ bilgil kim bu şan'atun üstâdları katında bu fennün kadimleri
huzurında bahş çokdur ve beyânı bî şümâr⁽¹⁰²³⁾ temâm idüpdürürler
ba'zî üstâdlar katında oldur kim her bir sâ'atde⁽¹⁰²⁴⁾ kim ol sâ'atde
münasib ne perde çalalar ki ol kevkeb münâsebeti ola ve anı ri'âyet
ilmek cümle vaciblerdendür ve eğer üstâdlar ol üzredür kim ol ki
mücib-i hâret ve şecâ'atdûr nevrûzdûr çalalarki ol güne münasib ola.
Menûmât ve murattıbât kemençede çalalarki ol gice münâsib ola. Bu
naşt⁽¹⁰²⁵⁾ üzerine Zikrolunur temşil tarikince şol vechile kim
müteemmil ve mübtediye müstefid ola ve fûrûdâştde anuñ şartını yî-
rine getürmek gerek kim ehl-i sâze⁽¹⁰²⁶⁾ müteşarrıf ve müste'id ola ve
zihni beğayet şâfi ola ta terkîbât-ı perdeden ve âvâzedden mülâyim ide.
Her birini yirlü yirince taşarruf eylemek gerekdür. Zirâ perdelerde
109 b ihtilâf çokdur. Ammâ biz ma'lûm idecek dahı budur kim / gicede ve
gündüzde kankı perde münasibirekdür. İşbu perdende dört faşla
heften ün her güninün ve her gicesinün bir ildüze nisbeti vardur. Bes
rastdur gicede ve gündüzde kankı perde münasibdür ve mülâyim
tab'dür anlar budur ki Zikrolunur yekşenbe gün hüseyinî ve düşenbe gi-
cesi 'ırâk ve zirefkend ve büzürk şişenbe gicesi 'uşşâk ve zengüle ve
çeharşenbe gicesi işfehân ve zirefkend-i kûçek ve çeharşenbe günü
bûselik ve rehâvî ve pençsembe gicesi 'ırâk ve zirefkend ve büzürk ve
âzîne gicesi rast ve âzîne⁽¹⁰²⁷⁾ gün nevâ ve hicâz şenbe gicesi 'uşşâk
ve zengüle ve şenbe gün işfehân ve zirefkend ve kûçek yekşenbe gice-
si bûselik ve rehâvî. Bu müceb üzere âvâzeleri şaklaya perdeler sebe-

(1022) K'da "ve" var

(1023) K'da "şümerdir"

(1024) K'da "sazende"

(1025) K'da "best"

(1026) K'da "ve güyendeye" var

(1027) K'da "âdine"

- biyle. Ammâ⁽¹⁰²⁸⁾ çün oniki perde-i oniki burca nisbet idüpdürürler.
- 110a Ve ol oniki dört faşla kısmet / idüpdürürler. Üç perde yâzdur. Ve üç perde yâydur. Ve üç perde güzdür. Ve üç perde kışdur. Nitekim Âferiniş hikâyetinde Zikrolnubdur. 'Uşşâk ve nevâ ve bûselik bu üç perde yazuñdür ve rast ve hüseyni ve rehâvî yâyüñdür. Ve işfehân ve zirefkend ve küçek güzüñdür ve hicâz ve büzürk ve 'ırâk kışuñdur. Andan sonra 'uşşâk bahârüñ evvelidür. Ve rast ortasıdur ve bûselik âhiridür bu vechile kıyas itmek gerekdür yukâruda Zikrolundı ba'zısı. Ve bir aşlı dahı budur ki perdelerüñ iklimlerde münasebetin beyân ider. Bilgil ki her bir şehri bir iklimden ayru ayru ol perde ve ol âvâze kim münasib ola ol iklime ta'lim idüpdürürler. Ol iklim kim⁽¹⁰²⁹⁾ serendîbdür. Ve füsûmenât ve sâhil bahr Hindu ve habеше. Ve
- 110b Zengebâr ve şan'an^{ve} den ve 'Ummân ol iklimlerüñ sâkinlerinüñ / zirefkend ve küçek ve işfehâna münasebeti vardur ve iklim ki Mekke ve Medine ve Tayîf⁽¹⁰³⁰⁾ ve Yemen ve Kâtif ve Nehrvâle ve Kasya darü'l-mülk Çin ve bu yirüñ sâkinlerinüñ hüseyniye münasebeti vardur müteahhîrler kavliyle. Ammâ mütekaddimler kavliyle zirefkend ve büzürk dutarlar. Üçünci iklim ki beyte'l-mağdis ve Kustantîniyye ve 'Aşkalân. Ve Kayşariyye ve Tarye ve Tarablis ve Dimişk ve Afrikiyye Kayrevân ve ma'bidiyye ve İskenderiyye ve cümle bilâd-ı 'arab eblüstâne değin bu iklimlerüñ ehline bûselik ve rehâvî münâsibdür dördünci iklim ki Anşaliyye ve Malâtiyye ve Haleb ve Medinetü' l-mühakkâ ve Erzincân ve Mardin ve Sancârdür. 'İrağa değin emel ve mazenderân. Bu iklimlerüñ halkına zirefkend münasibdür ve beşinci
- 111a iklim ki Rûmiyye ber âcemedür ve 'Amûriyye ve Sîvâs ve / Erzurum ve Simsât ve İhlât. Cemî'ı mevnât ve Ernâl ve Teflîs ve Şîrvânât ve

(1028) K'da "amma"yok

(1029) K'da "ki"

(1030) K'da "Tayîfdür"

bâbü'l-bâb ve Medinetü'r-rûs ve Darü'l-mülk Buḥâra ve Semerkand. Bu iklimün ehline nevâ ve hicâz münasibdür müteahḥirler kavle ve ammâ mütekaddimler kavlinde bûselik ve İşfehân münasibirekdür. Ve altıncı iklim ki Bulḡar ve Hân Bâlk ve Türkistan ve bu iklimün halkına rast münasibdür ve ba'zılar katında zirefkend ve kücek dutarlar. Ammâ yedinci iklim ki serḥaddi Bulḡardur cemî'i tevâbi'ile bu iklimün ehline 'uṣṣâk ve zengüle münasibdür ve ba'zıları katında rast ve 'uṣṣâk. Ve ol şehirler ki meşhurdur yedi iklimde âdların zikr itdük. Ve ammâ şehir ve vilâyet çokdur âdları ḥâtıra gelmez anıñcün bu kadarla ihtisâr itdük

FAŞL⁽¹⁰³¹⁾.

- 111 b Ammâ bu faşl naḡamatuñ te'sirin beyân ider. Fesedlerden her şehruñ faşlı / semâ' ma'rifetin beyân eyler ve ol mebnîdir yedi kısım üzerine kım-ı evvel havâs-i ḡamsenin altındadır. İkinci semâ'un ḡalleriñ bildirilmektedir ve ânıñ ḡakikatında. Beşinci kısım semâ'un ḡaddi ḡududu ve merâtubındadır. Altıncı kısım rakşdadır. Yedinci kısım ḡarkda⁽¹⁰³²⁾. Kısım-ı evvel havâsı ḡamse-i bildirür. Bilgil ki 'ilmî meşelâ cün⁽¹⁰³³⁾ güneş toḡa hicâz perdesin çalmak gerek ve kuşluḡın 'ırâk perdesin çalmak gerek ve öylen rast perdesin çalmak gerek iki namaz ortasında zengüle⁽¹⁰³⁴⁾ çalmak gerek ve 'aşırda bûselik perdesin çalmak gerek gün battıḡı vakit 'uṣṣâk aḡşam zirefkend çalmak gerek yatsun işfehân⁽¹⁰³⁵⁾dün buçu'ında nevâ çalmak gerek cün şubḡ şâdik tulu' ide rehâvî perdesin "çalmak gerek"⁽¹⁰³⁶⁾ cün aydınlık ola ḡuseyni ve daḡıâvâzlarki şu'bedirler bu kıyas üzerine itmek gerek. Ve daḡı şol
- 112a ⁽¹⁰³⁷⁾ âvâzeler kim müferriḡ ve müşecci'dur / gündüzün çalmak gerek

(1031) K'da "Faşl" yok

(1032) K'da "ḡarkdadır"

(1033) K'da "cün" yok

(1034) K'da "perdesin" var

(1035) K'da "çalmak gerek cün giceden iki danḡ gice zirefkend çalmak gerek ve" var

(1036) K'da "çalmak gerek" yok

(1037) K'da "şol" yok

ve âvâze kim menüm ve muratıba ola gıce çalmak gerek.

FASL

Piş-i merķûm güdam perde münasebet ve derrûz şeb çi perde nevâzed perde hâra ber iklimhâ çün münasebet dâred der beyân mi küned. Bilgil ki müteahhîrler kavlinde mülûk ve selâtin katında hüseyini perdesin çalmak ve meşâyih ve köy kethüdâları ve türkmen ve kürdler katında ısfahan ve zirefkend ve küçek gayet münasibdür (1038). Vezirler ve ulular ve 'alimler ve kazılar ve hukm-i âssî kişiler katında 'ırâk ve zirefkend-i büzürk çalmak gerek. Ve subaşılar ve leşker keşler katında ve silah ehli ve şan'at ehli ve ince iş işleyenler katında bûselik çalmak gerek. Ve âvâmün nas katında rast çalmak gerek ve dahı bilgil kim ne kadar âvâzlar kim vardır bu dört perdeden 112b taşra değildir ve dirlerse kim muhtelif / âvâzlar isti'mal ideler gerekdir kim ol âvâzları isti'mal ideler kim ol perdeye münasib⁽¹⁰³⁹⁾ ola her kavmiçün buña didün haşıl etmek beş nesneyledür. Biri sem' ve biri başar ve biri dutmak ve biri söylemek ve biri tatmak. Hağ sübhanehû ve te'âlâ celle celâlühû gönlü bu beş nesneden yarattı ve her hissi (1040) 'ilmi birisiyle bağlayubdur. Nitekim kulağı şavtler ve haberler 'ilmiyle ve göz türlü türlü 'ilmile ve dutmak 'ilmi⁽¹⁰⁴¹⁾ gıda ile yiyemeği eyi koku⁽¹⁰⁴²⁾larki ve dutmağı⁽¹⁰⁴³⁾ 'ilmi mahşuşât ile ve erlikile ve bu beşin her birini bu nesneye mahşuşu itdi e"zâde ya'ni sem'i kulakda kodı ve başarı gözde kodu dutmağı dımağda kodu yeylemeği burunda kodu ve dutmağı cümle ağzâye mecâl verdi. Zirâ ki gözden gayri nesne görmez kulakdan artur nesne işitmez ve burundan artur nesne koku almaz ve kıs 'ala hâzâ. Ammâ hükemâdan çoğu⁽¹⁰⁴⁴⁾ bu

(1038) K'da "münasibdir" yok

(1039) K'da "münasebet"

(1040) K'da "cinsi"

(1041) K'da "'ilmi" yok

(1042) K'da "kokularla"

(1043) K'da "dutmak"

(1044) K'da "dahı"

- 113a üzere dir ki işitmeğün / görmek üzerine fâzileti vardır. Ol sebe bden kim göz görür ve kulak işidür. Ve ba'zıları da hı diyübdurur kim baş ar mevzı'ı nazardır. Sem' mevzı'ı ilham haber. Bes ma'lûm oldu kim sem' cümle havasdan fâzıldır eyüdü r. Ammâ bir cevap da hı oldur kim biz sem'ile biliruzkim ru'yet ve hür⁽¹⁰⁴⁵⁾ ve kuşur olsa gerek nazar ile ih- sas idemezüz ve cümle a h kâm-ı "şer'ı mebnîdür"⁽¹⁰⁴⁶⁾ işitmek üzerine kim eğer sem' olmayaydı anıñ sebâtı muhal olaydı⁽¹⁰⁴⁷⁾ ve da hı baş arıñ maş sûsâtı cismânîdir ammâ maş sûsâtı sem' ru hânîdür. Ve hirkiz hiç peygamber şağır gelmemiş ammâ cümlesi kâmil ve ırmiş. Bes cem'i vü cûhile sem' baş ar üzerine ğalibdür. Geldik ikinci kısım kim sema' tûtîdedir. Bil ki sema' ğayetde⁽¹⁰⁴⁸⁾ işitme ğe dirler ve iş tı la h yüzünden birinciye vechile tevcih iderler. Şeyh Ebu 'Ali De k kâ k re himehullâ hû aleyhi "eydür"⁽¹⁰⁴⁹⁾ / **(En-nasü fis-sema'i** ⁽¹⁰⁵⁰⁾**müste-miu'n vessâniu'l müstemiu' yesmeu' bil va k t i vel müstemiu' bi-l hâl-i ves-sâmiu' yes- meu' bil ha k k ı)** Adem sema'da üçdür mü tesemmi' ve mü stemi' ve sâmi mütesemmi' işitici d ü r va k t ile mü stemi' işitici d ü r hâl ile ve sâmi' işitici d ü r ha k k ile ve yıkrek sema' KUR'ÂN'dır. Hâzreti risalet a'leyhi efzâlu-ş şalevat ve ekmelu-t ta h iyyât buyurmuştur. **(Zeyyinû eşvâteküm bi'l kur'ân)** Ya'ni Kur'ân-ı bezek âvâzları nızla ve bir yerde da hı Allah sübhâne ve te'âlâ buyurmuşdur kim **(Yezidü fil halkı mâ yeşâ')** Bu yirde müfessirler tefsir idip dururlar kim bunda murâd şavt-ı hüsndür ve meşhur haberlerde gelmiştir kim cennetde cennet ehli sema' ide- ler ve şöyle ola kim her ağaçdan / bir şavt ve bir söz gele muhtelif işideler. Şöyle kim ol şavtler tabi'atlara "temâm lezzet"⁽¹⁰⁵¹⁾ vire anıñ
- 114a

(1045) K'da "husur"

(1046) K'da "şer'ı d ü r ve mebnîdür"

(1047) K'da "oldu"

(1048) K'da "Lûgat'de"

(1049) K'da "buyurmuşdur kim"

(1050) K'da "salisün" var

(1051) K'da "lezzet-i temâm"

Zevkından bihoş olalar andan sonra⁽¹⁰⁵²⁾ anıñçün kim latifdür. Elhân
 ve eşvâtda letâfet temâm vardır ve olur kim ruh işidür cinsi hısse
 (1053) meşel olur ve bu kavl rûşendür kim didük. Ammâ İmam-u⁽¹⁰⁵⁴⁾
 Gazzâli a'leḥ-i'r-Raḥme ve-l-ḡufrân kendü mübarek lafzıyla⁽¹⁰⁵⁵⁾ **(Es-
 sema'u hakikatün neḡâmâtün rûḥâniyyetin mülayımün biṭṭabayı'ı kemâ
 enne cevheran-nâri maḥfiyyün fîz-zîbi vez-zîbü yelûhu bi-l kadḥi fekeẓ-
 alik-Allahü te'âlâ sırrunmaḥfiyyün fî cevheril kalbi. Yelûhu bissema'i
 el-meḥâni ve sema'uk)** te'lifinde ve bunuñ keyfiyetinde çok kitâblar
 düzübdürürler. Getürmüşlerdir ki, şeyḥ Ebu İshâk musûlî aleyhir raḥ-
 me bir bağda neşid okurdu bir kişi işitdi vecd oldu. Bir sa'at
 114 b müteḥayyır oldu ve andan oldu. Bu cins sözler çokdur⁽¹⁰⁵⁶⁾ / işitmişüz
 ḥayvanâta daḥi eser ider eğer âdemiye itmeye ḥayvandan kemter ola
 ve eğer bir kişi diye kim benim bu 'ilmile başım hoş degül yalan
 söyler veyahut ḥissi yoktur ve enva'ı insandan degül ve âdemiler mer-
 tebesinden degül. Meşâyih-ı Kibârūñ⁽¹⁰⁵⁷⁾ sözündendür kim **(Akrabu-t
 turukı ilallahı-s sema'u)** Ya'ni Allah-u te'âlâya yakınarak yol semâ'dur.
 Daḥı haberde gelmiştir kim Enes ibn-i Malik Raẓıyallahü 'anhü rivayet
 ider kim "Ḥazreti Rasul Sallallâhü 'aleyhi ve sellem oturmuştu"⁽¹⁰⁵⁸⁾
 Aşḥab-ı şuffeyle Rıẓvânullahi 'aleyhim ecme'in ki nâḡâḥ⁽¹⁰⁵⁹⁾ Cebrâil
 'aleyhi-s selâm. Ḥazrati 'izzetden celle celâlühü ve 'amme nevâlühü
 irişdi ḥazrati risalete bu beşareti virdi ki ümmetinün dervişleri
 uçmağa bâylardan çok gire ve hem beşyüz yıl öñdin kire. Ḥazreti
 Risâlet çün bu beşâreti işitdi beḡayet şâdumân oldu ḥâtırı
 115 a mübareğinde zevk ve şevk / peydâ oldu. Andan sonra kendü mübarek

(1052) K'da "andan sonra " yok

(1053) K'da "cinsi cinse"

(1054) K'da "ıma"

(1055) K'da "buyurmuşdur" var

(1056) K'da "çok işitmişüz"

(1057) K'da "kitabların"

(1058) K'da "Ḥazret-i seyyidi kâinat ve hulâsa-i mevcûdat Muhammed Mustafa 'aleyhi
 efzassâlavât ve ekmel'ût-tahiyyât"

(1059) K'da "naga"

lafzile buyurdu kim hiç arañızda bir kişi var mı kim bir neşid "okuya dürdi"⁽¹⁰⁶⁰⁾ aralıktan bir a'râbi itdi yâ seyyid ne'am. Andan sonra ⁽¹⁰⁶¹⁾bir kaç beyti hoş âvâzile okıdı. Şöyle kim ol meclisde oturanlara zevk ve şevk hâşıl oldu. ⁽¹⁰⁶²⁾**(Küllü subhîn ve küllü işrakın 'aynün bi-def'i müştâkın yese'at hubbuhü-l heva kübra-Felâ tabîbe lehâ ve lârak ille'l-Mücîbellezî şefe'at. 'Indehü rakbeti ve tiryak)** ol sa'at ki ol a'râbi bu üç beyti hoş âvâz ile okıdı rasûle 'aleyhi-s selâm ve cemî' aşhaba zevk ve şevk hâşıl oldu. Rasûl 'aleyhisselâm şöyle vecd oldu kim mübarek ridası 'azizi omuzundan düşdi. Çün ol hâletden yine kendüye geldi. Mu'aviye bin Ebû Süfyân 'aleyhi ma yistehıkkı eyitti "ahsene
115 b lu'abeküm ya rasûlallahı hazreti risalet / buyurdu kim bes yâ Muaviye kim ben sema' habîb zikriçün vecdi dost'dan ötrü gösterdim. Andan sonra Muştafânın mübarek ridasın dört yüz pâre itdiler ve hâzırlara teberruk âdına birer pâre oluşturdılar⁽¹⁰⁶³⁾. Bes cebrâil daıı bir pâre aldı göge çıkardı. 'Arşuñ sağ yanında⁽¹⁰⁶⁴⁾ aşdı. Şimdi her gâh ki ol mübârek ridânuñ pâresi harekete gele 'arifler kim yiryüzindedür zevk şevk ve harekete gelürler⁽¹⁰⁶⁵⁾. ⁽¹⁰⁶⁶⁾kısmı düvüm sema'ıñ adların beyân ider. Üç şarhı vardır. Zamân ve mekân ve ihvân bir kısım daıı bilgil ki imam a'zam imam-ı Ebû Hanîfe-i Küfi razıyallahü anhü mezhebinde raks haramdır. Velikin imam Muhammed bin İdris, imam⁽¹⁰⁶⁷⁾ Şâfi rahimehullahü mezhebinde mubaııdur. Ammâ gerekdür kim tiz tiz raks itmeye. Tâ huzûr ve şafâyı bâtın hâşıl ola. Ve hem beğayet edebile hareket ide. Nice teennî ve hareket ideler halkun nazarında

(1060) K'da "okuyadır"

(1061) K'da "bu" var

(1062) K'da "ol ebyati şî'r budur" var

(1063) K'da "oluşdılar"

(1064) K'da "yanına"

(1065) K'da "gelürler"

(1066) K'da "vesselâm"

(1067) K'da "imam"

- 116 a vekârları / artuk ola ve hem vecd göstermek dahî revâdur. Ammâ vaktile bir kısmı dahî bilgil ki hırka virmek 'âriflerüñ ve meşâyihlarıñ tarîkıdur ve murâd hırkadan oldur kim teberrük ola. Dervişlere nisbet etmek degül. Nitekim Hazreti Risaletüñ 'aleyhi Efzalu-ş Şalevât ve ekmelü-t Tahıyyât ridâsını şahâbe birer pâre üleştiler. Meşayihun hırkası dahî anda mün tehi olur⁽¹⁰⁶⁸⁾. Ammâ gerek kim hırka-i bir şeyh mürşid elinden geye ve anuñ yolın şaklaya ve halâda ⁽¹⁰⁶⁹⁾ve melâde ve ehl-i tarîk üçdür. Biri oldur kim hırkasını yırtar semâ'da vecdü halet galebesinden ve biri dahî ol kim pîrlik hükmiyle ya bir muktedâ ola tanini hırka ideler. Bir dahî ol ki hâlet-i istiğfârda günahlarını aña şeyh elin duta tevbe ide bu cümlesinün hükmi mevkûfdur. Âlim ve mürşid şeyhun kendünden icâzetine kendünden
- 116 b itmek gerekmez. Eğer şöyle kim kendünden⁽¹⁰⁷⁰⁾ hırka geye / bil kim tahkik ol kişi sağ tûşâ çıkmaz vesselâm. Şöyle getürmüşlerdür kim İdris Peyğamber 'aleyhisselâm 'ilmi mûşikînün 'ilm ve 'amelin 'alemdede ol zahir itdi ve her kışınüñ rûhâniyyeti kuvvetlü ve gâlib ve tabi'atı selim ola. Bu 'ilm anuñ mübârek zihnine hûb ola. Bu 'ilm şöyle gerekdür bile eşnafi halâyık bu fennüñ 'ilmü 'amelinde duruşubdur. Mülûk ve selâtında kankısının kim tabi'atında lûtfola ve isti'dad berkemâl ola. Bu şerif 'ilme meşğul olur bu bâbda söz çokdur ammâ bu mikdârile ihtişar itsem gerek. Ammâ gerek ki hatîblere 'alimler ve hafızlar ol tayife kim âvâze ve gûyendeliğe mensubdur. Elbette bu şıkkı eyü bile bu şerif 'ilmden bînasîb olmaya bu 'ilme şöyle ki şartdır devrişe⁽¹⁰⁷¹⁾ bu mübarek 'ilme kendi oğlanların harîş ideler tâ kim şevk⁽¹⁰⁷²⁾ eşer ve netice bulalar zirâ ⁽¹⁰⁷³⁾bu 'ilmi müsta'diler beğayet sevüpdürler eger ben sen dahî "sever sever 'acîb olmaya"⁽¹⁰⁷⁴⁾ /

(1068) K'da "olu"

(1069) K'da "celâde" var

(1070) K'da "kendün"

(1071) K'da "düşe"

(1072) K'da "çok"

(1073) K'da "ki" var

(1074) K'da "sever sâver 'acîb ve gârîb olmaya"

F A S I L				
İsfahâne k (1075)	Beste İsfahân	Pensgâh	Nirîzi	Bestenigâr
Nigâr	Neva ve 'aşîrân	'Asîran	Zirkeşide	Dilkeş hezârân
Karcîgâr	Vech-i Hüseyinî (1076)	Muhayyer	Gerdâniye Bûselik	Gerdâniye Nigâr
Zirkeşide	Terkîb-i 'Acem	Nühüft	Müste'âr	Rûy-i 'Irak
Hümâyûn	Nihâvend-i Rûmî	Nihâvend	'Uzzâl	Sipîhr
Türkî Hicâz	Hisârek	Hisâr	Zenbûr	Bihr-i Nâzûn
Zâvili	Râhatü'l- Ervâh	Muhalefeh	Hicâz Muhalefe	Hicâz Bûzûrk
Zirefkend	Rekb Nevrûz	Rekb	Nevrûz-i Rûmî	Zemzeme
Mâyegâh	Dügâh Mâyegâh	Rast Mâyegâh	Hisâr Rûmî	Sâz Lâr
Nevrûz 'Acem	Nigârînek	Nisâvûrak	Mâyegâh 'Irâk	'Ussâk Mâyegâh
'Irâk 'Acem	Gargâh 'Acem	'Segâh 'Acem	Dügâh 'Acem	'Rast 'Acem
Sizânder siz	Terkîb 'Saba	Hicâz 'Acem	'Uzzâl 'Acem	Hüseyinî 'Acem

(1075) K'da "İsfahan"

(1076) K'da "vech-i hüseyinî"

Gûvâst	Kûçek	Gûvâst	İsfahan	Gûvâst	‘Irak	Gûvâst	Râst
Gûvâst	Hûseyinî	Gûvâst	Rehâvî	Gûvâst	Zengüle	Gûvâst	Bûzûrk
Gûvâst	‘Ussak	Gûvâst	Bûselik	Gûvâst	Neuâ	Gûvâst	Hicâz
Nevrûz	Kûçek	Nevrûz	İsfahan	Nevrûz	‘Irak	Nevrûz	Râst
Nevrûz	Hûseyinî	Nevrûz	Rehâvî	Nevrûz	Zengüle	Nevrûz	Bûzûrk
Nevrûz	‘Ussak	Nevrûz	Bûselik	Nevrûz	Neuâ	Nevrûz	Hicâz
Şehnâz	Kûçek	Şehnâz	İsfahan	Şehnâz	‘Irak	Şehnâz	Râst
Şehnâz	Hûseyinî	Şehnâz	Rehâvî	Şehnâz	Zengüle	Şehnâz	Bûzûrk
Şehnâz	‘Ussak	Şehnâz	Bûselik	Şehnâz	Neuâ	Şehnâz	Hicâz
Mâye	Kûçek	Mâye	İsfahan	Mâye	‘Irak	Mâye	Râst

Mâye	Hüseynî	Mâye	Rehâvî	Mâye	Pengüle	Mâye	Büyük
Mâye	Uşak	Mâye	Büselik	Mâye	Hevâ	Mâye	Hicâz
Selmek	Kücek	Selmek	İsfahan	Selmek	Irâk	Selmek	Râst
Selmek	Hüseynî	Selmek	Rehâvî	Selmek	Pengüle	Selmek	Büyük
Selmek	Uşak	Selmek	Büselik	Selmek	Hevâ	Selmek	Hicâz
Gerdâniye	Kücek	Gerdâniye	İsfahan	Gerdâniye	Irâk	Gerdâniye	Râst
Gerdâniye	Hüseynî	Gerdâniye	Rehâvî	Gerdâniye	Pengüle	Gerdâniye	Büyük
Gerdâniye	Uşak	Gerdâniye	Büselik	Gerdâniye	Hevâ	Gerdâniye	Hicâz
Mâye	Râst	Sehnâz	Râst	Nevrûz	Râst	Güvâst	Râst
Nevrûz	Irâk	Güvâst	Diğer	Gerdâniye (1078)	Râst	Selmek	Râst
Gerdâniye	Irâk	Selmek	Irâk	Mâye	Irâk	Sehnâz	Irâk

(1077)

(1077) K'da "Faşl-ı terkib hâyı diğer" var

(1078) K'da "Rast" var

Mâye	İsfahân	Şehnâz	İsfahân	Nevrûz	İsfahân	Güvâst	İsfahân Irak
Nevrûz	Kücek	Güvâst	Kücek (1079)	Gerdâniye	İsfahân	Selmek	İsfahân
Gerdâniye	Kücek	Şehnâz	Kücek	Mâye	Kücek	Şehnâz	Kücek
Mâye	Büzürk	Şehnâz	Büzürk	Nevrûz	Büzürk	Güvâst	Büzürk Kücek
Nevrûz	Zengüle	Güvâst	Zengüle Büzürk	Gerdâniye	Büzürk	Selmek	Büzürk
Gerdâniye	Zengüle	Selmek	Zengüle	Mâye	Zengüle	Şehnâz	Zengüle
Mâye	Rehâvî	Şehnâz	Rehâvî	Nevrûz	Rehâvî	Güvâst	Rehâvî
Gerdâniye	Rehâvî	Selmek	Rehâvî	Nevrûz	Hüseynî	Güvâst	Hüseynî
Gerdâniye	Hüseynî	Selmek	Hüseynî	Mâye	Hüseynî	Şehnâz	Hüseynî
Mâye	Hicâz	Şehnâz	Hicâz	Nevrûz	Hicâz	Güvâst	Hicâz
Nevrûz	Neua	Güvâst	Neua	Gerdâniye	Hicâz	Selmek	Hicâz

(1079) K'da "İsfahân" var

(1080) K'da "Rehâvî, selmek, Rehâvî, Gerdâniyye, Hüseynî, Güvâst, Hüseynî Nevruz"

119 a

	8	7	6	5	4	3	2	1
1	Gerdâ- niyye	Nevâ	Selmek	Nevâ	Mâye	Nevâ	Şehnâz	Nevâ
2	Mâye	Pûselik	Şehnâz	Pûselik	Nevrûz	Pûselik	Güvâşt	Pûselik
3	Nevrûz	'Uşşâk (1081)	Güvâşt	'Uşşâk (1081)	Gerdâ- niyye	Pûselik	Selmek	Pûselik
4	Gerdâniy ye 'Uşşâk (1082)	'Uşşâk	Selmek	'Uşşâk	Mâye	'Uşşâk	Şehnâz	'Uşşâk

Bestenigâr oldur kim Isfaḥan⁽¹⁰⁸³⁾ âğâzide ine Çârgâh yüzinden Sigâh
kaṛâr ide. Neyrîz oldur kim Hicâz âğâz ide ine Rast evinde kaṛâr ide.
Pençgâh oldur kim Isfaḥan âğâz ide ine⁽¹⁰⁸⁴⁾ Rast evinde kaṛâr ide.
Beste Isfaḥan oldur kim Isfaḥan âğâz ide ine Nerm Hüseyni⁽¹⁰⁸⁵⁾
evinde kaṛâr ide. Isfaḥanuñ oldur kim Isfaḥan âğâz ide ine 'Acem
evinde kaṛâr ide.

(1081) K'da "Puselik"

(1082) K'da "'uşşâk" yok

(1083) K'da "Rast"

(1084) K'da "ide âğâze ine"

(1085) K'da "segâh"

- 119b Zilkeşî hevârân oldur kim hüseyinî âğâz ide ine 'irak evinde karar ide. Zirkeşide oldur kim hüseyinî âğâz ide ine rehâvî evinde karar ide. 'Aşrân oldur kim hüseyinî âğâz ide ine(1086) rast evinde karar ide. 'Uzzâl oldur kim hüseyinî âğâz ide ine(1086) hicâz yüzünden düğâhda (1087) karar ide. Nihâvend oldur kim hicâz âğâz ide ine nerm yüzünden yine hicâz karar ide. Bahri nâzûk oldur kim hicâz yüzünden sigâh göstere ine düğâhda(1087) karar ide. Hümâyûn oldur kim zengüle göstere temâm ine rehâvî evinde karar ide. Hişâr oldur kim hüseyinî evinden sigâh göstere ine küçek karar ide . Hişâran oldur kim gerdâniyye ile hüseyinî ortasında sigâh göstere ısfahân yüzünden yine sigâh karar ide. Hişâr-ı evc oldur kim hişâr göstere temâm ine
- 120a büzürk karar ide Türki hicâz oldur kim hişâr göstere. / 'Uzzâl yüzünden ine hicâz evinde karar ide. Hicâz muhâlif oldur kim hicâz âğâz ide ine karcigâr temâm karar ide. Raḥât-ül-ervâḥ oldur kim hicâz âğâz ide ine 'irak evinde karar ide. Nevâvü 'aşrân oldur kim nevâ âğâz ide ine karcigâr evinde karar ide. Zevâle(1088) oldur kim sigâh âğâz ide ine düğâh evinde karar ide(1089). Zemzeme oldur kim nevrûz âğâz ide ine rehâvî evinde karar ide (1090). Rekb oldur kim küçek yüzünden çârgâh âğâz ide ine düğâhda karar ide. Gerdâniyye ve bûselik oldur kim gerdâniyye âğâz ide bûselik yüzünden rast karar ide. Rekib-i nevrûz küçek âğâz ide ine düğâh göstere ine küçek karar ide. Müberka' oldur kim çârgâh âğâz ide ine sigâh evinde karar ide. Nevrûz-i rûmî oldur kim pençgâh âğâz ide ine düğâh evinde karar
- 120b ide. Zirefkend-i büzürk / oldur kim büzürk yüzünden sigâh göstere ine mâye karar ide. Sâzkâr oldur kim sigâh âğâz ide temâm inüb mâye göstere yine çıkâ rast evinde karar ide. Nihâvend-i rûmî oldur

(1086) K'da "ine" yok

(1087) K'da "düğâh"

(1088) K'da "zevâl"

(1089) K'da bizde 11. satırda "müberka'a" ile başlayan cümle burada zikrediliyor.

(1090) K'da bizde 12. satırda "Nevrûz-i Rûmî" ile başlayan cümle burada zikrediliyor.

kim hicâz âğâz ide. Temâm dahî çıkâ küçek nevrûzün evvel evinde
karâr ide nişâvûrek oldur kim çârgâh âğâz ide döne hüseynîye bakâ
ine mâye karâr ide. Vech-i hüseynî oldur kim hüseynî evinde karcigâr
âğâz ide pençgâh yüzünden dügâh karâr ide. Karcigâr oldur kim nevâ
yüzünden çârgâh göstere ine dügâh karâr ide. Rûy-i 'ırâk oldur kim
'ırâk üstünden sigâh âğâz ide ine dügâh karâr ide. Müste'ar oldur kim
büzürk evinden 'uzzâl göstere ine sigâh temâm karâr ide. Nigâr oldur
kim gerdâniyye âğâz ide ine çârgâhdan mâye evinde karâr ide.

121 a Gerdâniyye nigâr oldur kim gerdâniyye âğâz ide ine çârgâh / evinde
karâr ide. Nigârînün oldur ki çârgâh âğâz ide ine rehâvî evinde karâr
ide. Muhayyer tîzî yirden dügâh âğâz ide hüseynî yüzünden ⁽¹⁰⁹¹⁾dügâh
karâr ide. Sipîhr oldur ki muhayyer âğâz ide ine hîşar yüzünden küçek
karâr ide. Hicâz büzürk oldur kim tîzî yir-den sigâh âğâz ide ine
'Uzzal yüzünden sigâh karâr ide. Nühüft oldur kim tîzî yirden dügâh
âğâz ide ine 'uzzal yüzünden hicâz karâr ide. Rast mâye oldur ki rast
göstere ine mâye karâr ide⁽¹⁰⁹²⁾. Sigâh mâye oldur ki sigâh âğâz ide
ine mâye karâr ide. 'Irâk mâye oldur ki 'ırâk âğâz ide ine mâye karâr
ide. 'Uşşâk mâye oldur ki 'uşşâk temâm göstere ine mâye karâr ide.

121 b Terkîb-i sabâ oldur ki nevrûz âğâz ide ine sigâh karâr ide. / 'Acem ol-
dur ki 'ırâk temâm göstere ine dügâh ine dügâh karâr ide. 'Acem-i
zirkeşide oldur ki çârgâh 'acem âğâz ide rehâvî yüzünden hicâz karâr
ide. Uzzal 'acem oldur ki 'uzzal âğâz ide hicâz yüzünden ine 'ırâk
yüzünden dügâh karâr ide⁽¹⁰⁹³⁾ ⁽¹⁰⁹⁴⁾"Hüseynî 'acem oldur ki hüseynî
âğâz ide ine 'acem temâm karâr ide. Nevrûz-ı 'acem oldur ki nevrûz-i
rûmî göstere 'ırâk yüzünden dügâh karâr ide. Çârgâh-ı 'acem oldur ki

(1091) K'da "ine" var

(1092) K'da "ide" yok

(1093) K'da İst. 126'a'da "Hicâz-ı 'acem" ile başlayan cümle burada zikrediliyor.

(1094) K'da "Hicâzgâh 'acem oldur kim çârgâh âğâz ide dahî 'arâk yüzünden dügâh
karâr ide" var

122 a çârgâh âgâz ide dahı 'ırâķ yüzünden dügâh karar ide"⁽¹⁰⁹⁵⁾ . Sigâh 'acem oldur ki sigâh âgâz ide dahı 'ırâķ yüzünden dügâh karar ide. Dügâh-ı 'acem oldur ki dügâh âgâz ide ine 'ırâķ yüzünden yine dügâh karar ide. Rast-ı 'acem oldur ki dügâh evinden 'ırâķ göstere ine dügâh yüzünden rast evinde karar ide. Mürğâk oldur ki 'ırâķ evinden dügâh göstere ine mâye karar ide. Âvâze-i zenbûr oldur kim / zengüle âgâz ide ine sigâh karar ide. "Hicâz-i 'acem oldur ki hicâz âgâz ide döne 'ırâķ yüzünden yine dügâh karar ide"⁽¹⁰⁹⁶⁾ Sebzândersebzâ oldur kim çârgâh büzürk-i hicâz mâye pençgâh rehâvî. Nühüft 'uzzal cem'i ülä virdi Muhammedi Lâlâ bunları cem' itdi. Adın sebz-ender-sebz kodı. İmdî siz dahı dilersünüz kim bu 'ilmden haberdâr olasız. Bir üstâda hîzmet eyleyen kim ol üstâddan fâide bulasız. Bes siz dahı iki perdeyi iki âvâzeye iki şu'be-i birbirine cem' idüp bir ada viresiz üstâd olasız her ķan_de olursañız begeneler VALLAH-Ü A'LEM

"BÂB"⁽¹⁰⁹⁷⁾

122 b "Ėarîb terkipleri beyândadır ki maķâmıla âvâzeden mürekkebdır"⁽¹⁰⁹⁷⁾. Rast-ı güvâşt oldur kim yerinde rast âgâz ide çıķa sigâhda"⁽¹⁰⁹⁸⁾ güvâşt göstere sigâh karar ide. 'ırâķ güvâşt-i / oldur kim ısfahân perdesinden 'ırâķ âgâz ide ine sigâhdan güvâşt karar ide ısfahân güvâşt oldur kim yirinde ısfahân âgâz ide ine dügâhdan çıķa güvâşt karar ide küçek-i güvâşt oldur kim küçek âgâz ide ine dügâhdan çıķa güvâşt oldur kim küçek âgâz ide. Büzürk-i güvâşt oldur kim hüseynîden büzürk âgâz ide ine dügâh üzerinden güvâşt karar zengüle güvâşt-ı oldur kim nevrûz yüzünden zengüle âgâz ide ine dügâhdan aşâķa 'ırâķ evinde ⁽¹⁰⁹⁹⁾güvâşt göstere karar ide rehâvî-i güvâşt oldur kim gerek hüseynîden gerekse ısfahândan gerekse

(1095) K'da bu üç satırdaki cümleler yok

(1096) K'da "bu cümle bir evvelki sayfadadır.

(1097) K'da "bu cümle" yok

(1098) K'da "sigâh dan"

(1099) K'da "dahı" var

- nevrûzdan gerekse düğâhdan rehâvî göstere sin sonra güvâşt karar ide. Hüseynî güvâşt oldur kim yerinden hüseyinî temâm âğâz ide ine
- 123 a düğâhdan aşağı 'ırak nerminde güvâşt / karar ide. Hicâz güvâşt oldur kim hemân yerinden hicâz âğâz ide ine nerm_h den_nerm (1100) 'ırakda güvâşt karar ide. Nevâ-i güvâşt oldur kim ısfahân evinden nevâ göstere ine düğâhdan aşağı nerm-i 'ırakda güvâşt karar ide. Bûselik güvâşt'ı oldur kim hüseyinîde bûselik âğâz ide ine ısfahândan aşağı sigâhda güvâşt karar ide. 'Uşşak güvâşt'ı oldur kim hüseyinîden çargâha 'uşşak âğâz ide ine rast'dan çıkâ sigâhda güvâşt karar ide. Rast-ı nevrûz oldur kim rast-ı temâm göstere giru rastdan nerm hüseyinîde nevrûz karar ide. Ve 'ırak nevrûz oldur kim düğâhdan 'ırak âğâz ide ine nerm ısfahân nevrûz karar ide. İsfahân-ı nevrûz oldur kim muhayyerden ısfahân âğâz ide ine hüseyinîden düğâh nevrûz ka-
- 123 b râr ide. Kûçek-i / nevrûz oldur kim yerinden kûçek âğâz ide ine düğâhdan nerm hüseyinî(1101) nevrûz karar ide. Bûzûrk-i nevrûz oldur kim hüseyinîden bûzûrk âğâz ide ine nerm hüseyinîye nevrûz karar ide. Zengüle-i nevrûz oldur kim düğâhda zengüle âğâz ide. Temâm bir perde nerm nevrûz karar ide. Rehâvî nevrûz oldur kim kûçek evinden rehâvîye ine sigâhdan nerm hüseyinîye nevrûz karar ide. Hüseynî nevrûz oldur kim yerinden hüseyinî âğâz ide ine sigâhdan nerm hüseyinîye nevrûz karar ide. Hicâz-ı nevrûz oldur kim hicâz âğâz ide ine düğâhdan nerm ısfahâne nevrûz karar ide. Nevâyı nevrûz oldur kim pençgâh evinden nevâ âğâz ide ine düğâhdan nerm ısfahâne nevrûz karâr ide. Bûselik nevrûz oldur kim düğâhda
- 124 a bûselik göstere temâm sigâhdan / nerm hüseyinîye ine(1102) nevrûz karar ide. 'Uşşak nevrûz oldur kim hüseyinîden(1103) çargâh-ı 'uşşak

(1100) K'da "düğâhdan nerm

(1101) K'da "Hüseyinîye"

(1102) K'da "ine" yok

(1103) K'da "hüseyinî"

âğâz ide çârgâhdan rasta nevrûz qarâr ide. Rast ile⁽¹¹⁰⁴⁾ düğâh ortasında bir düğâh qarârgâhı rast. Şehnâz oldur kim rastı temâm göstere çıka düğâhdan nerm ısfahân şehnâz qarâr ide. 'Irâq-ı şehnâz oldur kim düğâhdan 'ırâq âğâz ide ine hüseynîden düğâhı şehnâz qarâr ide. İsfahânı şehnâz oldur kim evvel yerinden ısfahân âğâz ide düğâhdan nerm ısfahâne şehnâz qarâr ide. Kûçek-i şehnâz oldur kim gerdâniyyeden kûçek âğâz ide ine hüseynîden düğâhe şehnâz qarâr ide gerek andan⁽¹¹⁰⁵⁾ Çârgâhdan nerm ısfahâna şehnâz qarâr ide. Büzürk-i şehnâz oldur kim hüseynîden düğâhe büzürk âğâz ide

124 b düğâhdan nerm ısfahâne şehnâz qarâr ide. Zengüle-i / şehnâz oldur kim kûçekden zengüle âğâz ide ine düğâhdan nerm ısfahâne şehnâz qarâr ide. Rehâvî-i şehnâz oldur kim hüseynîde rehâvî âğâz ide düğâhı şehnâz qarâr ide. Gerekse düğâhdan⁽¹¹⁰⁶⁾ rehâvîyi nerm ısfahâne şehnâz qarâr ide. Hüseynî şehnâz oldur kim muhayyerin üzerinden hüseynî âğâz ide ine dürüst hüseynîden düğâhe şehnâz qarâr ide. Gerekse muhayyerden ısfahâne hüseynî âğâz ide ısfahânı⁽¹¹⁰⁷⁾ rast şehnâz qarâr ide. Hicâz-ı şehnâz oldur kim gerek muhayyerden hicâz âğâz ide hüseynîden düğâhe şehnâz qarâr ide gerek yerinden hicâz âğâz ide ine düğâhdan nerm ısfahâne şehnâz qarâr ide. Nevây-ı şehnâz oldur kim nevâ muhayyerden hüseynîye şehnâz hüseynîden düğâhe gerek nevâ pençgâh evinden düğâhe düğâhdan

125 a nerm ısfahâne / şehnâz qarâr ide. Büselik şehnâz oldur kim gerekse büselik hüseynîde âğâz ide düğâhe şehnâz qarâr ide gerekse büselik düğâhda âğâz ide nerm ısfahâne şehnâz qarâr ide. 'Uşşâk şehnâz oldur kim hüseynîden çârgâhe 'uşşâk âğâz ide çârgâhdan 'ırâq evinde şehnâz qarâr ide. Zîkr-i⁽¹¹⁰⁸⁾ rast mâye oldur kim râst âğâz ide ine

(1104) K'da "me'a" var

(1105) K'da "sofıra" var

(1106) K'da "dügâhda"

(1107) K'da "ısfahânden"

(1108) K'da "diger"

mâye karar ide. 'Irak mâye ma'lûm ısfahânı mâye oldur kim ısfahân
âğâz ide yine dûgâhdan aşğa mâye karar ide. Büzürk-i mâye oldur
kim kûçekden 'irak evine oldur kim zengüle âğâz ide ine nerm
hüseynî evinde mâye karar ide. Kûçek mâye oldur kim yerinden
125 b kûçek âğâz ide ine dûgâhdan aşğa mâye karar ide. Rehâvî-i mâye /
oldur kim nerden gerekse evvel rehâvî âğâzide sonra mâye karar ide.
Hüseynî rehâvî oldur kim hüseynî âğâz ide ine dûgâhda rehâvî karar
ide. Hemân zirkeşi⁽¹¹⁰⁹⁾ olur nerm mâye karar ide. Hicâz mâye oldur
kim ısfahân evinden hicâz âğâz ide ine dûgâhdan aşğa mâye karar
ide. Nevâyı mâye oldur kim gerekse hüseynîden gerek ısfahândan ge-
rek dûgâhdan nevâ göstere mâye karar ide. Büselik mâye oldur kim
dûgâhda büselik âğâz ide nerm hüseynîde mâye karar ide. 'Uşşâkı
mâye oldur kim evvel 'uşşâk âğâz ide mâye karar ide nereden gerek-
se olsun. Zik-i⁽¹¹¹⁰⁾ rast-ı selmek oldur kim ısfahân evinden rast âğâz
ide ısfahândan rast selmek karar ide. 'Irak-ı selmek oldur kim hicâz-ı
126 a dûgâhdan 'irak ide ine dûgâhdan nerm⁽¹¹¹¹⁾ / nerm ısfahâne selmek
karar ide. İsfahân-ı selmek oldur kim yerinden dûgâh ısfahân âğâz
ide ine dûgâhdan aşğa selmek karar ide. Kûçeki selmek oldur kim
hişâr tizisinden pençgâh-ı kûçek âğâz ide pençgâhdan rast'a selmek
karar ide. Büzürk-i selmek oldur kim hüseynîden büzürk âğâz ide ine
dûgâhdan nerm ısfahâne selmek karar ide. Zengüle-i selmek oldur
kim kûçekden zengüle âğâz ide ine dûgâhdan aşğa selmek karar ide.
Rehâvî selmek oldur kim dûgâhda rehâvî âğâz ide dûgâhdan nerm
ısfahân selmek karar ide. Hüseynî selmek oldur kim yerinden
hüseynî âğâz ide ine dûgâhdan nerm ısfahâne selmek karar ide. Ge-
rek hüseynî muhayyerden ısfahâne selmek ısfahândan rast hemân
126 b aşı ma'lûm bilmek gereksin her nesnenin kim saña âsân ola. / hicâz-ı

(1109) K'da "keside"

(1110) K'da "diğer"

(1111) K'da "nerm" yok

selmek oldur kim gerdâniyyeden hicâz âğâz ide ine ısfahândan raste selmek karar ide. Nevâyı selmek oldur kim pençgâhdan dūgâha nevâ âğâz ide. Dūgâhdan nerm ısfahâne selmek karar ide. Bûselik selmek oldur kim pençgâh yerinden bûselik göstere pençgâhdan⁽¹¹¹²⁾ "rast'a selmek"⁽¹¹¹³⁾ karar ide. 'Uşşâkı selmek⁽¹¹¹⁴⁾ oldur kim hişâr perdesini ziyâde eyleyüb 'uşşâk âğâz ide pençgâhdan râsta selmek karar ide. Rast-ı gerdâniyye oldur kim girdâniyyede evvel rast âğâz ide andan gerdâniyye göstere râst karar ide. 'Irâkı gerdâniyye oldur kim muhayyerden 'ırâk âğâz ide bir perde çıkâ gerdâniyye göstere râst karar ide. İsfahânı gerdâniyye oldur kim muhayyerden 'ısfahân âğâz ide pençgâhdan nerm ısfahâne gerdâniyye karar ide. Kûçeki gerdâniyye

127 a ⁽¹¹¹⁵⁾hişâr yerinden⁽¹¹¹⁶⁾ kûçek âğâz / ide ine pençgâhdan aşâğa nerm ısfahân gerdâniyye karar ide. Büzürki gerdâniyye oldur kim muhayyerden ısfahâne büzürk âğâz ide. İsfahândan nerm ısfahâne gerdâniyye ide. Zengüle-i gerdâniyye oldur kim kûçekden zengüle âğâz temâm göstere dahı çârgâhdan nerm çârgâh gerdâniyye karar ide. ⁽¹¹¹⁷⁾Hüseynî gerdâniyye oldur kim muhayyerden ısfahâne hüseynî âğâz ide andan nerm ısfahâne gerdâniyye karar ide. Hicâz gerdâniyye oldur kim gerdâniyyeden ısfahâne hicâz göstere ısfahândan nerm ısfahâne gerdâniyye karar ide. Nevâyı gerdâniyye oldur kim ısfahândan dūgâh nevâ göstere rasttan aşâğa gerdâniyye karar ide. Bûselik gerdâniyye oldur kim hüseynîde bûselik âğâz ide. İne pençgâhdan nermine gerdâniyye karar ide. Rehâvî gerdâniyye oldur

127 b kim hüseynîde rehâvî âğâz ide. Dahı ısfahândan / nerm ısfahâne gerdâniyye karar ide. 'Uşşâkı gerdâniyye oldur kim hüseynîden⁽¹¹¹⁸⁾

(1112) K'da "pehçgâh"

(1113) K'da "rast'a selmek" yok

(1114) K'da "selmek" yok

(1115) K'da "oldur kim" var

(1116) K'da "yüzünden"

(1117) K'da bu aradaki cümle İstanbul'da 131 a. 12. satırda zikrediliyor

(1118) K'da "hüseynî"

çârgâh-ı 'uşşâk âğâz ide çârgâhdan nerm çârgâh gerdâniyye karar ide. Güvâşt-ı râst oldur kim yerinde güvâşt âğâz ide ine rast göstere karar ide. Nevrûzi râst oldur kim ol dağı⁽¹¹¹⁹⁾ nevrûz âğâz ide ine râst karar ide. Şehnâzı râst oldur kim hüseyñiden şehñâz âğâz ide ine rast karar ide. ⁽¹¹²⁰⁾Mâye-i râst oldur kim ısfahândan dūgâhe mâye âğâz ide râst karar ide. Selmek-i râst oldur kim ısfahândan selmek âğâz ide ine karârgâhına çıkâ râst göstere karar ide. Gerdâniyye-i râst oldur kim hemân Zıkr-i⁽¹¹²¹⁾ güvâşt-i 'ırâk oldur kim sigâhda güvâşt âğâz ide ine 'ırâk karar ide. Nevrûzi 'ırâk oldur kim hışâr perdesinden ısfahâne nevrûz / âğâz ide ine sigâhda 'ırâk karar ide. Gerek ise küçekden 'ırâka hemândır. Şehnâz-ı 'ırâk oldur kim hüseyñiden dūgâhe şehñâz âğâz ide ine 'ırâk karar ide. Mâye-i 'ırâk oldur kim ısfahândan dūgâhe mâye âğâz ide ine dūgâhdan aşâğa 'ırâk karar ide. Selmek-i 'ırâk oldur kim ısfahândan selmek âğâz ide temâm göstere 'ırâk karar ide. Gerdâniyye-i 'ırâk oldur ki ısfahândan nerm ısfahâne gerdâniyye âğâz ide. Sigâhda 'ırâk karar ide. Zıkr-i⁽¹¹²²⁾ güvâşt-i ısfahân oldur kim hışâr perdesinden güvâşt âğâz ide ine ısfahân yerinden dūgâh karar ide gerekse sigâhda güvâşt âğâz ide ine nerm hüseyñide ısfahân karar ide. Nevrûz ısfahân oldur kim hışârdan nevrûz âğâz ide ine ısfahân karar ide. Gerekse küçekden nevrûz âğâz ide ine nerm hüseyñide ısfahân karar ide. Mâye-i / ısfahân oldur kim pençgâhdan dūgâha mâye ide nerm hüseyñiye ısfahân karar ide. Selmek-i ısfahân oldur kim yâ muhayyerden yâ dūgâhdan selmek âğâz ide ine dūgâhına ısfahân karar ide. Gerdâniyye-i ısfahân oldur kim yerinde gerdâniyye âğâz ide temâm çıkâ ısfahân göstere dūgâh karar

(1119) K'da "oldı"

(1120) K'da "amma" var

(1121) K'da "diğer"

(1122) K'da "diğer"

ide. *Ẓikir-i*⁽¹¹²³⁾ güvâştı kûçek oldur kim *hişârda* güvâşt âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâha kûçek *çarâr* ide. *Nevrûz-i* kûçek oldur kim *gerdâniyyede* *nevrûz* âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâha kûçek *çarâr* ide. *Şehnâz-ı* kûçek oldur kim *hüseynîden* dûgâhe *şehnâz* âğâz ide *dûgâhdan* *nerm ısfahâna* kûçek *çarâr* ide. *Mâye-i* kûçek oldur kim *muḥayyerden* *mâye* âğâz ide *hüseynîden* dûgâhe kûçek *çarâr* ide. Sel-
mek-i kûçek oldur kim *ısfahândan* *selmek* / âğâz ide *temâm* ine *rast-*
dan *nerm hüseynîde* kûçek *çarâr* ide. *Gerdâniyye-i* kûçek oldur kim *gerdâniyye* âğâz ide ine *nerm hüseynîde* kûçek *çarâr* ide. "Nevrûz-i
büzürk oldur kim *gerdaniyyede* *nevrûz* âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâhı *büzürk* *çarâr* ide"⁽¹¹²⁴⁾. *Ẓikr-i*⁽¹¹²⁵⁾ "güvâşt-ı *büzürk* oldur kim *hişârda* güvâşt âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâh-ı *büzürk* *çarâr* ide"
⁽¹¹²⁶⁾. *Şehnâz-ı* *büzürk* oldur kim *şehnâz* âğâz ide ine *dûgâhdan* *nerm ısfahâne* *büzürk* *çarâr* ide. *Mâye-i* *büzürk* oldur kim *muḥayyerden* *mâye* âğâz ide ine *hüseynîden* dûgâhe *büzürk* *çarâr* ide. *Selmek-i*
büzürk oldur kim *ısfahândan* *râsta* *selmek* âğâz ide *çıkâ* dûgâhdan *nerm ısfahâne* *büzürk* *çarâr* ide. *Gerdâniyye-i* *büzürk* oldur kim *gerdâniyye* âğâz ide *temâm* *çıkâ* *çargâhdan* 'ırağa *büzürk* *çarâr* ide.
Ẓikr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt-ı *zengüle* / oldur kim *sigâhda* güvâşt âğâz ide ine *zengüle* *göstere* *çarâr* ide. *Nevrûz-i* *zengüle* oldur kim *hemân ol dahı*
evvel *nevrûz* âğâz ide *şoñra* *zengüle* *çarâr* ide. *Şehnâz-ı* *zengüle* oldur kim *hüseynîden* *şehnâz* âğâz ide ine *zengüle* *çarâr* ide. *Mâye-i*
zengüle oldur kim *ısfahândan* *mâye* âğâz ide ine *dûgâhde* *zengüle* *çarâr* ide. *Selmek-i* *zengüle* oldur kim *pençgâhdan* *selmek* âğâz ide
ine *zengüle* *göstere* *çarâr* ide. *Gerdâniyye-i* *zengüle* oldur kim *gerdâniyye* âğâz ide *temâm* *çıkâ* *zengüle* *göstere* *çarâr* ide. *Ẓikr-i*⁽¹¹²⁵⁾

(1123) K'da "ine" yok

(1124) K'da bu cümle bir sonraki cümlelerin yerinde

(1125) K'da "diğer"

(1126) K'da bu cümle bir evvelki cümlelerin yerinde

- güvâşt-ı rehâvî oldur kim sigâhdan güvâşt âğâz ide ine rehâvî karar ide. Nevruz-i rehâvî hemân humâyûn gibidir. Şehnâz-ı rehâvî oldur kim hüseyñiden şehnâz âğâz ide ine rehâvî karar ide. Mâye-i rehâvî
- 130 a oldur kim pençgâhdan mâye âğâz ide ine rehâvî karar ide. / Selmek-i rehâvî oldur kim selmek temâm göstere çıkâ rehâvî karar ide. Gerdâniyye-i rehâvî oldur kim gerdâniyye âğâz ide temâm çıkâ rehâvî karar ide. Zîkr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt-ı hüseyñi oldur kim hişârda güvâşt âğâz ide ine hüseyñiden dûgâh karar ide nevrûz-i hüseyñi oldur kim gerdâniyye nevrûz âğâz ide ine hüseyñiden dûgâh karar ide. Şehnâz-ı hüseyñi oldur kim sigâhdan şehnâz âğâz ide ine hüseyñiden dûgâh karar ide Mâye-i hüseyñi oldur kim muhayyerden mâye âğâz ide ine hüseyñi göstere karar ide. Selmek-i hüseyñi oldur kim muhayyerden selmek âğâz ide temâm çıkâ hüseyñi göstere karar ide. Gerdâniyye-i hüseyñi oldur kim girdâniyye âğâz ide çıkâ hüseyñi göstere dûgâh karar ide. Zîkr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt-ı hicâz oldur kim hicâz üzerinden güvâşt
- 130 b âğâz ide ine hicâz karar ide. / Nevruz-i hicâz oldur kim gerdâniyyeden nevrûz âğâz ide ine hicâz karar ide. Şehnâz-ı hicâz oldur kim muhayyerden şehnâz âğâz ide ine ısfahândan hicâz göstere dûgâh karar ide. Mâye-i hicâz oldur kim gerdâniyyeden mâye âğâz ide ine hicâz karar ide. Selmek-i hicâz oldur kim selmek âğâz ide ine râstdan nerm ısfahâne hicâz karar ide. Gerdâniyye-i hicâz oldur kim gerdâniyye-i temâm âğâz ide çıkâ hicâz göstere dûgâh karar ide. Zîkr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt-ı nevâ oldur kim güvâşt âğâz ide ine nerm hüseyñide nevâ karar ide. Nevruz-i nevâ oldur kim küçekden nevrûz âğâz ide ine nerm hüseyñide nevâ karar ide. Şehnâz-ı nevâ oldur kim hüseyñiden şehnâz âğâz ide ine dûgâhdan nerm hüseyñide nevâ karar ide. Mâye-i nevâ oldur kim pençgâhdan mâye âğâz ide ine ol
- 131 a dahı nevâ karar ide. Selmek-i nevâ / oldur kim muhayyerden selmek

(1125) K'da'diğer"

âğâz ide ine pençgâhdan dūgâhı nevâ karar ide. Gerdâniyye-i nevâ ol-
dur kim gerdâniyyei temâm âğâz ide çıka dūgâhdan nerm hüseynîye
nevâ karar ide. Zîkr-i güvâşt-ı bûselik oldur kim sigâhde güvâşt âğâz
ide ine nerm hüseynîde bûselik karar ide. Nevruz-i bûselik oldur kim
küçekden nevrüz âğâz ide ine hüseynîde bûselik göstere karar ide.
Şehnâz-ı bûselik oldur kim hüseynîden şehnâz âğâz ide ine
mukâbilinde bûselik karar ide. Mâye-i bûselik oldur kim muhayyerd-
en mâye âğâz ide ine hüseynîde bûselik karar ide. Gerdâniyye-i
bûselik oldur kim gerdâniyye âğâz ide çıka sigâh ziyâdeliğile bûselik
karar ide. Zîkr-i⁽¹¹²⁵⁾ güvâşt 'uşşâk oldur kim hisârdan güvâşt âğâz ide
131b ine çârgâhda 'uşşâk karar ide / Nevruz-i 'uşşâk oldur kim gerdâniy-
yeden nevrüz âğâz ide ine çârgâhde 'uşşâk karar ide. Şehnâz-ı 'uşşâk
oldur kim hüseynîden şehnâz âğâz ide ine dūgâhdan aşğa 'uşşâk
karar ide. Mâye-i 'uşşâk oldur kim muhayyerden mâye âğâz ide
çârgâhde 'uşşâk karar ide. Gerdâniyye-i 'uşşâk oldur kim gerdâniyye
âğâz ide çıka dūgâhdan aşğa 'uşşâk karar ide.

(1125) K'da diğeri

SONUÇ

Biz, bu çalışmanın konusunu seçerken, yaklaşık bir asırdır akıllara durgunluk verecek derecede ihmâl edilen mûsikîmiz gerçeklerini bir nebze daha ilim âleminin bilgisine arz etmek gâyesiyle yola çıktık.

Hakkında belli başlı birkaç kitabın dışında ve Arel'e kadar ciddi ve anlaşılır eserlere ve "Batı anlayışıyla" metodlara sahip olmadığı ileri sürülen Millî Mûsikîmiz hakkında ki bu kanaatin yanlışlığını ortaya çıkartmak maksadıyla, İslâm'ın zuhûrundan XVI. yüzyıla kadar ki zaman dilimi içerisinde ki mûsikîmiz mensublarını ve eserlerini inceledik. Gördük ki asrımız büyükleri bu kanaatlerinde çok yanılmışlardır. Gûyâ mûsikîmizi beynelmilel mûsikî haline getirmek isteyenler bu gayeleri doğrultusunda çalışırken Batı tesiriyle, aksine; mûsikîmiz nazariyesini kısırlaştırmış, kullanılması güç diye addedtikleri teorimizi hiç kullanılmaz hale getirmişlerdir.

Kanaatimizce beynelmilel mûsikî yoktur. Her milletin kendi bağrından, örf, âdet ve an'anelerinden ve topyekûn Kültürünün tesiriyle hayat bulan mûsikîleri vardır.

Biz tezimizin girişinde, kayda değer eserlerin bulunmadığını iddia edenlere cevap teşkil etmesi gayesiyle, mûsikînin ruhların yaradılışından sonra Dünya'da nasıl vücûd bulduğunu ve yalnızca İslâm'dan itibaren XVI. asra kadar gelmiş geçmiş mûsikîşinas müellifler ve

telif ettikleri eserleri hakkında muhtasar bilgi vermekle iktifâ ettik. Daha sonra Merâğî'nin neşredilmiş eserlerinden ve Urmevî'nin bula-bildiğimiz fikirlerinden nakiller halinde İslâm Mûsikîsinde Ses Sistemi, İkâ', Mûsikî Formları ve İslâm Mûsikîsi çalgılarını tek tek anlatmaya çalıştık. Netice olarak bu muhtasar bilgi ile birlikte, "yorumuna girmeden" ana hatlarıyla incelemeye çalıştığımız ve tezimizin konusu olan Hızır Bin Abdullah'ın Kitabü'l-Edvârî arasında çok mühim farklılıklar olmadığını gördük.

Görülüyor ki, XV. - XVI. asırlar ile mûsikîmiz nazariyesinin ilk telif edildiği asırlar arasında teorinin temellerinde hiçbir fark meydana gelmemiştir. Zannedilir ki birçok yönüyle bugün dahi büyük farklılıklar görülmemektedir. Söylenebilir ki ecdadımızın ortaya koyduğu bu teori birçok yönüyle günümüzde hâlen kullanılmaktadır.

Bizim bu çalışmamızdaki ana gâyemiz, mûsikî mâzimize ait, kütüphanelerin tozlu raflarında çürümeye terkedilen kıymetli eserlerden bir tanesini daha gün ışığına çıkarıp bu ilme muhabbeti ve hevesi olanların eser üzerinde daha derinliğine araştırmalar yapabilmelerini temin etmektir.

Zira bu eser, ilk önce Türk Dili açısından ele alınarak anlaşılır bir hale getirildikten sonra ilk 27 faslını teşkil eden İlm-i Nücûm (Astronomi) açısından izah edilerek mûsikî ile alakası sağlanmalı, daha sonra İlm-i Mûsikî'nin teorisi açısından derinliğine bir çalışmaya tâbî tutularak günümüz mûsikîsine kazandırılmalıdır.

Biz ancak eserimizin tarihdeki yerini belirleyerek 48 fasılda anlatılmak istenenleri birer ikişer cümle ile, anlayabildiğimiz kadarıyla sathî bilgiler halinde aktarmaya çalıştık.

Ayrıca iki ayrı nüsha olan Topkapı ve Konya nüshalarını transkripsiyonlu metin tenkidini yaparak farklılıklarını arzetmeye çalıştık.

BİBLİYOGRAFYA

- ABDÜLBÂKÎ, Fuad, *El-Mu'cemû'l-Müfehres Li El Fâzî'l Kur'ânü'l-Kerîm*, 1945
- ALİYYÜ'L-KÂRÎ, *El Esrârü'l-Merfû'a fî'l Ahbârî'l -Mevzû'a (El-Mevzû'âtü'l Kübrâ) thk. Muhammed bin Lütî Es-Sabbağ, II. Baskı Beyrut 1986*
- AREL, Hüseyin Sadeddin, *Mûsikî mecmuası, İstanbul 1952*
- _____ *Türk Mûsikîsi Kimindir?, İstanbul 1969*
- BARDAKÇI, Murad, *Marâgalı Abdülkâdir, İstanbul 1986*
- ÇANTAY, Hasan Basrî, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâli Kerîm, I,II,III, İstanbul 1976*
- ÇİL, Adâlet Ergenekon, *Tarihimiz ve Osmanlı Padişâhları, İstanbul 1981*
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara 1970*
- ES-SEHAVÎ, Muhammed Abdurrahman, *El-Makâsidü'l-Hasene fî beyân-ı Kesîre mine'l Ehâdisi'l-Müştehire ale'l-elsine, thk., Muhammed Osman El Hast, 1.Baskı, Beyrut 1985*
- GÖLPINARLI, Abdülbakî *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu, III,*

- FARMER, H.G., *Ankara 1972*
İslâm Ansiklopedisi, "Abûlkâdir Merâgî" ve "Safiyüddin" maddeleri, İstanbul 1966
- İBRAHİM, Hakki Erzurûmi, *Marîfetnâme, I.II.III.IV, Sadeleştiren Ulusoy Turgut trz. İstanbul 1966*
- İZBUDAK, Veled, *Mesnevî Tercümesi, IV, İstanbul 1965*
- KAM, Ferid Rüşen, *Radjo Mecmuası, 1943*
- KARATAY, Fehmi Ethem, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Toplu Yazmalar Kataloğu, I, İstanbul 1961*
- ARPAT, Ahad *Küçük Türk İslâm Ansiklopedisi, "Abdülkâdir Merâgî" maddesi*
- NASIR, Abdülbâkî Dede, *Tedkik u Tahkik, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, env. no: 5572*
- ÖZCAN, Nuri, *Mûsikî tarihi ile ilgili özel araştırmaları*
- ÖZTUNA, Yılmaz, *Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi, I.II, İstanbul 1969*
- TURA, Yalçın, *Türk Mûsikîsinin Meseleleri, İstanbul 1988*
- UZUNÇARŞILI, İsmail *Osmanlı Tarihi, II, Ankara 1978*
- Hakkı, *<Abdülkâdir Merâgî>Kök Mecmuası, İstanbul 1982*
- YAVAŞCA, Alâaddin, *'<Safiyüddin Abdülmü'min>, Kök Mecmuası İstanbul 1982*
- YEKTA, Raûf, *Esâtiz-i Elhân, İstanbul 1318*
- Türk Mûsikîsi , İstanbul 1986*

Kullanılan Transkripsiyon Alfabesi ve Kısaltmalar:

ا :a,e	ر :r	ف :f
ب :b	ز :z	ق :k
پ :p	ژ :j	ك :k
ت :t	س :s	اڭ :g
ث :s	ش :ş	ك :ñ
ج :c	ص :s	ل :l
چ :ç	ض :z	م :m
ح :h	ط :t	ن :n
ه :h	ظ :z	و :v,o,ö,u,ü
د :d	ع :'	ه :h,e,a
ذ :z	غ :ğ	ی :y,l,i

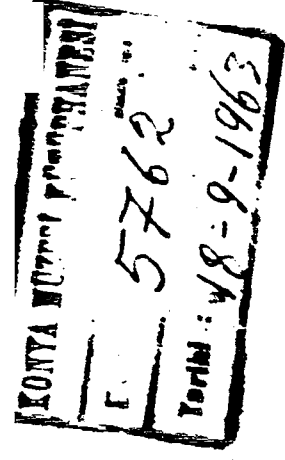
K:Konya Nüshası

مخبره و طولی جان و عند لیسان قفصه
 سنج و زکر در که فناء لک الله احسن الخالقین
 بند فانی و عیبتش و غیب اندر سر در
 خصا الفله و جهلات ادرتها الفله و فرد
 بی همتا الفله تا مرده انا الفله نه انوک که
 اوزرنه عیبتی وارد و نه کمکنت انوک
 اوزرنه عیبتی وارد و عدول و حکمت و غیر
 انی بیرون دانه و صفاته بیرون جری بوی
 فلکند و نه ضایع دکل و اکبر عالم
 اندر اوزرنه صانع دکل و دانی فراد
 و اشکال اوله نه اوزرنه صانع بکر نه کسر
 اکانت که لیسان نه بی و هو السمع البصیر
 وادم وادی زادی جمیع بار و مطلق و زیر تفصیر

یا

محمد و سبار قیاس اوز الخ جوی و لاس
 اوزرنه اوله که بدین عقل و خولانی بکر
 میخ و حیدر در و شای و عدول و خولانی
 و ابد حقه در کم و ووات اکبر عالم
 تقنی نه مد مد استنباط و نه و زورده
 غور اندک تا که کمال قدر نه اظهار اده
 کنت کنز انخفا فی حبیب اوزرنه و نه و نه
 لا غف و سیم بصیر و هویت هو اسید
 اوزرنه بیال و بکر که جان در و هوای روحانی
 شهر عظمی افغانی و بکر سیم بر ۹

مخبره

ادری ضلعت کما قال الله تعالى ولقد کررنا بنی آدم
 واولادهم قلدی وعلو یکدی به نجران چون جمله
 اسمای که عبارت در لغات انبیاء و تعالیم آنکه
 و علم آدم الاسماء کلها اندر نهاده علی اله و کلام
 و ضلح هدایت او ریزه کمال غنایت آداب
 ارشاد آوری تا که امر طوقی مخلقت حق جانف
 سلسله اطلاعات و امتثال مستحکم ادب
 عبادتانه مشغول و لا کر و ماخلقت لاجت
 والانس لا یعبدون و تعلقه از بهی که مرکز
 دایره عالم در مستور و روی ناکر و کلام سنگین
 جمیع احوالی ضبط اید و بسعادت ساری
 از اندکی سهل و مایع و مزاج انواع فایده آوری
 ستاکه از بهی که سخن اوله لیس

یوز

مناجات
 یوز و دین در عکله ای با وینا هی نه زوال
 استی معون و هدایت ای و لیل حج و خال
 شکاکه یا ز شوق و مهران باده کوه سنگین یزد
 سکه و دوش عزت باقی که سسوه از نال
 ابیطوف کلام اید که تبسمه سربا صوف
 باد قهر و کلام قیل و در زلال حسبال
 عقل کل خور و بی باسی اوز و جهوه قلوب
 تابو کلام کمال الوارث بولدی الا خصال
 عزتو کل و مشرفند و هر کس که لاتو طلوع
 بولد و ذل کسوف و کوه مدی تقصیر و نال
 طاعتی و طهر رنده اید و بین بچو و افتاب
 از بود و نه غایت که آگاه حصون بهمال

محمول مکنده هیلر دیل کچون اسان
بولدی بو غله زنجاره وسعت جا که جلاک
زله کماره جاننده بودی اولور غله بیل
اندی و ش جا غله مصری اکا انتقال
یاد کیا ایشی سر و ده کردی جهون خلیل
اولدی اکا اولور جاب جیشله ایشی اول

دخی و صلیت ضلوت و غنغ غیات اول
سید سادات و مغز کائنات و خلاصه
موجودات و جمیع اسمان و زمین و صیب
والله الحلیب و صوابا کونین و کمال فکاید
وما لایم الدی و صوابا مسالک شاهنشاه
لولا ای سبب جمیع افلاک و نور دیر ادم

نکته

نکته زفر نایب ادم مخاطب حضرت العالیین
قالکنت یثا و ادم ربینا الما و طالع طبع
عجبی و قتی محمد مصطفی علیه افضل
الصلوات و اکمل النقیات اوزرینه اولسون
که شمس نسیر عتله ظلمت جهات الله منه حاج
هدایت نزل انزلت در دخی بیان معلوم بیج
بلا بلغای عربی باندت خطاه بطی ادر
و جمال دهنادن اکثری قران عظیمه و نور
کی بعد معارضی کرد باطل قلم و در بدیت
فکلو کماله که توفیق رفیق ات دوالجول
احمد مرسل صلی که اولدیر کول خوش خصل
مقداری افرینش قباله اصحاب دین
بدین ای اندیا و قدون ارباب حال

دستگاه صحرای قدیم آوردی فلاخ و زاده اند
 که ز لرزه مهر و ماه نعلین خاکی آفتاب
 بر قدمه از دی اوار و مقامینه ابله کمر
 جبهه تل اسرار اول را بر کردی پروبال
 اولد ساه معراج به نشو و صوت بلند ناله
 قایق سینه بوم معراج اندک ز رفعت کمال
 موسیقی بکوبی ارم اندیشه نه عجب
 بر آواز تاله بوبد را آبی بلبل ای معراج
 حشر کوئی کم قیو صبح او ابله بر زبان وزیر
 دستگیر اول سار صبح بیا نملی غنای مال

اقا بعد صبح خند او در دره کوهان غلام اسلام
 بویاله رایت او را بویاله را به موتی حضرت

عبدالله

عبدالله که کونلر ده کونلر بون کینه بادیشه
 معدت شمساد کمر صفت آثار سلطان اعظم
 اعدال امراء العالم عجز ممالک الدنيا عظم
 کلمات الله العلیا ملا و الغزوة والحق قد
 محض الصاف رب العالمین مولف ملول است
 العالم ناصر العذر والاحسان باسط
 الاصر والامان التوب من السیئ الخلف
 علی الاعداء سلطان ابن سلطان سلطان مراد
 بوجه یابون حان خلق الله سلطنته و انتم مملکت

مدح

بارشاه بجه و بر سلطان مراد بی صهیال
 اره شهنشیر دل دارای سکندر خصال
 اولکم اولدی فیغیه اسماء بر خوار

شویله اشارت اند که هر یو علم و سنی بتنا
 لطیف و شریف علم در و هم سنورت و اخفی فنده .
 خفیلی سخی کو شو شونده و اس نوله بوباده برکت
 برداختا ده سن تا که بوبه علم و اصلری
 و طالبی کی آنی تفویج ادب نی خیمه اکلر
 و انوار رجاله مستدول و له جوره بوی
 اشتد عرق خجالت نشوینن چند غریزه لب
 اندم که سلاسل ملک و دولتو مجلسنده
 مجلسی زور و بحضور استاد معظله و قدور
 آهل طرب استاد جابجایی و مرتبه الحافل
 و الجامع و مقر بجهت سطران و استاد
 سنان و استاد صحیفه و اسنان کلاستخفاف
 او ستاد علی و داد و استیلا در زهره نغمات

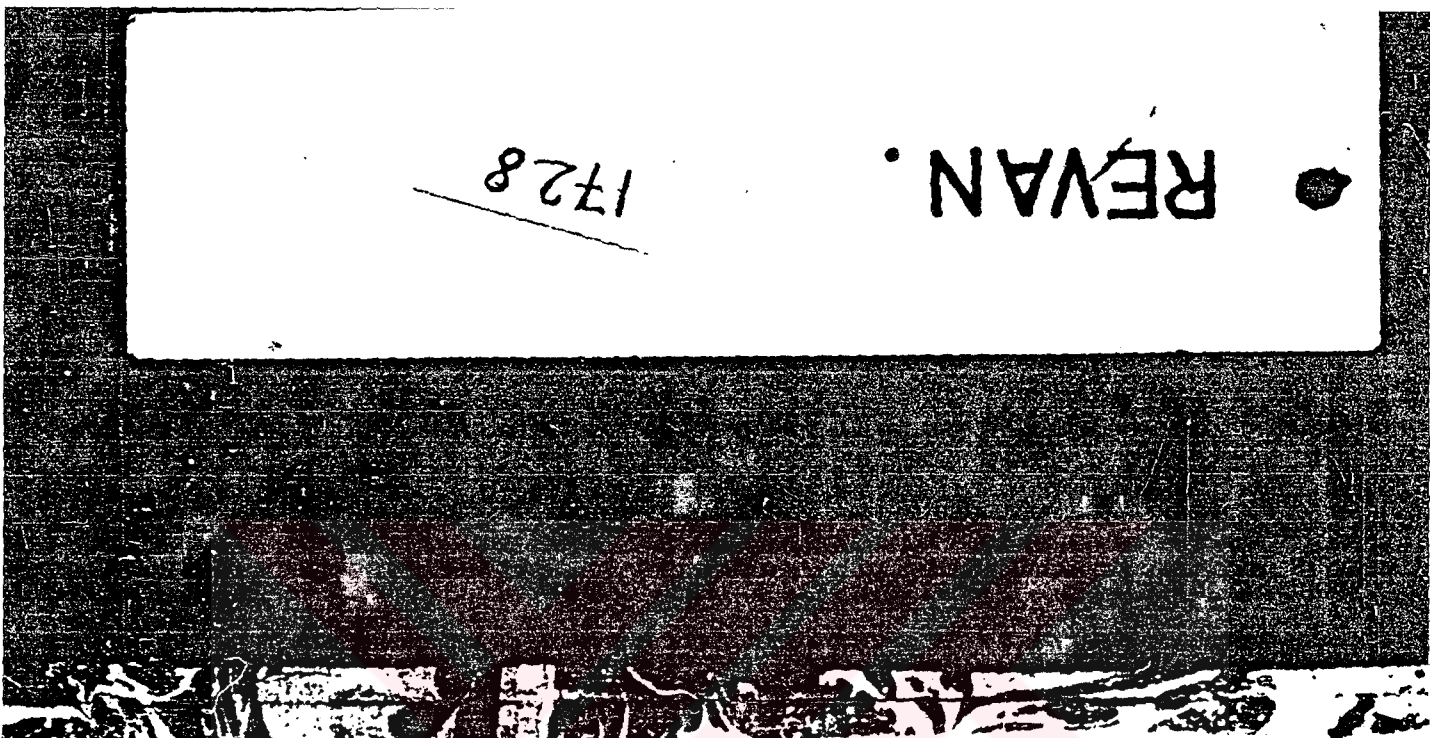
او که اولدی برای براله افتاب زوالم
 قنقی مجلسده که انوک قدیمه سنورت و قدیمه
 اسنانوک بیا اولورای بی صفت نعال
 دور حکیم دراز صحتی کیمی انتقال
 ملاک جامع در ایدم کلی کیمی انتقال
 کماه ادد و در نه انوک کلمه پانه و قهیه
 کما نضایه سیر فرسوها انور غزال
 ای حرم بار کاهور و موئل و اقبال و بخت
 وی زمین و استاتون منشا جاه و جلال
 نبته که کدیر و در سنده و اعلی عطا
 نبته که کوندن و هلال ستور خور سنده کمال
 اولد غنچه مسهر و ماه و اسما سنله زمین
 مونس و لوس و سکه عز و دولت جاه و جلال

استاد ایستی و عندی بپور و طوطی خوش
 الطاف استاد محمدی دام فضل همد
 حاضر و در هر سال انوار حضور زنده بن خدمت
 و اگر بگویند که بی نشانه تقدیم اندیم اوله
 بادشاهی خلد الله ملک به بوسه تصدیق اند
 پیوسته بلی راست اندر کس و لیکن چون
 اول اشارت نکاو و نکو کردی کم بویا بن
 سعی جمیل کو سستی بویا بویا کنیدی و این
 العبد بخانی بیده کاره لا یجکی برآه الله تعالی
 در سوره عنایت استعانت طلب او به بادشاهان
 امره اطاعت قلبی مع طافی به بیج سطر بیداد
 اندک زرا اول بادشاهان ارشاد بیداد
 بویا کنیدی و اول بادشاهان دلالت بیداد

سویلا

سویلا اولاد حیدر سوزا جدم آخر
 دعا بپایه بویا کنیدی اینم دیدم و قیام
 لرزه و کلان لرزه تو به اولدی کس
 حق تو به دو تب سوزا خطای و اراده
 الطاف ایندین کاره برآه سوزا و خطای
 بویا کنیدی تمام اندر و بالله العز و العز
 بویا کنیدی تو به غنصی بویا کنیدی
 عذر سوزا تو به ایضا عذر سوزا اصل لرزه
 کنیدی سوزا که اول اصل لرزه اعتقاد
 او نور و غنی صنعت ایضا عذر متفرد کاره
 اندر لرزه بپایه زیاد لرزه سوزا که
 اگر بگویند بپایه اینم که مشرور و مشرور صنعت
 اجناسی بپایه بپایه آملی بویا و بویا

X

REYAN

1728

1728
1728

مَوَافِقِ مُخْتَصَرٍ بُوَ كِتَابُكَ اِجْنَهٗ عَلِمُ مَوْصُوعَتِكَ وَتَسْمِيَةِ
اِيْثَا عَيْنِهٖ سَوَّلَ اَصْلَانِ كَرَّمَ مَشْدُرُ كِهٖ اَوَّلُ اَصْلَانِ اَيْنِهٖ اَعْمَا
اَوَّلُ . دَخِي صَنَعَتِ اِيْثَا عَيْنِ مَقْدَرِ ذِكْرِ اَتَدِي لَوَزِيهٖ
بِجَهٗ زِيَادَهٗ لَرَكْرَكْتَرِ مَشْدُرُ كِهٖ . اَتَدِي كَا بِلْمِيَهٗ اَكْمَشَارِدُ
مَشَا بُوَ مَوْصُوعَتِكَ اَحْمَا سِ فَاحْدَرِ اَبِي بِلَانِ اَتَدِي كِي . وَدَخِي
هَرِ بَرِ نَوْعِكَ بَرِ نَوْعِدُنِ بِيْجَهٗ اِسْتِغْنَا طَا اَوَّلِدُ عَمِي كَسَبِي
دَخِي اَبْضِ نَوْعِكَ رَمَانِهٖ بَعْضِ نَوْعِكَ اَبِي بِلَانِ سَبْتِ
بِلْدِرْمَلِ كِي . دَخِي بُوَ مَوْصُوعَتِكَ نَوْعَلَرِكَ عَمُوْدُ لَرِ
رَوَشَنِ اَوَّلِ جَمْعُونِ عَلِيْمِ رَوَاصِدُنِ مِيَا لَرِ كَرَكْتَرِ مَشْدُرُ .
لَا كِهٖ بُوَ عِلْمِ شُرُوعِ اَدُنِ كَسَبِيَهٗ مَقْصُوْدُ اَسْلَانِ اَوَّلَا .
دَخِي مَثَلِ كَسَبِيَهٗ بُوَ عِلْمِ مَحْتَاَجِ دَرِ لَرِ مَرَادِ لَرِ بِيْخَانِ خَاصِلِ اَللّٰهُ
اَعْلَمُ .

دربیان آفرینش عالم

[illegible][illegible]

فصل در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

در بیان ملک مستحق .

فصل در بیان ملک مستحق .

فصل بیستم

دربین مشرق و مغرب و جنود ایشان

فصل بیست و یکم

دربین رنکهای ایشان

فصل بیست و دوم

دربین اخلاقتان

فصل بیست و سوم

دربین دلائل نشان بر اعضا

فصل بیست و چهارم

دربین آواز دار و خاموشان

فصل بیست و پنجم

دربین اصل علم و معرفت

فصل بیست و ششم

دربین علل و اقسام و احوال ایشان

فصل بیست و هفتم

دربین کواکب سیاه باطل و اهل کفر

فصل بیست و هشتم

دربین سعد و نحس کواکب سیاه

فصل بیست و نهم

دربین نه کواکب اندین روح

فصل بیست و دهم

دربین دوزخ و شیطان

فصل بیست و یازدهم

دربین اخلاطشان

فصل بیست و دوازدهم

دربین فصلهای ایشان

فصل بیست و سیزدهم

فصل سی و نهم

دربیان نوعهای ایضا اتفاق نموده است.

فصل سی و دهم

دربیان مقامات که قوم عبدالعزیز.

فصل سی و یازدهم

دربیان نامهای ضربها و اسواتها.

فصل سی و دوازدهم

دربیان شرح نوبت مرتب که چیست.

فصل سی و سیزدهم

دربیان نوبت مرتب که چیست.

فصل سی و چهارم

دربیان اوانع افلاک.

فصل سی و پنجم

دربیان پردهها و دربانان او.

فصل سی و ششم

دربیان انواع که در نوعش بر مصل و بر مصل.

فصل سی و هفتم

دربیان زمانهای ایضا.

فصل سی و هشتم

دربیان عیار اولاد.

فصل سی و نهم

دربیان عیار اولاد نمونها یکی در مکتب نیست.

فصل سی و دهم

دربیان عیار ثانی.

فصل سی و یازدهم

دربیان عمودها و ایضا.

فصل سی و دوازدهم

دربیان اوانع اتفاق و دربانان او.

بَرَهٗ اِنَّا نَاسِئُهُ قُلْدِي كِهٖ • اَكَا مَسْتَاخِ اَصْطِلَا حِنْدَهٗ
 عَقْلُ كَلْدِهٖ رَدَرْدَهٗ • شَيْلَهٗ كِهٖ حَدِيثِ قُلْدِي كِهٖ كَلْدَرْدَهٗ
 اَوَّلَ مَا تَخْلُقُ اللهُ الْعَقْلَ • وَهَمَّ اَوَّلَ كَوْنِهَا بِكَ تَوَخَّيْنِدُ
 وَبَسْطُودَرْدَهٗ • وَجَمَلُهُ اَشْيَا نَكَ صَوْنِهٖ وَمَعْنِيَهٗ
 مُحْطُودَرْدَهٗ • وَهَمَّ اَكِهٖ مَعْقُولِ اَوَّلَ وَبِوَجُودِ تَانِي دِرْ كَلْدَرْدَهٗ
 فَيَضَرُّ كِهٖ وَرِلْدِي • بَرِوَجُودِ دُخِي اِقْتِضَا اَدَرْدَهٗ
 لَا يَدْرِي دُخِي بَرِ كَوْنِهَا اِنْ كَانَ اَوَّلْدِي • اَمَّا عَقْلُ
 كَوْنِهَا رَدَرْدَهٗ بَرِ مَرْتَبَهٗ اَدْنَى اَوَّلْدِي اَكَا نَقِيرُ
 كَلْدَرْدَهٗ • زَبَرَكِهٖ جَمِيعُ نَفْسِيَهٗ قُوَّتِ جَزْفِي
 حَقِّ قَهْرَانِ بَرَهٗ اَنْدَن اَرِشُورْدَهٗ • چُون نَقِيرُ كَلْعَقْلُ
 كَلْدَن فَيَضَرُّ نَامَ اِكْتِسَابِ قُلْدِي اَوَّلَ كَلْمَا اَلْفِ
 اِقْتِضَا قُلْدِي كِهٖ • بَرِ كَوْنِ دُخِي اِنْ كَانَ اَوَّلْدِي
 رَدَرْدَهٗ نَقِيرُ كَلْدَن اَشْعَهٗ اَوَّلْدِي • اَمَّا قَابِلُ صَوْتِ

فَضْلُ اِحْمِلِ اِسْمِي

دَرْبِيَانِ اَبَرِشْتَمُ

فَضْلُ اِحْمِلِ اِسْمَانِي

دَرْبِيَانِ اِخْتِلَافِ اَبْنَاءِ وَمَقَامِ

فَضْلُ اِحْمِلِ اِسْمِي

دَرْبِيَانِ بَرْدِهَا كِهٖ بَكَا كِهٖ سَبْعَهٗ ذَنْبِ كُودَهٗ اَنْدَرْدَهٗ

فَضْلُ اِحْمِلِ اِسْمِي

دَرْبِيَانِ صَرَبِ اَدَوَا كِهٖ مَشْهُورَ اَرِشْتِي زِيَادَهٗ نَبِشْتِ

فَضْلُ اِحْمِلِ اِسْمِي

دَرْبِيَانِ اَنَا كِهٖ بِشَرِّ كِسْ جَكُونَهٗ صَرَبِ مِيَا يَدَرْدَن

فَضْلُ مَسْطَرَعِ بَرْدِهٖ كِهٖ مَرْدَنَدَن اَكَا نَقِيرُ اِحْمِلِ اِسْمِي

دَرْبِيَانِ اَفَرِشْتِ غَا لَرِ اَوَّلَ اَللهٗ تَعَالَى حَبْلَ وَعَلَا

كُنْدَرْدَهٗ قُدْرَتِ دَرْدَنِ بَرِ كَوْنِ اَبَرِشْتِي فَضْلُ وَكَلْمَا

اولدی . ایچون اگاهیلای اول دیرلر . بسلول وضر
وعقبدی جسر مطلق اولدی . ودايره شكزلر
دندی شيله كه كلاندك كلدر كه . افضل الاشكال
شكالمستدير . وهم عالم افلاك واشكال اركان
صورت اندن بولدی . چون اول دخي فاضل مطلقدن بضر
كلان كباندی . بسل اول دخي اقضا قلدی بر جسم كرو
دخي ظهور كلدی كه . مشايخ اشعار شري محمد دودلر
سويله كه حق كلانمنه كلبد رجل وعلا . ذوالعشر
الحيد . امانجو سكر اصطلاحيه اكلارد آد ووردلر
توكه فلك اعظم دودلر . شول جسدن كه جميع افلاك
اعظمدر . اكي فلكه التكر دودلر . بوسيد
كه جميع افلاك مشریدن مغربه اول دندور . بوجده
خركه قسري دودورم خركه خلاف توالي دودلر . زيناكه

جميع كراكب عكسند دندور . يعني جميع بلدلر
مشریدن مغربه دودور . ومعلومدر جميع اهل
رصد قتن كه جميع بلدلر خركه مشریدن مشرند در
بسل اول فلكك خركه بولرله خلا فجه اولد عيچن انك
حركته خلاف توالي دودلر . بابي كركه خركه
على التوالي دودلر . بولكك خركه غايت شريفدر
عالم علوي وسفلي بر كجه تام طولور . كجه وكند
حق و زمان بركه بركه در خسه اقاب معظم
فلكه بركه طفايدی الت اتی تمیدی . فلك بلسا
اول اتی طغییدی . فلك طفا مشریدن طفايدی . فلك
بلسا مشریدن بلسايدی . بركه كيم مطلقك حكمی
بوندر كودور . وهم دودن كجه عيچن مخلوقا نك
حق اين بركه تراكم اوچي اذ فلك الافلاك دودلر . بو

• جمیع مقام بر خالک بر خالک اول دودند •

فصل

در بیان فلک البروج •

یعنی بوصف فلک البروج بیان آور • چون فلک اعظم
قیاض از لدن و صایح از نزلدن • کمالی بولدی • اندن
دخی بر فلک ظاهر اولدی که • اکامتا بی اختیار بجه
کرمی در دگر • اهل نجوم اعتبار بجه بولکه فلک
نوابت در دگر • و فلک البروج دخی در دگر • شیکه حو
کلاینه بورد که • و التماس ذات البروج والیوم الموعود
بچون فلک النوابت در دگر • بولکه
فلک نوابت شول سیدن در دگر که بدی سیاره دن
عربی بگو قیاس من بولدی که کور نر جمیع اندن • نکان دیشد
یعنی آن مکر در • بچون بدی سیاره دن غیر بکراک

جهت دن که جمیع افلاک بولک حصه کنه در • و هم
جمیع افلاک بولک اجنه در • ایسا بوظرف اولمشد
قلن مضروف اولمشد • مثال بود که لحن بر سول
چنانک اجنه برنج بریندن بکرک جت قیسک اولدی
چنانچ جوردسک اجنه کی بله جورد بجه کراول چنفلک
الوس اول بولک چنانک عسکه جمیع فلک کراول اولدی
فلک اعظم اولدی • در دخی فلک اطلس در دگر •
شول سیدن که بندن عبری افلاک کراول بولدی ولدی
بنک بقدر کانه که جمیع کخارده نقش اولدی اطلس
نقش اولدی و بچون اطلس در دگر • بچنان جمیع فلک
اصلی خریدر • چون رصد اطلس بده بولدی کراول
فلک اطلس در دگر • پس مقام کراول دخی بوصف مقام
وارد که جمیع مقامه شام بولدی قبلشد • و هم

كَهَاتْلَه ذِكْر اَوْلَدِي سَوَال بُوْلَكَه فَلَاك اَبْرَج
 دِر اِيچِيَن جَوَاب شَوْل سَيِدَن فَلَاك اَبْرَج دِر
 كِه . اَهْل رَصْدَا فَلَاك اَوْن اِكِيَه قَسِيْر قَلْدَقَه
 هَر فَيِنَه بَرَج دِر . هَر بَرَجَه وَجَه شَيِيَه اَسْنَد اِيچِي
 هَر بَرَجَه بَرَا قَمُوْ اَسْتَدِر . هِيچ بُوْلَكَه بَلَد اِلَا
 بُوْلَكَه بُولَد . سَلَا اَوْن اَك بَجَشَك
 هَر بَرَك بَارِيَه كُورَدَك . هِيچ بِلَد اَرَحْمَل شَكْلَه
 يِن قُورِي شَكْلَه دَشِيْش اَوْن حُطَك اَدْنِي حَمَل بَرَج
 دِر . اِكِي حُطَك بَارِيَه كُورَدَك هِيچ بِلَد
 قُورِي شَكْلَه دَشِيْش اَك اَدْنِي قُورِي بَرَج هُوْد اَوْر اِيچِي
 دِكْن هَر حُطَك بَارِيَه رِيْضَا سِيْشَكْل مَشَا هَه قَلْدَقَه
 تَاكَه هَر كُورَك قَبِيْر بَرَجَه وَارَد اِيچِي مَحْلُوم اَكْلَه سِر
 هَرِي اَوْن بَرَجَك قَاج بِلَد دِن مَصُوْر دَر دِكْر اَوْن

ثَابِت دِر . ثَابِت اَوْر نَفْسَتَك هِيچ بَرَكَا ت اَوْلَسَه
 كَكِيْدَن اَبَا وَجُوْد كِه ثَوَابَتِك دِي حُرَكَا ت وَارَد .
 جَوَاب شَوْل اَعْتِبَا لَه ثَوَابِت دِر كِه قَلَاَن سَيَا رِيَه
 نَسِيْت نَبْرَك حُرَكِت قُورِي كِيْدَر . سَلَا اِي بَرَا يَه
 يُوْر دِي ثَوَابِت كَرَم دُرْت يَلَد يُوْر . اِيْلَسَه غَايَش
 كِيچ يُوْر كِيچِيَن نَسِيْتَه ثَوَابِت دِر . وَهَم بُوْلَكَك
 حُرَكَه فَلَاك اَعْلَم حُرَكَتِك خِلَافِيَه اَوْلَدِي .
 شَيِيَه كِه فَلَاك اَعْلَم نَفْسِيَه دِكْر اَوْلَدِي .
 فَلَاك اَعْلَمَك حُرَكَه مَسْجُوْدَن مَعْرِبَه اَوْلَدِي فَلَاك
 بَرَجَك حُرَكَه مَعْرِبَدَن مَسْرُوقَه اَوْلَدِي . تَاكَه بَرَا خِلَافِيَه
 عَالِي كُورَن مَسَا دَه دِي خِلَافِيَه ظَا هَر اَوْن . وَهَم فَلَاك
 اَعْلَم دُورِي بَرَكِيُون مَرَكِيَه مَرَكِيَه ثَام اِيد . فَلَاك
 ثَوَابِت دُورِي كِيچِيَر دُرْت سِيْشَكْل ثَام اِيد . شَيِيَه

مناسب یزده ازشاء الله تعالی . آذن اول برجل
 هر بی تو بخشن آذر . هر بخشنه دجه ددر آله
 اولسه تمام افلاک اوج یوزا التیش دجه اولدی
 آذن هر بر دجه التیش بخشن آذر . یکریم برک الت
 یوز بخشن اولدی . هر بخشنه دقیقه ددر آذن هر
 دقیقه التیش بخشن آذر . هر بخشنه ثانیه ددر
 آذن هر بر ثانیه التیش بخشن آذر . هر بخشنه
 رابعه ددر . آذن هر بر رابعه التیش بخشن آذر
 هر بخشنه خامسه ددر . تا عاشریه واریخه التیش
 التیش بخشن آذر . تا که کواکبک سیرنی بر خضر
 آذر . و انجمله بوجیمینک اصل اول اون اکی بعد
 اول برجل آذری بود در حسل بود . سلطان
 سید سبله . عیوب نور جدی . حور

سوان چون دجات قشیت تمام اولدی . دقایق قشیت
 التیش اولدی . بروج اون اکی اولدی . زیاده و نقصان
 اولدی بخون . اهل رصدین که بروج و کواکب رصد
 آذر . کورده که کواکبک اراسنه سکر خال وار
 که زیاده و نقصان دکرلدن . اول احوالک متاخذ
 عالم سفیده دخی انسان اراسنه تا تیر موثر حقیقت
 فنان بیه ظاهر اولور . چون اول سکر نظری
 وهم عنا صر رابعه بواون اکی بر دجه تمام بولدر .
 زیاده تطویل آذر . شویله که خیر الکلام ناقلا
 ودل . پرتقا مانده دخی بریخه مقام واز در که غه
 مقام وریخه آذر لک و شعرونک اول آذن طغر اول
 معلومدر . لیکن شعبه بعضی استاذلر یکریم در
 دیمش بعضی استاذلر یکریم سکر دیمش .

واقع الور • مقابله ومقارنه برر كن واقع الور •
تمام سكزن نظر الور • والله اعلم بالصواب

فصل في بيان معنى انظار هشت گانه

يعني بوصف بوالا لك معنيين بلدر • تدريك
معني برم دوستلوقدر • تربيع معني برم دشملوقدر
شدنك معني تمام دوستلوقدر • مقابله ومقارنه تمام
دشملوقدر • ليكن مقابله دشملوقدر برر در مقابل
چون اكي بلدر ارايند بو نظر لك برر واقع اوله • اول
اكي بلدر اقلق طايفه ارايند اوله حال واقع الور • اگر
دوستلوقدر اكن دشملوقدر بن مقاماته دخر
اكي مقام اوج مقام ابركن ويا خود چلاو كن تدريس و
تثليث صورتنه دشسه اول صحبت قومك ارايند

شويه كه باون برم سكزن كونه برر • هر كنده
برر كندن اتر برر مندر ددر • هر بر منزه برادر ودر اول
سكزن سكزن منرك اذكر بولدر • شرفين • بطن
شيا • دران • هغه • هغه • ذراع • طرد
جهه • برز • صوف • عوا • سماك • عفر
بانا • اكليل • فقه • قلب • سوله • شايير • بله
ذراع • بلغ • سعور • اخيه • مقدم • موج • رشا

فصل في بيان انظار ثمانية

يعني بوصف اكون سكزن احوال كه ذكر الادي لك
آدري ونيستين بلدر • اهل نجم اصطلاجه اول بلدر
تدريس • تربيع تثليث • مقابله • مقارنه • تدريس
وتربيع • تثليث • كاكب ارايند سيراو اكر كثر كن

دوستلوق دوق و صفا و محبت ظاهر اولور . چن برنج مقام
 ايدركن و يا خود چلر كن ترينج و يا مقابله و يا مقابله
 صورته و دوشنا اول محبت خلقك اراسنه عداوت
 و جنك و قتال واقع اولور . پس بنك هنرمندلوك نصري
 كركندرم تالو بر اوستا بر محبت او قور اكر
 ياد شاهدا اكر اود ز اكر چي در . اولد استاده و بنك
 اولور كنو محبت مشرق ايله اوليا كم محبت ترينج و
 يا مقابله و يا مقابله صورته و دوشين و بنك اولور .
 اشارة و ولا محبت اولور كنو بر استاده بوغنه بخش اولور
 صحت بر استاد و دوكه دوكه قور كنو اولد هنرمند كنو
 محبت كند بن و بنك صورته و دوشنه و مقابله و
 مقابله و دوشنه بر دك كندر . بلك اول محبت كند بن
 صورته و دوشنه هنرمند اولو . اكنون نصري و ازار اولو

و محبت تلت صورته و دوشو بوقسه نصري و اما بجه اولد
 حكيمه كنز كه درت صبر و بر علاج اده اولد هنرمندك
 شال شولا كنز كنم ايتانك بر قول كنو كنو برنج صبر
 قنه او قير . بر او علاج اولو و بر يكي كنو
 و بر او رنه كنو اولو . و بر يكي كنو اولو . اتفاق
 و دوشك دوشني و محبت استمه اولسه . اكر چه اصله بر
 و دوشك اولو و دوشنه بر علاج ايتك خطا اوله بن نصري و كنو

فصل پنجم

در بيان بر رنج و دانه كاييه بصا صرا بجه
 بو فصل شال اولد اكر بهدك عنا صرا بجه نصري و كنو
 اشد . و دوشك كنو . جوزا بديد . سلطان ايدو . اسد
 اشد . سبله خاك كنو . ميزان بديد . عقرب ايدو . قور
 اشد . جدی خاك كنو . دلو بديد . حوت ايدو . جوزا

اَلَاِنَّهٗ خَاصِیَّتِ سَبَبُذْنِ فَاَعْلَاغًا رَاعِنًا صِرَاعِهٖ یَرُدُّ
وَلَطَائِعِ ذَاتِی وَعَرَضِی ظَهَارَاتِی عِیْهٖ اَفْلَاکُ خَارِجُکُمْ
وَلَطَائِعِ مَتَلَوْنَهٗ ظَاهِرِ اَوْلَدِی وَعَلَقَاتِ اَلَاِنَّهٗ وَمَقَامَاتُ
اَلَاِنَّهٗ دَخِی لَوْنِ وَاِخْتِلَافِ بَوْلَدِی • شِیْئَهٗ کَهٗ مَقَامَاتُکُمْ
بَعْضِی اِتِّی بَعْضِی خَاکِی بَدِی بَعْضِی اِی اَوْلَدِی • بَر
شَکْلِ دَخِی مَنَاسِبِ بَرَدَهٗ ذِکْرِ اَوْلَدِی اِنْ شَاءَ اللّٰه

فصل ششم

در بیان طَبایعِ بروجِ اَتِّی عَشَرَهٗ •
بِوَصْلِ اَوَّلِ اِلَی رَجُلِکَ طَبَایِعِ ذَاتِیْنِ وَعَرَضِیْنِ بِلَدِّدِ
حَمَلِ رَجُلِکَ طَبِیْعِیٓ ذَاتِی اِسْتِدْرُودُودُ • مَشْرِقُ طَرَفِیْنِ
بِجَنِّ مَغْرِبِ طَرَفِیْنِ وَادِسَهٗ حَرَارَتِ بَرَزَاکِی لِدِکْرِ
مَشْرِقِکَ وَمَغْرِبِکَ هِیْ عَرَضِی طَبِیْعِیٓ کَسْبِ اَتِّی سَوْدُ
سَبَبُذْنِ کَرِ اَقْبَالِکَ قُوَّتِ بَرِجِکَ اِی طَرَفِیْنِ دَخِی کَرِ اَلَاِنَّهٗ

مَوْدُودِ رَجُلِکَ طَبِیْعِیٓ ذَاتِی سَوْدُودُ • لِیَسْکِنْ مَشْرِقُ
طَرَفِیْنِ بَرَزِ عَرَضِی حَرَارَتِ کَسْبِ اِدْرُ • جَوَازُ رَجُلِکَ
طَبِیْعِیٓ ذَاتِی اِسْتِدْرُودُ • بِنِی مَشْرِقِ طَرَفِیْنِ اَوَّلِسَهٗ عَرَضِی
کَرِ وَخَشَکَ اَوَّلُودُ • بِنِی مَغْرِبِ طَرَفِیْنِ اَوَّلِسَهٗ عَرَضِی سَرِودُ
اَوَّلُ • سَرَطَانُ رَجُلِکَ ذَاتِ طَبِیْعِیٓ سَوْدُودُ یَا شَدُّدُ
بِنِی مَغْرِبِ طَرَفِیْنِ اَوَّلِسَهٗ عَرَضِی بَرَزِ حَرَارَتِ کَسْبِ اِدْرُ
بِنِی مَغْرِبِ طَرَفِیْنِ اَوَّلِسَهٗ عَرَضِی بَرِی بَرِی سَبَبُذْنِ کَسْبِ اِدْرُ •
اَسَدُ رَجُلِکَ ذَاتِ طَبِیْعِیٓ اِسْتِدْرُودُودُودُ • بِنِی مَشْرِقِ
طَرَفِیْنِ اَوَّلِسَهٗ اِسْکَکِی دَخِی رَمَزِ • بِنِی مَغْرِبِ طَرَفِیْنِ اَوَّلِسَهٗ
عَرَضِی سَرِودُودُ اَوَّلُ • سَبَبُذْنِ ذَاتِ طَبِیْعِیٓ سَوْدُودُ
مَوْدُودُ • مَغْرِبِ طَرَفِیْنِ سَوْدُودُ دَخِی زِیَادَهٗ اَوَّلُودُ • بِنِی
مَشْرِقِ طَرَفِیْنِ اَوَّلِسَهٗ بَرَزِ عَرَضِی حَرَارَتِ کَسْبِ اِدْرُ •
مِرْزَانُ رَجُلِکَ ذَاتِ طَبِیْعِیٓ اِسْتِدْرُودُودُ • مَشْرِقُ

طرُقَن هِجْ عَرَهِي طَبِيعَت كَسَب اِتَرَن • عَرَب رَحَنَك زَانَت
 طَبِيعَت صَوْلَادَر تَرَدَر • قِن مَشْرِق طَرُقَن اَوَّلَه صَوْلَقَر
 بَرَز زِيَادَه اَلْوَر لِيَكَن مَعَرَب طَرُقَن بَرَز عَرَهِي خَرَارَت
 كَسَب اِدَر • قَوَس رَحَنَك طَبِيعَت زَانَتِي اِسْدَر مُرَدَر •
 لِيَكَن مَشْرِق طَرُقَن بَرَز صَوْلَقَر عَرَهِي كَسَب اِدَر •
 جَدِي رَحَنَك طَبِيعَت زَانَتِي صَوْلَقَر مُرَدَر • مَعَرَب
 طَرُقَن عَرَهِي تَلَك كَسَب اِدَر • دَلَوَك زَانَت طَبِيعَت
 اِسْدَر مُرَدَر • لِيَكَن مَشْرِق طَرُقَن بَرَز عَرَهِي صَوْلَقَر
 كَسَب اِدَر • حَوَك زَانَت طَبِيعَت صَوْلَقَر مُرَدَر • مَشْرِق
 طَرُقَن عَرَهِي اِسْتَحْكَام كَسَب اِدَر • وَالله اَعْلَمُ بِالْاَقْبَالِ
 چُون جَوَان لَرِي بَرَهَنَه طَلَايِع زَانِي وَعَرَهِي بُولِي • اَوَر
 اِكِي مَنَامَنَه دَخِي طَلَايِع زَانِي وَعَرَهِي وَارَد زَانَتِي لَه بَرُوج
 مَشْرِقَن وَمَعَرَبَن كَسَب اِدَر طَبِيعَت عَرَهِي مَنَامَنَه دَخَر

كِهِي خَا طَرُون طَلَب لِيَا نَدَن صَوْنَه دُور لَرَن عَرَهِي طَبِيعَت
 كَسَب اِدَر • كِهِي نَام مُرَدَاشَت اِدَر كَن عَرَهِي طَبِيعَت
 كَسَب اِدَر • مَثَلَا مُرَدَاشَت خَا طَرُون طَلَب لِيَا نَدَن ظَا
 اَوَّل مَسْتَحْلَك سَمْعَه مَرِيض شَرِيح طَلَب شَاخ خَلَقَه مَنَامَنَه
 مَنَام نَام اَوَّل عَرَهِي بَدَعِي كِيدَر • بِن بَعْض مَنَام خَا طَرُون
 وَلِيَا نَدَن طَلَب كَسَب اِدَر • بَعْض
 مَنَام مُرَدَاشَت اَوَّل كَن عَرَهِي طَبِيعَت كَسَب اِدَر •
 فَضْل هَسْت

دَر بِيَان شَاخ اِسْتَحْكَام بَرُوج اَر تَوَانِي

يَحِي بُو فَضْل هَر بَرُوج قَاچ يَلْدَر دَن مَصُور دَر اَن يَلْدَر
 حَمَل بَرُوج اَوَن سَكَن يَلْدَر دَن مَصُور دَر • كَوَر بَرُوج
 وَرَق دُور يَلْدَر دَن مَصُور دَر • جَوَن بَرُوج يَكُرَم اَوَج
 يَلْدَر دَن • سَرَكَا ن بَرُوج اَوَن يَلْدَر دَن • اَسَد

بیج اوزیش یلدزدن • سنبله بیج اوزایش یلدزدن
 میزان بیج سکن یلدزدن • عقرب بیج یسکرم دت
 یلدزدن • جدی یسکرم بدی یلدزدن • دلو بیج ورویش
 یلدزدن • حوت بیج یسکرم یلدزدن • اکبر سواک
 ایستازدن معلومند زو رصدا هلاک رصدن بویه
 کورشدن • وهم بوفصله سوز چوقدر تمام کواکب
 افلاک یخشدن حکم ذکر اولیه این شاء الله تعالی
 وضو الهی

دنیای فلک زحل

یعنی بوفصل زحل فلک یلدزدن • چون فلک بهرج
 قاضی ازدن کال یلدی • آذن برفلک دخی ظاهر اولدی
 و ظهور کلیدیه آکه عقل زحل دیر • شل سیدن
 زحل جرم اول فلک مکرور • جمیع سیارات

اوزینه اولدی • وهم بوگوکبه عسل اکبر دیر بوزگ
 ریشک وقلعه دارک ویا شویرک و طاع اهلنه و
 کتلاک وجمودل وقلخله قلقد سوا • چون
 زحل عسل اکبر دیر جمیع سیارات اوزینه اولدی
 کز کتلم سعید اکبر جمیع اوزینه اولدی جز بظ
 معید و ویران قلقد اوطیقینه در خال بق سوز
 قتالی حکیم مطلق • اگر زحل یردن اراق ولسا
 اند غوسیت شریک عالمه نظام بنمازی و خرابست
 الوردی بوسیدن غایت اراق ولدی یردن تاکه عالمه
 راحت بولا و نظام اوله • آذن بوفلک حرکت فلک
 قاضی سرب اولدی • باقی سیارات بطل اولدی • شریک
 که اتی براتنه یردن زحل اوزنیک بوز یعنی ویردن اوز
 یلد تمام ادر • مقاملده دخی بویستلو آزار واردر

فَلَا تَرَوْهَا بِتِلْكَ جَوَافِهَا فَلَمَّا لَمَسَتْ مَا أَكْرَمَهُ مَضَىٰ وَجْهَ رَبِّهَا فَاسْتَغْصَمَ

فَصَلِّ لِرَبِّكِ

دُيَّيَانِ فَلَيْكَ مَهْرِي

چون صانع قدرتند بوفلک دخی کمال بولدی
بولد کندن بر فلک دخی ظاهرا ولدی که اکا فلک مهری
در دین نیست پستی ذات کو کده در • بولت
فلک مشتری فلک کندن سیرج اولدی • بودخی دوری اکی
یلدن برین آئی اگ کده بترپ تمام ولدی • ویم
بولدن عین صبر ددر • بولت خلق ظایفه بکل و
نایبک و سوباشیلر و جری بشلری و سیلخ کفتلر
واو غرلر و حرامیلر و قضا بلر و جراحلر و جلاد لر

شیله که مصیفا ول رحمة الله دیدر که اون اکی مقامد
الت اوانه در • اما اوانه دیدر • دخی در دیر رب
عظاید طبعینه در غایت منقیدر • اقصا تلک
مشکدر • اچون اول طبعنلر اوانه اندر
التین اختیار قلدلر اوانه التدر ددر •
فصل

دُيَّيَانِ فَلَيْكَ مَشْتَرِي

چون فلک رحل کمال بولدی قدر الله دن • اندر
فلک مشتری ظاهرا ولدی • که برین نیست انجی کو کده در
سعدا کدر • بولک ب و در بر و غایله و امانلو
و غاضلک و صایجلک و غایله و مصیله کلدن حق
بولدی اکی عینک اراستنه بر دی یعنی زحلله
مهرنگ تا که اول اکی عینک عوشتند عا و کون فناد

نیکو فانی سوره جنک سور کیمسه وارسا والله اعلم .

فضایان کیم

درینا فلک آفتاب

چونکه فلک هیچ کال بولدی قدره الله دن . انون

فلک شمس ظهور کلدی که به نسبت دردی فانی

کوکدن در جمیع بلدلرک سلطان در سعه مطلقه

وهم بولدی دودنی اوج یوزالتن بش کنه نام ادر

سوال چون ککش جمیع کوککک سلطان بولدی

بخلدن مستیزدن هرچندن اتفا بولدی

بوسیدن که مسیت لاسباب عالم کون و فسادک

علما رلغنه آفتابک شفا عن واول شفا عک حاله

سبب قلدی . شمله دوت فصل آفتابک اراقلعندن

بیمایندن بولدی وبلدی . بچن آفتاب حمل رجبه

کارسانا دایما دون کون برابر اولور هوا معتدل اولور

بهار فصل کرد . بچن آفتاب سلطان وارسانا کون

غایت اوز نور بزه غایت یقین کگلور اول سیدن

استی غلبه قلدی یای کسدور . بعضی برکه واردر

شمله یقین و دور ککش که کیمه اکی ساعه قلدی

دخی از قلدی آندعی سلانرا ختم نمازن ولغنه ترک طالع

اتر طرور صباح نمازن قلدور . قون کون بوسونار

قلز اول اقلبه اوز سپور اقلیدر لر . بچن مزانه

وارسانا کجه دن کن برابر اولور بزه یقین اولیش کن

جنوب طرفه چکلور . هوا معتدل اولور کون کردور

بچن جدی رجبه وارسانا کون غایت قلدور وهم بزدن

غایت اراق اولور . دهم بر کرسنک صوغی غلبه

ایر غایت سولدا اولور قیتر کسدور . وهم اولور

اوج كوك يره و اوج كوك اشعه قلور تاكه فصول
 اربعه بلنود . شوله كه ياز فصلنه فان بش ورتيد
 بلور . ياي فصلنه صفا بش ورتيد بلور . كوز
 فصلنه سودايش ورتيد بلور . قيش فصلنه
 بلغد بش ورتيد بلور . بوفصول اربعه سيند
 عنا صرايحه داخي مزجه انسان دخ نظام بلور .
 ورتيد

دديان فلك زهره .

چون فلك آفتاب كال بلدي . فادرك قد رتيد
 اندن فلك زهره ظاهر اولدي . بودخي دورتي
 برينك تمام ادر . بويلد خايدسله خاقلو خولكل
 عيش عشرت اهليه و مغبلن و سطر بلره و نديلو
 تعلقد و هم بوكوك سعاد صفا اولدي .

برده كه كوز غايت اولسا قوق كن يتسوماز بولنر
 ديكري . اول موضعك شك اشتر ايتن صوهيتد
 خايد برالنه خايدل دوزستلدر اكه كوزلالت
 ايجيتمزكويخسه ورتلر . يني حق تعالي كشتيگر
 دويجي كوك برينايدي اول وقتن كوز غايت
 قلوب يردن كشت اراق كيددي . اول وقت
 شمله اوزاق اوليدي كه حرارت اترندن شنه
 بلور مينايدي خلايق صودن هلاك اوليدي يني
 آفتاب جديده واريچ . اكر اوجني كوك كد
 يردنسه قن بن يقين كلكي وقت اولسه ايله
 ايتي اوليدي كه جميع مخلوقات ايتي هيتد
 هلاك اوليدي يعني آفتاب سكاكه واريچ . بسر
 حق تعالي حكيم مطلقدر كه صدفلكه يردنر

فضـه

• دنیایانِ فلکِ عطارد •

چون فلک زهره قدح الله دن کال بولدی . اندر
فلک عطارد عیان اولدی . بودخی دورنی یعنین
بولدی تمام قلدی . طبعته امتزاج کسب ایدی
بولدنا خلق طایفه یان عیله و دیوان اهلری و خزینه
دارلر و عسکر دارلر و تاجلر و نقاشلر و کسبکار
و مجملر و قیسولر و طیفیلدر

فضـه

• دنیایانِ فلکِ قمر •

چون فلک عطارد کال بولدی . قدح الله دن فلک
قمر عیان اولدی . بولک حرکت جمعیدن تیز اولدی .
شبله که یکرم پدی کوندن ثلث نیم زیاده ده دورنی

تمام اذن . یعنی جمیع اوان الی بروج تمام بیرون و بیرون
تفاوت طایفه ایچیلرد و جاسوسلرد و خبرچیلرد
و حروف اهلد و قهرمانلر و بولدر و سعد مطلقدر
بودخی ککو ککبک شاهدر و الله اعلم •

فضـه

• دنیایانِ عناصراجمه •

چون فلک قمر دخی کمال بولدی . جمیع افلاک
برنده تمام اولدی . طقوز فلک کدن زیاده فلک
اولدی اگرچه افلاک یکرم دوردر املر دخی بو
طقوز ایچنه اولمغن ذکر اتمک تاکه کلام تقوید
اولیا • فلک قمر دن اشتغاک ناز اولدی . یعنی
اود کمرسی اولدی . اذن اشتغاکیل کمرسی عیان
اولدی اذن اشتغاک کمرسی عیان اولدی . اندر

اهل و تشار و پیر استخرج اندازند رجعت در لکر که شتر
 مغرب سیران کن بر قاج کن طر و مقیم الود • مغرب
 مشرق سیران کن بشل اول حرکت استقامت در لکر
 پس گاه مشرق در مغرب کید کن طر و دخی شوق
 مغرب دور • کینه مغرب طر و دوشین کین قاج
 کردن صکن طر و کینه مشرق دوندک غیر علامت
 چون بدارک حرکت آفتاب و قمر یکی پنج واحد اوز در نه
 اولدی یعنی دایر مستقیم اولد عین خمسہ مخیر
 و دکر • اگر چه هیأت اهل رجعت و استقامت قابل
 د کلد و ولی رصد اهل تقویم اهل ولیه مشاهد و لیدر
 بلکه تا بزن دخی رجعت استقامت بلوب تجربه اوزینه
 احکام دخی زید • اما بحال آفتاب و قمر و یزد

فضیله

اشتاف پیر و سی عیان اولدی • بر برنی قلدی کاه
 یزد صبی نجه که فصلا صرا بعه بر بر سینه
 قبلشدر • مقام دخی بر برنی قبلشدر
 فضیله
 دنیان کوا کب سناه با صطلاح اهل نجوم •
 سناه آیه کونته برین دکر با قسبه خمسہ
 مخیر دکر چون جرات آفتاب و قمر بریا میورد
 قلد • مثله که آفتاب کدور سور قلد و سید
 برین دکر • باقی برین سید در خمسہ مخیر
 دکر • مثل سید مخیر دکر که سیراد کر
 کاه مستقیم کاه مقیم کاه نا جمع اولور •
 یعنی راست مغرب مشرق کدر کدر پنج کن طر
 دخی مشرق در مغرب سیراد • اول حرکت رصد

• دَرِیَا زِ سَعْدِوَ حَسَنِّ کَوَاکِبِ سَعْدِ سَیَّاهِ •
 اَقْتَابِ وِ مَآءِ جَوْنِ اَهْلِ عَجْمِ سَعْدِ مَطْلَقِ دِرْ لَرِ • بَاقِ
 اَوَّلِ بَشِ کَوَاکِبِهْ کِهْ خَمْسَهْ مَحْمُودِ دِدِ کَلِی اِکْسِهْ
 سَعْدِ دِرْ لَرِ • یعنی ششوی و ذره سَعْلَاکِرِ مَشْتَرِی
 سَعْدِ اصْمَرِ زَهْرِ • اِکْسِهْ سَعْدِ حَسَنِّ دِرْ لَرِ یعنی زَحَلِ
 و مَرِیخِ عَسَلِ کِرِ زَحَلِ عَسَلِ اصْمَرِ مَرِیخِ • بِرِهْ مَرِیخِ دِرْ لَرِ
 یعنی عَطَارِدِ سَوَالِکِ زَحَلِ و مَرِیخِ عَسَلِ دِرْ لَرِ مَشْتَرِی
 و ذَهْرِیَهْ سَعْدِ دِرْ لَرِ عَطَارِدِ مَرِیخِ دِرْ لَرِ جَوْنِ
 جَوَا سَعْدِ زَحَلِ و مَرِیخِ عَسَلِ دِرْ لَرِ بَوَسِیدَنِ دِرْ کِهْ
 اَهْلِ تَجَرِبِ زَحَلِ و مَرِیخِ کِهْ تَجَرِبِ قَلْدِرِ دَا بَرِ خَا صِیْلَرِ
 تَا بَرِ لَرِ جَوْنِ عَوَسْتَدَنِ عَرِیضَهْ مَشَاهِدِ قَلْدِرِ
 اَکَرِ اَوَّلِ شَا دَخِی بِهْ عَرِیضِی دُرِیَهْ نَادِرِدِ بَوَلْدِ دَخِی کِهْ رَصْدِ
 وَا حَضَامِ اَهْلِدِرِ • بَلَدِ عَوَسْتِهْ سَبَبِ اِتْمَلِ

کَوَسْمَلِ کِهْ قَتَا مَزِیْلِ قَسَبِ دَمِنِ زَحَلِ و جَوْنِ جَوْ
 بَرِیخِ دَلَوِ بَرِیخِ وِ رَمِشِ • اَقْتَابِ اَسَدِ بَرِیخِ • اِلِهْ سَرِکَانِ
 بَرِیخِ وِ رَمِشِ • اِمْدِی جَدِی بَرِیخِ کِهْ زَحَلِ اَوَلِدِرِ • بِرِ
 اَقْتَابِ اَوْنَهْ مَقَابِلِ شَمْسِدِرِ • بِرِی نَاهِیْثَابِ اَوْنَهْ
 شَمْلَهْ کِهْ دَلَوِ اَسَدِ مَقَابِلِ دِرِ • جَدِی سَرِطَانِکِ مَقَابِلِ
 اِمْدِی دِرْ لَرِ اَوَلِدِی ثَمَانِهْ جَمْعِنِ کِهْ مَقَابِلِ تَمَامِ دَشْمَلِکِدِرِ
 تَرِیخِ یَزِمِ دَشْمَلِکِدِرِ • و هَمِ اَقْتَابِ کَوَاکِبِکِ
 سَلْطَانِدِرِ • اَنِی دَخِی کَوَاکِبِکِ شَاهِدِرِ • بَوَاکِی کَوَاکِبِ
 کِهْ مَسْبُوحِ سَعَادَتِدِرِ • و هَمِ طَبِیْعَتِ لَرِ دَخِی سَعْدِ مَطْلَقِدِرِ
 بَاقِ کَوَاکِبِهْ سَعَادَتِ اَرِشَمْگِهْ سَبَبِ مَسْبُوحِ اَلْاَسْبَابِ
 بَوَلْدِی قَوَسْمِدِرِ • چُونْکِهْ زَحَلِ بَلَدِکِ بَرِیلهْ تَمَامِ دَشْمَلِکِدِرِ
 بَوَلْدِی و صِلَا قَدَنِ بِرِی اَوَلِدِی • بَوَسِیدَنِ تَمَامِ عَوَسْتِ
 کَسَبِ اِنْدِی اَلْجَوْنِ عَسَلِ اَکَرِ دِرْ لَرِ • چُونْکِهْ مَرِیخِکِ

دو در سوال مترج در دل بخون جواب
 عطار بود که نظر کرده برین ثابت بودند یعنی
 عطار را که سنبله و جواد . سنبله آفتاب
 او نه مغایرند را آفتاب او نه شدینک در فی الحقیقه
 متلون حال اولعین اینراج کسب ایشان بوسیدند
 بولند منقلب و مترج در دل . یعنی سنبله سعادند
 و غنچه غش اولور . هر قیقه طبیعت که کسب منقلب
 اولور . باقی کواکب ثابت که سکر بخون کسند
 بودی بید ز طبعینند در . شمله که جمیع اوزار
 و شعبلر باون اکی مقامندن کشته دکلور اولان اثار
 معلومند و انلر دخی مناسبت بر کرده ذکر اداور .

فصل هشتم

در بیان سه کواکب اندین بهج .

اولی یعنی حمل و عقرب ترین اولر به تربیع دوشدر
 تربیع یارم دشمکه کدور . پس مریخ یارم دشمکه
 بولنمین یارم غروب کسب اندی . اولن سیدند
 خلیل صمد در سوال مشتری و زهره سعدین در دل
 بخون جواب چونکه اهل رصد کرده در که قشام ازل
 قسمت دینک مشتری اکی قشام و ریش یعنی قوس خورش
 بری بواکی قشام آفتاب که ماهک اولر نه شمله دوشدر
 شمله تمام دوشملر نظری در . شمله که ذکر اولدر
 چونکه بر دصلاک خلافتی تمام صفاقت بولدر تمام
 سعادت کسب اندی بوسیدند سعدا کبر در دل . چونکه
 نهرک اولری یعنی مریخ و مریکان بواکی قشام ترین اولر که
 شدینک و ولری . شدین یارم دوشملر . پس مریخ
 یارم سعادت کسب اندی بوجهدن سعدا صمد

عرب . بوبش بوج حصیض گزاک اندین برنج .
 حصیض در . بین هر مقامك دخی حصیض وارد .
 یعنی بجه کز غایت عجلك وارد . آنك مقامك بسند
 غایت اینكی وارد که اندن اشغایر برده دخی نیز یوسه
 خطا در . نیکم دکر اولدی والله اعلم .

فصل بیستم

دنیان روی و شیر ایشان .

حمل برج نهاری در . قور برج خاکیدر . جزا برج
 نهاری در . سلطان برج لیل در . اسد برج نهاری در
 سنبله برج لیل در . میزان برج نهاری در . عرب
 برج لیل در . قوس برج نهاری در . جدی برج لیل در
 دلو برج نهاری در . حوت برج لیل در . ابری مقام
 دخی کندن قلع مقامک وارد . که چن گذر مقامین

سلطان افناك اوجدر . جزا زهرتك اوجدر .
 اسد مرچك اوجدر . سنبله مشترتك اوجدر
 عرب عطاردك اوجدر . قوس حلك اوجدر
 باقی قلع بوج اوجدر خالی در . اوج دملك هر كركك
 غایت عجل كندر . امیدی هر مقامك غایت عجلك
 وارد یعنی قلع وارد اندن زیاد عجل . یعنی اولی
 مقدار زیاد برنج دخی حصیض جقمعه و اندن مگر
 بریده زیاد اولور سنا خطا اولور غیر طبیعت بستر
 فصل نوزدهم

دنیان حصیض گزاک اندین برنج .

یعنی بوضه هر كوكك غایت اینكین بیدر حمل
 مشترتك حصیض در . قور عطاردك حصیض در
 جزا زحل حصیض در . سلطان اسد سنبله میزان

صفایه تعلقدرو • جدی سودایه دلور تلجوت بلغم تعلقدرو
 بن مقامند چی کمی صفای غلبه اندرد کمی ساکن قلدور
 کمی سودای غلبه اندرد کمی ساکن قلدور • کمی فاز
 دپرد • کمی ساکن قلدور • امیدی مقام شناسر
 اولون دخی مواون ای مقامك قتی قوخلط دپرد
 و یا خود قوخلط ساکن قلدور بك كك • تاكه
 جادوق حصه پیرك دمنه استعمال قلا و فسادین
 قورن یخنه طبیعت جاهل بی فساد و درد • شیل
 كه ایلانك اكثرو كمال ملدی ضرب علین و
 مقامات علین اکر بشدرو تاكه بر خستك و یا
 خود مزاج مخوف اولیش کیشلرك نبلن دو و یخ
 بله كه اول طهر نه ضرب اور اول ضرب قو مقامه
 تعلقدرو اول مقام قوخلطه تعلقدرو تخمضاده

کدرو ایسلر صفا و در • چن كجه مقامی كجه ایسلر
 صفایزاده و در • لیکن بعضی دیشلرك كجه كه
 کدرو كجه صفا و در • كجه دخی كندركه صفا و در
 کدركه اوستا داوون بونك تصرف اده • تاكه لذت
 صفایزاده اوله جموعك ذات طبیعت معلوم ادب هم
 الیب اكلكه صفا زاده اوله • والله اعلم •

فضیلت ایست عیمر

در بیان اخلاطشان •

یعنی بو فصل قتی خلطه تعلقدرو این بدرد • حمل برج
 صفایه تعلقدرو • قور برج سودایه تعلقدرو • جزا
 برج فانه تعلقدرو • سرطان برج بلغمه تعلقدرو
 اسد برج صفایه تعلقدرو • سنبله برج سودایه تعلقدرو
 میزان برج فانه تعلقدرو • عقرب بلغمه تعلقدرو • قور

ثُمَّ كَيْفَ عِلَاجِ دَخِي اسْتَأْنِ اَوَّلًا وَثُمَّ اَكْبَرُ مَنَاجِيحِ اَوَّلِيَّاسَا .

فَصَحْفَةُ اَلْبَرِيْدِيْنِ

دَدِيَّانِ فَصَلَّاهَا بِاِشْتِاَنِ .

يَعْنِي بِوَفْضِ قَلْبِي بِرِيحٍ فَتَوْفَّقَ فَصَلَّاهُ تَقْلَقْدَرَانِ بِلَدَرٍ .
 حَمَلُ بَرِيحٍ اَوَّلُ بَهَادِي دَرٍ . تَوَدُّ بِرِيحٍ مِيَايَهَ بَهَادِي دَرٍ .
 جَوَّازِ بَرِيحٍ اَخِرِ بَهَادِي دَرٍ . سَرَطَانِ بَرِيحٍ اَوَّلُ يَابِيَهَ تَقْلَقْدَرٍ .
 اسَدِ بَرِيحٍ اَوْرِيَهَ يَابِيَهَ بَرِيحِ دَرٍ . سَنَبَلَهَ صَوْنُكُ .
 يَابِيَهَ بَرِيحِ دَرٍ . مِيْرَانِ اَلِكُ كُوْزِ بَرِيحِ دَرٍ . عَقْرَبُ .
 اَوْرِيَهَ كُوْزِ بَرِيحِ دَرٍ . قَوْسُ صَوْنُكُ كُوْزِ بَرِيحِ دَرٍ .
 جَدِي اَلِكُ قَيْشِ بَرِيحِ دَرٍ . دَكُوْا وَرِيَهَ قَيْشِ بَرِيحِ دَرٍ .
 بَسْمُ هَرْمَتَانِهَ دَخِي بُودَرْتِ فَصَلَّاهُ مِثَالِ وَاَرَدَرٍ .
 مَثَلَا هَرْمَتَانِهَ كِهَ بَشَلْمُوْرَا اَوَّلُ مَثَا مَلُوْدَنِ كِهَ قَانَه .
 تَقْلَقْدَرُ . اَوَّلُ بَشَلْمُوْرَا اَوَّلُ بَهَادِي اَيِ كِيْدَرُ .

اَوْرَقْتِي بَهَادِي اَوْرَقْتِي كِيْدَرُ . اَخِرِي بَهَادِي كِيْدَرُ .
 اَخِرِي كِيْدَرُ . بِيْنِ صَفَرِيَهَ تَقْلَقْدَرِ مَثَا اَيُوْلِيَّاسَا وَبَا .
 خُوْدُ جَلِيْنَسَا اَوَّلُ اَلِكُ يَابِيَهَ كِيْدَرُ . بِيْنِ سُوْدَايَه .
 تَقْلَقْدَرِ مَثَا اَيُوْلِيَّاسَا اَوَّلُ اَلِكُ كُوْزِ اَيِ كِيْدَرُ .
 اَوْرَقْتِي وَاَخِرِي بِيْنِهَ اَخْلِيْنِ دَرٍ . بِيْنِ بَلْعَمَهَ تَقْلَقْدَرِ .
 مَقَامِ اَيُوْلِيَّاسَهَ اَوَّلُ اَلِكُ قَيْشِ اَيِ كِيْدَرُ تَا اَخِرِيَه .
 دَكْنِ . لِيَكْنِ بَعْضِ اسْتَاذِ رَكِهَ بَهَادِي اَوَّلِيَهَ تَقْلَقْدَرِ .
 بِرْمَقَا مَدَرُ . اَوْرَقْتِيَهَ تَقْلَقْدَرِ بِرْمَقَا مَدَرُ . اَخِرِيَه .
 تَقْلَقْدَرِ بِرْمَقَا مَدَرُ . فِي اَلْجَمْلَهَ هَرْمَقْلَا اَوَّلِيَهَ اَخِرِيَه .
 وَسَطِيَهَ تَقْلَقْدَرِ بِرْمَقَا مَدَرُ وَارَدَرُ . بِيْنِ اَوَّلِ مَقَامَا مَدَرُ .
 اَوَّلِ فَصْلِهَ اَيُوْلِيَّاسَهَ غَايَتِ صَفَا وَلَدَتِ وَرَدَرُ . اَمَّا .
 بَعْضُ اَوْسَتَا دَلُوْدِ مِثَلْمُوْرَا هَرْمَقَا مَدَرِ كِهَ اَوَّلُ بَهَادِي .
 طَبِيعَتِي دَرِ بِيْنِ اَيُوْلِيَّاسَا وَبَا خُوْدُ جَلِيْنَسَهَ بَشَلْمُوْرَا .

اول مقام اولی که در هرگز مرعول نکر بودک مثالیه
 یکله اول بهالد حجت کیدر . چن غایت
 تیزینه چقه اول وقته کورترین مرعولر و
 هرگز نکر بودک مثالیه واریه غایت کورن
 اوزنوب بهاز فضل تمام اولب یای کور هر بهاش
 پیشین کاله کور کی کیدر . چن اول مقام
 غایت تیزیندن دونه یای فصل تمام اولب کورن
 فصل کور پیش کیدر . زیرا اول مقام بوزلعه
 بشر چن اول مقام تمام اولیقه بتلکه قش فصل
 کیدر و آدم اخن دخی مقابلسن طلب قلوب .
 زیرا که قش فصل یای فصله مقابله دوشمشدور
 شیه که کور فصل بهاز فصله بهاد فصل کور فصله
 مقابله دوشمشدور . یعنی قش فصله اندکی دوقلوب

سوره مقام اولی که دوشدخی اگر تعلق مقام لوده طبع
 لذت الود . چن قش فصله دخی یای فصله تعلق
 مقام اندلکه مثال بوخلین در کانه کیه کندن
 مشتاق قدر کند دخی کیه مشتاق قدر سالی
 پس دزد کیم چن قش فصله تعلق مقام یاین ایتلر
 صفا و در . و یا خود یای فصله تعلق مقام لوده
 قش ایتلر صفا و در . و یا خود بهاد مقام
 کورن ایتلر . و یا خود کور مقام لوده یاین ایتلر
 صفا و در خوا . چن قش مقام یاین ایتلر صفا
 و در که کور که غایت ایتلر طبع صورت
 حدن زیاده اولی که طبع اخنور . چن یای
 فصله مناسب مقام قش ایتلر صفا و در کور
 مثال دخی اخلندر . لیکن بعضی دوشلر که

فصل در بیان مشرقی و مغربی و جنوبی و شمالی ایشان

• در بیان مشرقی و مغربی و جنوبی و شمالی ایشان •
 • جنی بود که بر فضل مشرقین و مغربین و جنوبین و شمالین بدور •
 • حل برج مشرقید • نور برج
 • جنوبید • جوز مغربید • سلطان جوز شمالید
 • اسد برج مشرقید • سنبله برج جنوبید • میزان
 • برج مغربید • عقرب شمالید • قوس برج مشرقید •
 • جدی برج جنوبید • دلو برج مغربید • حوت شمالید
 • بر مقام ملک دخی بعضی مشرقید • بعضی جنوبید •
 • بعضی شمالید • مثال شول مقام که خاطر دزد و لیلاند
 • ترکسه اکاشتری در زک • شول مقام که بودند
 • یک لانه کله و خاطر کچ دشه جنوبید • شول
 • مقام که بر مقام دخی کچ دشه شمالید •

نای میشلرنگ فردس و یا خود کوز میشلرنگ یا شر
 کید که قشین کتور در سوله تونده در بر صفا وید
 کوز مقام لری یازن ایدب یاز مقام لری کوز لید
 صفا وید کی شوکا بکزند که یاز فضلنه براجمده
 خان کورب کوز فضلک صفا س خاطر نه دوش
 جان اول وقت آزد و لدغی کیدر کوز فضلنه
 انجه چچکلر کورب بهاز فضلک صفا سنی
 خان آزد و قلب سوند کی کیدر اما بو خالدر خیدر
 عرخی شینک اصلنه نیست وجود یقیدر بروم
 بخت خور اصله در • وهم هر فصل کا یینی وید
 صفا وید که غیر وقت دشتیشدر • امدی بو صول
 اربعه نیست بر مقام دخی اوچر اوچر بهاریدر
 کور یا بیدر • کوز دزد کور قشدر • بوندر دخی سکا مقام اولد

اَعْبُدُ • جَدِيدُ رَنكٍ قَوْلُورُ • دَلُولُ رَنكٍ يَشْلُدُورُ
 حَوْتُكَ رَنكٍ مَخْلُطُورُ • بَسْمُ مَسَانِلُكَ دَخِي مُهْرُورُ
 بَرَنكِهِ نِسْبَتِي قَارُورُ • مَثَلًا لِّحَقِّكَ آتِ رَنكِهِ تَعْلُقُورُ
 مَقَامُ جِلْنِسَهٗ وَيَا خُودُ اَيْلِسَهٗ اُولُ مَحْجَنُكَ خَلُوقُ رُوسُورُ
 خَا طِرُ اُولُورُ • لَئِنْ قَرَأْتَهُ تَعْلُقُ مَقَامُ جِلْنِسَهٗ اُولُ
 صَحْبَتُ خَلْقِكَ خَا طِرُ پَرِيشَانُ اُولُورُ • لَئِنْ كَلَمُورُ
 رَنكِهِ وَيَا خُودُ نِشَلُ رَنكِهِ تَعْلُقُ مَقَامُ جِلْنِسَهٗ سَوْنُكَ
 ظَاهِرُ اُولُورُ • قَلَانُ مَقَامُكَ دَخِي دَنكِي مَوَكَا كُورُ
 قِيَاسُ تَنكٍ كَرَكُ • شَوْنِهِ كِه٩ مَنَاسِبُ اَبُو نَصْرُورُ
 فَا رِيَا پِي نَكِ حِكَا يَدُورُ كِه٩ مَحْلَدُ ذِكْرُ اُولِسَهٗ •
 فَضْلُ سَلَامُ يَسْتَبِيحُ

• دَرَبِيَانِ اخْلَاقَتَانُ •

يَمِينِي بُو فَصْلُ هَرُ بُو حَكُ خُورُ لَعْنُ وَخُورِنُ بِلُورُ • حَمَلُ

شَوْلُ مَقَامُ كِه٩ خَا طِرُ وَلِسَانُهُ غَايَتُ زَحْمِلَهٗ كَلَهٗ مَغْرِبُورُ
 دَرَكُ بَعْضُ سَنَادُورُ • اَمَّا بَعْضُ خَا ذِقُ اَوْسَتَا دُورُ
 دِمَشَلُ رُجَهٗ كِه٩ اَوْجُ هَرُجُ شَرِيفُورُ • اَوْجُ هَرُجُ
 جَوْبُورُ • اَوْجُ هَرُجُ عَرَبُورُ • اَوْجُ هَرُجُ شَمَالُورُ
 بَسْمُ مَعْلُومُ اُولُسُونُ كِه٩ اُولُ اَكِي مَقَامُكَ دَخِي اَوْجِي
 شَرِيفُورُ • اَوْجِي عَرَبُورُ • اَوْجِي جَوْبُورُ • اَوْجِي شَمَالُورُ
 فَضْلُ سَلَامُ يَسْتَبِيحُ

• دَرَبِيَانِ رَنكُهُ اِي شَانُ •

يَمِينِي بُو فَصْلُ اُولُ اَكِي هَرُ حَكُ دَنْضَكِنُ بِلُورُ • حَمَلُكَ
 رَنكِي صَارُودُورُ • قَوْلُكَ رَنكِ السَّمَانِي دُورُ • جَوَانُكَ رَنكِ
 يَشْلُدُورُ • سَوَاطِنُكَ رَنكِ كَلَكُودُورُ • اَسَدُكَ رَنكِ
 بَقْتُدُورُ • سَبْلَهٗ نَكِ رَنكِ اَقُورُ • مِيْرَانُكَ رَنكِ
 كَعْدَمُ كُورُورُ • عَقْرَبُكَ رَنكِ قَارُورُ • قَوْشُكَ رَنكِ

فضیلت آواز

• ددیان آواز دار و خا مویشان .
 یعنی بو فصل بواون اکی هر جگ آواز لو سین و خاموش
 بلدد . حمل بر جنک آواز از قدر . تدریج اوزنه
 آواز لودد . سلطان کرا و آواز لودد . اسد میانه آواز لودد
 سنبله دخی میانه آواز لودد . میزانک هیچ آواز
 یندد . عترتک دخی آواز یندد . قوسک میانه د
 جدی و دلو میانه دد . حرکت هیچ آواز یندد
 سون . بن میزان و عترت و حوت طالع لودد آواز لودد
 ککچد که آواز و میایدی ماهنا بو طالع لودد آواز لودد
 چاغ و لر بک ککچد دخی بدود . آکه آواز لودد
 ان دیر آواز اولد که جمیع مقامه اویه . اگر اولد
 طالع لودد ککچد و از در مقامه دخی اویر دیر ککچد که اولد

کینتک طالع و یا خود ینددی عرض ککچد ادا اولد
 لیکن اول دخی عرضی اولما عین مقامات نام خلاصه د
 اندی مقام لودد دخی تمام آواز لوبی و میانه آواز لوبی
 و از د هیچ آواز لودد دخی و از در دیشک . تمام آواز لودد
 مقام اولد که جمیع مقاماتک ینرسندن اول مقاماتک
 اعلی دد . آکه ادد ینرسند . میانه آواز لوبی اولد که
 جمیع مقاماتک ینرسن جمع ایشل . یعنی غایت ینر لودد
 مقام غایت اشعه ینر لودد مقاماتک و سطحه واقع اولد
 میانه آواز لودد . آذن اولد که آذن غایت اشعه
 نرم اولد اول موضع هیچ آواز لودد . بعضی دیشک
 ککچد که آواز و از در لیکن معقول دکلدد . زیرا که
 ککچد که آواز و از در عظمه کوه اولیدی بکچد
 آواز ینرسندن مخلوقات قریبی . سول ایشلر چون

• دبیان اصل علم موسیقی •

بَلِّغْ لَكَ عَلِيمُ مَوْسِقِي تَأْلِيفُ وَحَدِّيدُكَ وَصَعْدُ وَرُوحُ حَيَوَانِ اَرِزْنَه جِسْمِ اَوْرِزْنَه دَكَلْدَرُ كِه جِسْمُكَ اَنْدَه نَصِیبِ یَقْدَرُ • وَ مَوْسِقِی بِرِضَا عَتَدُّ مَر كَسَبُ جِسْمَانِیْنِ وَ رُو خَاپِنْدُن • عِنَا وَ اَلْخَا نَكُ تَأْلِیفِ اَلْمَذْمُورُ • وَ هَر صُنَاعَتِ كِه اَدَمِ اِلَه اَشْرُ اَنْكُ هِیْوَیْ وَ اَشْكَا لُ جِسْمَانِیْدُرُ • صُنَاعَتِ مَوْسِقِی كَمُ اَنْكُ مَوْضِعِ جَوَاهِرِ رُو خَاپِنْدُرُ اَوَّلُ اَشْدُ جَدُّ تَأْتِرُ لُ رُو خَاپِنْدُرُ • نَفْسُ اَنْكُ سَبِیْلَه حُرْكَتِ اِدْرَاوُشْ وَ جِهْلَه كِرْمُ مَوْسِقِی قَاوُلُورُ • بُوْعَلِكُ اَصْلِنِ جَمْعُ اَوَّلِشْ سَوَز لُورُن قَوْشَلَرْدُرُ • شِعْرِ اِتْمَكُ حَقُّ اَوَّلِجَه كَسْ قَطْعُ شِعْرُ لَكُ وَ زَنْبِ عَلِیمُ مَوْسِقِیَه كَرْدُرُ

یَزَامَنَكُ اَلله اَوَازِ اَوَّلَه كِه خَلَا یَقَه صُرُورِ اَوَّلِیَا شِلُّ كِه بَرْدُجُكُ اَوَازِ وَاَرْدُرُ هِیْجُ صُرُورِ یَعُودِ دَرِیْنِ دَاسَبُ بَرْدُجُكُ اَوَازِ وَ اَرِسَه بَرْدُن غَا یَتِ اَوْرُ قَلْبِ دُخِی وَ اَرْدُرُ • شَبِیْلَه كِه دَكَلْدَرُ اِنْدَكُ اِدِی كِه فَلَكَ زُحَلْ بَخْشَنَه كِه حَقُّ تَعَالٰی زُحَلْ غَا یَتِ یَحَه قَلْدَغْنَه سَبَبِ اَوَّلِی كِه بَرْدُن غَا یَتِ اِرَاقِ اَوَّلِیْدِی • تَا كِه خُوسَتِ دُخِی عَالَمْدُن اِرَاقِ اَوَّلِیْدِی اِنْدِی فَلَكَ زُحَلَه نِسَبَتِ یَكْ یَلْدُرِ دُخِی فَلَكَ زُحَلْدُن فَلَكَ بَرْدُجُ اِرَاقْدُرُ اَوَّلُ سَبَبْدُن اَوَا زَلْ نَكُ صُرُورِ یَقْدَرُ وَ هَمُ كِرْمُ خَوَاصُ سُو یَلْدُرِ یَسَه جَمِیعُ بَرْدُجْدُن وَ كَوَا كِیْدُرُ سِیَلْدِی • هِیْجُ فَلَانُ كُرْ كُتْلُ تَا پَر مَوْنَه دُرُ دِیَلْدِی زَنْ اَجَمِیعُ رَصْدَا اَهْلُ وَ تَجْمَه اَهْلُ كُرْ كُتْلُكَ خَا صِیْتَرُ سُو یَلْشِدُرُ • هِیْجُ بَر اَحْدُ خَا صِیْتِ فَلَكَ كُتْلُكَ كُرْ كُتْلُكَ دَكَلْدَرُ دَمِشْدُرُ اَكُرْ بِلْشِدُرُ دَرْدِی •

وَعِنَّا اَنْتَ لَمْ تَضْرِبْ وَهَرَه وَاِطَاعَ وَوَدَّكَ تَا لِيَقْدِرَنَّكَ يَنْخُ
 اَنْكَ اَرْبَعَه قَوْلُكَ • وَاَنْكَ تَا يَتَرُ خَلْقَكَ تَقْسِنُكَ ظَاهِرُ
 شَيْلَه دِرْكَ اَوَّلُ زَمَانَه اَكِي قَبِيلَه وَاَرِدِي اَوَّلِي قَبِيلَكَ
 اَلَا سِنَه قَان دُشْمَنَكِي وَاقِع اَوَّلُ مَشْرِعِ هِيَج كَسَنَه اَنْزَرُ
 بَارِشْدَر مَارِشَن • بَرَاوَكْتِي وَارِشْتَن دَعْوِي اَمِشْتَن كَرُ
 بِن اَنْزَرِي بَارِشْدَر اَيْن شَيْلَه كَر كَسَمَه اَوْرَثَا يَمَه كَرِ
 دِدِي • اِيَمَه اَوَّلَه اَوَّل اَكِي قَبِيلَكَ قَوْمَن خَا ضَرِ اَنْزَرِي
 شَرَاب كُودِي اَجْدَر اِچُون شَرَاب اِكِسِنَكَ دَخِي قَالِيَه
 اَتَا اَنْزَرِي • خُصُومَت اَكُتَب عَضْبَا اِكِسِنَكَ دَخِي
 اِجَنَه دَشْدِي • دَر خَالَ بُو كَشِي سَا زَن اِيَمَه اَلَدِي اَوَّل
 اِشْتِجُون دَزِيدَر دِي بَر نَوَا جَلْدِي • چُون نَوَا اَنْزَرِي
 اَوْرَثَا سِنَه اَرْدِي اَوَّل خَلْقِكَ اَرَا سِنَه هِيَج عَضْبَا
 قَلَاد خَا صَه كَر اَوَّل اَكِي قَبِيلَه مَحْت بَلَب شَوِي لَكُم

اَعْدُو لَكُم كَسَمَه اَوْرَثَا يَمَه دُشْمَنِي بَر مَرِن قُدُور بَارِشْدَر •
 اَوَّل بُو اِشْتِجُون كَشِي رَا اَرِنَه اَلُو دَكُر • اَهْل مَضَل اَرِنَه
 بُو شَهُور دِي كَر خَوَاجَه اَبُو نَصْر فَا رِيَا ي رَحْمَه اَلله عَلَيْهِ سَلَامُ
 خَلِيَمَه رَضِيَ اَلله عَنْهُ قَاتَنَه بَر نَوَا جَلْدِي • بِي اَخْتِيَا رَفَقَه قَهِيلَه
 كَلَشْدَر • وَبَر نَوَا دَخِي جَلْدِي قَا مَوْسِي غَلَشْدَر • بَر
 نَوَا دَخِي جَلْدِي جَلَه اِيْدَلَر كَسَمَه دُور دِي كُودِي كَسَنَكَ
 خَبَرِي بُو عَدِي • بُو حِكَا يَت اِيچُون كَرْدَم كَه سَبَر
 مَكُونَه شَهُور دِي اِيْدَلَر هَر قَوْمِچُون مَوْسِي قِيدَن بَر نَوَا
 وَاَرْدَر عَوْرَتَر اِچُون اِيرو وَاَر • اَرَلَر اِچُون اِيرو وَاغْلَا اَلَا
 اِيرو دَسْت بِنْدَر اِفَان اِيرو بَر نَوَا وَارْدَر كَر صَوَا شَدَه
 جَلَا لَر وَبَر دَخِي وَارْدَر كَر صَلَحَه جَلَا لَر • بُو چُو عَدَر
 مَحْفِي كَلْدَر كَر مَحْمُود بَلَر دَه جَلَا لَر نَا دَا غَا سَتَا بَلَر وَا
 وَ مَسْفِدَر اَرْتَبَه اَوَا رْدِي • وَهَم بِيَا ر خَا نَلَر دَجَلَر دِي

خَشَنَ لَكَ شَفَا سَجُون • بُوَكَا بَكَ نَا قَلِيدَر • بورد
 يَادَا فِلَشْدَرِكِه مَوْسِقِي دَن اوتَه قَوِيدَر لَر سَوَالِ هَم جَوَاب
 چُون بِلْدَر كَر اَوَانَه وَاوَل نَشَنَه كَر اَوَانَه اوزَرِه قَوْلَشْدَر
 تَمَام اَشْرَادَر • نَقِشَن اوزَرِه غَلَبَه اَنْدَر • بُوَعْلَم وَعَل
 بِنِيَاد اَنْدَر • تَا نَفْس اَنْدَر قَوْل اَدَه • وَتَه اَنْت وَه
 وَتَن كَنَد خَالِدَن دَنَدَه • اَكْر شَلَه كَر كَوِيَتِي بَرِي وَتَا
 بِلَه كَر عِلْم طَبِيعِي دَر مَوْسِقِي دَن بَرِوَعْلَه هَم خَشَنَه بَرِوَعْلَه
 كَنَد خَالِدَن دَنَدَه بِخِلَاف بَس اَيْدَر كَر مَوْسِقِي عَنِيَدَر
 مَوْسِقِي اَدَا وَاوَر غَنِي اَدَه اَللَه يَه اَلشَر • وَغَنَا بَرِي كَنَدَر
 مَوْلَا بَرِي رَه قَوْلِش • وَكُن نَعْمَدَر • وَنَعْمَه اَوَا رَا دَر
 مَوْزُون اَوَانَه بَرِي كَنَدَر جَمِيلَرِي بَرِي رَه اَوَر مَقْدَن
 اَوَل وَاوَر سَا اَلْخَا شَر وَكُحُوسَدَن دِيَاوَر • اَمَّا بَلِكَل
 مَوْزُون اَكِي بُوَعْدَر حَيَوَانِي وَغَيْر حَيَوَانِي • غَيْر حَيَوَانِي

هَم اَكِي نَوَعْدَر • يَا اَبِي يَا كَسِي وَطَبِيعِي ظَا شَر مَوْزُون سِي
 وَاج وَبَوَلَت وَبَسَل مَوْزُون جَمِيلَكِه اَنَه جَان اَوَلِيَا • وَ
 اَلت وَطَوَل وَبَوَرِي وَنَا يَا اَبِي شَر مَوْزُون جَمِي • وَجَمِيَان
 دَجَرِي اَكِي نَوَعْدَر مَسْطِق وَغَيْر مَسْطِق اَوَا كِه حَيَوَانَات مَوْزُون
 كِيَدَن غَيْر نَا طَقْدَر • اَمَّا مَسْطِق اَدَمِي اَوَا دَر • بُوَد جَمِي
 دَلِيلِي وَغَيْر دَلِيلِي • اَمَّا غَيْر دَلِيلِي كَلَمَك وَاعْلَى وَجَاعَلَر
 جَمِي كَر اَنَه هَمَا اَوَلِيَه • دَلِيلِي جَمِي بَرِي سَوَز دَر كَر مَعْنِي خَاصِل
 اَوَلَر • اَنَك قَلَقْدَه اَرِشَكِي هَمَا اَنَك لَمَّا قَنَدَنَدَر
 اَكِي جَمِي بَرِي رَه دِيَكَل كِه اَبَك جَمِي بَرِي رَه كَلَا اَوَا نَا سَنَدَن
 هَمَا جَمِي رَه دِيَكَل قَوْلَا غَه اَرِش • قُوَت شَامِعَه اَكِي قَوْل
 اَدَر كَنَدَوِيَه • يَا قُوَت اَلْهَيْلَه اَوَلَر • وَبَرِي قُوَت
 قُوَت جَمِي اَوَلَر • بُوَصَوَتَلَر تَقَا وَنَلَه اَوَلَر • وَهَر نَسَنَك
 كَر جَمِي رَه دِيَكَل اَوَا اَنَك اَوَا قُوَت قَوَدَر • وَهَر جَمِي كَر

دوست و کوچه کندر آواز دخی کوچه کدور . بسره
 اکی قیم الود برینه دکل درک . صدمون الود کهر لک
 جیمون کلور الله ظاهر کبی . و دخی شول جیمون کهر
 برینا دوش . طریقه دف کبی و رخنه و رباب کب
 کهر تله بکزر وارسه . اکجینی بل ویندن در مجوف
 نای کبی بوبک و سناک . و حیوانات واردر کهر
 اوی کبی یقذر آواز کلور . ارو سیک و سور
 سیک کبی کهر تله قنادندن کلور . چون آواز حیوانک
 اوی کیندن کلور هوا صدمه سیله هوا کهر سیک کله
 اویکن دلوکدن حیوة حیوانک یازدیمه الود . بس
 آواز کهر آندن کن کله و لغمه و غنای موف کله الود
 تواتر دن . و تواتر حرکت دن هیچ حرکت اولیا غایب
 سبیلدن کهر موکده سکون اولیا شوی کهر

متواتر اولجی سکون دخی متواتر اولور . اما حرکت
 نقل بریم کاندن بریم کانه دخی بر زمانه کهر کلور
 و آنک خید سکوندن کهر چون حرکت نقل اول سکون و قوف
 بلور . بيشک اکید دخی بر زمانه الود . حرکت یا
 سریع الود یا بطی حرکت سریع اولد کهر آرون مسافت
 از زمانه اوله . و بطی اولد کهر از مسافت چوق زمانه
 اوله . اگر کسی دخی برابر اولور سه سه سریع در نه
 بطی . بس اگر زمان حرکت ازوق اولور سه
 سریع در در . اگر زمان حرکت از غرق اولور سه
 بطی در در . و سکون حرکت اذن نشنه در دغه در در
 بس در در صورت صفت جفتدن سکون فوعله منقسم اولور
 اول اکیدن بری صغیر و بری کبر . و اکید دخی بری سریع
 و بری بطی . و اکید دخی بری غایب و بری غلیظ . و اکید دخی

قَتَبْتَنِكَ دَلُولًا ذَرُورًا • اَوَاتِيْرَ رَكْدًا • وَفَقِيتَنِكَ
 دَلُولًا كَيْدًا رَاوَا زِ غَلِيظًا دُرًّا • وَهَرَقِيتَنِكَ كُرًّا
 دَلُولًا اَغْرَنَةً يَمِيْنَةً اَوَا زِ تَرْزُكْدُرٍّ وَهَرَقِيتَنِكَ
 اِرْقَدْرًا وَاوَا زِ غَلِيظًا دُرًّا • وَاَبْرِيْمَ اَوَا زِ اَكْرَجَلَه سَنَكْ
 نَعُوْنَلْنِي بَرْدَ دِيْمِيْسَه وَبَرْدَ زِيَه حَصَّ كَلِيْسَه اَوَا زِ دَخِ
 بَرْدَ زِيَه اَوَلُوْر • اَكْزَا بَرِيْمَنِكَ بَرِيْعُوْنِ بَرِيْ اَنْحَه
 اَوَلَسَه اَنَلَكْ اَوَا زِ اَخْرَجَكْ اَوَلُوْر • بَسْ قَتَبْتَنِيْ اَخْرَجَكْ وَ
 يَمِيْنَتَنِيْ قَدْرَ اَوَا زِ تَرْزُكْدُرٍّ • بُوْجَلَه هِيْ اَخْتِلَافِ اَوَرِيْنَه
 دُرِّ • بَسْ چُوْنِ تَا لَيْفِ نَسِيْبَلَه زَا سَتِ اَوَلُوْر • وَاَلَكْ
 مَتَاوَرَتِ اَوَلِيْسَه نَفْسَه لَدَتْ كَكُوْدُر • وَاَكْزَا عِيْرَ
 نَسِيْبَتِ اَوَرِيْنَه اَوَلَا وَتَقَاوَرَتِ اَوَلَا طَلْعَ اَنْدُوْنِ نَفَرْتِ
 دُوْر • وَاَوَا زِ تَرْزُجِ مَرْجِ كَرَمِ اِدُر • وَغَلِيظَتْنِيْ لَيْفِ
 اِدُر • وَاَوَا زِ غَلِيظَ وَسُوْقِ وَاَسْدُر • مَرْجِ صُوْر

بَرِيْ جَهْرِيْ خَفِيْدُر • بَارِيْسِيْلَه دُرِّ بَرْدِ وَكُوْجَلَكْ
 سَبَكْ وَكَزَان • وَتَرْزُوسَتِ وَاَشْكَاكْ وَكُوْشِيْدَه
 بُوْشِيْدِيَه سَبَكْ دُرُّكْ • عَظِيْمَ كُوْسِ وَصَغِيْرَ طَلَبَكْ
 كِيْ بَسْ اَكْزَا كُوْسِرِ رَعْلَه كَرَا سِنِ عَظِيْمَ رَعَا لُوْر • وَصَغِيْرَ
 كُوْسِ بُوْشَا اَلَا زِيْنَه سَبِيْعَ وَبِكِيْ مَوْرُ جِيْ جِيْجَلَه كِيْ كَرَاكْ
 كِيْدُر • اَمَّا خَا ذِ غَلِيظَ زِيْرَ كَبِ اِلْثَا ثَاتِ اَوْجِ بَرِّ
 بَرِّ وَجِيْلَه دَخِيْ مَطْلَقَ غَلِيظَ اَلُوْر • وَدُوْ تَلَشَّخَا ذِ مَوْرُ
 بَرِّ دُرْدُوْنِ تَرْبِيْلَه اَشْثَا كَكُوْر • وَجَهْرِيْ جِيْ مَطْلُوْر
 وَمَخَا زَكَه كِيْ شِيْدُوْنِ كَرُوَا يَه دِيْلُوْمْ كَكُوْرِيْنَه اَمَّا
 بَرِّ جَمِيْدُوْنِ دَخِيْ اِلْ نَوْعِ اَلُوْر كِيْ اَكْ مَقْصِلَ دُرُّكْ وَ
 مَقْصِلَ دُرُّكْ • مَقْصِلَ دَفْ وَطَلِ وَرَجْمَه وَرِيَابِ
 كِي • مَقْصِلَانِيْ وَسَرْنَا اَوَا رَكِبِ اَفَلَا كَه مَقْصِلَ اَفَلَا
 يَا خَا ذِ اَوَلَا يَه غَلِيظَ • بَسْ اَلْثَا ثَرَه نَظَرَانِكَ كَرَاكْ

خاصه که براج استی و هو اولاً • و اولاً که لطیف و معتدلاً و
 قهراً اجزای بر لوین صقل • و انا که اعتدالاً و
 طاشه اوله جمله خلطای دبرد • چون حدن کجه
 صاعقه واکه بکزدن سازک متاجا کتور
 معتدلاً و اولاً که مناسب مزاجی معتدلاً و در و طبع دیر
 وقت اولاً که وجه کن • هرخته فن که وادردتن
 و نفسه موسیقیه انک مقابلنک بر نوع وادرد که
 انما حجت ودر • دخی هر حجت موسیقین بر نوع وادرد
 که خستلن کر شله که عده نهایت بقدر • بو
 تالیفه و علی موسیقیه تالیف بقدر نته که سق نهایت
 بقدر الحانه دخی نهایت بقدر • بس اید که رغنا مگر
 الحانن • و الحان مرکتد رنجه دن اطاق و نغدن
 جمله سیک اصل حرکت و سکوندر • سوز و شعر

بکا بکزد • شله که شمر بکزد معتدلاً و
 و سراج مگرد افا عدن • و افا عیل وند سبب اولد
 و بواج مرکتد و متحرک و ساکن حو فلدن • شله که
 کتاب عهد خلک یاد اولنه که چون جمع اولال • اسم
 فعل و حرف اولور که و علی موسیقیه محتاجدر • عهد
 ناراض مستویدن یلنه مجاز حقیقت یلنکی کی •
 و بوس که قطعدر • فعلن معایلن • معایلن
 متاعلن • مستقل فاعلان • فاعل مفعولان و بو
 سکر اصل اوج نیدن مرکتدر • نل کی سبب
 و بر فاصله اتاسیب الی حرف بر حرکت بری ساکن هل
 کی و من کی • و یاد سر هدی کی • انا و تواج حرورد
 اکی حرکت و بری ساکن نعم و عیل کی • و یاد بری که
 و شان و ملک • و فاصله درت حرورد اوجی حرکت

برای ساکنی علت فعلت کی • و باری بریم و بدیم کی •
 عنا و خانک دخی قانون اوج نوع از ریه در سبب و
 وند و فاصله کی انا سبب تن کیدر دل کی • و وند تن
 کیدر دلو کی • و فاصله تن صید برام کی • و جمع
 تغلا اوج اصلدن مرگد • نیکو و وضو ترکیب
 سبب و وند و فاصله • انا دخی آله ایدلک • و
 لیکن عروض دخی بند کیدر انا کی و اوج سبب برینه
 کتر نکر • مطلق انا نه الوره کی سبب و بهر نکر نکر
 وقت الا آخته اول • جمله حرکت انا بر منطق
 منزله در • و تکه اوج حرف منزله در در نفس
 وارتلو منزله در • و فاصله کرد در حرف در در
 برینه در • و هیول و جسم برینه در • بن حرکت جمله
 ابتداس در • واجب الوجود کی که جمله موجود الله

ابتداس در • جمله نک علت در • بریم مقصود بر بریم سالدن
 بیاندن علم عنا و خان اگر در بلی مقصود اولد کر
 هر عین و هر صفته واجب الوجود که و از لغنا
 دلایل اوله انا کنا از ایتها که • شمله که عدد
 بر سوز اولد و حفظ دخی بر سوز اولد • شمله که هیچ
 حجاب بر سوز اولد • و هیچ شکر کل نقطه سوز اولد
 و هیچ عنا حرکت سوز اولد • هر حجاب بر و از هر شکل
 برینه که استیلا از نقطه بولر • و غنادن هر جوده
 حرکت بولر • و هر موجود واجب الوجود بولر
 هیچ موجود استیلا اولد • و لیکن بنه که فکر
 اولد • بن ایدر کر بوسنا عنا الت چقدر چنک
 کی که باب کی • و قوز کی • و قانون کی • و معنی کی و شتا
 وای و ارعون و سنا کی • چوق نشنه در بددر ل

اوازونه و ضایقه و بره برهنه قیاس دلازم دکل که
 فلک سنا عت اول اول که اختتام طبع تر کرد .
 و اگر دسوز که اندک اواز لطیف در اندک نفوس هواده
 اوراق کتیز بود دخی برار . برکتش عصفیه
 اواز قطعاً بقدر دسلر و وجهه دخی در دگر بریزد
 هیچ نشنه بقدر که فلک کنه اندک مانده اولیا . اند
 بوغنا دخی بولک طیف غله که بر یوزینه وادد اگر چه کم
 دو خا پند زانامه کن دکل که مثالی فلک کنه اولیا
 و دخی بدرد که اتقا بقدر که کواکب درز . و ناطقه
 غلری اختیار په در اگر چه غلبه اختیار لر بقدر
 حیث و نظم و عین عقل و علم اوله . و دخی اوله که
 عالمه اولسه که بلور . بس برازه اندک اواز اوله
 موزون و خوش . ولیکن یام که قطعاً اواز

برهن بیان اوله . اما اول کینک که بو سنند و دونه
 اوله اندک کلور که جمله غلری بله و دلا ده . هیچ
 ادویه سز خا صه عت نفسانی اوله . ناقلا بدرد بو
 کتا به دعوی شله در دگر . افلاک و کواکب
 اوازی و ارد سنا زانوا زانه سنا ب . بلکه دخی
 لطیف و که اندک ارتقد . ارستطالین و افلاکون و
 بطلموس و بزرگ تا بعلید بدرد و اواز د کلدرد بوقل
 محالدر . حقیقت اولدر که اگر افلاک و کواکب اواز
 وارسا رو خا پندر جیمانه کلدرد . بیشک برزدند
 که هر نشنه که خوشتر نوکارتدن اراغ ادی سونیلوم
 که برهان اوله . بطلموس بدرد که فلک جسمی سوکدر
 اگر اندک اواز و ایدسه جمله اوازی باطل ادیدی .
 بواجب دکل نگویند که اواز بلک اوازنه و لدر م

مَیْدَز دَیْلَر • بِل مَکَنْدَر اَلوَر دَن دِیْدَر رَکِر فِکَر
 هِیچ اَز نِیْتَر کَرَز کِه اَرِسْطَافِیْس وَا فَلَاطُون دِیْمِش
 اَوَل اَوَل سَیْر جَز وَقِیاس مَر کِب دُرِسْت اِنک کَرَد •
 فَلَکُون اَوَز وار دَر اَلْخَان مَوْسِیْقِدَن خُوش تَر وِغْجَر
 فِیْشَا عَوِیْس حَکِیْم اَوَل دِی کِه رُوکَن اَیْنَه بُو عِلْمِمْ
 اَوَل تَا لَیْفَا نِیْز بُو کَا حَجَل مَز چِیْدَن عِلْم بُو مَدَن مَکَر
 اِدُو ز اِنشَاء اَلله • بُو دَوْرده عِلْم اَدِثَا طَبِیْعِی اَنوَر
 نَصِیْفِدَن شِیْلَه دِر کَرَم اَوَل جَوهر لَطِیْفَه وِدِیْت
 نَفْسِکَه اَفَلَکْک اَوَز اِنشِیْدِی بُون نَصِیْف اِنْدِی
 وِیْر اَیْدَن بُو عِلْم مَوْسِیْقِی اَوَل کَالِ عَقْلَدَن اِسْتِنَا طَا نِیْز
 وِی عَقْل هِیچ نَسْنَه اِسْتِنَا طَا اِنز کِه اَنَه فَا یَک اَوَل کِه
 بَس حَکِیْم وِیْلَسُو فَلَاقَا نِیْز بُو عِلْم مَوْسِیْقِی عَظِیْم
 فَا یَک دَر بُون جَوهر اِشَلَه سَوِیْدَر دِلَر • شِیْلَه مَحْمُود

دَعَا اِسْتِجَا اِیچُون اَیْدَر دِی • شِیْلَه کُ دَاوُدِیغَا مَیْر
 عَلَیْهِ السَّلَام بَیْط جَلَر دِی وِکَن دِیغَا سِنِی اَنکَلَه رَا سَتْ
 اِدَر دِی وِغْنَا وِی مَوْسِیْقِی اَهْلَلَرِی بِلَه مَنَاجَات اِدَر دِی
 وِدِی شِیْلَه کِه بِیْمَار خَا نَه جَلَر دِی حَمْدَه تَا کِه
 حَسَلَرِی اِیچُو دَر تَا دِی بَر ز دِکَلَز دِی • وِدِی
 صَوْمَه کَرده جَلَر دِی مَعْنَه کَفَل جَوْن اَلْهَرِی نِیَارْت
 اِیْمَکَه وِر دِر دِی اِنِی اِشِدَب یَاوَز اِشَلَز دِن بُو بَه
 اِدَر دِی • اَکْچِیْد کُجَا لَه بَعْض اِیْمَا نِک شَرِ عِنْدَه
 مَهْیِدَن سَب اَوَلِش کِه اَلْخَان اِشِدَب نَفْسَانِ نَسَلُو
 حَمَل اِدِر مِش لَدَت دِنَا اَز دُر دِر لَمِش اِنَا اَوَل
 حَکِیْم کُ مَقْصُود دِر • بُو عِلْم مَوْسِیْقِی عَظِیْم اَصِلَدَر
 سَحْرَه اِیچُو کِه هَر دِی عَوْت مَوْسِیْقَا رَه اِدِی تِیَز دِی
 مَسْجَات اَلْهَرِی • شِیْلَه کُ اَلوَر حَمْد کَاه نِی جَلُو

آید که • بپایان عاقل و بوعوضت هر چه اگر چه این
 و فیله برینه متعاقب الود و مخالف الود • و لکن
 صنعت تر کسب استعنا انکد مشترک و موافق
 الود • بس معلوم اولد که صنعت ایفاء صنعت
 غنائک اصلد نکر عوض شغل اصلد • دخی کل
 که بپایان اید قسدد برنه خفیف و برنه ثقیل
 درلر • بثلک هر بری کینه قسم الود • مجموع
 اقسام ایفاءک دود سکرت قسم الود بنکم بدخی
 فصلک تفصیلک باجگدرا ان شاء الله • دخی کل
 که صنعت ایفاءک جزای سبلی برینه مخالف در
 بنکم عوضک جزای واسلی و سبلی و دخی
 و تدری و فاصلی برینه مخالف در • براسب
 اکی درلود • سبب خفیف در و سبب ثقیل در

و بر خط جلی بورد مشلور • نای و صفاه و رباب
 و کانه که سا جز کر قوشلور • تاکه هم جلارو
 هم آید که • اولکم الله مراد بوجهل کرد در نفس
 ناطقونک بخجدر • برنجه دنگه بر کر قوشلور
 عرضدر • بجه بک عجایله کر اول نصیف اید
 و کندن استنباطا در عرض هیچ نشسته استنباطا
 فضیله است

دنیان علو ایفاءه اجه احتیاج شد •
 بوفصل شول سبب بیان ادر که • صنعت غنا
 یعنی کوینه لک علیه ایفاءه اول سبب احتیاج
 اولد که • ایدی بدی کل کر ایفاء دیو بوعوض
 موسیقیه غنائک اصله و جزوه ایدرتکم در
 دیوشنک اصله و بیتک مضارع اولک جزو اخیرنه

سَبِّ خَفِيفٌ شَوْلُ اِکِ حَرْوَهٗ اَیْدَرْکِهٖ اَوَّلُ مَحْرَجِ
 یَنْجَبِی تَاکِنِ اَوَّلًا فَذَرِ کِبِی تَعَسِّمُ عِلْمُ مَوْسِقِیَهٗ شَنْ
 رِسْنِ . سَبِّ نَقِیلُ اَوَّلَدِکِ اِیْکِ حَرْفِ بِلَهٗ مَحْرَجِ
 لَهٗ لَنَکِ کِبِی نَکَرِ عَلِی مَوْسِقِیَهٗ شَنْ دَرِیْنِ . وَیْدُ
 یَنْجِ اِکِی دَر لَوْدُ دَرِیْسِ وَیْدُ مَجْمُوعِ . وَیْرِیْسِ مَعْقَدُ .
 اَیْدُ مَجْمُوعِ اَوَّلَدِکِ اِکِ حَرْفِ مَحْرَجِ کُنْ صَحْکُ بَرِ
 حَرْفِ سَاکِنِ اَوَّلَهٗ لَهٗ لَنَکِ کِبِی خَنْ عِلْمُ مَوْسِقِیَهٗ
 شَنْ کِبِی وَیْدُ مَعْقَدُ اَوَّلَدِکِ اِکِی حَرْفِ مَحْرَجِ اَوَّلَدِکِ
 حَرْفِ سَاکِنِ اَوَّلَهٗ قَاثِ کِبِی نَکَرِ عَلِی مَوْسِقِیَهٗ شَنْ
 رِسْنِ . فَاصِلَهٗ دَخِ اِکِی دَر لَوْدُ دَرِیْسِ مَعْرِی قَوِیْرِ
 کَبْرِیْدُ . فَاصِلَهٗ صَغْرِی اَوَّلَدِکِ اَوِیجِ حَرْفِ
 مَحْرَجِ کُنْ مَحْکُ بَرِ حَرْفِ سَاکِنِ کَلَهٗ لَنَکِ کِبِی نَکَرِ
 بِلِی مَوْسِقِیَهٗ شَنْ دَرِیْنِ فَاصِلَهٗ کِبِی اَوَّلَدِکِ

دَرِ حَرْفِ مَحْرَجِ کُنْ مَحْکُ بَرِ سَاکِنِ کَلَهٗ بِلَهٗ شَنْ
 کِبِی نَکَرِ عَلِی مَوْسِقِیَهٗ شَنْ دَرِیْنِ دَخِ اِکِی کَبْرِیْدُ
 اِیْقَاکِ اِسْمِی عَرُوضِ اِسْمِی دَنْ مَسْتَقِی اَوَّلَدِکِ یَعْنِ
 اِیْقَاکِ نَوْعِ اَوَّلَدِکِ اَزِی عَرُوضِ نَوْعِ اَوَّلَدِکِ اَوَّلِی کِبِیْدُ .
 دَمَلِ کِبِی مَحْرَجِ کِبِی خَفِیفٌ کِبِی . بَوْنِ بِلَهٗ اَنذَکَرِی
 صَنَعِ اِیْقَاکِ وَصَلِ بَرِیْنِ یَعْنِ اَوَّلَدِکِ مَوْنِ بَرِیْنِ کَبْرِی
 قَطْعِ بَرِیْنِ یَعْنِ کَسْمِکِ بَرِیْنِ . اِیْنَا بَرِیْنِ یَعْنِ بِلَهٗ بَرِیْنِ
 اِخْتِلَافِ اَوَّلَدِکِ یَعْنِ بِلَو اِسْمِی کِبِی بَرِیْنِ مِمَّا زَا اَوَّلَهٗ هَرِ
 بَرِیْسِ مَعْلُومِ اَوَّلًا . دَخِ شَوْلُ سَاکِنِ اَوَّلَدِکِ اَنذَکَرِی قَلْبِی اَزِی
 اَوَّلِ قَلْبِی دَوْدُ لَوْدُ وُودُ وُودُ تَلِی اَوْدُ سِنْدِ . وَیْلَدِ
 دَر لَوْدُ مَحْرَجِ وَیْدُ غَیْرِی نَکَرِ اَلِی غَنَا وَاَرْسَهٗ اَنذَکَرِ
 اَوَّلَ اَزِی اَنذَکَرِ اِخْتِلَافِ اَوَّلَدِکِ یَعْنِ . دَخِ نَعْمَهٗ قَبِیلَدِ
 نَعْمَهٗ خَفِیفَهٗ اِنْتِقَالَ اِنْتِقَاکِ یَعْنِ اَعْرَ نَعْمَدِ یَعْنِ

تخمیه و رمقه اختلاف اولد عیون . دخی کی خفیف
 نعل اولدند جمع اتمکده . اکی قبل نعل اولدند
 جمع اتمکده . و شبله خفیف که مستقر اولد
 اولدند جمع اتمکده اختلاف اولد عیون
 دخی بلك جمع اولدند اتفاق اولد یعنی برینه
 موافق اولدند اختلاف اولد عیون . دخی شول نعل
 که اند صوت برخال اذنه الورد . و بر معنی اذنه
 اولور اند اختلاف اولد عیون . دخی شول و قد
 که بلك اثناسیه و وصلیه و قطع الایسنه تقریر
 اتملدر اند اختلاف اولد عیون . بلك ریجه اصل
 سئلدر بلك مقدار لری و بعد لری و شول تقریر که بلك
 اذنه زما نکر جاری اولور . الورد دخی بلك
 بعضی بعضی طوله و قصره بستر لری دخی بعضی

بعضی مقدّم اولغ و موخر اولغ بواصلله معلوم
 اول . اگر بواصلر سلیمسه هیچ برسته نهدر
 لیمیدر زبنا نقضت عدد بلك بونک نهایت یقیدر
 بن اچویدر که ریجه اصل سئلدر تا وقت اول اصل
 رجوع اولنه . و دخی ریجه اسهل ذکر ایدر تا کمال اولد
 اسئلدر بلك اذنه دلافت اده . دخی هر کوضع ایدر
 تا که اول تقریر که اندک حال معلوم اول . شکر
 شرح اولیخصه ران شاء الله تعالی . بلك نقره دیو
 علم عناده صریه ایدر کی الاله اوردن کی الاله اولد
 اوردن کی الاله برسته طبله اوردن کی . نیکم علی
 موسیقین تن دمک برمه در . تن دمک
 نقره در . زبنا تن بردن بر در . دخی بلبست
 برمه در . برمه در . والله اعلم بالصواب

فصل

دیدیان اقطاع که در نوعش بر منصل و بر منفصل
 بو فصل اقطاع یکی نوعند در بریه منصل دیگر نوعی
 اوتمیش و بریه منصل در زیر یعنی کسایش • بکل که
 شوق موثر که بریم فلاغش و قنور • اما بعضی منصل
 منصل اوله اوتمیزد اخریه دکن چک کله نای اواز
 یکی وسنا اواز کی • دخی شوق ساز که قلندک اواز
 ممتد اوب چکلور در باب اواز کی دخی یکم بندن غیر
 وارسه • یا خود بعضی منصل اوله کسکه
 دفا اواز وسیح اواز و طبل اواز کی • دخی بکل که
 صورت منصلک و صوت منصلک هر برینه اقطاع
 جمیع نوعی اولند • ولیکن بن لایق اواز اولد که
 کلامی منصلک نوعان شرح آنکه قلوز • یعنی

سَوَّلَ صَوْتَكُمْ بِرَبِّدْنِ اِرْلَمُوْر اَنَلَاْرَكَ اَوَاعِنِ بِيَاْنِ اَدُوْرُ
لَجْنِ صَوْتِ مُصْبِلِ صَوْتِ مُفْصِلِ قَوْتِنِه اَكَلَاْ خَالِ بَدِيْكُمْ
اِبْعَاْ بِلُوْر سَوَّلَ كَرِمْ صُفْلَاْ وَلِلْ نَعْمَةِ نَقِيْلَا
نَعْمَةُ خَادِيَةِ اِنْتَاْل اِدَلِكْ وَقْتِنِ عِيْنَاْ نَعْمَدْنِ بِيْرُ
نَعْمِيْهِ وَارْدِ عِيْ وَقْتِنِ • دَجِيْ نَعْمَةُ خَادَةَ دِنِ نَعْمَةُ
نَعْمِيْهِ اِنْتَاْل وَلَسَدِعِ وَقْتِنِ • وَدَجِيْ كَلَامِ بِنِه
صَعَبِ مُوسِقِيْكَ اَنَاْ عَدْنِ بِرُوْعِدْنِ دُرُكَاْ كَاْ
صَعَبِ ثَالِفِ دِرُكُوْر • دَجِيْ نَقَاْعِ كِه خَاَصِلَاْ لُوْر
اَفْرَاْعِ مُفْصِلَاْ بِرَقْدِنِ بِرَقْرِيْهِ نَقْلِ اِنْمَاْ كَلِكَلِه خَاَصِلَاْ
لُوْر • دَجِيْ سَوَّلَ زَمَانَكِه نَقْرَاْ اَرِسْنِه بِلُوْر • اَوَلُ
زَمَانَكِه رِبَنِه وَبَعْدَه رِبْرِيْهِ مَخَافِ اَوَلْعَلِه خَاَصِلَاْ لُوْر
وَقْتِكِه بِرُوْر زَمَانَكِه نَسْبِنِ بِلِكْ بُوْعَلِه شُرُوْعِ اَدْنَه سَوَّلَ
نَكَلَاْ اَوُرْسِنْدَغِ نَسْتَلَاْ بِرُكَاْ كَدْنِ صَكُوْر

نقہ کر بربر دینجہ شول دمنہ کلور کر اول کی نقہ اور دینجہ
 زمان اول ای نقہ لک بر سنک زمانجہ الور . امدی کک
 شیلہ بلا سن کر چین نیا مسوز نقہ شول دد مسوز
 نقہ کر بربر دینجہ کلور دسور . بنم بدن فراد من اول کر
 شول زمان کر هر کی نقہ اور دینجہ بنز . اول زمانجو
 دخی کی نقہ اور دینجہ اول زمانه برابر اوله . امدی
 بن چین نقہ رھیدہ بلدکسہ . بون دخی بلکسک
 دعی تونک نقہ اول اسنہ ایقاع واقع اولز . زبانہ
 اول نقہ تونک صوت کی نقہ نک صوتہ شیلہ مصل اولیند
 کہ اکین سن بر صوت و بر حرکت صد سن . دخی چین
 نقہ لرتنا یغ متوالی اولسہ . دخی شول زمان کر کی نقہ
 اور دینجہ حاصل اولور . اول کی نقہ نک بر سنک
 زمانہ برابر اولسہ بر اول نقہ نک زمانیک هر بر سنہ

انسان اولدی بس نزدی کلایم شول مفضل اولداسنہ
 اول ایقاعلورہ فضیحتی و کبر
 • ددیان زمانه ایقاع •
 ایقاعک زمانه یچون نقہ زاندر ککری اصل بلکد
 دخی بلکسک مفضلک جمیع ایقاعنه ایقاع
 نقہ لرتدن مرکب الور . و اول نقہ کر دخی زاندر
 کہ بربر دینجہ شیلہ بن کلور کہ . هر کی نقہ
 اور دینجہ بر زمان قوم اولن اول نقہ اولداسنہ
 سکونک زمان غایت قصیر اولد یچون رعیت
 کی که اهل ریاست بوصفت موسیقیت استمال
 اولد . عیادت دیو بوعلیک شول نقہ ایدلر
 اول نقہ کر بربر دینجہ شیلہ رعیتلہ کلور یچون
 اولاسنہ یچ بر زمان قوم اولسہ . دخی آن الور

ودخا اول نقره کرا ورسند سکونک زمانیک هر برسد
 اذ وروز زمان مقدر لا زمينه الاقاع دروز • یعنی ايقاع
 زمانه بخون نقره پراولن زمان دروز • امدی پور ایلد
 که جمیع ايقاعک افراع بنصیکه معتبر الور •

فصل سی و دوم

• ددیان عیار اول •

عیار اول بیکده در • امدی چن بونقره کور بر برینه
 مسفل اولسه و بر بر دنجه متتابع کلکه • شول
 زمان که هر کی نقره نکه اوز رسند بلنوا اول زمانه بخون
 اول مقدر زمانه که اصلد • اما المودن بر زمان اوله
 یاخود بر زماندن ارتق اوله • اگر اول کی نقره اوز رسند
 زمانه که بر زمان الورسه • دخی شول زمان که نقره
 اوله که زمانه نقره ثانیه که اول زمانه نقره مرکب

الور • اول زمانه بخون اصل مقدر زمانه نکلدن کی زماندن
 مرکب الورسه اول نقریه دخی اول سکون زمانه
 که انک اردنجه کلر که دخی بوعلی موسیقیه اگا عیار
 اول دروز مثال انک عهدندن ایشو قولن کیدر ایدند
 نخل فعل دوزنچن خر کلری بر برینه مسفل و دایم اولسه
 هیچ الدینه حرف ساکن کرمسه • دخی بیکلر
 ايقاعک جمیع افراع که بو کنا بیک ذکر الور بوعلیه شریع
 اونه ککرا اولمخون دخی تقطیلعلری انسان اولمخون
 ايقاعک جمیع وزلرن عهوض وزلری اوزنه ککرتلر
 بشیله کور بوعلی موسیقیه استاد اولکلر تمثیل ادب مثالدر
 ککرتیشدن سن سن کی که نیک اول علم هوسند
 سبب خفیفدر • اکجی وید مجوعدر • اوجخی فاصله
 صغیردر • اما شول مثال که عیار اول اوزرنه و نقره

برېښنه مصلدور وځناڼد دایندور . ایشور
قولن کچی ایدور زنتستمن درور . . .
فصل پنجم فی سبب

دنیان مثال عیار اول نفرهای دیگر میگزینست
شول تستنک نیانشه در که عیار اول نفری اوردنسه
رغمه دخی اولق تمکن دکلور . اندی بکلر عیار
ول نفری اوردنسه بر خنفره کرمک مکن دکلور
یا اوستا دنیان الکلور . وایتد کز عیار اولک
مردن اکر کی نفره اوردنسه بر خنفره اوردنسه زنا
مکون اول نفر کز کز برالور . دخی اول نفره
یا اوردن مصل حرکت اوردن تکرده هیچ مکن
نکر . ایله اولسه عیار اول نفری اوردنسه بر خنفره
نکر مکر اورد . اول سرنام اولد که نفره زمستان

اولد دکن حکم هر کی نفره اوردنسه اول زمان زمان
اوله . شید کچاڼک این بیان اوردن که شول نفره کز مصل
بردار دخی کلور اکر اراستنه اولن زمان بر زمان
اوردن اول . اندی اول نفره کز اوردنسه اولان زمان
بر زمان صکن اوردن اولد و قن بدن خا
دکلور که هر کی نفره اوردنسه بر نفره دخی واقع اولور
ممنوع اوله واقع اولیه . واکر واقع دخی اولسه اول
واقع اولن نفره بو نقل مصل اوردن و بند و کله متنابع
اولور . ویا خود هر کی نفره کز اراستنه بر نفره دخی واقع
اولق تمکن اوله . اکر هر کی نفره کز اراستنه بر خنفره
نفره اولق ممنوع اوجن اولورسه ظاهر دکه اول نفره شول
نفره کز دکه . هر کی نفره کز اراستنه اولن زمان اول
مقدور زمان اوردن اکی زمان اولدندور . بوسنک بیان

باب فی حوائط

• دديان عيالتان •

عِيَادِ ثَانِي لِكَدَّةٔ دَرُّ . چُن رِیخِ نَقَرُلُ رِبِرْدَارِ دِجَهٔ كُلَّهٔ
دِجَهٔ هَرَكِ نَقَرَهٔ اَزَا سِنِ بَرِیغِهٔ دِجَهٔ قَاتِعِ اَلْفِ مِکَنِ اَوَّلَهٔ
دِجَهٔ شُلُ زَمَانِ كِهٔ اَوَّلِ نَقَرَنَكِ اَوَّلِ زَمَانِیْلَهٔ اَكْبَرِ نَقَرَنَكِ
یَنَهٔ اَوَّلِ زَمَانِ اَوْرُ نَسِنَكِ اَوَّلِ زَمَانِ لَدُن مَرَكَبِ
اَوَّلِیْدُرُ . اَوَّلِ زَمَانِ چُن اَصْلِ مَعْدُرِ زَمَانِ لَدُن دَرْتِ
زَمَانْدُن مَهَكَبِ اَوَّلَهٔ اَوَّلِ نَقَرَهٔ . اَوَّلَكِهٔ بِلَهٔ اَوَّلِ
سَكُونَكِ زَمَانِهٔ عِلْمِ مَوْسِقِیَّ عِبَارَتِ ثَانِي دِرْدُرُ . اَلَا
مِثَالِ هَوْنَهٔ اِشْبُو قَوْلِ كِیْدِرِ كِهٔ اَیْدُرُ زَمَانِ سَمِیْلِ
سَمِیْعِ اَسْتَعْمَالِ اِدِرْدُرُ . چُن جَرُورِی مَرَكَبِ اَوَّلَهٔ
اَوَّلِ سَبَبِ خَفِیْقَنْ . اَمَّا شَوْلِ حَرْقِ كِهٔ سَاكِیْدُرُ
بِرُومِ بَوْمَسْتَعْمِلِ دَكْرِ قَوْلِهٔ سَبَبِی فَاكِهٔ بِلَا كِهٔ

اَوَّلُ الْوَرْدِ سَحَرُ الْوَرْدِ بِمَعْنَى سَبِّ خَفِيفٍ اَوَّلُ وَقْتِ
 سَبِّ ثَقِيلٍ الْوَرْدِ دَخِ اِسْمُ قَوْلِكَ اَوَّلُ الْوَرْدِ اَيُّدُزْ
 مَسْقُلُ دُزْ عِيَارِ ثَانِي اَوَّلُ وَقْتِ عِيَارِ ثَالِثِ دُزْ .
 عِيَارِ ثَانِيكَ شَالِ اِطَاعَ وَتَلَدِيْدُ تَنْ تَنْ كَبِيْ
 اَتَانِيْ اَوَّلُ مَا كُنْ اَوَّلُنْ حَرْفُ سَحَرُ الْوَرْدِ اَوَّلُ وَقْتِ
 عِيَارِ ثَانِي عِيَارِ اَوَّلُ الْوَرْدِ تَنْ تَنْ كَبِيْ اَمِيْدِيْ اَوَّلُ وَقْتِ
 يَزْ بُوِيَانِ اَوَّلُ دُزْ . عِيَارِ ثَانِيكَ هَرْ يَزْ يَزْ يَزْ عِيَارِ
 اَوَّلِكَ اَيُّ مَسْجَعِ دُزْ . وَدَخِ بُوْمَعْلُوْمُ اَوَّلُ دُزْ
 عِيَارِ اَوَّلِكَ هَرْ يَزْ يَزْ يَزْ زَمَانِضِ اَصْلُ مَقْدَرِ
 زَمَانِزْ . اَوَّلُ هَدْرِ اَيُّ اَوَّلُ وَاَللهُ اَعْلَمُ بِالْحَقِّ .
 وَدَخِ يَزْ يَزْ يَزْ

الذَّيْبِكَةُ شَوْلُ دَنْسَلِكِهْ دَكْرِي اَتَدَكْ نَقَرْلِكْ زَمَانِ لَمِي دَنْ
وَمَعْدَانِ لَمِي دَنْ وَتَكْ كَسِي لَمِي دَنْ • بَسْ وَاجِبْ لَمِي دَنْ
كِهْ شَمْدِ كَهْ اِيقَاعُكْ قَلَنْ اَنْزَاعِيْنْ وَصَفْ اِدَوُزْ
يَاْنِ اِيلِيُورْ • اَمِدِي بِلْ كِلْ كِهْ اِيقَاعْ اَوَّلْ لَمِي دَنْ
فَتِمِ الْوَرْدِيْنَهْ نَقِيْلْ وَبِرِنَهْ خَفِيْفْ دِرْلِكْ • اِيقَاعْ
نَقِيْلْ شَوْلْ اَيْقَاعَهْ اَيْدِرْلِكْ كِهْ عِيَارِ تَانِي نَقَرْلَمِي دَنْ
مَكْتَبْ اَوَّلْشْ اَوَّلْ • بُو اِيقَاعْ نَقِيْلْ دَخِي دَرْتْ
فَتِمِ دَرْدْ • اَوَّلْ فَتِمَهْ هَرَجْ دِرْلِكْ • اَكْجِي فَتِمَهْ
نَقَرْلَمِي دَنْ • اَكْجِي فَتِمَهْ نَقِيْلْ اَوَّلْ دِرْلِكْ • دَرْدِجِي
فَتِمَهْ نَقِيْلْ تَانِي دِرْلِكْ • خَفِيْفْ دِيُو شَوْلْ اِيقَاعَهْ
اَيْدِرْلِكْ كِهْ عِيَارِ اَوَّلْ نَقَرْلَمِي دَنْ مَكْتَبْ اَوَّلْشْ اَوَّلْ
بُو اِيقَاعْ خَفِيْفْ دَخِي دَرْتْ فَتِمِ الْوَرْدِ اَوَّلْشْ خَفِيْفْ
هَرَجْ دِرْلِكْ • دَرْدِجِي فَتِمَهْ خَفِيْفْ نَقِيْلْ اَوَّلْ دِرْلِكْ بَسْ

معلوم اولدی که ایقاع ثقیلک و ایقاع خفیفک جمیع
 انواع سکرده متعیریش . دخی بلکیل که ایقاع
 ثقیلک و ایقاع خفیفک هر بناصل که اکه ایقاع
 وارد الور . و دخی شولاصل که چن اختلاف و لسه
 الله رجوع الور . اولی اصلک بو علم و سقیه
 عموم درک شلاکم بو علمک اوستا دئی اکه ایلد
 آد و مستلرد . دخی بوبن بلکیل که هر ایله عموم
 اوزنشین واقع اولن سکونک زمانه وقف
 درک و نف دیوبندر هر ایله خلفک اوزنشین اوز
 سکونه ایدر . شیکر معلوم اوجقدران
 شاء الله تعالی . بوسوزلر چن سککایات
 اولدیمه شیله بلکیل که بندن سکره شروع
 ایلد که بوایقاعلرک نکلر انواع و ارسه شیکر

بو کابده ذکر اولنیشد هر برین شرح و بیان ایدر
 شاء الله تعالی . تاکر بو علمه شروع ایدن کیمسه ایلد
 اول . بلا بوقدر وارد که ابتداء کلامی ایقاع
 خفیف اصلین بیان ایتکک قلد . ایشب
 سیدان اتمد که ثقیلک اصلدی جمیع خفیف اصلد
 مرکب اولمشد . دخی بو خفیف ثقیلدن چون
 دشتیدر بو معلومد جمیع علم که جزء بلیمه کل بلیم
 نیکیم بیان ایدر که ان شاء الله تعالی اصولا خفیف
 و ازها انیم یعنی ایقاع خفیفک اصلدک اول هر جلد
 که اکه خفیف اولد دخی درک . بو علم خفیف
 اولد دیوشو کاید که عمومک زمان اصل
 معدد زمانلرین اکی زماندن مرکب اوله . و
 دخی عمومدر بر بار دیمه متوالی کله . یعنی هر هر

عِيَارِ اَوَّلَهُ تَقَرُّرُ بَدَنُ اَوَّلِهِ دَخِي بِرِبَارِ دَجَّةٍ كَلَامُ
 مِثَالِ عِلْمٍ وَوَضْعُهُ فَعَلَتْ كَيْفَ لَفْظُ مَرْكَبٍ اَوَّلُهُ
 رِيحُهُ حَرْفُهُ جَمِيعُ اَوَّلِ حَرْفٍ حَرْفُ اَوَّلِهِ اَرَسْنَهُ
 بِحَرْفٍ سَاكِنٍ اَوَّلُهُ اَمَكُ وَثَابُ اِقَاعُ وَزَلَزْنَهُ
 شَنَكُ كَيْفِ دَرْكُ اَيَدُ سَنَ تَنَ دَرِسَنُ بَوَاقِعُ كَلَامُ
 عَرَبِيٍّ كِه اِسْتِغْنَالُ اَوَّلِهِ . اَكْرَكَ اَمَلِيكَ اَوَّلَهُ
 اِسْتِغْنَالُ اَوَّلِهِ دَخِي قَادِرُ كَلَامُ طَرِيقُ دَخِي
 اِسْتِغْنَالُ اَوَّلِهِ اَكْرَكَ اَدُورُ دَرْكُ سَرْدُ شَتَانِ دَرْكُ .
 بَدَرُ سَبِي وَلا سَبِي سَنَ بَدَرُ سَنَ شَيْلَهُ تَقَرُّرُ دَرْكُ
 بِرِبَارِ دَجَّةٍ مِثَالِ اَوَّلِهِ . بِرَقِي يَلَهُ دَخِي بِرَقِي
 اَرَسْنَهُ هِيحُ بِرَزْمَانِ مَوْجِنُ اَوَّلِ زَمَانِ شَوْلُ تَقَرُّرُ
 بِرَبْرَزْنَهُ قَطْعُ اَوَّلِ كَسْبِلْدُ كَيْفِ يَرِدَهُ بُولُزُ . وَدَخِي
 بِرَبْرَزْنَهُ اِسْتِغْنَالُ اَوَّلِهِ يَرِدَهُ بُولُزُ . دَخِي بِرَبْرَزْنَهُ

بِرَبْرَزْنَهُ بِرَبْرَزْنَهُ وَارِدُغُ يَرِدَهُ بُولُزُ . دَخِي اِقَاعُ تَقَرُّرُ
 اَوَّلِهِ وَرَقُ اَوَّلِهِ بِرَبْرَزْنَهُ جَاءَ دَنَ بِرَبْرَزْنَهُ نَقِيصُهُ
 وَارَسْنَهُ . وَبَاغْنَهُ نَقِيصُهُ تَغْنَهُ خَارِيهِ وَارَسْنَهُ .
 اَتَا شَوْلُ تَقَرُّرُ كِه بِرَبْرَزْنَهُ مَوْاقِعُ . اَمَلِيكَ اَرَسْنَهُ
 اِسْتِغْنَالُ اَوَّلِهِ دَخِي سَنَكُ اَرَسْنَهُ وَرَقُ اَمَلِيكَ هِيحُ سَنَكُ
 اَمَلِيكَ كَلَامُ . اَمَلِيكَ سَنَكُ سَنَكُ رِيَا صَنَتُ بِحَرْفِ
 اَوَّلِهِ مَوْجِنُ اَمَلِيكَ مَكْنَهُ اَصُولُ حَقِيقَةُ اَمَلِيكَ بُولُ
 اِقَاعُ اَصْلُ اَوَّلِهِ كِه عَمُو دَرْكُ زَمَانِ اَصْلُ مَقْدُورُ
 زَمَانِ بَرَزْنَهُ دَرْكُ زَمَانِ مَرْكَبُ اَوَّلِهِ اَوَّلِهِ . دَخِي
 عَمُو دَرْكُ عِيَارِ اَوَّلَهُ تَقَرُّرُ دَخِي اَكْرَكَ بِرِبَارِ دَجَّةٍ
 مِثَالِ اَوَّلِهِ كَلَامُ اَمَلِيكَ سَنَكُ عَمُو دَرْكُ شَوْلُ جَزْوُ دَرْكُ
 مَجْمُوعُ مَرْكَبُ اَمَلِيكَ اَوَّلِهِ وَبَدَرُ عَمُو دَخِي بِرَبْرَزْنَهُ
 مَقْصِلُ اَوَّلِهِ اَشْبُو قَوْلُ كَيْفِ كِرَ اَيَدُزْ مَقْصِلُ اَمَلِيكَ

مَقَامًا فِي عِلْنٍ . فِي مَقَامٍ فِي عِلْنٍ . دُرْدُ دُخِي دُخِي
 مَثَابِ اَوْتَانِ اِقْبَاعِدُنْ اَشْبُو قَوْلُنْ كَبِدِرْ كِه اَيْدُنْ
 نَسْنِ . مَا نَسْنِ . مَا نَسْنِ . دُرْدُ . دُخِي اَز اَلْوَرْ كِه اِقْبَاعِلْ
 بُو نُو عِلْ عَمُو دِدُنْ اِكُنْجِي نَقَمِ سِنِ دُرْدُ اِدُرْدُ كِرْدُرْدُ
 مَعَ هَذَا زَمَانَتِكْ اَقْتَا مِنْ سَقْلُرْ . دُخِي شَوْرْ لَقَرْدُ
 عَدْدُ لَرِي كِه عَمُو دِيكْ زَمَانِ اَوَكْلَهْ مَسْقِمِ اَوَلُورْ اِنْدُجِي
 سَقْلُرْ . اَمِدِي اَوَلْ وَقْتِ اِقْبَاعِلْ بُو نُو عِلْ كِه
 خَفِيفِ رَمَلْدُرْ . دُجُو اِدُرْ خَفِيفِ هَرَجِهْ وَرْدِشِلَهْ
 كَوْنِ بِي اَصْلِ هَرْ جِهْ ذِكْرًا نَسْتِرْدُرْ . شَرِكْمِ بِيَمِ نَمَائِزْ
 شَبْدِ كَحَالَهْ اِسْتِغْنَا اَوَلُورْ هَرْ كِي وَرْدُنْ مَدْرُجِ اَوَلُورْ
 بَرِيقَهْ دُرْ . بَسْ اَوَلْ وَقْتِ عَمُو عِيَارِ اَوَلْ نَقَرْ لَرْدُ
 اِكِي نَقَرِ سِنْدُنْ وَ عِيَارِ ثَابِتِ نَقَرْ لَرْدُ بَرِيقَمِ سِنْدُنْ مَرْكَبْ
 اَوَلِشْ اَوَلْ اَنَكْ مَثَابِ عَمُو صَنَكْ هَرْ كِي دُخِي اَوَلْ زَانِ

اَوْتَانِ اِقْبَاعِدُنْ سَنَنْ سَنَنْ كِي اَصْلِ خَفِيفِ شَبْدِ اَوَلْ
 بُو اِقْبَاعِلْ اَصْلِ اَوَلْدِكِهْ عَمُو دِيكْ زَمَانِ اَصْلِ مَقْدُرْ
 زَمَانِ لَرْدُنْ مَرْكَبْ اَوَلِشْ اَوَلْ . دُخِي عَمُو دُرْدُ بَرِيقَمِ
 اِدُرْدُ عَمُو اَوَلْ اَوَلْ اَوَلْ اَوَلْ اَوَلْ اَوَلْ اَوَلْ
 نَقَرْ لَرْدُنْ . اَمِدِي اَوَلْ وَقْتِ اَنَكْ عَمُو دِيكْ مَثَابِ
 عَمُو صَنَدُنْ فَا صِلَهْ صَغِيرْدُرْدُ نَقَمِ اَيْدُرْدُ مَعْنِ . مَا مَقْدُورْ
 مَقْدُرْدُرْدُ اَوَلْ مَثَابِ اِقْبَاعِ وَرْدِشِلَهْ سَنَنْ . مَا
 نَسْنِ . مَا نَسْنِ . دُرْدُ بُو نُو عِلْ اَز اَوَلْ بَعْضِ عَمُو دُرْدُ
 اِكُنْجِي نَقَمِ سِنِ دُرْدُ اِدُرْدُ كِرْدُرْدُ . دُخِي حَمَكَمِ بَرِيقَمِ
 مَعَ هَذَا زَمَانَتِكْ جَمِيعِ اَقْتَا مِنْ سَقْلُرْ . دُخِي نَقَرْ لَرْدُ
 عَدْدُ لَرِي سَقْلُرْ . بَسْ اَوَلْ وَقْتِ عَمُو اِكِي عَمُو دُنْ
 مَرْكَبْ اَوَلِشْ اَوَلْ . بَرِيقَمِ مَدْرُجِ دُرْدُ نَقَرْ
 ثَابِتِ بِيَمِ وَ شَبْدِ كِي . وَ بَرِيقَمِ مَثَابِ دُرْدُ جَمِيعِ نَقَرْ لَرْدُ

تمام اولدو عیون انک مثال عروضة فیلن قلن کیم خمر
 وقت اولدو بعض عمو و مکتب الود . فاصله مسعود
 واکي سبب خفیفدن مثال انک اوزان ایتاعدن تن
 تنین فالتن کیم چی آنا لور شول عمو که نعر
 مدیح الود . مقدم اولور نعره و همین ارنه اشو
 قولد کیم کیم ایدور تن تن دور . ای بود کلو
 واکه نو عمو دکر تن بر بار دجه کلسه چوق الود که
 یلن . اول وقت ابتداء عمو مدرجکلی اولوی یخه
 عمو تمام برله می ولدی . ذیل اول وقت اوج نعره
 خفیف اشد . واکي نعره شل اشد اولو نجر . دخی
 اوزان الود که اول مدرج عمو دکر بر بار دجه ککلو
 اول وقت بو اصل رجوع ادد . اصل هرجه و در تنکر
 اصل هرجه ان بیان ادر زان شاء الله تعالی . ای بود کلو

واکي دایره اولور اصل خفیف شل ثانی که اکه ساحور
 ددیر . بو ایتاعک اصل اولد که انک عمو دیک زمانا کمل
 مسعود زمانا لدون سکیز زماندن مرکب اوله . دخی عمو
 بر بار دجه مترا ککلو . عیار اول نعره لردن دوت دوت
 نعره اوله انک نعره علیر عروضة فاصله مسعود .
 فلتن فالتن کیم چی ایتاع و زلن تن تن
 تنین فالتن کیم چی ایتاعدن بو نعره انک اولو کیم
 نعره و اچی نعره دخی ادد کک ددیر . ناشو که
 نعره که عمو دکر نجره بی ظاهرا اولور . اندی چی که
 انک اچی نعره دخی انک دخی عمو لور مترا بر بار دجه
 کلسه انک مثال اشو قو کیم اولو کیم ایدور فالتا
 فالتن فالتن دوز اول جز اول وقت سبب خفیفله
 و دخی عمو دکر مرکب اولور الود . دخی اوزان ایتاعدن

ایشو قوئد کیدر کم ایدون تن تنن ما تن تنن ما تن تنن دد
 دخی یو نو عک چن اخی تهرس درج اولسه اندک مثال صده
 نمون ما نمون دد دخی اولان ایشاع اندک مثال تن تن
 تن تن دد . دخی بیکلکه مدیج اکی قسیم دد . برقم
 اولدیکه اخی تهرس کیش اول . اخی قسیم اولدیکه اخی تهرس
 دشتش اول . اندی بوقسمه اخی تهرس دشتش اول . آد
 وردیگا اخی تهرس برقم موصی مانوی دد . برقم
 دلا ت اندی کر حقیقه بوقسمه ایشاع اصل بنی
 دخی تارک کیمین خیدن اگمش زلا کندی تهرس
 که ما خوری اولدیر اخی تهرس حقیقون و برقم
 تهرس مرکب اوله دمیشت . دخی بوسر دلا ت
 ادرک بوقسمه اخی تهرس کدن مدیج
 اویجی تهرس کدن مدیجله فرق میشت .

حال بود که گذر ما خورایه بویه حکم ایشو دشت
 کوه کر صفت عتاد ظاهر اولدی . بک بیان اولدیکه
 بواله فعل مدیج . بک عموم و بک متوال اولسه
 بدینکه درج اولن بک عموم و بک اخی تهرس بوقسمه
 اخی تهرس مدیج . بدین بک متوال بریاد و بک
 کلمه اول وقت انه هیچ ایشو . بک اخی تهرس حقیق
 ایشو دیکه اندک برقم تهرس تا بک ایشو اوله . بر
 ایه اولسه انه فهم اولدیکه ابتدا اخی تهرس اولدی
 بوقسمه برقمی اولدی اصل الثقیله اولما اخرج
 یعنی ایشو اولدیکه اولدیکه اصل مدیج اصل اخرج
 شول اصل ایدر که اندک عموم و بک متوال اصل مدیج
 زمانیک درت زمانیک مرکب اوله . دخی بک
 تهرس که بریاد و بک کوه عیار تانی تهرس اولدیکه

مَكَّابَ وَلَيْسَ أُولَهُ . شَيْكُوكُ أَيُّدُوسَ مَعْنُ مَا مَعْنَى
 دَرِيشَن دَخْنِ أَوَزَانِ اِشَاعَةِ اَلِكُ شَائِلُ تَنَ تَنَ مَا تَنَ تَنَ
 كَبِي . دَخْنِ زَا اَلْوَرَكُ بُو تَوَعَكُ تَقَرُّي اِشَاعَكُ تَوَعَلِكُ
 جَمْعِ بَسْتَنَنَ بِلَهَ ظَاهِرُ اَلْوَرُ . بَنَ اَوَلَا فَعَتْ بُوَا صِلُ
 اَصْلُ مَا خَوَرِيهِ وَرَرُ . اَنْدَنَ صُكُّكَ اَلْوَرَكُ اِكْجِي
 تَقَرُّي دَخْنِ دَرَجُ اَلْوَرُ . بُو تَوَعُ اَوَلُ وَفَتَنَ مَدْرَجُ مَا خَوَرِيهِ
 اِكْجِي بُو تَوَعُ وَرَرُ . اَمِدي مَدْرَجُ مَا خَوَرِيهِ اِكْجِي بُو تَوَعُ
 اَوَلُ وَرَكُ . اِسْحَقُ بِنُ اَبْرَاهِيمَ مَوْصِلُ اَدُورَا كَهَ رَمَلَا وَرَرُ
 بَنِي كَوَرَدَنَ اِكْجِي مَوْصِلُ اَيُّدُ . بَدْرَسَتِي رَمَلَا كُفَتَنُ
 عَمُودُ دَرِي مَتَوَالِي اَوَلُسَهَ بَرِ بَرَارُ دَخْنَهَ كَلَسَهَ اَوَلُ وَفَتَنُ
 دَرَاكُ مَا خَوَرِيهِ كَبِي اَلْوَرُ دَرُ . بَجَنُ بُو بِلَهَ اَوَلُسَهَ بُو اَكُ تَوَعَكُ
 اَوَرُ تَسْتَنَهَ فَوْقُ اَلْمَسْكُ اَلْوَرُ . بِلَا بَرِ بَرَدَنَ بَرِنَهَ تَقَلُّ
 اَوَلُ دَخْنِ وَفَتَنُ دَخْنِ تَقَطُّ اَوَلُ كَسِلْدَاكُ وَفَتَنُ فَوْقُ اَلْوَرُ

مِثَالُ اَلِكُ عَمُودُ شَوْلُ جَزْدُ دَرُ كَرَمَكَّابَ اَوَلُسَهَ دَرُ .
 اَوَجُ سَبَبُ خَفِيفَتَنَ سَمَكَمَلَانُ فَا مَسْطَلَانُ فَا مَسْطَلَمُولُ
 كَبِي اَمِدي بُو تَوَعُ وَفَتَنُ خَا صِلُ اَلْوَرَكُ هَرَا كِي مَحْرَبَتُ حَرْفَكُ
 اَلْاَسْنَهَ بِحَرْفُ سَا كَرَنُ اَوَلُ . دَخْنِ اَلَّذُ شَائِلُ
 اَوَزَانِ اِشَاعَتَهَ تَنَ فَا تَنَ فَا تَنَ فَا تَنَ فَا تَنَ فَا
 كَبِي . دَخْنِ اَوَا نَهَ اَلْوَرَكُ اِشَاعَكُ بُو تَوَعَلِكُ شَوْلُ تَقَرُّ
 كَهَ سَكُونُ مَوْضَعَلِيَهَ وَارْدُ اَوَا نَهَ كَا نَهَ اَلْوَرُ . كَجُ
 اَوَلُ اَصْلُ اَصْلُ خَفِيفَهَ لَاجِبُ اَوَلُ . اَسْوَلُ تَقِيلَا اِكْجِي اَصْلَهَ
 اَوَلُ دَرُ دَرُ اَصْلُ اَوَلُ شَوْلُ اَصْلَهَ اَدْرَا كَهَ اَلِكُ عَمُودُ اَلَّذُ
 زَمَانِ اَصْلُ مَقْدَرُ زَمَانُ لَنَزْدَنَ سَكَنُ زَمَانُ دَنُ مَرْكَبُ
 اَوَلُ . دَخْنِ تَقَرُّ دَرِي مَتَوَالِي بَرِ بَرَارُ دَخْنَهَ كَلَهَ . دَخْنِ
 اَوَلُ تَقَرُّ دَرِ بَرَارِ تَانِي تَقَرُّ لَنَزْدَنُ اِكْجِي اَكِي تَقَرُّ اَوَلَهَ اَلَّذُ
 مِثَالُ عَلِيهِ عَمُودُ شَوْلُ جَزْدُ دَرُ كَهَ اِكِي سَبَبُ خَفِيفَتَنُ

تَقْبِلُكَ أَصْلَانِكَ أَجْنَى أَصْلَهُ تَقْبِلُ وَأَلَسَّ— وَدُرُّ
 اُمْدِي مَوَاقِعَاكَ أَصْلًا وَلَدُكَ عَمُودُكَ زَمَانِ أَصْلٍ
 مَعْدُورُ زَمَانِيْنِ اَوْنِ اَكِي زَمَانْدَن مَرَكَبُ اَوَلِشْ اَوَلَا .
 دَخِي تَقَرِّي كِه بِدِرَادُو عِمَه مَتَالِي كَلَرُ . عِيَا رَا تَنِي
 تَقَرِّيْدَن اَوِيح اَوِيح تَقَرُّ اَوَلَه اَنَك مِثَالِ عَمُودُكَ شَرُّ
 جَزُوْلَه اِيْدُرَكِه مَرَكَبُ اَوَلِشْ اَوَلَا اَوِيح سَبِيحِيْفِيْدَن
 مَعْمُورِيْنِ مَعْمُورِيْنِي دَخِي اَنَك مِثَالِ اَوَانِ اِيْقَاعِدَه
 تَن تَن تَن تَن تَن تَن دَخِي اَنَا لَوْرَكِه اِيْقَاعِ بُونُوعِدَه
 ظَاهِرُ لَوْرُ . شَرُّ تَقَرُّ كِه اَوَلِشْ اَوَلِشْ اَوَلِشْ
 رَاقِعِ اَوَلِشْ دِي . بِنِ اَوَلِشْ اَوَلِشْ اَوَلِشْ اَوَلِشْ
 حَقِيْفِيْدَن مَرَكَبُ اَوَلِشْ لَوْرُ . يَمِيْنِ شَرُّ تَقَرُّ مَرَكَبُ
 اَلَوَكِه اَنِشْ كِشَانِ اَوَلِيَه . دَخِي اَوَلِشْ اَوَلِشْ اَوَلِشْ
 تَقَرِّيْدَن اَوَلَه . دَخِي اِيْقَاعَاكَ بُونُوعِدَه بَرْمَه تَقْبِلُ

ظَاهِرُ لَوْرُ عِيَا رَا تَن تَن تَقَرُّ اَنَك اَنَك مِثَالِ عَمُودُكَ
 نِيَا تَن كِي كِه بِرَافَا صِلَه صَغُرِي وَبَرِ سَبِيحِيْفِيْدَن
 مَرَكَبُ . دَخِي اَنَك مِثَالِ اِيْقَاعِ وَزَنَرِيْدَن تَن تَن
 كِيْدَرُ . دَخِي اَنَا لَوْرَكِه بِنْدَن دَدَه تَقَرُّ ظَاهِرُ لَوْرُ .
 اُمْدِي مَوَظَاهِرُ اَوَلِنِ تَقَرُّ شَرُّ تَقَرُّ دُرَكِه اَكِي تَقَرُّ اِيْحِي
 تَقَرُّ اَوَلِشْ دَن رَاقِعِ لَوْرُ . بِنِ اَلَه اَوَلِسَه اَنَك عَمُودُ
 دَدَتِ تَقَرُّ مَرَكَبُ اَوَلِشْ لَوْرُ . بِرِي عِيَا رَا تَن
 تَقَرِّيْدَن تَقَرُّ تَقْبِلُ . اَوِيح عِيَا رَا اَوَلِشْ تَقَرُّ
 حَقِيْفِيْدَرُ . شَرُّ تَقَرُّ كِي كِه تَقَرُّ دُرَكِه اَوَلِشْ دَدَه
 اَنَك عَمُودُكَ دَا عَتِ كِي كِه مَرَكَبُ اَوَلِشْ دُرَكِه
 حَقِيْفِيْدَن . وَبَرِ فَا صِلَه صَغُرِي دَخِي اَنَك مِثَالِ اَوَانِ
 اِيْقَاعَاكَ تَن تَن تَن كِي لَوَكِي لَوَعَاكَ فَنِي عَمُودُ لَوَكِ
 مَتَالِي اَوَلِه بِنْدَن هَرِيْرِيْ مِثَالِه لَوْرِيْ سَبِيحِيْفِيْدَن دَخِي

بَلَنْزَكُ بَنَ نَقَرَةً نَقِيلَهُ بَلَنْزَكُ بَدَدُ يَوْحَنَسَهُ نَقَرَةً خَفِيَةً
 بَلَنْزَكُ . اَكْرَا بَقَا عَكُ بُو جَنْسَنَكُ اِسْتِمَالِ اَوَّلُ
 بَوَا كُ نَوَعَدُ . اَمَّا اَكْرَا نَسُ حَكَمُ اِشْدَا كُ نَقِيلُ
 اَوَّلُ اَوْجُ نَقَرَةً خَفِيَةً . وَبَرَقَرَةً نَقِيلُ . دَخِي اَزْ
 اَوَّلُ كُ بَنَ اَكْرَا نَقَرَةً ظَاهِرًا لَوُ . نَقَرَةً نَوَعُ اَوَّلُ
 عَمَلُ اَلْبَدَدُ . وَاَنَا لَوُ كُ دَرَدُ بَحِي نَقَرَةً دَخِي ظَاهِرًا لَوُ
 نَقَرَةً نَوَعُ ثَانِيَةً اِسْتِمَالُ . دَخِي اَزْ اَوَّلُ كُ اَوْجِي نَقَرَةً
 عَمَلُ اَدْرَا كُ كَدَرُ . شَوَّلَا اَكْرَا نَقَرَةً اَصْلُ عَمَلُ
 اَكْرَا نَقَرَةً . بَسْ اَوَّلُ وَفَتْنُ اَكْرَا وَتَدُ جَمْعُ عَمَلُ مَرْكَبُ
 اَوَّلُ شَرُّ لَوُ اَلَّذُ مِثَالُهُ مَوْضَعُهُ سَاعِلُ كَدَرُ دَخِي اَزْ اَوَّلُ
 اِبْقَاعُهُ سَنَ تَنْتَنُ كَدَرُ . دَخِي اَوَّلُ وَفَتْنُ بُو نَوَعُ خَفِيَةً
 رَمَلًا دَرَا لَوُ اَدْرَا اَلَّذُ دَوْرَهُ مِثَالُهُ لَوُ . دَخِي بُو نَوَعُ
 خَفِيَةً رَمَلًا اَوَّلُ نَقَرَتُهُ كُ فَرَقُ بَيَانِ اَوَّلُ لَوُ وَفَتْنُ لَوُ

بَيَانُ اَلْوَقَرُ لَوُ اَدْرَا بَيَانُ اَوَّلُ . ذِي اِبْقَاعُهُ بُو نَوَعُ
 وَفَتْنُ خَفِيَةً رَمَلًا وَفَتْنُ اَلَّذُ اَعْظَمُهُ . وَدَخِي نَقَرَةً
 ظَاهِرًا لَوُ . بَسْ اَوَّلُ وَفَتْنُ اَلَّذُ عَمَلُ عِيَارًا لَوُ نَقَرَةً
 اَلَّتْ نَقَرَتُ مَرْكَبُ اَوَّلُ . اَمَلُ اَلَّذُ بَيَانُ اِسْتِمَالُ
 كَدَرُ كُ اَدْرَا مَسْتَعْمِلُ دَرَدُ بَحِي حَرْفُ لَوُ جَمْعُ
 حَرْفُ اَوَّلُ . دَخِي اَزْ اَوَّلُ اَوَّلُ كُ بُو نَقَرَةً اِسْتِمَالُ
 اَدْرَا دَخِي اَدْرَا دَرَجُ اَوَّلُهُ يَحْيَى اَدْرَا نَقَرَةً وَفَتْنُ اَوَّلُ .
 اَوَّلُ مَكْرَكُ اِنْتَاءُ كَلَامُهُ اَوَّلُ . شَنْكُ بَحِي
 اِنْتَاءُ كَلَامُ كُ اِبْقَاعُ بُو جَنْسَنَكُ مَعْدَمُ اَوَّلُ لَوُ
 اَوَّلُ . اَمَّا بَعْضُ نَقَرَةٍ سَنَ عَمَلُ اَدْرَا كُ كَدَرُ مَكْلَهُ
 اَكْرَا جَوْقُ اِسْتِمَالِ لَوُ . دَخِي بُو نَوَعُ دَرَجًا
 يَحْيَى بَعْضُ نَقَرَةٍ سَنَ اَوَّلُ نَقَرَتُهُ كَدَرُ مَسِي نَقَرَةً نَوَعُ اَدْرَا
 دَوْرُ اَوَّلُ نَوَعُ اَوَّلُ كُ اَلَّذُ جَمْعُ نَقَرَتُهُ اِسْتِمَالُ

اندکون صکره اوچی نفرین من طر ادرسن کدر کدرسن لک
 مثال عمو صکره مناعتن کچی که مرکبدر . بروکدر
 مجموعدر . ویرفا صکره صغریدر که اصلیه مناعتن
 ادی برفا صله هی ادرنه ویر مقدم اولور . ایدی بر
 فاصله صغری در دله یحیون ذیرا تقبل اولک و قدر عیار
 اول زماندن اوج زماندن مرکب الور . یخصل
 نفری انشکات اولسه اولد و قتر بونوع و قف
 نفرینک اخر نفرینه اولور . عمو دله نفر کدرین مدیج
 اولدغ خالک . دخی عمو دیک زمان اولد و قف یدر
 نفر زمان الور . بله بود کلو وارد دیک غایت تر کدرین
 اوسد شول ظاهر و من اولن نوز که دیک انشکات
 اولر بیک مثال اقطاع و زنگین سن سن کچی
 اصله سن سن ادی کچی نوع اولدیک الک درد و یخ

نفرین دج اوله . بیک اول وقت الک مثال عمو صکره اشو
 قلم کیدر کدر ایدور مناعتن دیر بود دخی الکی نوع کچی بر
 فاصله صغری . ویر مقدم اولور . دخی
 فاصله هی مقدم اولور . ویر ادرنه که اصلیه مناعتن
 ادی دخی انک مثال اوزان اقطاع سن سن کچی
 اصلیه سن سن ادی دخی شویله بیک صکره که بو
 اکی نوع که دکر اندک . یخ عمو دیر بربار دجه کسه
 بواکی نوزک هر بری برینه دخی مشابه الور . یعنی اولد
 و قتر بر برینه بکر ز الور . بیک بیان اولدیک
 بیک هر بری بریدن ویرفا صکره مرکب اولور
 اولور . دخی اول وقت بیز که فاصله بیکلری یخسه
 ویکر بیکلری اوچی نوع اولدیک الک هم اکی نفرین و
 ددیخ نفرین دج اولش اوله . ایدی اول وقت الک

مِثَالُ عَوْضَةٍ مُسْتَعْمِلٌ دُرُكُهُ مُرَكَّبٌ اُولَئِكَ اِي
 سَبَبٌ خَفِيفٌ وَبِهِ يَتَجَمُّعُ عَدَنٌ كِرَاثُ اَصْلِهِ مُسْتَعْمِلٌ
 اِدِي دَخِي اَنْكَ مِثَالُ اِنْفَاعٍ وَذَلِكَ اَنْكَ مِثَالُ
 كِرَاثِ اَصْلِهِ مِثَالُ اِدِي دُرُجِي مِثَالُ اُولَئِكَ اَنْكَ اِي
 تَقَرُّبٌ وَدَخِي بِشَيْخٍ تَقَرُّبٌ دِجِ اُولَئِكَ اَوْ لَا . اَمْدِي اَنْكَ
 مِثَالُ عَوْضَةٍ اَشْبُو قَوْلُ كِرَاثِ اَيْدِي مِثَالُ اَصْلِهِ
 دُرُكُهُ اَصْلُهُ مِثَالُ اِدِي دَخِي اَنْكَ مِثَالُ اُولَئِكَ اِي
 تَقَرُّبٌ مِثَالُ دُرُكُهُ اَصْلِهِ مِثَالُ اِدِي دَخِي
 اُولَئِكَ اَنْكَ اِي دَخِي تَقَرُّبٌ دِجِ اُولَئِكَ اَوْ لَا
 اَنْكَ مِثَالُ اَشْبُو قَوْلُ كِرَاثِ اَيْدِي مِثَالُ اَصْلِهِ
 فَاَعْلَانُ دُرُكُهُ اَصْلُهُ فَاَعْلَانُ اِدِي دَخِي اُولَئِكَ
 اِنْفَاعُهُ اَنْكَ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ اَصْلِهِ
 مِثَالُ اِدِي . دَخِي شَوْبُهُ بَلْكَ كِرَاثِ اَشْبُو

اَوْجِ اَحْرَكُ نَوْعٌ شَوْلُ بَشِ فَوْعَدَنُ كِهْ مَدِجِ اُولَئِكَ
 بَعْضُ تَقَرُّبٍ شَمِشْدَنُ اُولُ مَدِجِ اُولُ فَوْعَدَنُ اَوْجِ
 كِرَاثِ دَخِي دِجِ نَوْعِ . كِرَاثِ بَلْكَ هَرَبِ مِثَالُ اُولَئِكَ
 مِثَالُ دِجِ كِلْهَ بَلْكَ هَرَبِ مِثَالُ مِثَالُ اُولَئِكَ
 فَوْعَدَنُ اُولُ بَلْكَ . زِيَا بَلْكَ هَرَبِ وَبِهِ يَتَجَمُّعُ اُولُ
 سَبَبٌ خَفِيفٌ مُرَكَّبٌ اُولَئِكَ . دَخِي اُولُ فَوْعَدَنُ
 بَلْكَ قَتْنِ سَبَبُهُ بَلْكَ . وَبِهِ يَتَجَمُّعُ اُولُ
 عَوْضُكَ جَمِيعُ اَعْطَانِ كِرَاثِ اُولَئِكَ اُولَئِكَ
 اُولُ سَبَبِ اُولُ جَزَلُ بَلْكَ اُولُ جَمِيعُ اُولَئِكَ اُولَئِكَ
 اُولُ بَشِ جَزَلُ . وَبِهِ يَتَجَمُّعُ اُولُ بَلْكَ . بَلْكَ
 اِنْفَاعُهُ كِرَاثِ جَوْفِ اُولُ . دَخِي تَقَرُّبُهُ مِثَالُ اُولَئِكَ
 مِثَالُ اُولَئِكَ دَخِي اَصْلُهُ تَقَبِيلُ
 دُرُكُهُ بَلْكَ اُولَئِكَ اُولَئِكَ عَوْضُكَ نَمَانُ

مَقْدُونُ زَانَا لَدُنْهُ اَوْنُ الْاَتِ رَمَا لَدُنْ رَبِّهِ اَوْلَهٗ . دَجِي نَقَرُ الْوَدِّ
كِهْ دِرْ بَرِي اَرْدَنُجَهٗ مَسْوَا كَلَوْرُ عِيَارِ اِنَا نِي نَقَرُ لَرِنْدَن دُورْت نَقَرُ اَوْلَهٗ
اَيِدِيَنَكْ مِثَالِ اَعْوَدُونْدَهٗ مَسْغُولَهٗ نِي كِهْمِي دَجِي اِنِثَاغْ وَزَنْدَرِنْدَن بَنَكْ
مِثَالِ تَن تَن تَن تَن كِهْمِي دَجِي اِيَكْ كَرَكِهٖ اِنِثَاغْ بُوَنُوغْ
هَمَّجِي زَنْدَرِنْدَن اِيَدِيَنَكْ اِيَدِيَنَكْ . اَلَا شَوْلْ صَوْلَكْ كَسَلْدَكْ بَرِدَهٗ
ظَاهِرُ الْوَدِّ . اِيَدِي اِيَن اِنِثَاغْ بُوَنُوغْ كِهٖ نَقَرُ بَرِي ظَاهِرُ
اَوْلَهٗ اَدَا اِلَ اِمَا اَحْوَرْدَن اَوْلَهٗ وَفَت اِيَهٗ دُورْدُ مِثَالِ الْوَدِّ دَجِي
عِيَارِ اَوْلَهٗ نَقَرُ لَرِنْدَن مَسْغُولَهٗ نَقَرُ الْوَدِّ . دَجِي اَزَا الْوَدِّ كِهٖ
اَمَكْ سَكْرِي دَجِي نَقَرُ بَرِي ظَاهِرُ الْوَدِّ . اِيَدِي اَوْلَهٗ شَوْلْ وَفَت ظَاهِرُ
اَلَا اَوْلَهٗ اَمَكْ دُورْدُ دَجِي نَقَرُ بَرِي عِيَارِ اَوْلَهٗ نَقَرُ لَرِنْدَن اِيَكْ نَقَرُ اَوْلَهٗ
بَسَا اَلَا اَسْبُو قَوْلِي اِيَكْ اَوْلَهٗ اَعْوَدُونْدَهٗ اَيِدِيَنَكْ مَسْغُولَهٗ
وَق دُورْدُ نَقَرُ اِنِثَاغْ اِنِثَاغْ وَزَنْدَرِنْدَن تَن تَن تَن دُورْدُ
دَجِي اِنِثَاغْ كِهٖ بُوَنُوغْ عَجْرَن بُوَعْلَكْ مَقْدُونُ مَلَرِنْدَن بَعْضَرُ

[illegible]

وبنده بند مجبور و مکتب اولین الورد . دخی زانکه بنده
 جمیع نعمتین اشکال اندکون مکتب . اجمیع نعمتین
 دخی یعنی نعمتین علی اندر کدرد . اول وقتن آنکه
 مثال علی عرضده است و قوتن کسبی الورد اندر مناعلی
 فتح دوز دخی و زان ایقاعه تن تن دوز دخی
 بوقوع از الورد که خفیف نمکه بکسزد اولور . دخی
 اکیسک اوز دسینه قوتن اولور . الا شول کسکرتنه الورد
 علی واداشتمک ریاضت لای اوله و بوبانیه جوف سنی شل
 اوله . دنیا اول وقتن و مکتدن آنکه اوارا وچ دوز اولور
 دخی زانکه بوقوع دوز یعنی نعمتین و سکیز یعنی نعمتین
 دوز اندر کدرد . اول وقتن خفیف شقیلا اولور
 اواراندن اکی دویه ووز . دخی آن الورد که بنک نعمتین
 اجمیع نعمتین و دیش یعنی نعمتین و سکیز یعنی نعمتین دوز

اولور کدرد اول وقتن علم عرضده الورد مثال معلوم
 اولور و اوزان ایقاعه آنکه مثال تن تن اولور دخی
 الورد که بنک نعمتین دوز یعنی نعمتین و اجمیع نعمتین
 دوز ادب کدرد . اول وقتن آنکه مثال علی عرضده
 معین معلوم اولور دخی و زان ایقاعه مثال تن تن
 الورد دخی الورد که بنک سکیز یعنی نعمتین علی اندر کدرد .
 خفیف نعمتین ظاهر اولور آنکه اول وقتن بنک علم عرضده
 معلوم فتح معانی الورد کسرتن اوزان ایقاعه مثال تن تن
 تن تن الورد دخی بل کسکله ایقاعه بوقوع شکیله کسرتن
 برنا اجمیع موصیل کسرتن دوز یعنی قیل الورد . دخی زانکه
 بوبردنی اندر کسرتن غیر بوقوع نعمتین جوف
 نعمتین دوز اولور واجب کلدرد که المدی نمود کدرد
 نیاز بوضاحت مرضا اولر جوف دوز یعنی سکتل

چقدر . اما شوا مناسبت که مناسبت ناپه در .
 اول مناسبت صنعت موسیقی مخصوصاً آواز غیره
 اول . مناسبت ناپه شوا مناسبت آواز که اول
 مناسبت بر اصل دخی بر اصله ترکیب اولقدر حاضر
 اول . چون سن بوسنری فهم آواز که شیه بلد
 که کس که چن ترکیسه تا لایسه و فکری الیه شوا
 مناسبت که اقا فک جمیع انواع آوازند و از در
 دخی اول مناسبتی ضبط آتیه اول کس شوا
 مناسبت که اقاع فقیله اقاع خفیف آوازند و از
 در . اول مناسبت اول کس بوا افاق بالکل اول
 و دخی بلکل که بوا اقاع بالکل جمیع اقا فک احسن و
 کو کلوسید . دخی افاق بالکل بوا بوا علم شوا
 افاق آواز که . چن بوا بوا دخی نسبت آواز

بوا اول نوع ضعیف اول . یعنی بوا اول نوع
 اول . آیدی چن سن اول هر خفیف نسبت آواز
 بوا آواز نسبت ضعیف . زیرا هر خفیف و بوا
 تمام اصل معذور نما کردن و کتب آواز . آیدی
 شد که کلد که زمان آواز مناسبت ضعیف . یعنی
 آواز کلد . که آواز چن سن ریل خفیف نسبت
 آواز آواز که نسبت ضعیف بوا بوا
 دخی بوا اول نسبت خفیف نسبت ضعیف .
 دخی بوا بوا نسبت خفیف نسبت ضعیف .
 آیدی شوا بوا که کس که چن بوا علم دخی بوا
 آواز نسبت نسبت ضعیف اول بوا آواز
 افاق بالکل بوا شوا که دخی آواز . دخی
 مناسبت که رمله هر آوازند و آواز دخی بوا

نِسْبَتُ اسْمِكَ بِرِسْمِكَ زَمَانِ دَخِي بِرِسْمِكَ زَمَانِيكَ مِثْلُ
 اُولَئِكَ دَخِي بِصِفَائِهِ • يَعْنِي نِسْبَتُكَ زَمَانِ بِرِسْمَتِكَ زَمَانِيكَ
 اُولَئِكَ • نِسْبَتُكَ بِصِفَائِهِ اُولَئِكَ عَمُودُكَ زَمَانِ اَصْلُ مَعْدَرُ
 زَمَانِ لَمْ يَزَلْ اَوَّلُ اَكْبَرُ زَمَانِ مَرَكَبُ اَوَّلِشْدَرُ • وَطَلَّ
 عَمُودُكَ زَمَانِ اَصْلُ مَعْدَرُ زَمَانِيكَ سَكَنُ زَمَانِيكَ
 اَوَّلِشْدَرُ • اَمْدِي شَكَّ دَكَلْدَرُ اَوَّلُ اَكْبَرُ نِسْبَتُ
 سَكَنُ نِسْبَتُ مِثْلُ دَخِي بِصِفَائِهِ زَمَانِ اَكْبَرُ اَكْبَرُ
 دَخِي سَكَنُكَ اَبَرُ سَجْدَرُ دَخِي دَرُشْدَرُ • لَحْنُ سَنَ
 مَكْرَاثِيكَ نِسْبَتُكَ حَقِيقَتِي اَوَّلِشْدَرُ دَخِي نِسْبَتُكَ
 بِاَجْنَاسِ بِلِسْنِ • دَخِي مَنَاسِبَتُ نَقِيلِ اُولَئِكَ حَقِيقَتِي
 ثَانِي نَقِيلِ اَوَّلِشْدَرُ دَخِي بِاَجْنَاسِ • دَخِي حَقِيقَتِي
 اُولَئِكَ هَرَجُ اَوَّلِشْدَرُ مَنَاسِبَتُ بِاَجْنَاسِ • اَلَّذِي مَكْرُ
 شُكُّ مَنَاسِبَتُكَ ثَانِي نَقِيلِ نَقِيلِ اَوَّلِ اَوَّلِشْدَرُ

حَقِيقَتِي اَوَّلِشْدَرُ وَارْدَرُ • دَخِي شُكُّ مَنَاسِبَتُكَ
 ثَانِي نَقِيلِ زَمَانِ اَوَّلِشْدَرُ وَارْدَرُ • دَخِي نَقِيلِ
 حَقِيقَتِي اَوَّلِشْدَرُ وَارْدَرُ جَمِيعُ اِتِّقَا قِ بِالْكَسْرِ
 اَيْلَهُ اُولَئِكَ ثَانِي نَقِيلِ عَمُودُكَ زَمَانِ مِثْلُ زَمَانِيكَ
 ضَمِيعَةً اُولَئِكَ • يَعْنِي نِسْبَتُكَ زَمَانِ اَكْبَرُ زَمَانِيكَ اَكْبَرُ
 دَخِي زَمَانِ عَمُودُكَ زَمَانِ هَرَجُ زَمَانِيكَ اَكْبَرُ اُولَئِكَ •
 دَخِي شُكُّ مَنَاسِبَتُكَ حَقِيقَتِي اَوَّلِشْدَرُ وَارْدَرُ
 نَقِيلِ مَنَاسِبَتُكَ كَيْدَرُ • دَخِي اِتِّقَا قِ بِالْكَسْرِ
 مَكْرُ سَنَ بِلِسْنِ شُكُّ مَنَاسِبَتُكَ نَقِيلِ اُولَئِكَ
 زَمَانِ اَوَّلِشْدَرُ وَارْدَرُ • شُكُّ اِتِّقَا قِ بِلِسْنِ
 حَقِيقَتِي اِتِّقَا قِ بِالْكَسْرِ يَمِينُ اُولَئِكَ اَمْدِي اَوَّلِ اِتِّقَا قِ
 اِتِّقَا قِ بِاَجْنَاسِ • اِتِّقَا قِ بِاَجْنَاسِ دَخِي شُكُّ اِتِّقَا قِ اَيْلَهُ
 كِه لَحْنُ نِسْبَتُكَ عَمُودُكَ زَمَانِ دَخِي بِرِسْمَتِكَ عَمُودُكَ

دخی حسنه ایتفاق باخجه یقیناً اول مناسب ایتفاق
 بالربع در . ایتفاق بالربع دیو بوعده شول ایتفاق اول
 که چن سن برنوعه عودنک دخی زمانه نسبت ایتفاق
 بنک زمانیکه هم مثل اوله ویم نلک اوله . یعنی بند زمانه
 انک زمانیکه نامجه اوله . دخی اوج بخشنه برجه
 اوله . شول ایتفاق کی که تانی قیل برجه قیل اوله
 واردر . زیرا تا قیل عودنک زمان اوله زانده
 مرکب اولشد . قیل اول عودنک زمان اوله
 اکی زماندن مرکب اولشد . اون ایلک اوله
 اکیه نسبت نسبت اولد . زیرا اون ال
 اون ایلک تا خجه در دخی اوج در . دخی نسبت
 بنک خفیل اولسند دخی نسبت بالربع در دخی
 شول مناسب که ومله خفیل قیل اوله اولسند

واردر زمان اولد دخی ایتفاق بالربع ایتفاق
 قیل اوله هرجه اولسند واردر شول ایتفاق
 اولکی که ایتفاق دن مرکب اولشد . یعنی ایتفاق
 بالک برجه ایتفاق باخسنه مرکب اولشد . دخی
 اول ایتفاق که ایتفاق بالک اولد . و ایتفاق بالک
 آدور دکی نسبت نلکه ایتفاق اولد . نسبت نلکه
 ایتفاق اولد که برسنه برسنه دخی نسبت ایتفاق
 بربرنک اوج مثل اوله . زیرا بنک دخی بربرنک
 زمان دخی بربرنک زمانه اوجدر . دخی بوا ایتفاق
 حسنه ایتفاق بالربع یقیناً . بنک خفیل
 اولسند اوله نسبت دخی ایتفاق بالربع در . دخی
 شول ایتفاق که قیل اوله خفیل رمل اولسند
 واردر اولد دخی ایتفاق بالربع اما شول ایتفاق که

تَارِزَنْبَلَه هَرَج اَوَرَسَنده وَاوَرَدُ . اَوَّل اِنْقَاثَا بِاِحْكَ
 مَرْتَبِن دَر . يَعْنِي اِكْرَا اِنْقَاثُ بِالْكُلِّ دَر . مَمْنُونُ
 اِنْقَاثُ جَمِيع اِنْقَاثَا اِحْزَرْدُ وَاَعْظَمُ دَر اِسْدَب . بُو
 اِنْقَاثَه اِنْقَاثُ بِالْكُلِّ مَرْتَبِن دَر دِكَلَرِي اَنكِوَنَدَر دَر
 لَحْن بَرِوَنُوچ بَرِوَنُوچَه دَخِي نَسَبَت اِسْتَوَر . دَخِي بَرِوَاك
 زَمَانِ اَوَّل فَوَچ زَمَانِيخَه اِكْرَا وَلَسَه اَكْه اِنْقَاثُ بِالْكُلِّ
 دَر دَك . چُون كَرْدَن اَكْه اِنْقَاثُ زَمَانِ هَرَج زَمَانِيخَه
 دَر دَت اَوَلَدِي . بَس بِكَا اِنْقَاثُ بِالْكُلِّ مَرْتَبِن دَر دَك
 يَعْنِي اِكْرَا اِنْقَاثُ بِالْكُلِّ دَر دَك . وَمَمْنُونُ بُو اِنْقَاثُ
 صَكْه بَرِا اِنْقَاثُ دَخِي يَهْدَر . زَبْرَا لَحْن بَرِوَهَر اِكْرَا
 تَعْنَاك بَرِوَسِن بَرِوَسَنَه دَخِي نَسَبَت اِسْتَوَر بُو تَعْمَل اِكْرَا
 هَر بَرِوَسَنَك زَمَانِ اَوَّل بَرِوَسَنَك زَمَانِيخَه دَر دَت بَرِوَسَنَه
 اَوَلَمَدَن دَخِي اَر تَو اَوَلَسَه يَعْنِي بَس مِثْلِيخَه اَوَلَسَه

يَه دَخِي اَر تَو اَوَلَسَه اَوَّل وَقْتِن اَوَّل تَعْمَل اَرَسَنده مَنَاسَبَتَن
 وَدَخِي كَمِيعَت مَلَايِم اَوَل . بَس بَرْدَن اَمْر اِكْرَا اِنْقَاثَا اِكْرَا فَوَچ
 اَوَرَسَنده كَر تَقْيِيل وَبَرِوَسَنَه بَرِوَسَنَه مِثْل اَلَمَدَن اَدَو
 مَنَاسَبَت اَلَمَدِي اَمَّا كَلَاك شَرُ مَنَاسَبَت كَر تَارِزَنْبَلَه خَفِيف
 اَوَّل اَوَرَسَنده وَاوَرَدُ اَوَّل مَنَاسَبَت اِنْقَاثَا قَد مَدَد بُو رَحْسَه
 دِكَلَر اَن اَخْلَاف اَلَمَد اِسْدَب . اَوَّل مَنَاسَبَت كَر بُو اِكْرَا
 فَوَچ اَرَسَنده وَاوَرَدُ اَوَّل مَنَاسَبَت اِنْقَاثَا قَد مَدَد مَدَه
 بَكَلِيوس زَنده دَر اَحْت . زَبْرَا اَوَّل وَقْتِن اَوَّل اِنْقَاثَا كَر بُو اِكْرَا
 اَرَسَنده اَوَرَسَم اِنْقَاثُ بِالْكُلِّ وَمَمْنُونُ اِنْقَاثُ بِالْكُلِّ
 مَرْتَبِن اَوَلِش اَوَرَسَم . لَحْن هَرَاك فَوَچ اَرَسَنده مَنَاسَبَت بُو
 طَرِيقَه اَوَل . حَكِيم اَقْلِيدَس بُو فَوَچ اَرَسَم اَرَسَم اَرَسَم
 اِنْقَاثَا قَد دَكَلَر . زَبْرَا بَلَاك هَر بَرِوَسَنَك زَمَانِ دَخِي
 بَرِوَسَنَك زَمَانِيخَه مِثْلِيخَه . دَخِي بَلَاك هَر بَرِوَسَنَك

ورسیدن دخی جزا جهتند اگر چه قدر . ایله اولس اولدور
 قینه و شیو ما خوش قینه . بواکی نوع ارسنه متا .
 ایفاق المیه . ذریا ندرک هر برسند زماشده دخی برک
 ورسند زمان از نه زیا دلیغک مقدار پلندی تاکرا اولد
 زیاده نه مقدار دخی پلنه . دخی مقدار له اولد کی نوعا
 اودنسنده ایفاق نه ایفاق دخی معلوم اولد . چونکه بربرند
 زیاده لقلرند مقدار معلوم اولدی . پس اودنندن دخی
 نسبت ایفاق معلوم اولدی . تا بکلوس ایدرسو
 مناسب کر ایفاق بالکلدر و ایفاق بالکلدر
 عینی کی او کجه اولس له دخی ارق اولس لر کجه قوت
 سامعه ایفاق ظاهر الورد . حال بود که بواقی قدر
 برده دخی بکلوس رود کی کجه بلد . اما بکلوس بریند
 سزادنه هیچ ادب دینا تمک ویا ندرک سزین بکلوس

سوزا و زینه ترجیح ادب دلیل ایتک بوموضع لا یوقد کدر
 انجون برده دخی بواکی طرفک دلیلدن ترک ایتک ذکر
 ایتک زین اول ایضا قلصنا عت ترک کجه معلوم الود
 برینه ان ذکر ایتش هر کلا ایسه ان کور مکه وارسون
 برینه کورسون ۱۰ شول مناسب که دملله ماحوری
 اودنسنده وارد اول مناسب مناسبه مسا و ایتد
 یعنی بواکی برینه برادر . انجونکه ندرک اکثر طریقلر
 برانور . دخی شول مناسب که هر جله خفیف و مل
 اودنسنده وارد اولد دخی مناسب مسا و ایتد
 شول مناسب که شپ اولله خفیف هرچ اودنسنده
 وارد . اول مناسب شول ایفا قلردن دکلدر که
 انه برحسن اوله شیلکم ذکر ایتش . امدی بود ک
 ایتک ایضا قلر شول ایفا قلرد که انواع ایفا غانه بولر

حَكَمَ كِه بُو فَنَدَه مَشْهُود وَبُو شَعْنَه مَذْكُور دَاسْتَا دَافِلَا
 مَحْمُود لَافِلَا دَدُ وَكَمَا اَلَا الدِّين طُوبَى وَدَخْ جَلَا اَلَا الدِّين
 حَوَارِزْمِي دَرُ اَسْتَا دَعَا اَلَا الدِّين اَلَا الدِّين عَلِيه تَارِيْدُ
 وَاسْتَا دَعَا اَلَا الدِّين اَلَا الدِّين اَلَا الدِّين وَاسْتَا دَعَا اَلَا الدِّين
 شَمْسُ اَلَا الدِّين اَلَا الدِّين اَلَا الدِّين اَلَا الدِّين اَلَا الدِّين
 الْحَقُّ وَالَّذِينَ جَلَالُ شَمْسِ تَبْدُرُ وَبَلَاكُ امْتَا اَلَا الدِّين
 كِه عَدَدُ لَرِي بَلَنْزِ جَوْدَرُ وَلِي كِنِ بَرَا خِصَا اَلَا الدِّين دَرِ
 بُو خُصْرَا اَلَا كَرَمَنُ وَدَخْ بَلِي كَلِ كِه بُو عَلِي مَوْسَوِي عِلْمُ
 طَبَّاكُ مَقْدَمِ سِدُورُ يَعْنِي عَلِي طَبَّاكُ كَالِ وَجَهَ اَزَرِنَه بَلَاكُ
 عَلِي مَوْسَوِي بَلِي خَجَه بَلَنْزُ بَسْ بُو جَهْدَن دَخِي بُو عَلِي كُ
 شَرَفِ اَكْثَنُورُ زِيْرَا اِنْسَانُ كَمَلَا لَتِ شَوْلُ وَفَتْ
 كَسْبُ اَدَه بَلِي كِه بَدَنُ مَحْمُود اَوَّلَا نَا كِه عِلْمُ
 مَعْرِفَتِ خَا صِلَا دَبُ مَرْتَبَه فَرِشْتَه دَن كِه وَخَوْتَعَا

لُحْصَةُ اَلَا الدِّين
 دَرِيَا نَ مَقَامَاتَا كِه فَرْمُود عَدَا اَلَا الدِّين
 بَلِي كَلِ كِه زِي شَوْلِ اَصْلِي لَرِي يَا دَا لَرِي اَصْلُ عَدَا اَلَا الدِّين
 بُولَدُ دَرِيَا نَ بُو عَلِي بِنِ سِنَا كَلَا اَوَّلِ دَخْ مَجْمُوعُ عَلِي
 خُصُوصَا كِه عَلِي زِي اَصْنَدُ اَوَّلِ دَخْ جَوْفُ قَلَدَه كَلَا بَلِي
 تَصْنِيفِ اَنَدِي وَبِمَ بُو فَنَدَه مَقُولُ كِنَا بَلِي جَقْدَرُ
 وَلِي كِنِ خَجَه كِه سَعِي اَنَدِي اَصُولَه اَلَا اَعْرَظَه اَوَّلِ دَرِ مَادُ
 وَدَخْ خَجَه كِه سَعِي اَنَدِي اَبُو نَصْرَ فَا رَا بِي مَرْتَبَه بِي شَه
 مَيَسَّرُ اَلَا دِي وَجَهْدِ اَنَدِي كِه اَلَا مَعْلَمِ ثَالِثُ دِي لَرُ
 اَسَا اَلَا دِي وَلِي كِنِ شَخْلَه مَسْكَو دَافِلَا
 عِلْمُ رِيَا ضِي كِه شَخْلَه مَسْكَو دَافِلَا اَبُو عَلِي دَدُ
 مَعْلَمِ ثَانِي دَسْكَو دَافِلَا اَبُو نَصْرُ دَدُ مَعْلَمِ اَوَّلِ دَسْكَو
 اَرَسْكَو دَرِ نَجْمَه بِيَا نَ اَنَدُكُ وَبُو فَنَدَه شَخْلَه اَبُو نَصْرُ

قِنَّ قَرَبٌ خَاصِلٌ فَلَا • بَسْ عِلْمٌ لَيْبٌ كَرَكَلُوا وَلَوْ غَلِبُوا
 بُولُوا حَيٌّ كَرَكَلُوا • زِيْرَا طَيْبٌ خُشْبَةٌ نَكَّةً اِدْوِ
 وَاشْرَبْهُ يَلَهُ وَعَدَالَهُ عِلَاجٌ اِدْوِ قُوتُنْدُرُ اِخْلِيْنَ رُفْلَهُ
 دَخِي عِلَاجٌ اِدْوِ تَقْوِيَهْ اِدْوِ • زِيْرَا طَيْبٌ خَادِقٌ اَوْجُو
 خُشْبَتُكَ طَبِيعَتِي تَخْفِضُ اِدْوِ سِحْرٍ وَبِرْكَهْ اَكَّةً قُتْلُ اَهْلَانَا
 يَارُو • بَسْ اِخْلِيْنَ اَهْلَانَا كَرَكَلُ قِنَّ نُسَهْ اَوْقُورُوا
 سَا زِيْرَا جَلْدُرُ نَا كِهْ اُولَا سَبِيلَهْ خُشْبَهْ كُذْنُ كَنَهْ وَ
 سَاعَتُنْ سَاعَتَهْ حَقَّتْ بُلُوبُ يَنَهْ كَسْبُ كَلْمَاهَا
 مَسْغُولُ اُولُو وَمُهْتَهْ خَاصِلٌ اِدْوِ • وَاِنْ سَا نِ فَا لَنْ
 خُشْكَهْ تَشْبِيَهْ اِدْبُدُرُلُو • وَطَهْرُلُو قَلَا زِيْرَا
 اِدْبُدُرُلُو • بَسْ وَفِي كِهْ طَبِيعَتِ خُشْبَتُكَ نَبِضُنْ
 دَوْنَهْ عِلْمٌ اِدْوِ اَرْبَابُكَ كَرَكَلُ • نَا كِهْ خُشْبَتُكَ
 طَبِيعَتِي لَيْبٌ اَكَّةً كُورُ سَا زِيْرَا تَعْمِيْلَهْ اَكَا عِلَاجٌ اِدْوِ

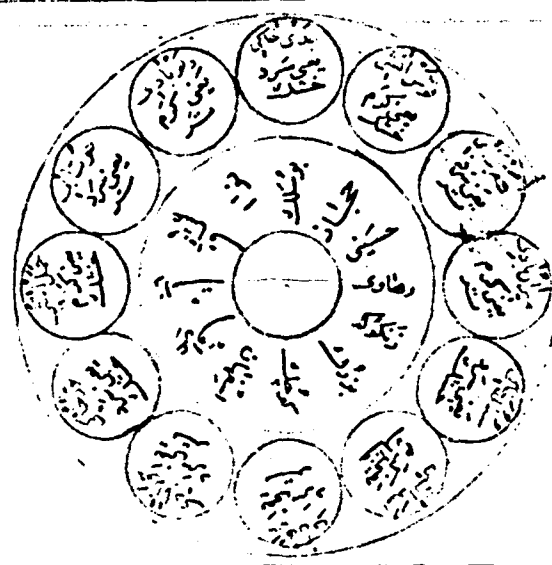
بَسْ هَرُ طَبِيعَتِ كِهْ بُو عِلْمٌ لَيْسَهْ طَبِيعَهْ قُصُوْرُ وَاَرَدُوْرُ طَبِيبُ
 خَادِقٌ دَكَلْدُرُ • زِيْرَا بُوْدُرُ كُرَا اَنْدُرُ كُنْ فُضْلًا وَحُكْمًا بُو
 عَلَيْهِ مَسْغُولُ اُولُو قُلُوْبِي اَكْتَرَطِيَهْ كُرَا اُولُو اِيْحِيْنَ
 اِدْوِ بَسْ بُو خُجَهْ وَجَهْلَهْ بِيَانِ اَنْدُرُ • بُو عِلْمُكَ تَحْمِيْلُ
 بَلَدُ كَسِيَهْ شِدْدَتُنْ كُرُو شُرُوعِ اِدْوِ لِهْ بُو عِلْمُكَ بِيَانِيَهْ وَ
 تَعْرِيفِيَهْ اَللّهُ تَعَالَى اَنْدُرُ عَوْنُ وَتَوْفِيقِيَهْ بَسْ اِدْبُدُرُ
 كِهْ عِلْمُ بُو سِيَقِي بَرِيْعِلْدُرُ كِهْ حَقَّتْ اُولُوْرُ • اُولُوْ عِلْمَهْ
 اَصْرَانَا كِهْ اَحْوَالُنْدُرُ شُوْلُ حِيْتِيْدُنْ حَقَّتْ اَلْمُوْرُ كِهْ اُولُوْ
 اَصْرَاتُ يَخُجَهْ مَقَامُ اُولُوْرُ • وَخُجَهْ اَوَانِ اَلْمُوْرُ وَخُجَهْ
 سَقْبَهْ اَلْمُوْرُ • وَخُجَهْ تَرَكِيْبُ اَلْمُوْرِ اِلَى غَيْرِ ذَلِكُ
 وَمَقَامُ وَاَوَانِ وَتَسْقُبَهْ وَتَرَكِيْبُ اُولُوْ عِنْدُنْ
 صَحْنَهْ يَخُجَهْ يَزِيْرَا اَلْمُوْرُ • وَخُجَهْ سَمِ اَلْمُوْرُ وَخُجَهْ مِيَانِ
 اُولُوْ اِلَى غَيْرِ ذَلِكُ • وَصَوْتُ عِبَارَتُدُرُ بَرَامَتِدَادُنْ

قَلَانِ اسْتَاذَلَر قَشِدَ اَلْدَر • زَبْرَا حِصَارِ اَوَاذَه لَوْدَن
 سَايَزَلَر • وَشَبَحُ اَبُو نَصْر فَا رَا بِي حِصَارِ دِخِي اَوَاذَه لَوْدَن
 سَايَر • وَشَبَلَر دَوْدَن دَا اِقْتَا قَلَه • بَلَدَن غَيْرِ يَسِي
 تَرَكِيْلَر دَرَكَه مَقَامْ لَرِي وَ اَوَا زَلَرِي وَ شَبَلَرِي بَرِي نَه
 تَرَكِيْب اِدَب قَارِشْدَر مَقْدَن خَا صِلَ الْوَر • پَس
 اَيَلَه اَوَلَسَه قَطْعِي دِي زَكِرَه اَبْتَه تَرَكِيْلَر كُ عَدَد
 بُو قَدَر دَر • زَبْرَا جَا بَرِي زَكِرَه اسْتَا ذ تَرَكِيْلَر دَر
 زِيَادَه اِدَه • بَلِكَل كَمَر مَقَامْ لَر وَ اَوَا زَلَر وَ تَرَكِيْلَر
 دَر دَن طَشَق دَكْلَر • اَوَل يَلِك كَاه • اِكْجِي
 دَو كَاه • اَوْجِي سِي كَاه • دَر دِي جِي جَار كَاه
 بُو دَر جَمْعِي نَك اَصِل • مَكْه مَقَامْ مَكْه
 اَوَا زَلَر • وَ لَا اَصِل دَر دَت •

شَعْبَدَر • وَاللّٰهُمَّ

كَه مَوْنُ عَمْرِي اَوَلْتَا مِشْ اَوَلَا • اَوَل وَ قَتْ حُكْمُ
 اَوَلْتَا زَمَقَامْ دِيُو وَيَا اَوَاذَه دِيُو وَيَا شَعْبَه دِيُو وَيَا زَبْرَا
 دِيُو بَلِكَل كَه عَمْرِي اَلْبَدَلْدَن مَكْه نَه اَهْنَك بَرِي
 اَكَا كَوْن اَذ وَ دَر دَر • رَا سَتَه رَا سَت دِيُو وَ عَشَا قَه
 عَشَا ق دِيُو وَ اَصْمَحْنَا يَسَه اَصْفَهَان دِيُو وَ عَمْرِي لَك
 يَحْن بُو دَر دَكْلَر مَرِي بَلَد كَسَه شَمْدَن كَرِه بَرِي زَبْرَا
 اِد كَمَر مَقَامْ لَرِي كَه اَصْل لَر دَر • وَ اَوَاذَه لَرِي وَ شَبَلَر
 وَ تَرَكِيْلَرِي هَمِي بَرِي سِي بَرِي بَرِي جَدَوَل دَر دَا يَرَه لَر
 وَ شَع اِدَبِن نَا كَه مَبْدِيَه اَكْلَه كَه كَه زَا وَ لَه •
 اَوَلْتَا مَقَامْ لَرِي اَن الْوَر • وَ اَن دَن مَكْه اَوَا زَلَر
 وَ اَن دَن مَكْه شَبَلَر • وَ اَن دَن مَكْه تَرَكِيْلَر
 بَلِكَل كَه مَقَامْ اَوْن اِكْبَدَر مَجْمُوع اَوَسْتَا ذَل اِقْتَا
 وَ اَوَا زَلَر شَبَح اَبُو نَصْر فَا رَا بِي قَشِدَ يَدِيدَر • وَ

بروزانه بروج

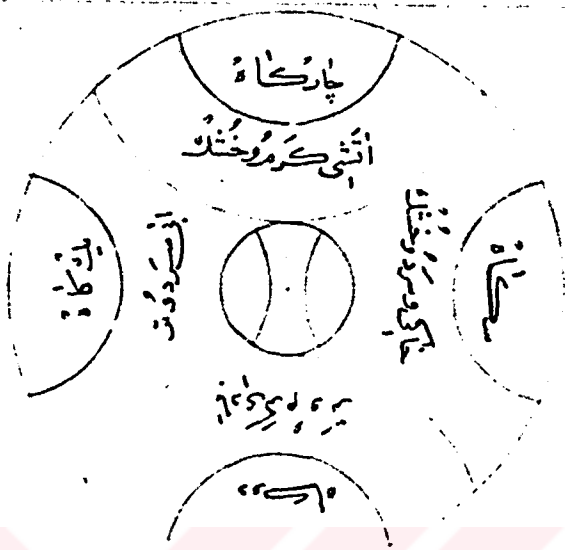
اول تیرگی روزانه

بر هفت کواکب قوت ابوض

نیمک هفت آوارنه

بۇچىلارنىڭ ئىگىسى

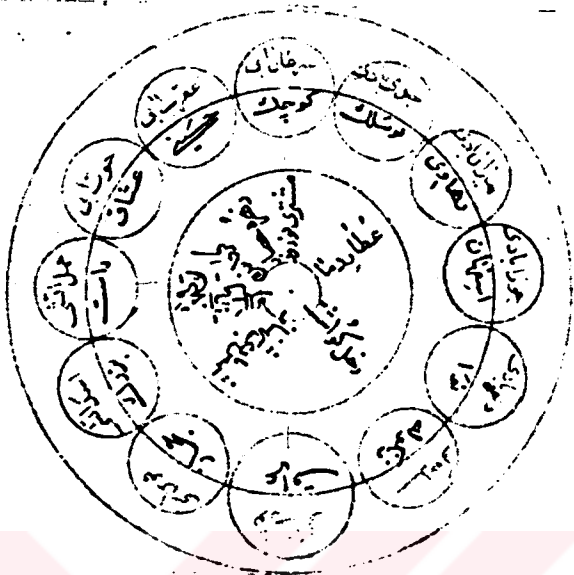
نۇسخىسى

مقامىڭ ئاۋازىنى قىلىڭ

بۇزىڭلارنىڭ زىيىنىنى

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

فَمِنْ مَقَامَاتِهَا

[illegible]

كَلَامُكَ تَبَرُّكُ مَقَامُكَ ذَا بَرٍّ

دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا

كَلَامُكَ تَبَرُّكُ مَقَامُكَ ذَا بَرٍّ

دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا

كَلَامُكَ تَبَرُّكُ مَقَامُكَ ذَا بَرٍّ

دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا

كَلَامُكَ تَبَرُّكُ مَقَامُكَ ذَا بَرٍّ

دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا
دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا	دَوَلَا

فرمانی دارم

مقامات و مقامات

بارك الله فيكم

١٠٠

پیشہ کی طرف سے

مکتبہ دارالافتاء دارالحدیث

١٠٦٠
بمذاذ اولاد ماله

100

١٠٠

۱۳۰۶ هـ
۱۳۰۷ هـ

اولاد ما بیک کی موت پر کرب

عائشہ

1

قوله سئل كيف ينبغي للمسلم

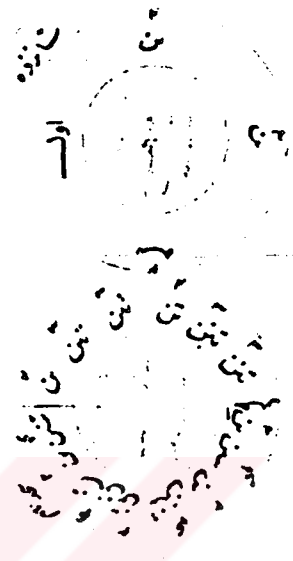
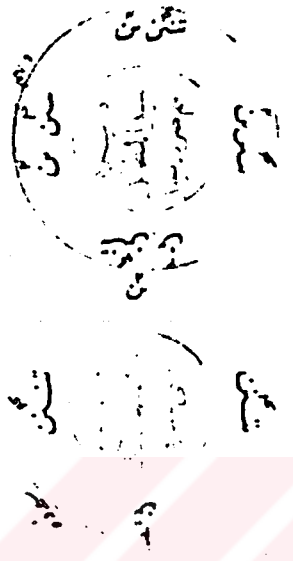
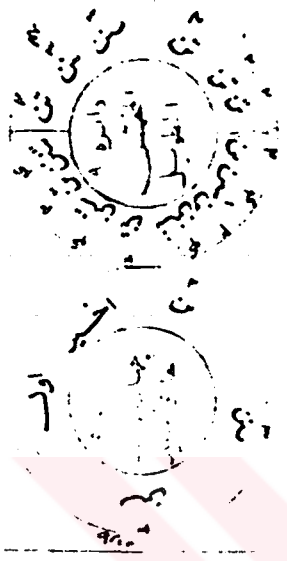
انور کدبانو
حصار اوی

۵۹۹۵

مسلمان

اواز کړو اېنک د اوس وروستو خان اجل بعد در —

- ۱ یحییٰ کریم روایتد صاج ضریفا . محمد بن ابی اسناد
- ۲ کمال الدین بربری . بواسناد کریم روایتد بود کریم او
- ۳ اکی مقام ات اوان باقی فلا تر کیدر . کلاک
- ۴ صوفی الدین و عبد المؤمن و علی بوسنا و ناصر الدین
- ۵ المعروف بابن ناصر فانی . بنارک روایتد بود کریم
- ۶ کابک اولنا اخریه بلا کلمات اولدی بعضیه بنارک
- ۷ و بعضیه صاج کابک . کلاک بویه دکریم
- ۸ ضرب نذر اصول نذر زمان نذر اصول اصلک
- ۹ جمعد . اصول زمان بر فاع کرانک جیم یوب
- ۱۰ ضرب اولد کریم اکی زمانک اولد شنه واقع الا زمان
- ۱۱ اولد کریم ضربک اولد شنه واقع الا . اصول
- ۱۲ اولد شنه د کلاکم ان کیه کور اصل اصول
- ۱۳ بر شند کرانک جیم یوب الله تعالی بن شاند

وَعِنِّي بِلَدِي جَمْلَةٌ مَقَاتُكَ وَتَقَرَّاتُ ذَا بَرِّكَ بِلَدِي • مَرَّكَرْدُ
 أَوَّلُ اجْزِ بِلَدِي • دِلْدِي كَرُوسْتَه اَيْنِه بِنَا دَا دَه اَلْهَرَبُ
 اَصُولَه كَر مَدِي • جَوَقُ جَهْدِ مَطْلَبِ اِنْدِي بَشَرِي دَنَكُ
 حِرَانِ غَا جَزِ قَلْدِي • اِنْدِي بَوَا صُولِ بِلْكَ اَلْكَرَاهِي
 تَمَالِي دَن هِدَا يَدِرُ وَبَحْشَا يَشْدُرُ بَوَجْ حَا يَتِ نَامُ

فصل چهارم

• دَر بِيَانِ نَوْبِتِ مَهْتِ كِه چيست •
 بِلْكَ اَلْكَرُوسْتَه اَيْنِه بِنَا دَا دَه اَلْهَرَبُ
 بَرَكْ كَرْدُو دَر دَر بِلْكَ كَر كَر كَر نَوْبِتِ مَهْتِ
 بِيَحْ اَوَجْ نَامِ اَوَلُور • شِلَه كَر كَر دَر اَوَلُ
 سَا نَدِي سَه سَا زَنِ دَر مَكْ كَر بَرَا كَلَسَنِ نَامِ •
 اَنَدَن مَصْ كَر بَشِلَه بَر مَقَامِ كَسَرِ دَجْ اَوَلِ قَا مَن
 بَر بَشَرِ وَجْ اَيْنِه • وَصْ كَر تَصْنِيفِ اَيْنِه اَنَدَن بَر

تَكَمِ بَر كَشِيَه حَسَنِ وَرُودِيَه خَلْقِ يَا خُوبِ نَفْسِ وَرُودِ
 بَوَا صُولِ خِي اَخْلِي دَر اَلله دَن هِدَا يَدِرُ • بَوَكْ مَنَسَبِ
 بَر حَا يَتِ كَلْدِي اَوَعْلِي سِنَا دَا بَرَا يَدِرُ كَر اَنَامِ
 عَلُو كَر • فَا نِي عَلِي خَرِي نِ اَن بِلِيمِ دَر دِي بِخَصْمِ صَوَكُ
 اَلَّذِي نُونِ اَشْتَدِي بَعْدَا دَه اَلْتِ شَا كَر اَوَكْ اَشْتَدِي
 مَصْ كَر كَوْنَدِي • اِنْدِي بَوَعْلِي وَارَك اَوَعْلِي سِنَا
 قَتْنِه اَشْتَكَا ه قَلَك كُور سُونِ اَشْتَسُونِ كَر عَلِي خَدِرُ
 بَوَا شَا كَر دَر مَصْ كَلْدَلِ اَوَعْلِي بَوَلْدَلِ دَسْتِ
 بَوَسِ اِنْدَلِ اَوَر دَر دِي بَر نَوْبِتِ مَهْتِ نَامِ اِنْدَلِ • اَوَعْلِي
 بَوَلْدَلِ مَصْرِي اَشْتَسُونِ نَوْبِتَلَرِنِ دَكَلْدِي كُور دَر كَر
 نَا زَكُ خُوبِ عَلِي بَوَلْدَلِ كَلْدِي • دِي كُور هِنَا عَلِي اَبْرَاطِ
 مَهْتِ اَوَشْتِ عَلِي قَا نِ اَر كَر حَلَا دَه • وَارَدِي بَوَعْلِي مَسْغُولِ
 اَوَلْدِي جَوَقُ رَمَانِ جَوَقُ رَوِي كَا رُ زَحْمَتِ جَلْدِي اَيْنِه

داین جلا یا خود بر غنمه این صکر نواخت خاله
 تمام اده دود • بوبت دوم و لا یتنه الان لاری
 لرگد • انا عربک توبت مرتب اولدوکر بر غنمه ز
 اصوله ککر • خفیف اولسون ککر نقل ککر
 ورشان ککر خمس اولسون • هر حق ضرب اولدو
 اولسون بر غنمه بر اصوله ککر • انا اصل خفیف
 و شلدر • دوت تصنیف این اولنه قول دیکر اکنه
 غزل دیکر • اوچجسنه ترانه دیکر • درد مجسسه
 و داشت دیکر • اگر سازنه یسه صکر بر نواخت
 اده • عرب استاد لرنک توبت بودر • انا توبت
 مرتب پنج نوعله در • عبدالوہابک بر قول وار • او
 نصر فارابنک بر قول وار • و ابوعلینک بر قول وار
 بلری بیان ادر • اول توبت مرتب باینه عبدالعزیز

قول بودر کر راستاده توبت لازم دشسه اگر کونین یسه
 ککدوکر اول بر غنمه سازاغان صکر بر میرو
 این آذن دوت تصنیف این بر ضرب تمان توبت تمام
 اولدو عبدالوہابک قونجه • و اول قولکم ابو نصر فارابنک
 در شوله ککدوکر اگر کونین یسه اول سازاغانیه
 صکر دوت تصنیف این صکر پیشرو این تمان توبت
 تمام امین لور • و ابوعل قونجه شله ککدوکر
 کوننه اولن اول سازاغانیه • آذن صکر بر میرو
 صکر اول یزه اوچ تصنیف این صکر بر غنمه اده
 تمان توبت تمام ادر • و اگر سازند یسه تمان بونیکه
 ایله • نعمه یسه سیراده و ساکن اوله • انا عبدالعزیز
 اختیار یه سارنه اولن ککدوکر بیان تمام دن آذن
 سازاغانیه • صکر سازنک قواعده سیر لایله •

فصل پنجم در بیان اوزان و اقلام

• در بیان اوزان و اقلام •

بصالح که زمان ماقدسه فشا غور حصر کبریا
 علما غایب بلور دی • وان الهام و ریاضه معلوم
 امشیدی • بعضی که ادب برینا برود و بر علیه السلام
 و بر علیه عالم اول ظاهر امشید • و در لکه افلاک
 اواز سن امشید • و اندن اخذ امشید • اولاد
 بوعلی امشید • و غایت کماله امشید • اندک
 شله در لکه اگر اول زمانه بر کشته بر من ظاهر اول
 بوعلی موسیقی قوتیکه اول شخصه معانجه ادردی اول
 کتی شفا بلور دی • تخصیله امراض روخانه و عیقه
 و جونه و ماخولایه و او لکه دماغه نقل و اردد حکم
 ماقدسه ساز لکه اصلین دوت و بر او دریه قوسیلرد

اندن پیش و چاله و صکه دایره چاله و سائین اوله اول
 وقت گشت در کمر سائینه اولان اوزان قتمه اولیا کزین
 یخود اوزان زخم اوله هر چه جهمه اینک گشت
 اگر زخم اولی اوزان کمر اوله اینک گشت در زرا
 اوزان کیمکی عیب اولن • اوزان حق تعالی کیم گشت
 جلد جهمه سق پشته و طلب دنیا یله میسر اولن •
 نیکو الله تعالی جل جلاله بر کسبه نهادن و در یا خور
 حسن و در • یا خور سخاوت میسر ایل • یا خور خلق
 و در و کمال شفقت و در • بن آیه اوله
 اوزان دخی بذلک مثاله در کمر • بود کمر خا صیل
 هیچ بری جهمه جهمه حاصل اولن میسر کلد • آیه
 اوله او کسبه اوزان صغیف اولدغه اوسک اولن
 کمر • بو شریف علیه مشغول اولن کمر کرد •

زبَدِ مَوَدِّی وَ مِثْلَتِ وَ بِمِ تَا جَمَلَهٗ مَسْعُوْنًا لِّ اُمُوْرٍ طَبِیْعِیِّ کِی اَمَّا
 کَسْ وَ تَرِ دَرِ زَاوَا دِ کِیْدَرُ وَا نَا کُ تَغْسِیْنِی اَو دَحْکَنَهٗ مَنَاسِبُ
 دَو تَبْدَر دُر دَلْ . مَشَا یَ هَرَا طَبِیْعَتِنِ دَو تَبْدَر دُر دَلْ . وَا نَا کُ
 تَغْسِیْنِی هَرَا نَا کُ حَرَا کَ وَ رُ طَوَّیْمَهٗ مَنَاسِبُ دَبْدَر دُر دَلْ .
 مَثَلِیْ مَو کِبِ دَبْدَر دُر دَلْ . وَا تَغْسِیْنِی مَو کِبِ رُ طَوَّتِ وَ بَدَشَهٗ
 نِیْسَتِ اِدَبْدَر دُر دَلْ . وَ بِرِ کُ طَبِیْعَتِ کِی دَبْدَر دُر دَلْ . وَ
 تَغْمَهٗ سَرَا خِ یَ رِ کُ خَلِیْطُ وَ تَقِلَّ کِیْدَرُ . وَ دِ خِی دِیْدَر دُر دَلْ کَر
 تَغْمَهٗ تَر مَقْوِی خَلِیْطُ وَ صَفْرَا یَ زِیَادَهٗ اِدُر وَ قَوَّتِ وَ تَا پِزِزِ
 دِ خِی یَلْ . اَمَّا بَلَعْمُ خَلِیْطُکُ خِیْدَرُ . وَ لَعْمَهٗ سَتِیْزَانُ
 خَلِیْطُکُ مَقْوِیْدَرُ . وَ قَوَّتِ تَا تِزِیْنِ زِیَادَهٗ اِدُر . وَ اَمَّا
 سَوْدَا خِلَا طِیْطُکُ خِیْدَرُ . وَ اَکَا ثَلَتِیْنِ وَ تَر مَقْوِی وَ رُ . وَ
 تَغْمَهٗ مَثَلَتِ بَلَعْمُ خَلِیْطُکُ مَقْوِیْدَرُ . وَ قَوَّتِ تَا تِزِیْنِ
 زِیَادَهٗ اَمُرُ . وَ اَمَّا صَفْرَا خِلَا طِیْطُکُ خِیْدَرُ . وَ اَنَوَلُکُ

حَدَّثَنِي تَكِينُ بْنُ أَدْرِجَةَ • وَفَعْلُهُ بِمِثْلِ سَوَاءٍ خَطْبِكَ مَقْرُونًا
 وَفَوْتُ وَتَأْتِيهِ زِيَادَةُ الْإِمْرِ • أَثَافَانِ خَطْبِكَ خَيْرٌ دَرُّ
 قَانَكُ غَلَسْنِي شَكَّيْنِي أَدْرُ • أَفْرَاضِ إِنْسَانٍ بَوْدَنُ
 طَلْعُهُ دَكْلَدُ • بَسْ كَرَكْ دَنْدَرُكَ بَوَعْلَكُ طَبِيعَتُهُ بِلَهْ
 أَنْجُونُضْنَمُ صَدْرُ بَصْرِ إِنْسَانٍ دَنْدَرْدَرُ • وَتَوَابَنُ
 يَمِجْ كُلَّهُ دَكْرَ اَوْلَدِي • وَجُونُ بَوَعْلَمُ سَتِيرِ اَوْلَدِي
 بَلَنَكُ أَجَاسِ دَاوُدِغَا مَبْرَعَلِيهِ السَّلَامُ زَمَانْدِيدُ
 وَادَرُ زَمَانْدُ كَالِ دَوْدِي • شِيلَهْ كِرْ بَوَزْ حَوْشِ اَوَائِدِ
 اَوْدِي • اَنَكْ لَدَنْدَنُ اَوْدِرْدِي • وَدَرِي هَلَاكَ يَغِيرُ
 اَوْدِي • اَنَدَنْ مَكْرُ حَكِيمِ اِفْصَلُ وَمَعْلَمُ نَافِي
 اَبُو نَصْرِ قَاذِي بَوَعْلِيغَايَتِ كَالِنْدُ بَلَشْدِي • شِيلَهْ كِرْ
 دَلِسْ بَرَكْشِي كَلْدَرْدِي • وَدَلِسْ اَغْلَدَرْدِي • وَ
 اِسْتَرَسْ اَوِيدَرْدِي • وَدَلِسْ دِيوَانَهْ اِدَرْدِي •

وَدَلَّسَهُ كَذْبِيهِ كَثْرَتِي • نَزَّكَرَ خَلِيفَهُ حَكَايَتِي
 بَيَانِ اَوْلَدِي • وَبَوَّعَ لَكَ قَوْتِيْلَهُ بَوَّعَ عَادَتِ قِيْلَتِي
 وَحَرَّقَ عَادَاتِ مَقْصِدَرُ اَوْ قَسَمَ اَزِيَه • وَلَذِكْ رِي
 لَافَتِ رِيْمُ دَرِ رُقَصَه • وَلَذِكْ عَقَبَتِ اَوْلَدِي كَرَامَتِ
 اَحْوَالِ رِيَاضَتِكِه وَطَبِيعَتِ قَوْتِكَ مَرَا جِيْلَه • وَبَوَّعَ لِي
 مَوْسِقِدَرُ شِيْلَه كَرَمَاتِ قَدَمِ اسْتَاذِ لَهْرَنَسَنَدَن اَتَد
 بَرُوعِ الْكَانِ اسْتِعْمَالِ اِدْبَرْدَرُك • مَثَلَا عَاوَسْتِي
 وَتَلَاوَتِ غَيْرِ مَخْلُوقُون • شَوْلِ بَرْدَلِ اسْتِعْمَالِ اِدْرَلْ كَرَم
 قَوْنِي قُلُوبُ وَكَجَايِ عِيُونَه نِسَبَتِ وَارِ اِيْكَرْ نِكْرَ نَفْسَه
 نَمَاسَتِ بِيَا اَوْلَه دَنُوبَدَن • شِيْلَه كَرُوعِ الْكَانِ دَخَرِ
 اسْتِحْرَاجِ اِدْبَرْدَرُكْ كَه سَجْعَ دَرْدَرِ صَوْنِ كِنَه وَلَكِنْ
 اَرَسَنَه اسْتِعْمَالِ اِدْرَلْ تَا كَه نَفُوسِ شَجَاعَتِ كَسَبِ
 اِدْلَر • وَبَرِ نَسَخَه اسْتِحْرَاجِ اِدْبَرْدَرُكْ اِنْ مَصَابِيْ

وَخَزَائِنَ وَهْمٍ وَغُورَه اسْتِعْمَالِ اِدْرَلْ • وَبَعْضِي دَخَرِ
 دَوَّيْچُونِ اسْتَاذَه قَرَكْ كَجَلَدَه اَوْ قِيْلْ تَا كَه دَوَّكْ نِشَاطِ
 خَا صِلْ اَوْلَه • سِرْ وَحَرَكَتِ نَقْلِ جِلْدَن بِخَبْرِ اَوْلَه وَفَرِ
 عَلَهْنَا • شِدْدِي بَوَسْمَدَن عَرْضِ اَوْلَدِي كَه شِيْلَه كِه
 اِنْشَاءَه لَذَتِ رَوْخَانِي خَا صِلْ اَوْلَه • حَيَاَنَه دَخَرِ خَا
 سَمْعِ وَاَدْرَدَرُكْ دَخَلَدَتِ خَا صِلْ اَوْلَه • بِنِ بَوَيْلَه اَوْلَه
 عَلِيْمُ مَوْسِقِي عَلِيْمُ عَقِيْمِ وَشَرِيْفِ وَدَقِيْعَدَر • وَبَوَا بَدَه
 كَابَلْدَرُ تَالِيْفِ اِدْبَرْدَرُكْ • تَا جَكْرَه اِخْرَه مَعْلَمِ تَالِيْفِ
 اَبُو صَرِيَا نِي عَلِيْمِ الرَّحْمَه اَلْتَشْجُلْ بَوَا بَدَه عَلِيْمُ مَوْسِقِي
 نَصِيْفِ اِدْبَرْدَرُكْ • وَانْدَن مَكْنَه اسْتَاذِ الْبَرِ
 زَايِيْسِ اَحْمَدِ شَيْخِ عَلِي بُو سِنَا مَطْوَلِ كَابَلْدَرِ بَوِيْنِ شَرْحِ وَ
 بَسْطِلَه بَيَانِ اِدْبَرْدَرُكْ مَقْصُودِ بَرِشَرِ كَلْدَر • انْدَن
 مَكْنَه بُو عَلِيْمِ كِه مَسْأَلَه اَنْدَن يَكْرَه بِلْدِي وَيْلَه • اَمَّا اَنْدَن

مَكَانَ اسْتَاذِ صَفِيِّ الدِّينِ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ بْنِ عَلِيٍّ سَعِيدِ بْنِ
 بُعَاثٍ . اَمَّا بُوَيْقُنُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَمُعْتَدِي كَاتِبُ تَائِيْفِ
 اَبِي دُرْدَرَةَ كَمَا هُوَ شَرْيْعِيٌّ دُرِّيٌّ مَشْهُورٌ لَدُنْ وَاوَدُ . اِمْدِي
 بُوَيْقُنُ مُحَمَّدُ بْنُ اَبِي بُوَيْقُنٍ . شَوْلُ جَمَاعَتِكَ كَرُوْبُوْعِيَّةُ
 هُوَيْسِيٌّ وَاَزَّ . بِحَسْبِكَ بَرِيٌّ كَاثِبِيٌّ مَعْلُومٌ اِدْمَنُ . اَمَّا جَوْنُكَ
 مُبْتَدِيٌّ بُوَيْقُنُ مَشْهُورٌ لَدُنْ اِمْدِي دُرَّةٌ مَعْرُوفَةٌ قَدَرًا شَارِدَةٌ
 خَاصِلٌ اِلَّا اِنْ شَاءَ اللهُ . اَوَّلُ عِلْمِ مَوْسِقِيَّتِكَ مَعَاوِسِيَّةٌ
 بِرَنَمِهِ وَاَوَّلُكَ دُرَّةٌ اَنْتَكَ بِرِزْمَانِ مَدِيدٍ وَاَرَادَ رَحِيْقَتُ
 وَتَقْلِيْدُ بُوَيْقُنُ كَرْمَلَايِمُ طَبْعُ الْاَوَّلِ . وَهِيَ تَغْنِيْمَةٌ
 الْخَادِ وَتَقْلِيْدُ بِكَ اَوَّلُ مَكْرَزِ تَغْنِيْمَةٍ نَسْبَتُكَ دَخَرُ
 بُوَيْجُنَتِكَ كَمَا بَصِيفٌ وَتَرْدَنُ اِشْدِيشِ الْوَرْسَةِ الْخَادِ الْوَرُ
 وَبَا شَوْلُ تَغْنِيْمَتِكَ كَمَا مَطْلُوقٌ وَتَرْدَنُ اِشْدِيشِ الْاَوَّلِ شَقِيْلُ الْوَرُ
 وَتَغْنِيْمَةُ كَرْمَلَايِمِ وَتَرْدَنُ اِشْدِيشِ الْاَوَّلِ . وَحَسْبُكَ مَعْلُومٌ

بَعْضُ مَشْدَرَاتِهِ هَرَاوَانُ كَمَا هُوَ عَالِمٌ عَلِيْمٌ مَوْسِقِيٌّ
 خَالِي دَكْلَرُ . مَثَلًا كَمَا بِرُصْنَاكَ كَمَا جَرِيٍّ وَفَعْدُنْ بِرَجْمُكَ
 اَزْدَنُ خَاصِلٌ اَوَّلًا . مَوْسِقِيٌّ يَدْرُدُ كُلَّ مَوْسِقِيٍّ عِيَانًا
 بِرُصْنَةٍ مَوْسِقِيَّتِكَ كَرْمَلَايِمُ مَنَاسِبُ تَقَاتُنْ اَوَّلًا اِيْقَاعُ
 اَصْوَلُهُ وَقَتٌ مَعْنِيَّةٌ . بَيْنَ تَرْغِيْفِ تَغْنِيْمَاتٍ دَنْلَدِيٍّ وَاَزْدَنُ
 صَنَائِعِ مُحَمَّدُ . وَاَوَّلُ اَزْدَنُ مَوْسِقِيٍّ مُحَمَّدُ . بَيْنَ اَوَّلِ
 صَنَائِعِهِ بِرَجْمُكَ دَنْلَدِيٍّ وَغَيْرِ خَاصِلِ الْوَرُوطِ
 اَوَّلًا كَمَا بُوَيْقُنُ اَوَّلًا . اَوَّلُ اَوَّلُكَ كَرْمَلَايِمُ
 مُخْتَلِفٌ اِيْدِيٍّ بَلَكَمَا طَبْعُ اَوَّلِ عِلْمِيٍّ بِرَدْنِ خَالِي دَكْلَرُ
 بِرَهْمِ تَحْقِيقِ كَرْمَلَايِمِ اِشْدِيشِ اَنْتَكَ بُوَيْقُنُكَ عَلَيْهِ شَرْعِيٌّ
 كَرْمَلَايِمُ كَرْمَلَايِمُ مَنَاسِبُ تَقَاتُنْ اَوَّلًا . اَوَّلُ
 اِيْدِيٍّ كَرْمَلَايِمُ حَسْبُكَ اَكَمَا مَوْسِقِيٌّ اَوَّلًا . وَلَخْلَافُ
 حَسَنٌ وَلَطْفٌ طَبْعُ وَاَوَّلُ مَلَايِمِ وَاَهْلِكَ سَجِيحٌ وَمُخْتَلِفٌ

تو کز بر این جبار اندک عدا المؤمن و کرد . اول یهود باز
 شرح اولدی . اما بعضی استادان شویله دیویدر د که
 عشاق بر پی سی و کرد . و نوا اون درد بجای دایره در . و
 بوسلک بیکرم بر پی دایره در . و راست فریجی دایره
 در . و حسینی الی ایچجی دایره در . و رهاوی التشر
 لیشجی دایره در . و رنگوله فرق ایچجی دایره در . و اصفا
 ورق درد بجی دایره در . و زینا فکند الی طم نچجی ایرو
 در . و بزنگیشجی دایره در . و اما باقی درد اول
 که مستافری التغاف اولمیدی . و اوله که اول صوبلر
 تالیف ادلر . اول استادلرک جملندن استاد
 صفی الذریع عبد المؤمن . و شکر الله سیمه سکس
 دایره و منع ایستند که بعضی ملایم و بعضی مستافر و
 اولکه مستافردر تنا فویه ظاهرد و یا غیر ظاهر . اما

صافی اوله . و اصله دخی حکم اوله . و چون بومونا لازمه
 امیجه و نفوس و و خاصیه اتراده و مشا راکیه اوله .
 اکثر شیکله که بوجلی موجود اولیه . و بندردن
 بر اکی موجود اوله یوز د کل . والله اعلم .
 فصل
 در بیان پرد ها و در بیان او .

بلکل که بحث علی موسیقی میند . اون اکی مقام
 واک ازان اذنه . و باقی ترکباند . بر
 اقلام موسیقی بواون اکی مقام اکت اوازدن طش
 دکلدرد . و اولی بودر ابوعلی فلیله . عشاو
 و فوا . و بوسلک . و راست . و حسینی . و
 رهاوی . و حجاز . و زنگوله . و عراق . و
 اصهان . و زرافه کند . و بزنگ - اما شکر

اوکته ننا فری ظا هر کور سیکر واقع اولدیغ سبکله اولر
 اما اوکته ننا فری غیر ظا هر اوله نیست نقضان جملدر
 اولدور که نعماتیدن . واکثر ملامت بدد سبب اولدور
 نیستیک عدد نعمات عدد دندن کرد کلدور . واما
 مستعد پر دلک ابتدا سن راسته یادیدر . و غیر
 زکوریه بنا ونددر . و اصفهانه مخالف و کج
 مخالف و بزرگه مخالف راست در . و بواجته
 لفظه در . بزک کلدک سوزک اوله . هر بده که
 وارد دت نعمدن اکل دکل و سکر نعمدن زیاده
 دکل و مثله عرب استاد کر . و لکن متاخر اولد
 پرده زیادت ایدر . اول عراق و اصفهان و
 زیرا قکت و بزرگ . بزکمه زیادت ایدر
 و اول درست نوا دند . و باقی سکر کت نعمد

اما دت نعمدن کت نعمد . اول جمل کر اولر
 او دت بینه دبددر . و اکثر نعمه هلاک بینه دت
 و اکثر نعمه صومنا بینه دبددر . اما چون بوعلم
 مستعار منه در احوال ریاضی برله . و وای بیج طبع
 بر نعمه اول نقطه مشا بینه در . و اکثر نعمه خط
 مشا بینه در . و اکثر نعمه سطح مشا بینه در . و
 در بخی نعمه جسم مشا بینه در . اوکته سکر نعمد
 زیادت اولیه . سبب اولدور که دت نعمه مشا بینه
 اتم طبعیدر . و دت نعمه ریاضی فیله در سبب
 کوش اولدی . بعضی استاد لکن الیه اوان بیان
 ایدر . اول کلاشت . اکثر نوروز . اکثر نواز
 در بخی مایه . بعضی سلاک . بعضی کز و انیه
 اما کلاشت بعضی بعضی دایر دند . و کز و انیه نوروز

ابرہمی خلیج قاج برہمنیہ چلاز . اون سکے نالکدن زیادہ
 دکلاز شرح ادا کر . عشاق پرہمی بخت نالک . و نوا
 پرہمی بخت نالک . و نوسلک پرہمی بر نالک و بخت پرہ
 و راست اکی نالک و بخت پرہ . حسینی و رهاوی بر نالک
 و پرہ پرہ . زککوہ بخت نالک و پرہ پرہ . عراق بر نالک
 و پرہ پرہ . واضعہ نالک پرہ پرہ . زینا کندی اکی نالک
 و پرہ پرہ . و بزک اکی نالک و بخت پرہ پرہ . والله اعلم

قصہ اچھل سیر

دبیان پرہ ہا کہ برہمنیہ است کردہ اند .
 بلکہ کہ متقدم و ستارہ و پیلہ پرہ لری بر جلا
 نیست ایدر در . اندک بیان مطولانہ مذکور
 اتنا اختلاف وارد رنہ کہ ذکر اندک بعض پرہ
 اصلہ . اتنا کمالیہ و نالک استاد را رسنہ کہ

بختی و ایدر در . و نوا کی اصہنا نالک قیاز . و نالک زککوہ
 یاد . و نوروز حسینیدندر . نوا کی اوازہ اور
 کدن استخراچ ایدر در . پرہ کی اوازہ اور رسنہ
 و نالک کدی زککوہ اولیدی کہ ہر پرہ وازد و نالک
 متہ کل . و سکینہ ز زیادہ دکل . و لکن
 زککوہ درت تمدن زیادہ امکان واز . و غیرہ
 نالک و بخت و کزانیہ و غیرہ کی . و نالک
 کی اختلاف کہ اسامیہ و اقدار شہد . و نالک
 اچھل لاج مخالف معنی اولیہ . و نوا کی اوازہ
 اوچ بود اچھل شہد . و نالک شہد
 کی قولی ہے نہایت . یعنی متقدم نالک .
 و نالک سیر

دبیان ایدر در .

ایستاد است برده سیدند . و یا خود عشاق برده سیدند
 بعضی مقتدر عشاق برده سیدند ایستادیدند . اما
 بوعده متاخری سری مناسبت گردد . هر قدر اترو
 بر وضع و بر خلقت و بر عادت و بر دلائل مختلفه . چونکه
 هر زمانه و صفت مختلف الور اگر چه حکماء و
 تقدم بوعلم امور کند . انا اوضاع و ازمینه و
 اختلافات که واقع الور متاخری سوزنا سید مقتدر
 سوزند . قوت و دوا بر سبب که دستم اید و دور
 مقتدر و متاخری قولیه تا کنان بک فریب الفهم
 اول دایره . اول مقتدر ملک بعضی قولیه و متاخری ملک
 اول مقام داشتند . اخر مقام عشاق .

فصل چهارم

در بیان برده ها که بگوای سبعة نبی گرداند .

بیکل کمر بخاری گواکب سبعة مخصوص ایدند که
 برده ملک دخی بری بر گوکبه مخصوصد . و بودخی که
 قولیه یا االفد . مقتدر ملک و متاخری قولیه . و بعد
 مقتدر ملک قولیه . زنگوله و فرارحل راست حسینی
 و رهاوی شتری راست . عشاق مریخ و راست بوسلیک
 و اصفهان یارست عراق و حجاز عطارد و راست کوکب
 برده آفتاب . انا متاخری قولیه حسینی آفتاب منسوب
 و راست ایه . و اصفهان و کوکب زحل . و حجاز
 زهریه . و بوسلیک و رهاوی عطارد منسوبد . و
 عراق و برده و زنگوله مریخ منسوبد . برده خلوه
 اول کمر هر اینه و هر موضع ملک ساکنی اول موضع
 مخصوص اولدغ جهنمه گواکب سعدن اول گوکبه
 منسوبد . و طبیعت دخی اول گوکب طبیعت مناسبتد .

اولاً اقبلك خاوندرد . واول اقبلد وشهر لک آد
 تفصیله ذکر اولنه . نلک کی کربلا دك طایبی
 ساکلر نك دخی طایبی مختلفد . کواکی تحیر ن هر
 بر نك شیله کز هر بر جک حدی وار بویایک سر جو قدرد
 ونجه سن بیان امتنوز . واول موقوف ذر عین
 ریاضی یک حالیا بوقدر لک اختصار اولوم .
 فصل اجمال نشینم
 . دویان ضرب آواز که مشهور از نشین زیاده .
 بیکل که آواز لک ضرب مشهور آدن ارتق دکلدرد
 بوصفت اهلا ریدن کز عربدن قید ددر . آیدن اندر
 دمایب ددر . تم تفر حینا بدنی بودر اندک ونجه
 اول نقیل وم حقیف ونقل . وریل حقیف وهرج و
 بن سوز چقدرد . اثابرایک کله سیلوم بر سیل

اختصار نقیل نلک منار یکرم درت حرف آیدرد . مثلاً
 اچیدن به اچیدن تن دود بخدن سن بر بخدن سن
 شنك حرف حرف آرد کز تابیکرم حرفك . بس
 اصول نقیل تمام اولور . اصول حقیفك منار وارون آیت
 حرف آیدرد . شیله کز اکدن اکدن تن دیه و
 اچیدن تن دیه و دود بخدن تن دیه . ویشخن
 تن تن دیه هم بونوعله حرف حرف آیدر . تا اون
 آیت حرفك کز اصول تمام اول . باقی اصول دخی بو
 قیاس آیدر ادا . اصول منار وارون آیت حرف آیدرد
 و منار اصول کی ویرست کز حرف آیدرد . تنیک
 اصول منار و ضرب آیت حرف آیدرد . فاحه اصول
 منار تن حرف آیدرد . ترتیب دخول اصول آیت
 موعدد . مع الاصول . و قبل الاصول . و بعد الاصول ددر

قصه چهارم

دربانان آن که پیش هرگز چگونگی ضرب می‌یابیدن .
 بلکل که اشتباه نشان دادن هر شخصک قاتل نه ضرب
 اوی می‌کرد و قاجار و عدد . برضربید بر لوفت . و برضرب
 دخی بر کلر قند ارمق کرد . و برضرب دخی و اندر کرد
 طغله اوزمق صکر . و آگاه به ضرب در کرد
 اول شله کرد اندر خوس کلر که ضرب خفیفک تمام
 مناسبت وارد . مجرد ضرب اوزمق . ضرب و
 اصول اوزمق و ف اولدر کرد آنک بر کلرک زمان
 وارد . شیخ ابوعلی سینا بر شد کرد طبعک بر زمین
 موسیقارانی موجود در شله که صناعت موسیقی تمام
 الور . تفکر تا بغله اندرک را این بعلق حدت و
 نقیله اوار بیه هر زمانه که متخل الور . اندر

نقار آراسته بنمودنی آنکه زمانه بر پیجه در سرعت
 و تازنده ایقا عیدر . و خالیه نسبت و فوت
 صغنه آلك مقدار و مانتون نسبت وارد
 قصه

دربان هر پیده که نرم کنی و زیاده کنی چه می‌شود .
 بلکل که هر پیده نرم آراسته و زیاده آراسته نه الور
 چون ساز تمام درین آگاه همان راست دزد در کرد و
 چون دو کلاه دزد عراق اغازاده همان عراق مقام الور
 و چون راست دزدین کلین شله در آسن چارکاهله
 اصغهان بر دسنگ اوزن آسنک بر پیده زیاده آلمه کرد
 اول سیکاه اولور . اوستی یک کاه دخی اوستی و کاه
 اوله آگاه اصغهان در کرد اگر راست دزدین اصغهان
 بر دسن یک کاه هر کتن نرم و جعبه سیکاه آدر

اوله نمان کوجک مقام اولور . و دخی کوجک خاخریز
 سکا هندن استغسینه سزاغا زاد لک عراق پردیسنه
 قاراد لک اوله نمان بزرک مقام اولور . و جلیسی بنارک
 قیاسکه معلوم اولدیمچون اختصار اندک . انا اول کیمیز
 بوعلیه سعادد . و قدر طافجه شروع ادر خود معلوم
 ادرکه یخه تصرف اتمک ککرک . و بوجت کاتب و غلله
 راست ککرک . بو معنی قلم اوستا د لردن که بوعلیه ماهر
 دور . معلوم اتمک ککرک ککرک مبارک لفظ لیل
 تقریر ادرکی . بو مبارک علق تعلیم شیکر دمیشر
 مثلاً چون طفا حجاز پردیس خلق ککرک . و تشاغیر
 عراق پردیس خلق ککرک . و اولین راست پردیس
 خلق ککرک . اکی نماز اوستینه زنگوله پردیس خلق
 ککرک . و عصر وقتنه بسلک پردیس خلق ککرک

کون بدخی وقتن عشاق پردیس خلق ککرک چون
 اختتام اوله ذریا فکند خلق ککرک . یسترا نمان
 خلق ککرک . چون کجیدن اکی دانک چکه زبرافکند
 خلق ککرک . دن بوجت نوا خلق ککرک چون
 صیغ صا د ق طلوع اده نها و چلی ککرک چون ایلان
 اوله حسینی . و دخی واره لک ککرک شعلر د لک بو
 قیاس و ذریه اتمک ککرک . و دخی شول اواز لک و معراج
 و مستعد ککدن خلق ککرک . واره کوموم و
 مطلب اوله کجه خلق ککرک انا ساز د زنده و کفر
 بیه ککرک چون راست دوزن تمام دزین سطر قوتیه
 ملک ککرک . نقد زک کاه واره وهدرد و کاه واره
 وهدرد سکا واره و نقد چار کاه واره بودرد
 بنایت ملک ککرک کیمچو غنک اصل بودرد وهدرد

وهر اواره و هر عمل که بر علیک استلزم و ظاهر الود بود
 دوت شعبه قوتیله عمل اولین و ظاهر اولین و لا چون
 راست دوت تمام دلتیکن تمام دلتیک راست مقامین
 کستین اول راست اغانا دین و بر چشمتان کز ایند
 کز راست قرار دین کز مستور کز معلوم اول بر
 راست مقامین تمام کستینش اولین و دلتیک کز
 عراق مقامین کستین اولین تمام راست کی استلزم
 بندر مشکله کلد و بوان کی مقام و استلزم اولین
 معلوم در خطه او یک و خطه عمل او یک و نه بر کده اغانا
 و نه بر کده محط ادجک نه مقام الود و نه اول الود
 الود بندر مشکله و راست اند و زیارت بدین اوقات
 بندر مشکله و ظاهر مشکله و شلک و قوت بدین
 اغانا شلک و اهل سازده و به چکید و با خود فایده یا

یا میخند و نکر بندر مناسب سانا اهلدی و ایسه دزین
 بیله بیک کز کز اول راست دزین تمام راست
 دزین دزین . اکرا استغفار دزین الود سمان استغفار
 دزین دزین . واکر کز الود و بهدک و حجاز و
 فوا و رهاوی هر نه الود سمان همان فلان دزین در کز
 بندر خا سازده . راست بر دین تمام کز دزین و سکا
 و چارگاه . و پنجگاه و حسینی و حصار و کز دین
 و بحری تمام راست دلتیکن در کز کز راست بر دین
 دوگاه اده زیارت اتفاق دوس کز یا اواز صغیف یا
 دوس یا بولدا شلک یا سازده یا اواره قصور الود
 سارین بدین کز بهدق اول الود سمان عبث برده
 دختدر بیک سبیکه . امیدی چون راست دوگاه
 ایلک استلزم راست بر دین دوت دخی عراق بر دین

بچت پرده سرم ادرسن یکسکاه اولور . راست پرده سرم
 دوکاه قلد . وازندگی دوکاه بچت پرده سرم ادرسن سکاه
 الور . واکلی سکاه بچت پرده سرم ادرسن چارکاه
 الور . اوکلی چارکاه بچسکاه الور . اوکلی بچسکاه
 حسینی اولور . اوکلی حسینی یرم پرده ادرسن حصار
 الور . اوکلی حصار یرم پرده سرم ادرسن کردانه
 الور . وازندگی پرده اوکلی کردانه مد اول محیر
 الور بعام اولدی . واکر شول قدر قوتک وایسه
 کز بود دکنری کرفت قوتله خلاص ادرسن راست
 دوت دخی عراق پرده سندن اشو سرم حسینی کرفت
 دوت بکسکاه اولور . وراست اوزرینه کرفت
 دوت سکاه الور . و دوکاه اوزرینه کرفت دوت
 چارکاه الور . اوکلی چارکاه بچسکاه اولور کرفت

اوکلی بچسکاه حسینی الور کرفت . و بحسینی کرفت
 دوت حصار الور . و اوکلی حسینی کرفت دوت کردانه
 الور . و اوزرینه اوکلی کردانه محیر الور بونا تمام الور
 واکر اکر شول کز ساژ تمام در لیش کن دوکاه
 راست ادرسن شله کراست پرده یرم پرده زیاده
 ایلیاس عراق الور . وکاه راست الور . سکاه پرده
 یرم پرده زیاده ایلیاس دوکاه الور . و چارکاه
 پرده یرم پرده زیاده ایلیاس سکاه الور بچسکاه
 اوکلی چارکاه الور . حسینی پرده بچسکاه الور .
 حصار پرده یرم پرده زیاده ایلیاس حسینی الور
 و کردانه پرده یرم پرده زیاده ایله حصار الور
 و محیر پرده کردانه الور . و اوج پرده یرم
 پرده زیاده ایله کز محیر الور . اکر قوتک

سِکاهُ الْوَرِّ • وَحَسْبِي بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ
 جَارِکَاهُ الْوَرِّ • وَحِصَارُ بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ
 بِحِصَّکَاهُ الْوَرِّ • وَکَرْدَانِيَهٗ سَمَانِ حَسْبِي الْوَرِّ • وَحِجْرُ
 بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ حِصَارُ الْوَرِّ • اَوِجُ بِرَدْسِنِ
 بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ کَرْدَانِيَهٗ الْوَرِّ • بِرْمِ جَارِکَاهُ مَحْمِلِ الْوَرِّ
 دِجْرُ دِجْرُ اِثْفَاقِ شَيْلَهٗ اُولُسَهٗ کَرَسَا زَنَکُ تَمَامِ دُورِ
 دِلْسَکُ کَرَسَا زَنَکُ بِرَدْسِنِ دُورِکَاهُ اِدْسِنِ کَرَسَدَرِ کَرِيهٗ
 دُورِکَاهُ اِغَا زَا اِدْسِنِ وَکَاوَرْدِيَهٗ سِکَاهُ اَوِي عِمْرَافِ
 قَاوَرِکَاهُ الْوَرِّ • وَکَاوَرْدِيَهٗ جَارِکَاهُ اَوِي بِسِکَاهُ الْوَرِّ
 وَکَاوَرْدِيَهٗ بِحِصَّکَاهُ اَوِي دُورِکَاهُ الْوَرِّ • بُوکَا دَاکُ نَهٗ دُورِ
 وَنَهٗ کَرَوْتِ • اَمَّا جُونِ بِحِصَّکَاهُ اَوِي دُورِکَاهُ اُولَدِي
 وَحَسْبِي بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ سِکَاهُ الْوَرِّ
 وَحِصَا بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ جَارِکَاهُ الْوَرِّ

بِرْمِ کَرِيهٗ زَنَکُ بِرَدِي کَرِيهٗ خَا صِلَقِسِنِ اُولَدِي
 تَمَامِ دُورِ کِيدَرِ • رَا سَتِ کَرَوْتِ دُورِ حِصَارِ سَمِ الْوَرِّ
 دُورِکَاهُ سَمَانِ رَا سَتِ دُورِکَاهُ سِکَاهُ زِيَادَهٗ لِقِي سِکَاهُ جَارِکَاهُ
 زِيَادَلِي بِحِصَّکَاهُ سَمَانِ جَارِکَاهُ هَدَرِ • حَسْبِي سَمَانِ عِجْلِ
 حِصَارِ بِرَدْسِنِ دُورِ حَسْبِي اُولُسُونِ • کَرْدَانِيَهٗ بِرَدْسِنِ
 دُورِ حِصَارِ الْوَرِّ • مَحْمِلِ سَمَانِ کَرْدَانِيَهٗ الْوَرِّ • اَوِجُ
 بِرَدْسِنِ دُورِ مَحْمِلِ الْوَرِّ دُورِکَاهُ اِثْفَاقِ شَيْلَهٗ
 کَرَسَا زَنَکُ تَمَامِ دُورِکَاهُ دِلْسَکُ کَرَسَا زَنَکُ بِرَدْسِنِ
 دُورِکَاهُ اِدْسِنِ • شَيْلَهٗ کَرَسَدَرِ کَرَسَا زَنَکُ بِرَدْسِنِ
 اَجَا سِنِ کَرِيهٗ سَمِ حَسْبِي الْوَرِّ • وَدُورِکَاهُ بِرْمِ بِرْمِ
 سَمِ اِدْسِنِ کَرَسَا زَنَکُ سَمِ الْوَرِّ • وَسِکَاهُ بِرَدْسِنِ
 بِرَدْسِنِ سَمِ اِدْسِنِ کَرَسَا زَنَکُ الْوَرِّ • وَجَارِکَاهُ دُورِکَاهُ
 قَلُورِ • اِلَهٗ اُولُسَهٗ بِحِصَّکَاهُ بِرَدْسِنِ بِرْمِ بِرْمِ سَمِ اِدْسِنِ

دُرْدَانِيَه اسْفَهَانَ اَوِي اَلْوَرُ . وَحَيِّ حُسَيْنِي اَلْوَرُ كَرِيْلَه
 نَمَ حُسَيْنِيَه دُوْكَاهُ اَغَاَزَاهُ نَمَ حِصَارِ سَكَا اَلْوَرُ .
 رَا سَت چَا رَكَا اَلْوَرُ . دُوْكَاهُ اسْفَهَانَ اَلْوَرُ . رَا سَت
 اَوَرِيْنَه كَرِيْت دُوْه سَكَا زِيَادَه اَلِيَه كَر حُسَيْنِي اُولَه
 اَكْر دُرْدَانِيَه كَر چَا رَكَا يُوْرِيْنَه اسْفَهَانَ كَسْتَرَل . دِيْلَرِيَا
 دُرْدَانِيَه اَكْر قِيْلَه . شَيْلَه كَر كَعْدَر كَر رَا سَت دُوْكَاهُ
 اَلْمِيْل . دُوْكَاهُ يَرَمَ بَرْدَه نَمَ اِدَلَر . وَسِيْكَاهُ هَدَر
 وَاوَرِيْنَه كَرِيْت دُوْه چَا رَكَا اسْفَهَانَ اَلْوَرُ بِيْجَا
 حُسَيْنِي اَلْوَرُ . اَوَلَكِي حُسَيْنِي يَرَمَ بَرْدَه نَمَ اِدَه كَر
 حِصَارِ اُولَه وَحِصَارِ يَرَمَ بَرْدَه نَمَ اِدَه كَرْدَانِيَه اُولَه
 كَرْدَانِيَه مُحْيِي اُولَدِي دُوْرِيْلَه بِيْلَدَر . وَاَكْر دُرْدَانِيَه كَر
 چَا رَكَا يُوْرِيْنَه كَر قِيْلَه اسْفَهَانَ كَسْتَرَل . شَيْلَه كَر كَر
 نَمَ حُسَيْنِيَه كَرِيْت دُوْه كَر رَا سَت اُولَه . وَرَا سَت

وَكَرْدَانِيَه اسْفَهَانَ اَوِي اَلْوَرُ . وَحَيِّ حُسَيْنِي اَلْوَرُ كَرِيْلَه
 دِيْجِيْمَان بُوْدَر نَوَع دِيْكَر اَكْر دُرْدَانِيَه كَر سَا زَنَه نَمَ
 دُرْدَانِيَه كَر حُسَيْنِي يَرَمَ نَمَ دُوْكَاهُ اِدَسِن شَيْلَه كَر كَر
 كَر حُسَيْنِي خُوْد دُوْكَاهُ هَدَر . حِصَارِ سَكَا هَدَر كَرْدَانِيَه
 چَا رَكَا هَدَر . مُحْيِي بِيْجَا هَدَر . اَمَّا يَقَا دُرْدَانِيَه
 مَعْلُوْم اُولُوْر يَمَعِي يَرَمِيْلَه . چُون حُسَيْنِي يَرَمَ نَمَ دُوْكَاهُ
 اُولَدِي . بِيْجَا اَوِي بِيْجَا اُولُوْر . وَچَا رَكَا يَرَمَ
 بَرْدَه زِيَادَه اَلِيَه كَر حِصَارِ نَمَ اُولَه . وَسِيْكَاهُ بَرْدَه
 يَرَمَ بَرْدَه زِيَادَه اَلِيَه كَر اَوَلَه نَمَ حُسَيْنِي اُولَه سَمَان
 نَمَ اَوَلَش اَلْوَر . اَكْر كَر قِيْلَه خَلَا صِلَ الْمَلِك اسْتَرْسَك
 اَوَلَكِي دُوْر بِيْجَا حُسَيْنِي دُوْه تَرِيْجِي خَا صِرَه دِيْجِي
 سَمَان چَا رَكَا هِلَه سَكَا هَدَر كَرِيْت دُوْه دِيْجِي سَا غَا زَاهُ
 حُسَيْنِيَه دُوْكَاهُ مَعْلُوْم اُولُوْر نَمَ دِيْجِي . اَكْر

کتو کړدوگا ه اوله . واورينه کړت دونه کړسکا ه
 اولور . ودوگا ه ازينه کړت دونه کړجاکا ه اولور
 وسکا ه اوبه کړت دونه کړکوچک سکا ه اولور و
 چاکا ه اسفهان اوبه اولدي . وچسکا ه حسني الور
 ووحسني ازينه کړت دونه حصان الور . واولکي
 حسني کړت دونه کړدانيه الور . واولکي کړد
 محيراو لوي نوع د يکر اسفهان مقام يره معلوم دود
 اما اگر دلسک کړ اسفهان مقام حسني کړ کړد
 کړ کړد سکا ه يرم يره زياته ايمه کړدوگا ه اوله
 وچاکا ه يرم يره زياته ايمه کړسکا ه اوله بچکا
 اوبه چاکا ه اولدي . حسني اوبه اسفهان اولدي يرم
 يره يرم اوله . حصار يرم يره يرم اده کړ بچکا ه
 اوله . کړدانيه يره حسني الور سهل زملک وجهه

وبقا يه کړن معلوم دود . اما اسفهان حسني دلسک
 شله کړ کړد سکا ه وچاکا ه کړت دوسه کړ
 سکا ه دوکا ه اوله . وچاکا ه سکا ه اوله وچکا ه
 چاکا ه اوله . واورينه کړت دوسه کړ کوچک
 سکا ه اوله . وحسني اسفهان الور . وحصار يرم
 يره دوت کړ حسني اوله . وکړدانيه دوت کړ حصار
 اوله . وچکر دانيه اولدي . واور يرم يره زياته
 ايمه کړ محيراو لوي نوع دلسک اما اگر دلسک کړ
 اسفهان کړدانيه يره دوسه دوزک . شله کړ کړد
 دوکا ه همان سکا ه همان چاکا ه يکا ه اولور و
 بچکا ه دوکا ه الور . وحسني يرم يره يرم ايمه کړ
 سکا ه الور . وحصار يرم يرم يره يرم ايمه کړ
 چاکا ه اوله . وکړدانيه يرم يره يره کړ کوچک

وَجَارُكَاهُ دُونَهُ كَرِيفَتُهُ اَصْفَهَانُ اُولُو . اَوَّلِكَ اَصْفَهَانُ عِلَّ
 اُولُو . اَوَزْدِنْ يَرَمُ بَرْدَهُ زِيَادَهُ كَرِيفَتُ دُونَهُ كَرِيفَتُ
 اُولُو . وَاَوَّلِي حَسْبِيَه سَمُ زِيَادَهُ كَرِيفَتُ دُونَهُ كَرِيفَتُهُ
 اُولُو . اَوَّلِكَ كَرِيفَتُهُ مَحْتَرِ اُولُو . اَمَّا جَوْنُكُمْ
 بَلَدُ _____ كَرِيفَتُهُ عَاجِزُ اَوَّلُو . دُونِيَه
 قَوْنَرِ يَمِينُ بُو كَرِيفَتُ نَاصِيَه نَظَرِ اَوَّلِي كَرِيفَتُ بَرْدَهُ زِيَادَهُ
 اُولُو وَفَتْنُ بَرْدَهُ يَرَمُ اُولُو اَكْهَ كَوْنُ فَهْمُ اِدَاكَ . دَخَرُ
 جَعَلُ كِي جَعَلُ سَمُ اَوَّلِي اُولُو . بَدْرُ دُونِ
 اُولُو كَرِيفَتُ اَوَّلِي سَمُ صَفَتُكَ عَاجِزُ اَوَّلِي سَمُ بَدْلُ
 نَصْرُ دُونِ اَمْرُ . اَمْدِي كَرِيفَتُ دُونِ بُو اَمَّا دَا اَصْلَتُهُ
 بَلَدُ بَلَدُ كَرِيفَتُ مَقَامُهُ وَهَرُ اَوَّلُو وَهَرُ تَكْبِيَه وَهَرُ عِلَّ
 بُو عِلَّ ظَاهِرُ بَلَدُ دَلَسُكَ بُو اَمَّا دَا اَصْلَتُ كِي بَلَدُ
 كَرِيفَتُ اَصْلُ بُو دُونِ كَرِيفَتُ عَسِي بَنَكَلَه مَعْلُومُ الزَّامَانَا

سَكَاةُ اُولُو . وَغَيْرُ كَرِيفَتُهُ بَرَادُ لَرِ اَصْفَهَانُ بَرْدُ
 اُولُو . وَاَوَّلِي بَرْدُ سَمُ مَحْتَرِ بَرَادُ لَرِ اَصْفَهَانُ اُولُو
 وَنَظَرُ بُو مَعْلُومُ حَصَارُ كَرِيفَتُهُ مَحْتَرِ . اَمَّا كَرِ
 كَرِيفَتُهُ خَلَا صُ اَمَّا اَصْفَهَانُ اَوَّلِي دُونَهُ
 اَوَزْدِنْ كَرِيفَتُ دُونِكُمْ سَكَاةُ اُولُو . وَحَسْبِيَه
 كَرِيفَتُ دُونِكُمْ جَارُكَاهُ اُولُو . وَحَصَارُ دُونِكُمْ
 دُونِكُمْ كَرِيفَتُ سَكَاةُ اُولُو . وَكَرِيفَتُهُ اَصْفَهَانُ اُولُو
 مَحْتَرِ حَسْبِي اُولُو . اَوَّلِي حَصَارُ اُولُو بُو دُونِكُمْ
 اَكْرَدُ لَرِ سَكَاةُ اَمَّا دَا دُونِكُمْ كَرِيفَتُهُ جَارُكَاهُ
 جَارُكَاهُ . شَيْلَه كَرِيفَتُ بَرْدُكَاهُ دُونَهُ اَمَّا
 كَرِيفَتُ بَلَدُ اَمَّا اَوَزْدِنْ يَرَمُ بَرْدَهُ زِيَادَهُ كَرِيفَتُ دُونَهُ كَرِ
 اَوَّلِي بَلَدُ اَمَّا اُولُو . وَدُونَهُ هَمُ دَكْبِيَه سَكَاةُ
 يَرَمُ بَرْدَهُ زِيَادَهُ كَرِيفَتُ دُونَهُ كَرِيفَتُ اَوَّلِي دُونَهُ اُولُو

اَوَّلِكَ كَاهَنَهُ دَرِسَنَ وَصَكُنَ دَوَكَاهَ دَرِسَنَ وَسِرْكَاهَ
 وَجَارُكَاهَ وَكَرْدَانِيَهَ وَبَجْكَاهَ وَحَسِينِي وَحِصَارُ وَغَيْرُ
 دَرِسَنَ عَبْدُ الْمُؤْمِنِ نَكَا مَسْطَرُ دِيوَادَ وَرِصْتَنَ اِمْدَرُ
 بِلَاكُ كَرْدَنَ دَرِ هَر مَسْطَرُ دِهَ بَجْ بِيَكْكَاهَ وَبَجْ دَكَاَهَ
 وَبَجْ سِرْكَاهَ وَبَجْ جَارُكَاهَ وَادَرُ هَر مَسْطَرُ دِي كَمَنُ شَلَا
 يَكْ كَاهَدَنَ كَرْدَانِيَهَ بَرِ مَسْطَرُ وَدَوَكَاهَدَنَ مُحْتَرُ
 بَرِ مَسْطَرُ وَسِرْكَاهَدَنَ بَرِ زَوَاجِهَ بَرِ مَسْطَرُ سَكْرُ
 سَكْرُ نَمَانِ اصْلَ بَوَدَرُ اَنَا يَكْ كَاهِلَهَ رَا سَتَا رَا سَتَا
 فَرْقَ بَدَدَ وَنَدَنَ مَعْلُومُ اَوَلُورُ زِيَارَا سَتَا دَخِي نَمَانِ
 يَكْ كَاهَدَنَ ظَاهِرُ اَوَلُورُ اَلِهَهَ اَوَلَمَكَهَ مَشْكَلُ اَوَلُورُ
 بَعْضُ بَرِ لَرْدَهَ زِيَارَا كَرْنُ جَوْنُ بَحْشُ اَوَلُورُ كَرِ اصْلَ بَلَزَلُ
 اَنَا سَوَالِ اِدَرِ سَكْرُ رَا سَتَا يَكْ كَاهَهَ اَرَا سَتَا فَرْقُ
 بَدَدَ وَهَر بَرِي بَدَنَ مَعْلُومُ اَوَلُورُ جَوَابُ شِيلَهَ دَرِ كَرِ رَا سَتَا

در صنف انجمن و بیان زندهاگر

- ۱- یعنی نَدَنَ دَرُ وَاَصْلُهُ شَعْبَه اَبَدَكُ
- ۲- یعنی شَعْبَه نَا لَرُ وَاَصْلُهُ دَرُ وَمِ بَادِي رَتَمَنِي
- ۳- یعنی شَعْبَه نَا لَرُ وَاَصْلُهُ دَرُ وَمِ نَا كَرْدُ
- ۴- یعنی شَعْبَه رَا بَدَرُ وَاَصْلُهُ دَرُ وَمِ اَنَسْتَا
- ۵- يَكْ كَاهَهَ بَجْكَاهَ دَوَكَاهَ بَجْكَاهَ
- ۶- یعنی حَسِينِي وَمِ دَوَكَاهَ نَا سَنِي
- ۷- یعنی حِصَارُ دَرُ وَاَصْلُهُ نَا سَنِي
- ۸- یعنی كَرْدَانِيَهَ كَرْدَانِيَهَ مَقَابِلُهُ مَسْطَرُ

بِلَاكُ كَرْدَنَ دَرِ مَسْطَرُ زِيَارَا شَبُو وَجَهْلَهَ مَعْلُومُ اَوَلَمَكُ

اِدْجَر وِیَانِ فَخْرَانِ شَاءَ اللهُ تَعَالَى • اَمَّا مَلِكُ مَلُوكُ
 وَاجِدُ رُكَّهْ تَقْبِلْ اُولَکْ اُولَهْ • زِیْرَا شَوْلِ اِتْقَانِ کِهْ تَرَمِ
 مَطْلَقْلَهْ مَلُکْ مَلُکْ اَوْرُسِنْدَهْ وَاْدَرُ اَوَّلِ اِتْقَانِ
 اِتْقَانِ بِالْوَلَعِ دَر • چُنْ مُوَاکِسِنِکْ اَوْرُسِنْدَهْ اِتْقَانِ
 بِالْوَلَعِ اَوَّلَهْ اَوَّلَهْ اَوَّلِ وَفَرِ مَلُکْ تَقْبِلْ اُولَکْ اَوَّلِ
 دَخِ شَوْلِ اِتْقَانِ کِهْ تَرَمِ مَطْلَقْلَهْ سَبَابَهْ مَتْنِ اَوْرُسِنْدَهْ
 وَاْدَرُ اَوَّلِ اِتْقَانِ اِتْقَانِ بِالْکُلْدُ • بِنِ اَوَّلِ وُزَرِ
 سَبَابَهْ مَتْنِ رَمَلْکْ اُولَهْ • زِیْرَا شَوْلِ مَنَابَتِکْ مَاخِرِ
 رَمَلْ اَوْرُسِنْدَهْ وَاْدَرُ • اَوَّلِ مَنَابَتِ مَنَابَتِ وَاْدَرُ
 بِنِ اُولَهْ اَوَّلَهْ اَوَّلِ وَفَرِ مَاخِرِ دَخِ سَبَابَهْ مَتْنِ
 مَخْصُوصْ اُولَهْ رَمَلْ کِمِ • دَخِ شَوْلِ مَنَابَتِ کِهْ مَلُکْ
 مَطْلَقْلَهْ سَبَابَهْ بِنِ اَوْرُسِنْدَهْ وَاْدَرُ اَوَّلِ اِتْقَانِ اِتْقَانِ
 بِالْکُلْدُ • بِنِ اُولَهْ اَوَّلَهْ سَبَابَهْ بِنِ دَخِ حَقِیْفِ

تَقْبِلْ اُولَکْ اُولَهْ • دَخِ شَوْلِ اِتْقَانِ کِهْ سَبَابَهْ مَتْنِ اُولَهْ
 بِغَرِ بِنِ اَوْرُسِنْدَهْ وَاْدَرُ اَوَّلِ اِتْقَانِ بِالْکُلْدُ • بِنِ
 اَوَّلِ وَفَرِ بِغَرِ بِنِ دَخِ هَرْجَکْ اُولَهْ • وَدَخِ رَمَلْکْ اُولَهْ
 اِمْدِ سَرِ اِلْکَالِ کِهْ بُوْدَرِ اَنْدِ کَمَرِ دِیْدِ اِتْقَانِ مَطْلَقْلَهْ
 مَعْلُومْ اَوَّلِ • اَمَّا حَقِیْفِ هَرْجَکْ شَوْلِ اَصْلِ اَزِیْرَهْ کِهْ
 بِرَمِ مَطْلَقْلَهْ ثَانِی تَقْبِلْ چُونِ وَضْعِ اَنْدَکْ اَوَّلِ وَفَرِ حَقِیْفِ
 هَرْجَکْ مَوْضِعِ سَکِرِ بِنِ فَلَکْ شَهَادَتِ بِرَمَعْنِ دَرِ
 بِقَوَاوِلِ • دَخِ اَزِ اَلْوَرِ کِهْ بُوَا اِتْقَانِ بَرِ بَرِ سِنِکْ دَخِ
 بِرِیْنَهْ دَرِ دَخِ بِرِیْرِیْنِکْ قَائِمِ مَقَامِ اَلْوَرِ • زِیْرَا مَلُکْ
 مَطْلَقْلَهْ شَهَادَتِ بِرَمِ بِنِ دَوْنِ اُولَهْ اُولَهْ دَرِ • دَخِ
 شَهَادَتِ بِرَمِ کِهْ تَرَمِ اُولَهْ بِغَرِ مَتْنِ بِدَرُ • زِیْرَا بُوْنِ
 بِرِیْرَهْ مَقْشُوقْ دَرِ دَرِ • دَخِ چُنْ سَکِرِ بِنِ فَلَکْ سَبَابَتِکْ
 بِدَرِ بِغَرِ بِنِ سَبَابَتِ مَتْنِ جِهْ اَوَّلَهْ اَوَّلِ وَفَرِ سَبَابَهْ

شَتَّى كَرِيحِي فَلَيْكَ سَبَابُ سِنِّكَ رِيحُهُ دُرٌّ • لَحْنُ ثَائِقِي تَقِيلُ
 حَرَكْتُ اِسْمَهُ نِيْمٌ مَطْلَقُهُ نِيْمٌ اَنْقَلَبُ وَارِسُهُ يَاحْوُ اَمْلُكَ
 رِيحُهُ اَيْقَاعُهُ دُرٌّ رِيَايَا عَفْوُ كَرِيحِي اَوَّلُ اَيْقَاعِي ثَائِقِي تَقِيلُ
 دَخِي حَفِيْفٌ اَوَّلُهُ اَوَّلُ وَفَنٌ بُوَايَا عِلَّكَ مُوَضِّعِي
 تَقِيلُ اَوَّلُهُ اَوَّلُ ثَائِقِي تَقِيلُ وَاقِيَا عَفْوُ تَقِيلُ اَوَّلُهُ دَخِي مَوْضِعِي
 اَمْلُكَ وَجِهَهُ تَقِيلُ اَوَّلُهُ دَخِي بُوَايَا عِلَّكَ دَخِي مَوْضِعِي
 اَوَّلُ وَجِهَهُ تَقِيلُ اَوَّلُهُ اَكْرَقِيْلِسُهُ ثَقِيلُهُ • وَكَزْ
 حَفِيْفُهُ حَفِيْفُهُ • دَخِي كَرِيحِي سِنِّكَ كِهْ بُوَصْفَتِي تَقِيلُ
 وَصْفَتِي اَيْقَاعُهُ اَدْنَى رِيَايَا عَفْوُ اَوَّلُهُ بَارِي فِي اَلْجَمْلَةِ بُوَا
 يَابَنُ سَعْيِي اَمْرِي اَوَّلُهُ اَوَّلُ كَرِيحِي عَفْوُ كَرِيحِي اَوَّلُهُ قَائِمُ عِلَّكَ
 فَهْمٌ دَسْرَارُ اَوَّلُهُ اَمْدِي بِكُلِّ سَكَا كَرِيحِي كِهْ نِيْمٌ رِيَا
 اِسْتِجْمَالُ اَوَّلُهُ بَلَسُوْرُ • دَخِي شَكَا كَرِيحِي كِهْ اَرَا طِيَا شَا نَسْرُ
 قَوْلُهُ كِهْ بُوَصْفَتِي تَقِيلُ تَقِيلُ اَوَّلُهُ اَيْقَاعُ جَمِيْعِ اَنْوَاعِ

اَوَّلُهُ كِهْ شَدِيدِي دَخِي دَخِي اَلْمَدْلُكُ • اَتَا بَعْضُ مَنَاجِرِي شَدِيدِي
 رِيَايَا اَهْلُكَ اَوَّلُهُ كِهْ بُوَا اَوَّلُهُ اَيْقَاعُهُ عَفْوُ عَفْوُ
 اَيْقَاعُهُ بَلَسُوْرُ مَكْسُوْرُ دَخِي • وَلِي رِيحُهُ كِهْ حِدْلُهُ جَهْدُ
 اَبْلُكَ بُوَا كَرِيحِي اَوَّلُهُ عَفْوُ عَفْوُ اَيْقَاعُهُ بَلَدُ اَلْجَمْعِ بُوَا مَوْضِعِي
 اَكْمَدُ • دَخِي بَلَسُوْرُ كِهْ سَوَّلُ رِيحُهُ اَوَّلُهُ وَعْدُهُ اَبْلُكَ
 سَبْعَةُ اَيْقَاعُكَ اَصْلُهُ دَخِي اَبْلُكَ جَمِيْعِيْنَ دَخِي اَبْلُكَ
 وَلِي اَمْبُدُ دَخِي سَوَّلُ رِيحُهُ بُوَا عِلَّكَ مَرَادُ مَوْضِعِي
 اِنْ غَايَتُهُ يَخْتَدِرُ مَشَارِدُنْ اَوَّلُهُ • اَتَا بُوَا دَخِي بِيَارُ
 اِدْرُدُ كَرِيحُهُ سَاوَلُهُ اَمْ عَفْوُ دَخِي عِلْمُ مَوْضِعِي مَبْدِي
 عَفْوُ اَبْلُكَ اَوَّلُهُ • وَعَفْوُهُ يَلِكُ دِيَارُ دِيَارُ اَلْجَمْعِ
 تَكْرِيْمُ بُوَا مَطْلُوْبُ دَخِي عَفْوُ دَخِي خَا صِلُ اَوَّلُهُ • بَسْ هَمْزِيَّتِي
 اَدْنَى مَطْلُوْبُ كُلِّ خَا صِلُ اَوَّلُهُ دِيَارُ اَوَّلُهُ • اَهْلُ حِسَابُ
 قِيَمَةُ اَلْمَدْلُكُ عَدَدُ اَوَّلُهُ دِيَارُ دِيَارُ دَخِي • وَهِيَ عَدَدُهُ

اَلدَّيْنُ عَرَمِي اَلدَّيْنُ عَرَمِي • چُون صَحْحِي دَوْنَا سِن نَاقِيصُ كَلَرُ
 بُو صَنَاعَتِ اَهْلِيكَ بَعْضِي نَاقِيصُ عَرَمِي دِي نَاقِيصُ دَوْنَا • اَمَّا
 قَدِيمِ اسْتَاذِ لَرَقِيَّتِيهِ بُو سَرْمَقُولُ دَكُلُ وَكَانِي حَقُّ دِي دِي نَاقِيصُ
 دِي نَاقِيصُ • اَتَا حَقُّ اسْتَاذِ لَرَقِيَّتِيهِ عَرَمِي دِي نَاقِيصُ
 دِي نَاقِيصُ • بِلَا اِخْتِلَافِ شَيْلِيهِ كَر عَرَمِي نَاقِيصُ هِنِجُ
 يَقْدَرُ كَر عَرَمِي دِي نَاقِيصُ اسْتَاذِ لَرَقِيَّتِيهِ دَا هِنِجُ
 اَمِ دِي بِلَا اِخْتِلَافِ بُو عَرَمِي دَا وَارَ عَرَمِي شَرِيفُ دَوْنَا
 دِي نَاقِيصُ اَمَّا اَرَوَاحُ جَمِيعِ رُو حَرَدِي عَرَمِي اِجْسَادِ كَلَرُ
 اَوَكُنِ اَوَّلِ حَرَكَاتِ اَقْلَاكُنِ خَاصِلِ اَوَّلِ اَوَارِ لَرَدُنِ
 لَدُنِ اَللَّهِ دِي • دِي اَحَقُّ تَعَالَى بِلَا اِخْتِلَافِ دِي دِي
 بِلَا دِي دِي دِي اَمَّا اَللَّهِ • بُو اَمَّا اَللَّهِ اَللَّهِ دِي
 بِلَا دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 بِلَا دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي

تَلَكُّ دِي اَوَّلِ اَوَارِ لَرَدُنِ مَلِكُ اَوَّلِ دِي • دِي دِي دِي دِي دِي
 مَوْسِي اَوَّلِ اَوَارِ لَرَدُنِ اَللَّهِ دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 دِي دِي • بِلَا اَللَّهِ اَللَّهِ اَللَّهِ اَللَّهِ اَللَّهِ
 اَللَّهِ اَللَّهِ اَوَّلِ اَوَارِ لَرَدُنِ اَوَّلِ دِي • نَحْنُ صَفِي اَللَّهِ
 عَزَّ وَجَلَّ دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 بِلَا اَوَارِ اَللَّهِ دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 اَللَّهِ دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 صَفِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 اَوَّلِ دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 اَوَّلِ دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي

اِسْتَدْرَكَ لَهُ الْمَحْيَا لَوْ رَدِّي • بَوَاوَنُ اِكِي قَامِ اَنكَ بَوَدَنِي
 دَكُشْتَكِرْدَن جَعَن اَوَزَن لَوَدَن اَخْذَانْدَك • وَهَر بَرِاَوَانِه
 بَرَادِرْدَك • بَعْضَرْدِي بُو عَمَلَك وَجُودِنَه قَرَانْدَن اِشَارَت
 بُو لَبْدِرْدَك • زِيَرَانِيْدَن فَاخْتَوَانِشَاءَ قِرَاءَه شَادَدَه مِيْد
 فَاخْتَوَانِشَاءَ دَخِي اَمْتَشْدَرُ فَاخْتَوَانِكَ خَاسِنِكَ نَقَطَسَرُ
 كِدُوبَ فَاخْتَوَانِشَا دُرُ بُو رَوَاهُ اَزِنَه مَعْنِي اِيْتِكَ شَيْك
 اَلَكِه حَقِّ تَعَالِي جَمِيْعُ خَلْقِي يَزِيدَنْ سَكَنَ بَعْضَرْدِي كَسَنِكَ
 حَاقِنَه نَه دِرُوسَه زِيَادَه اَدَر • يِعْنِي بَعْضَرْدِي كَسَنِكَ
 اَوَارِي خُوبِ اِتْمَكَكِه دَخِي بَعْضَرْدِي كَسَنِكَ اَوَارِي اَزِنَه
 زِيَادَه اَدَر • دَخِي بَعْضَرْدِي كَسَنِكَ بَعْضَرْدِي كَسَنِكَ اَوَارِي
 خُوبِ اَوَزِي زِيَادَه اَدَر • دَخِي بَعْضَرْدِي كَسَنِكَ اَوَارِي بِيَسَر
 مَلَايِمِ اِيْلَر • وَبَعْضَرْدِي كَسَنِكَ مَنَاهِرَادَر • دَخِي بَعْضَر
 كَسَنِكَ اَخْتَوَانِ سَمْعَارَه مَسْتَحْنِ اِيْلَر • وَبَعْضَرْدِي

اَمْوَانِ مَسْتَحْنِ وَ مَسْتَحْنِ اَدَر • بَسْ بِنَ بَدَنِ مَعْلُوم
 اَوَلَدِ بَرِ بَعْضَرْدِي كَسَنِكَ اَوَارِي خُوبِ اَوَلَقِ وَ اَخْتَوَانِ حَسَنِ اَوَلَدِ
 حَقِّ تَعَالِي اَنكَ خَلْقِيْلَه وَلَطْفِيْلَه وَ كَرِيْمَه دَر • نِيَكِي كَمَر
 بَعْضَرْدِي قَاسِرَه كَلْبَشْدَر • دَاوَدِ بِيَا مَرْكَ عَلَيْهِ الصَّلَوة
 وَ كَلْبَشْدَر اَوَارِي اَنكَ خُوبِ بِيَا مَرْكَ بِيَا مَرْكَ اَخْتَوَانِ
 حَسَنَه وَ نَعْمَاتِ طَبِيْلَه اَنْعَامِ مَقَامِلَرَه نَشْنَه اَقْسَه
 اَمَّا اَوَلَدِ كُورُ كُورُ صَوْتِ سَمْعَن • دَخِي خُوبِ اَوَارِي نَبْلَه شَيْك
 نَا بَرَادِرْدِي كِرْ كُورُ يَزِيدَن اَوَجَر قَتْلَرْدِي وَيَزِيدَن
 يُوْرَدِ جَاوَزْلَرْدِي كَلْبِ صَفِّ صَفِّ اَوَلَدِ اَنكَ اَوَارِي
 دِكُشْتَكِرْدِي • دَخِي بَدَنِ اَهْلِ سَازِ اَوَارِي سَهْ كُلَرْدِي
 اَنكَ يَانِيخَه اَهْلَكِ اَوَارِي اَنكَ اَخْتَوَانِ حَسَنَه وَ نَعْمَاتِ
 كِيَسِيَسَه مَسْتَحْنِ اَوَلَدِ قَلْبَشْدَر • وَ دَخِي رَسُوْلَاهُ
 كَلَامِنِ طُحُوْطِ اَدَرِي كِه رَسُوْلَاهُ اَبُو مُوسَا اِي شَعْرِي اِنْدِي

يَا أَيُّهَا مُوسَى لَقَدْ أَعْطَيْتُ مِنْ مَّا ارْتَمَى مِنْ أَمْرِ إِبْرَاهِيمَ دَاوُدَ • يَعْنِي
 دَدِ كِي صَرْبِ مَثَلِ ائِدِي دَاوُدَ كُ حَسْبُ صَوْتِهِ وَحَلَاوَةِ
 تَغْيِيسِهِ كَوَاوِدِ اُدُدِ حَلْفَنَه دَدِ وَارِدِي • دَخِي غَايِشَه
 اَغَزِ سَوْرَه نَظَرِ اُدُبِ كِه اَنْصَارِ اُرْدَن بَرَكْتِي كَكَلْجَا اَنْتَلَر
 پِيغَامْبَرِ حَضَرَتِ اِنْدُرِ يَا غَايِشَه كَلَن يَا نَجْمَه هِي اَزْ اَلَا عِي بِلَه
 كَذَرِ دَكُرِي • غَايِشَه ائِدِي يَوْفَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ائِدِر
 تَلِيدِي يَا نَجْمَه بَرَايِ عِي كَذَرِ ائِدِر ائِدِر كِر • اَتِيَا كِر اَتِيَا كِر
 حَيَا نَا وَحَيَا كِر دِيَا دِي • دَخِي بُو مَعْنِي نَظَرِ اُدُبِ كِه
 عِبْدَ اللَّهِ بِنِ عَمْرِو رَسُولِ اللَّهِ فَتَنَ اَوْتَرِ كِر نَا كَاهَ بَرَايِ اَوَا زَرِ
 اِشْتِدِي ائِدِي يَا رَسُولَ اللَّهِ نَا يَ جَلَدِ دِي رَسُولَ اللَّهِ قَلْبَرِ
 دَدِي دَكَلِمُو رِدِ كَلَفِ كَا جَلَدِ سِنِ دِي دِي عِبْدَ اللَّهِ اَوَا
 اَمْرَدَن مَنَعِ ائِدِي • سَوَالِ ائِدِي عِلْمَا بُو حُدُوثِكَ يَا ائِدِي
 سَرِ سَلَسِلْ اَوَلِ كِه مَعْنِدِ وَخُصْرُ وَجَهَ دِي دِي مِثْلَكِر

جَوَابِ رَسُولِ اللَّهِ عَا شَقْدِي عَشُو حَقِيقَتِلَه حَتَّاجِ دَكَلَرِ
 اَوَا زَكِرْدَن وَسَا زَكِرْدَن خَاصِلِ اَوَلِ عَشَقَه عِبْدَ اللَّهِ تُو
 وَدُجُو ائِدِي عَشُو اَلْمَلِكُ عَا رِي دِي • رَسُولُ اللَّهِ دَلِيلِي كِه
 بَرَايِ عَمْرِي اَدَا كِه بَرِ عَشُو حَاجَرِي عَشُو اَلِهِي سَبَبِ اَلِه دَرِ
 پِيغَامْبَرِ كِه عَمَّا بَلَدَن اَبُو مُوسَا يَ شَعْرِيكَ سَوَالِ رِسْمَه خُو
 اَوَا زَارِدِي كِر قَحْنِ نَعْنَمَاتِ طَبِيلَه مَنَّا سَبَبِ مَقَامَلَرِ
 كِه جَلَدِ اَوَلِ اَوَقَه كَوُ كَدَن وَبَشَرِ اَبُ اَنَكِ اَوَا زَرِ
 دَكَلَرِ دِي • تَا حَا پِيغَامْبَرِ عَلِيهِ الصَّلَوةُ وَالسَّلَامُ
 ائِدِر كِه يَا أَيُّهَا مُوسَى بِنِ سَنَكِ اَوَلِ كِر مَنَمَ وَكِر كِر نَجْمَه اَوَا زَرِ
 قَرَانِ اَدْعَا كَدَن اَوَلِ قَدِيدِ عَن بَلَمِ دِي • دَخِي عَمَّا بَلَدِ
 بَرِ تَغْيِيسَه وَارِدِي كِه اَسِيدِ بِنِ حَصِينِ دَرِ دِي سَفَرِ كَشِيدِي
 بَرِ نَجْمَه بُولَكِ اِنْتِ خَلِيدِي كَذَرِ دِي دَلِيلِي كِه حَوْرَبِ اَوَا زَرِ كِه
 قَرَانِ اَوَقِيَه • سَمَانِ اَوَا زَرِ جَكَرِي لَطِيفِ نَعْمِيلَه بِي

سَوَدَسَن اَقَمَغَه بَشَلَدَيَات اَوَرَكْدِي چَكْنَدِي اِيْمَا اَوَدَب
 كِهَلَك اَمَلَكِي بُو خَال كَوَجَك بَوَكِي وَكْدِي دِيكَلَك اَت. اَمَكُو
 اَوَلَدِي چَكَمَنَدِي كِه اَقَمَغَه بَشَلَدِي كِه اَت چَكْنَدِي
 كِه دَكْدِي كِه سَاكِن اَوَلَدِي • قَلَدَر دَاشَن كَرْدِه بَاشَر
 اَوَدَن هَوَادَه بَرَبَوَت كِي سَنَه دَر مَسَن اَناسِند
 چَا قَلَبَن • سَمَان بَوَدَكْدِي دَخِي اَرَق اَقَمَكِي اَوَلَد
 كَوَرَكْنَسَنَه وَارَد كَرْدِه كَدِي اَرَسِي كَلَدِي بَوَوَاتِغ
 اَوَلَدَن سَنِي رَسُوْل حَضَرِيَه خَبَرِيَد • رَسُوْل حَضَرِيَه
 صَلَّاهُ اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَبَدَر اَوَلَد كَوَرَكْنَسَنَه كِه كَوَرَكْدِي
 اَنَك اَنَدَن اَوَرَكْدِي اَنَدَرِشَمَنَدَه رَسَنَك اَوَانَك دَكَلَد
 كَلَنَدَر • اَكَا اَوَلَد كِه سَن اَرَسِي كِن اَوَسَنَك اَوَلَد
 وَرِشْتَن اَرِشْتَكِن اَوَانَك دَكَلَبَن مَسَنَك كَكَرَكْدِي اِيْنَه
 هَر كَر بَقَسَه بَشَلَدِي كَرَسَم دَرِي • اِمَدِي بُو سَلَمَنَدَرَن

بِن مَعْلُوم اَوَلَد كَر اَلْخَان حَسَنَدَن اَجَلَام لَطِيفَه وَادَوَاج
 لَمِيَه مَحْظُوط وَهَر مَنَد اَوَلَد لَرِش • دَخِي خُوب اَوَا زَعَرَا
 رُو خَا نِي اَمِش اَلْخَنَدَر كِه بُو عَلِي مَوْسِي عِيَه وَعِلَام وَادَه عِلْم
 رُو خَا نِي دَر دَل • دَخِي عَلِي مَوْسِي عِلْم رِيَا صِنْدَن بَرَسَمَد
 نَبِي كِه اَبُو عَلِي بَن سِنَا دَن رَوَايَت اَوَلَمَشَنَدَر • اَوَلَد قَرَن
 كِه قَلَاكَت فَرَسَدَن چَقْدِي دِيَا رَمَعَرَبَه عِلْم رِيَا ضِي اَوَقَمَا
 وَارَدِي عَلِي هِيَا ت كِي وَعِلْم عَجُوم وَعِلْم حِكْمَت كِي اَوَلَد
 وَتَن عَلِي مَوْسِي عِيَه دَخِي مَسْعُوْل اَوَلَدِي عِلْمِيَن وَعِلْمِيَن
 بِلَه خَا صِل اَنَدِي • وَدَخِي بُو عَلِي عِيَه كِتَاب تَصْنِيف اَبَدَر
 كِه تَمَدِي بِنَم زَمَان مَزْدَه دَخِي اَوَلَد كِتَاب وَارَد اَوَلَد
 دَخِي صَفِي لَدِيَن عِبْد المَوْتَن حَك اِيْمَا نَدِي مَشْهُور اَوَلَد عَجُوم
 اَقَا كَمَد • بِن مَعْلُوم اَوَلَد كِه بُو عَلِي جَمِيع طَبَا عَدَه
 مَوْعُظِيَن • وَجَمِيع قَلُوبَن مَحْبُوب وَمَطْلُوعِيَن • اِمَدِي

بچند که جمیع اُمراء کاز • و علاء بزرگوار • و مشایخ بر
 سراز • هر وقت که هر روز و روزگاری • بوعلم موسیقی و علم دار
 ختیا را تمسک دارند • اول دیا ریلا مند • خلفاء نامدارند
 و صفی اختیار اند • خلیفه مستقیم در که خلیفه
 ندارد و از شیدک او غلدر • زیرا خلیفه مستقیم را
 خلافتند هر مملکتند نکلوا ستا دلوارسه بوعلم موسیقی
 جمیع جمع ایشان • دخی بوعلم تعلیمه رعیت
 کسری میباید • ولی بزرگ اجده او ستا دلوری و غایت
 فرستد لری بوعلم سید انصار کین • و ستا و المنیر
 الدنا جری • صفی الدین صیدا المومنی • اندک مکره
 ستاد افضل العلماء و الفضلاء ناصر الدین فارابی • اندک
 مکره استاد اکمل و تاجین کمالا الدین طوسی میباید
 اندک مکره استاد اعلا الدین العقل الحادی عشر ابوعالی

سپنا • اندک مکره افتخار الشایخ و العارفین • شیخ شهاب
 الدین سهروردی کلدی • اندک مکره استاد جلال
 الدین جلال خوارزمی • اندک مکره علاء الدولة و الدین
 علی سپنا بی کلدی • اندک مکره استاد عبد العزیز کمالی
 اندک مکره استاد شمس المولود و المسلمین شمس
 کلدی • اندک مکره استاد افتخار العارفین جلال
 الحق و الدین جلال ششتری کلدی • اندک مکره استاد
 افتخار العارفین محمد لایلا مصری کلدی • اندک مکره
 مشایخ زاده استاد عبد القادر مرعیدی • بن هر که
 دلوسه که اولدخی بزرگ یکی استاد اول • کز که بو
 صفیک تم عیسیه و هم عیسیه بیه مشغول اولدخی
 بویایک سعی بلیغ اده • دخی بوعلم استاد کردن اشکده
 جوف ریاضت اده زیرا بوعلم علم ریاضی و علم هواپیما

تمام ضبط اتمك بو صنعتك او سناد اتمك چو سناد اتمك
 حاصل اولد . انا اوعلي بيله ديشدر كه نوعم موسيقي بر
 بلدر لطيف و شريف و روحاني كه استخراج المهندس عمار
 اربعون كه اول عنا صرا بعه وجود لك استقفا بد يعني
 اصلدز مكدور عالمك طبعيت اذن . امدى بل كل كم
 اول وجوده كل عنا صرا بعه اود در طبعيت خار و ابلد
 يعني ابي و مودر . محصول اربعون يافى طبعيتك و اخلاط
 اربعون صفا طبعيتك . بس بو اود در مسجلا اولد
 هو طبعيت خار ركنه در يعني ابي و اشد . فصول اربع
 بهار طبعيتك و اخلاط اربعون فان طبعيتك بس هو ادر
 مسجلا اولد . مو طبعيت بار و در كبد يعني سوز
 فائش . فصول اربعون قنير طبعيتك و اخلاط اربعون اتم
 طبعيتك بس مسجلا اولد . صودن طلاق طبعيتك ادر

و ايسدر . يعني سوز و مودر . فصول اربعون كوز طبعيتك
 و اخلاط اربعون سوز طبعيتك . امدى بو عنا صرا بعه
 وجود لك استقفا ابد . بس بلك كي در زنده يعني
 شكر در . دخی مستخرج بعض بعضون . امدى اولد
 وجود بلدى ادا و اراتنى عشره ناستد بس مسجلا اولد
 راستدن عراف و عرفان زير اتمك كوزك . زير اتمك
 كوزك كنن اسفهان ظاهر اولد . ايشو در د اصل
 استقفا بدر اوارك بس مسجلا اولد . بو اصول
 اربعون عكر نند دخی ظاهر اولد . يعني بر اصلدن اكر
 نغمه دعدى . اول راستدن رنگه و عناق دعدى
 ايجى اصلدن كه عراق در حجاز و بوسلك دعدى . اوجى
 اصلدن كه زير اتمك كوزك در رهاوى و برك و غدى
 در دخی اصلدن كه اسم ناند و فوا و حسيني دعدى . بلون

اِكَا صَلَدَنَ السَّائِلَ اَوَانَهُ دَعْدِي • هَر كِي شَدُونِ بَرِ اَوَانَهُ دَعْدِي
 رَا سَتَلَه حَسِيْدِي كَرْدَانِيَه دَعْدِي • اِسْمَهَا نَلَه نَهَا يَدِي
 كَرِاشَت دَوَعْدِي • بَرَزَكِه زِيَرِ اَنَكْد كُو چَكَنَدَن
 شَهَنَاز دَوَعْدِي • بُو سَاك وَ نَوَايِ عَمَّاشَا قَوْنِ مَاهِ دَوَعْدِي
 سَوَا اَوَانَهُ عَجْدَرُ شَدُوْد كِرِ اَهْلَدَر • هَر بَرِيْدَن لِيَكِي
 دَعْدِي • اَوَانَهُ كِرِ وَ عَدُوْد هَر اَكْسِيْدَن بَرِ دَوَعْدِي • جَلَابِ
 بِيْلَه وَ رُوْرُو كِه اَوَلَه قُوْتِ مَوْجُوْدِي • هَر بَرِيْدَن لِيَكِي
 طَعْدِي شَدِي كِرِ قُوْتِ صَغِيْفِ هَر اَكْسِيْدَن بَرِ دَوَعْدِي
 بِيْسَ بَاقِي نَطْمِ اَسْتَلَرُوْد • بَعْضِ فُضْلَاوْ شَدُوْدِ اِسْمِ عَشَرِ
 وَ اَلْتِ اَوَانَهُ اَوْجِ عَزِيْ بِيْتَه بَلِيْدَر رُوْرُو كِه
 اَلَا سَتِ يَتْلُوْ اَلْوَرَانِ زَنَكُوْلَه • عَشَّاقِ وَ مَاهِ بُو سَكَلِ بِيْعِ
 وَ اَزِيْرَكْنَه وَ اَصْمَهَا نِ وَ نَمِيْمِ • نَهَاوِي بَرِ زَنَكِ نَوَا حَسِيْدِي بِيْعِ
 اَوَانَهَا نُوْرُوْرُو سَلَمَكِ كَرْدَانِيَه • شَهَنَازِ كَرِاشَتِ حَمَّازِ نَا حَقِيْقَتِ

وَ اَلَا بِلِكَلِ كِرِ بُو سَعْتِ اَسْتَاذِ لَوِي تَنِي وَ بُو قَنَكِ قُوْمَلِي
 حَضُوْرَتِي حَشْتِ چَكْنُوْر • وِيَا نِي پِي شَا رِ تَامِ اَدِيْدَرُو كِي بَعْضِ
 اَسْتَاذِ رَقِيْتَه اَوَلَدِ كِرِ هَر بَرِ سَاعَتِي كُو اَوَلِ سَاعَتِي سَابِي
 نَه بَرِيَه جَلَاوِي كِرِ اَوَلِ كُو كَسَبِ سَابِي اَكَلِ وَ اَنِي رِيَايَتِ
 اَتَكِ جَهْلَه وَ اَجِيْلَرِ دُوْدَر • وَ اَكَا سَتَاذِ لَوِي اَرِيْنِ دَرِ كِرِ اَوَلِ
 كِه مَوْجُوْبِ حَرَارَتِ وَ شَا عَمْدَرِ نُوْرُوْرُوْد • جَلَاوِي كِه اَوَلَكُوْنَه
 مَنَابِيْ اَوَلَا • مَنُوْمَاتِ وَ مَرِطَلَاتِ كَمِيْجِي جَلَاوِي كِه اَوَلِ
 يَكِيَه مَنَابِيْ اَوَلَا • بُو سَلَا اَوَرِيَه ذِكْرِ اَلْوَرَانِ مَبْلَغِ اَتَمِيْ
 شُوْلِ وَ جَهْلَه كِرِ مَنَابِيْ وَ مَسْتَدِيَه مَسْتَفِيْدِ اَوَلَا • وَ رُوْدَانِ شُوْ
 اَنَكِ شَرِيْفِي بَرِيَه كَرِ كَرِ كَرِ كِرِ اَهْلِ سَانَه سَعِيْفِ وَ سَعِيْدِ
 اَوَلَا وَ دَهِيْ نَضَائِيْتِ صَا فِ اَوَلَا • نَا زَكِيَّاتِ بَرِ دَوْنِ وَ اَوَانَهُ
 سَلَامِيْ اَوَدَه • هَر بَرِي بَرِ لَوِي رِيْعَه نَصْرُوفِ اَلَمَكِ كَرْدَر • زِيْرَا
 بَرِ دَرُو كِه اَخِيْلَافِ چَمْعَدَر • اَتَا بَرِ مَعْلُوْمِ اَدِجَكِ دَهِيْ بَرِ دَرُو

كُفَّهِ وَكَذَرْدَه فَتَقِي بَرْدَه مَنَّا سِيرَكُدُ • اَشِيو بَرْدَه كَرْدَشْت
 فَصَلَّاهُ هَفَتَكْ هَر كُنْكَ وَهَر كُيَسَنَكْ بَرَالِدَه نَسَبْت
 وَادَرُ • بَس نَاسْتَدُر كُفَّهِ وَكَذَرْدَه فَتَقِي بَرْدَه مَنَّا سَبَدُ
 وَمَلَايِمُ طَلْعَدُر اَمَز بُو دَرْدَه ذِكْر اَوَّلُر كُيَسَنَه كُنْ حَسِيو
 وَدُوسَنَه كُيَسِي عِرَاق وَدُرِيَا فَكَنَد وَبَرْدَك • سِه سَبَه
 كُيَسِي عَشَاق وَرَنَكُوه • وَجَهَا زَنَسَنَه كُيَسِي اَصْفَهَان
 وَدُرِيَا اَمَكَنَد كُوچَك • وَجَهَا زَنَسَنَه كُنْ بُو سَلَك وَرَهَاو
 وَجُيَسَنَه كُيَسِي عِرَاق وَدُرِيَا اَمَكَنَد وَبَرْدَك • وَادَنَه كُيَسِي
 نَاسَه وَادَنَه كُنْ فَرَاو حِجَاز • شَبَه كُيَسِي عَشَاق • وَ
 رَنَكُوه • وَشَبَه كُنْ اَصْفَهَان وَدُرِيَا اَمَكَنَد وَكُوچَك • نَكُشْت
 كُيَسِي بُو سَلَك وَرَهَاو • بُو مَوْجَب اَزَه اَوَا زِي صَفَلَه
 بَرْدَه كُيَسِي كَه • اَتَا چُون اَوَا كِي بَرْدَه اَوَا كِي بَرَجَه
 نَسَبْت اَد بَد دُرْدَك • وَادَل اَوَا كِي دَرْت فَصَلَه قَتَبَشْت

اَد بَد دُرْدَك • اَوچ پَرْدَه يَازَدُر • وَاَوچ پَرْدَه يَازَدُر • وَاَوچ
 پَرْدَه كُورْدَدُر • وَاَوچ پَرْدَه قَشَدُر نَكُور اَقَر بِيَش جَلَا يَنَدَه
 ذِكْر اَلْبُدُر • عَشَاق وَفَرَاو بُو سَلَك بُو اَوچ پَرْدَه يَازَدَدُر
 وَنَاسَت وَحَسِيو وَرَهَاوِي يَازَدَدُر • وَاصْفَهَان وَ
 دُرِيَا اَمَكَنَد وَكُوچَك كُورْدَدُر • وَجَهَا زَو بَرْدَك وَعِرَاق
 فَتَقَشَكَدُر • اَنَدَن مَكَنَه عَشَاق بَهَا نَك اَلَدَدُر • وَنَاسْت
 اَوَا نَاسَدَدُر • وَبُو سَلَك اَخِر دُر بُو جَو بَه كَه قِيَا سَل اَتَلَك
 كُور كَدَدُر يَقَاد وَدَه ذِكْر اَوَلُنْدِي بَعْضِي • وَبَرَا صِل دُجَر
 بُو دَرْدَه بَرْدَه كُورْدَك اَقَل كَدَه مَنَّا سَبَبْت بِيَا ن اَدَن • بَكُور
 هَر بَرْدَه بَرِيَا قَلْبَدَن اَيرو اَيرو اَوَل بَرْدَه وَادَل اَوَا زِي كُور
 مَنَّا سَبَبْت اَوَا اَوَل اَقَل بَه فَتَقَلْبَدَن اَد بَد دُرْدَك • اَوَل اَقَل بَر
 سَر بَد بَد دُر • وَفَسُو مَنَّا سَبَبْت وَجَهَا جَل بَر هِنْدَه مَوْحِيَه • وَ
 زَنَكَا زَو مَنَّا سَبَبْت وَعَدَن فَوَعَان اَوَل اَقَل بَر كُور سَا كُورْدَك

اُردم و سسناطه و اخلاطه . جميع منات و انات و تقلبس و
 و تروانات . و باب الباب . و مدينة الدوس . و دار الملك
 بخارا و سمرقند . و اقلبك اهلنه و اوجاجار مناسبد
 مناجر و قويله . و انا منقذ من هولاء بوساك و اصفا
 مناسبد . و انا اقلبك اهلنه و بخارا و خان بالي و كرسنا
 و بوا اقلبك خلفه راست مناسبد . و بعضر قنده
 و نيا اكلند و كوكبك و ورك . انا و بدي اقلبك كه سر خند
 بلغارد و جميع ترا بيله بوا اقلبك اهلنه عشا و وركو
 مناسبد . و بعضر قنده راست و عشا . و اول
 شهر كه مشهور و بدي اقلبك اهلنه و كرسنا . و انا
 شهر و ولايت جقدر اهلني خاطر كل انجون بوقدره
 المختار اهلنه **فصل**
 انا و فصل لغاتك تا بهن ادر و سد كردن شهرك فضل

و نيا اكلند و كوكبك و اصفا مناسبد و انا و بدي
 كه مكه و مدينة و طائف و يمن و قطيف و هرواله و هديه
 دار الملك چين و بديك ساكنك حنينه مناسبد
 و انا مناجر و قويله . انا منقذ من هولاء و نيا اكلند
 و نيا و ورك . انا و بدي اقلبك بيت المقدس و فلسطين
 و عشا . و قيصريه و طبريه و طرابلس و دمشق و انا
 قمران و معبدية . و انا كند ريه و جمله بلاد عرب
 ابلستانه و كرسنا و اقلبك اهلنه بوساك و رها و عشا
 مناجر و قويله . انا منقذ من هولاء و عشا و عشا
 و نيا و بدي اقلبك . عشا و قويله . و عشا . و مدينة
 الحكا . و انا و خان و وماردين و سجاد و عشا و كرسنا
 و انا و خان . و انا و خان . و انا و خان . و انا و خان .
 و انا و خان . و انا و خان . و انا و خان . و انا و خان .
 و انا و خان . و انا و خان . و انا و خان . و انا و خان .

کَذَرْنَ جَلْقَ کرک • وَاَوَّلَ مَسْبَدٍ بِرَبِّ قَسَمَ اَرْزَنَهُ قَسَمَ
فصل
 پیش مردم کلام پرده • مناسب و در روزش چیده •
 • نواز د پردمارا برآنها چون مناسب را در بیان •
 بِلُحْلُكِ مَتَا خَرَجَ قَوْلُهُ • مَلُوكٌ وَسَلَا طِبْنَ قَتْنَهُ حَسْبِي
 پرد سن جلق • و مَسَاخِ وَكُوَى كَخَذَا لَوْ رَوَّكَا وَكَرْدَلُ
 قَتْنَهُ اصْمَهَان وَزَيَّا فَاكْتَدَ وَكَوْجَكْ غَايَتِ مَنَاسِبِلْدُ
 و زیدلر وَاَلُوْكَوْ عَالِمِر وَاَقَاضِلِر وَحَكْمُ اِسْتِي كِشَلِر
 قَتْنَهُ عِرَاق وَزَيَّا فَاكْتَدَ بَزْرَكْ جَلْقَ کرک • وَسَوَابِلِر وَ
 لَكْر كَشَكْر قَتْنَهُ وَبِلَاخِ اَهْلِ وَصَنَاعَتِ اَهْلِ وَاِجْنَه
 اِسْتَاثِلِسَلِر قَتْنَهُ بُوَسَلَكْ جَلْقَ کرک • وَعَوَامُ النَّاسِ قَتْنَهُ
 نَاسِتْ جَلْقَ کرک • وَدَجِي بِلُحْلُكِ كِرْتَقَدَا فَا زَوَّكُر
 فَا دَر بُو دَر ت پرد دَن طَش و كَلْدَر • وَدَر زَسَه كِرْمَخَانَد

سَمَاع مَعْرِفَتَن بَيَانِ الْمِر • وَاَوَّلَ مَسْبَدٍ بِرَبِّ قَسَمَ اَرْزَنَهُ قَسَمَ
 اَوَّلَ حَوَائِرِ خَمْسَتِكَ الْفَنَدُ دَر • وَاِكْجَن مَنَاعَلَفَ حَوَائِرِكْ
 بِلُو دَمَكْ دَر وَاَنَّكَ حَقِيقَتِن • بِشَخ قَسَمَ مَنَاعَلَكْ
 حَدَّ وَحَدُّدُ وَاَكْرَبَتِن دَر • اَلْبَجِي قَسَمَ رَقَصَدَه دَر • بِكِرْجِي
 قَسَمَ حَرَق • قَسَمَ اَوَّلَ حَوَائِرِ خَمْسَتِكَ بِلُو دَر • بِكِرْجِي كِرْ
 عَلِمَ مَثَلًا چُون كَنَزَ طَه جَا ز بَر دَسَن جَلْقَ کرک • وَفَتَلَز
 عِرَاق بَر دَسَن جَلْقَ کرک • وَاَوَّلِن نَاسِت بَر دَسَن جَلْقَ
 كَرَك • اِكْر نَا زَاوَنَسَتَن زَكُوْلَه جَلْقَ کرک • وَعَصْرَه
 بُوَسَلَكْ بَر دَسَن جَلْقَ کرک • كُوَنَسَتَن عِرَاقَ عَمَّا فَا جَسَمَ بَر دَر
 اَقَصَ كَنَزَ جَلْقَ کرک بِتَبَيُّنِ بَحْوَعِنَدَه فَا جَلْقَ کرک • چَر
 مَنَعِ صَادِقَ مَلُوعِ اَدَه دَهَا وِي بَر دَسَن جَلْقَ کرک • چُون
 اَبْدَلَقْ اَوَّلَه حَسْبِي • وَدَجِي اَزَا زَكِرْ شَعْبَه دِنْدَلُ بُو
 قَاسَمَ اَرْزَنَه اِتْلَكْ كَرَك • وَدَجِي مَثَلِ اَوَّلَانِ لَكْر مَوْرَجِ وَتَرَج

اَوَّلُ اَنْ اِسْتَحْثَّ اِدَاكَ . كَذَكَرُ اَوَّلِ اَوَّلِ اِسْتَحْثَّ اِدَاكَ .
 اَوَّلُ اِدَاكَ مَنَاسِبِ اَلَا هُوَ وَفِيهِ . بَوَكَا ذِيكَ حَاصِلُ اَتَاكَ
 بِرُتْبَتِيْنِهِ دُرِّ . بَرِي سَمْعُ وَبَرِي بَصَرُ . وَبَرِي سَمْعُ . وَبَرِي بَصَرُ .
 وَبَرِي سَمْعُ . حَقِّ سَمْعَانَهُ وَتَمَّالَ حَلَّ جَلَالَهُ . كَذَكَرُ بَرِي سَمْعُ
 بَرِي . وَهُوَ جَسْرُ عِلِّيِّ بِسَمْلِهِ بِغَلْبِهِ دُرِّ . نَبْكَمُ قُلَاغِ
 صَوْتُ وَجْهِ عِلِّيِّ . وَكَوَزُ دُرِّ دُرِّ عِلِّيِّ . وَدَمْعُ عِلِّيِّ
 عَنَابِهِ يَلْغِي اَبُو فُقُورُكَ . وَدَمْعُ عِلِّيِّ حَسُوسُ سَائِلِهِ وَ
 اَلْجَلَّةُ . وَبُوَيْشَكَ هَرَبِي رُبِّي رُسْتِيَه عَفْصُ اِدَاكَ
 اَعْضَادَهُ . يَمْنِي سَمْعُ قُلَاغُكَ قُودِي . وَبَرِي كُودِي . قُودِي
 دَمْعُ دَمْعُ قُودِي . يَلْغِي رُودِي قُودِي . وَدَمْعُ جَمْلِهِ اَعْضَادُ
 جَمَالِ وَرَدِي . زِيَاكَ كُودِي عِرِّي رُسْتِيَه كُودِي . قُلَاغُكَ
 اَرْتُفُتْسَه اِسْتَحْثَّ . وَهُوَ دَمْعُ اَرْتُفُتْسَه قُلَاغُكَ وَتَرُ
 عَلَاهَا . اَنَا حَلَا دَن جُودِي بُوَاغُكَ دُرِّ اِسْتَحْثَّ كُودِي

كُودِي اَزِيَه فَضِيلَتِي وَارَدُ . اَبُو سَبْدَن كُودِي
 وَقُلَاغُ اِسْتَحْثَّ . وَبَعْضُ دَمْعِي دُرِّ دُرِّ بَصَرُ مَوْصِيغُ
 نَظَرُ . سَمْعُ مَوْصِيغُ اَلْهَامُ حَبِّ . بَرِي سَمْعُ . اَوَّلُ كُودِي سَمْعُ
 جَمْلَهُ حَوَاسِدُنْ فَا صُنْدُرُ اَمُودُ . اَنَا بِرُجُوبِ دَمْعِي اِلَادُ
 كُودِي بِرُتْبَتِيْلِهِ بَلِيغُ كُودِي رُودِي وَخُودُ وَفُصُوزُ اَوَّلِيَه كُودِي
 نَظَرُ اِحْسَانُ دَمُوزُ . وَجَمْلَهُ اَحْكَامُ شَرْعِي سَبْدَنُ
 اِسْتَحْثَّ اَزِيَه كُودِي اَكُودِي اَوَّلِيَه اِنَاكَ ثَبَاتِ مَحَالُ
 اَوَّلِيَه . وَدَمْعُ بَصَرُكَ حَسُوسُ نَا بِجَسْمَانِيَه . اَنَا حَسُوسُ
 سَمْعُ رُودِي وَارَدُ . وَهُوَ كُودِي هَمِيغُ بِيغَا مَبْرُ صَاغَا كَمِيشُ . اَنَا
 جَمْلِي كَامِلُ وَارَمِيشُ . بَرِي جَمْعُ وَجْهِهِ سَمْعُ بَصَرِيَه
 عَالِيَهُ . كَلَاكَ اِكُودِي نَسْمُ كُودِي سَمْعُ تَوْبِيَه دُرِّ . يَلْغِي
 سَمَاعُ غَايَتُ اِسْتَحْثَّ كُودِي دُرِّ فَاصْطِلَاحُ بَرِي دَمْعِي
 وَجَمْلَهُ تَوْبِيَه اِدَاكَ . شَمْعُ اَبُو عِلِّيَّ قُلَاغُ دَمْعُ اَللَّهِ اِدَاكَ

النَّاسُ فِي السَّمَاءِ مَسْمُوعٌ • وَالنَّاسُ فِي السَّمَاءِ مَسْمُوعٌ • وَنَسَمِعُ بِسَمْعِ الْوَحْيِ
وَالْمَسْمُوعُ بِالْحَالِ • وَالنَّاسُ فِي السَّمَاءِ مَسْمُوعٌ • أَدْرَسَمَاعُ
أَوْجَدُ مَسْمُوعٌ وَمَسْمُوعٌ وَسَمَاعٌ • مَسْمُوعٌ إِنْشِدُ جِدُّ
وَقِيلَهُ • مَسْمُوعٌ إِنْشِدُ جِدُّ خَالَهُ • وَسَمَاعٌ إِنْشِدُ جِدُّ
حَقْلَهُ • وَيَكْرَهُ سَمَاعٌ قَرَأَهُ • حَضَرَتْ رِسَالَتُ عَلَيْهِ
أَفْضَلُ الْفَضْلَاتِ وَأَكْمَلُ الْفَحَاتِ بِرِشْدِهِ زَيْنًا
أَصَوَاتُكُمْ بِالْقُرْآنِ • يَنْبَغِي أَنْ تَكُونُوا كَرِيهِ الْقَوْلِ وَالْأَلْفِ
مَحْضَرَتْ رِسَالَتُ بِرِشْدِهِ دَخِيَ بِرِشْدِهِ كَرِيهِ زَيْنًا
وَالْقُرْآنُ بِأَصَوَاتِكُمْ • يَنْبَغِي أَنْ تَكُونُوا كَرِيهِ الْقَوْلِ وَالْأَلْفِ
بِرِشْدِهِ دَخِيَ اللَّهُ سَجَانَهُ وَقَالِي بِرِشْدِهِ كَرِيهِ زَيْنًا
الْمَخْلُوقَاتُ بِأَنْشَاءٍ • بِوَرْدٍ مَقْرُونٍ تَقْسِيرًا بِدَرْزٍ كَرِيهِ زَيْنًا
مَرَادُ صَوْتٍ حَسَنَدُ • وَسَهْوَرُ جَبْرَدَادٍ كُلِّشْدَرُ كَرِيهِ
جَسَدَهُ جَسَدُ أَهْلِ سَمَاعٍ أَدْرَكَ وَشَيْلَهُ أَوْلَا كَرِيهِ زَيْنًا

بِرِشْدِهِ وَبِرِشْدِهِ غُلْفٌ إِنْشِدُ شَيْلَهُ كَرِيهِ زَيْنًا
طَبِيعَتُهُ تَمَامٌ لَدَتْ وَهْ أَلَمْكَ دَوْنَهُنَّ بِهَوْنٍ أَوْلَدُ
أَذْنُ صَكُّهُ الْخَوْنُ كَرِيهِ لَطِيفُهُ • أَمَانٌ وَأَصَوَاتُهُ لَهَاوَنُ
تَمَامٌ وَأَرْدُ • وَالْوَدَّ كَرِيهِ رُوحُ إِنْشِدُ جَبْرَدَادُ مَثَلُ الْوَدَّ
وَبُوقُولُ رُوشْدُ كَرِيهِ وَدَدُ • أَمَّا أَمَانٌ غَرَالِي عَلَيْهِ
الْحَقَّةُ وَالْعَفْرَانُ كَدُو سَبَابُكَ لَقَطِيلَهُ • السَّمَاعُ حَقِيفَةُ
تَغَاتُ رُوحَانِيَّةٌ مَلَامٌ بِأَطْبَالِيَعٍ كَأَنَّ جَوْهَرَ النَّارِ
مَحْفُوفٌ فِي الذَّنْبِ وَالذَّنْبُ كَلُوحٌ بِالْقَدَحِ • فَكَذَلِكَ اللَّهُ
تَمَالِي سِرِّ مَحْفُوفَةٍ فِي جَوْهَرِ الْقَلْبِ كَلُوحٌ بِالسَّمَاعِ الْحَقَانِ
وَسَمَاعُكَ تَأْلِيفُهُ وَبَنَدُكَ كَيْفِيَّتُهُ حَتَّى كَلَامُهُ
دَبْدَبُ كَرِيهِ مَشْدُودُهُ شَيْخٌ أَبُو الْخَلَا وَفَوْضِيلُ عَلِيٍّ
بِرِشْدِهِ دَشْدَادُهُ بِرِشْدِهِ شَيْخٌ أَبُو الْخَلَا وَفَوْضِيلُ عَلِيٍّ
سَمَاعُكَ تَحْتَرُّ أَوْلَدِي وَأَذْنُ أَوْلَدِي • بِوَجْهِ سَوْدُورِ جَدُّ

ایشتر حیواناته دخی شاردن اگر آدمیه ائمه حیوانات
 کمتر آلا • و اگر یکیش دیگر نبه بوعله باشم خوش دکل
 یلان سیکر و یا خود حیرت یقدر • و انواع انساندن کل
 و آدمی بپسندن دکل • مشایخ کارک سوزند زک
 اقرب الطریق لای الله التماع • یعنی الله تعالی
 یقرب یول سما عدد • دخی جبره کلشد زک • انزب نالک
 رضی الله عنه روایت ادرکز حضرت رسول صلی الله علیه
 وسلم اترشدی صحاب صغیه رضوان الله علیهم اجمعین
 که ناکاه جبرال علیه السلام • حضرت عرشدن جل جلاله
 و عمر تو اله اترشدی حضرت رسالت بوشا رت و ردی
 استک در ویشلری اجمعه بالردن حتی کن و تم بتریز
 پیلان کدن کن • حضرت رسالت چون بوشا کتاشد
 تعایت شادمان اولدی خاطر مبارک کنه دوق و شوق

پیلان اولدی • اندن صکن کد و مبارک لفظیله بیودی کر
 هیچ ارا کده برکتی وارمکر برتشد اقیه • دود ارا اقد
 براعر یا ایدی یا سیدتم • اندن صکن بیج بیج حوش
 اوازده ایدی شینگرا اول جلقده اوندکه دوق و شوق
 حاصل اولدی کل صیح و کل اشراق • بک عین بدیع مشا
 یست جبه الهوی کبری • فلا حیب لهذا لا راف
 اله الحجاب الذی شغفت • عین رقیبتی و بریاوت
 اولو شاعت که اول اعرابی بواج بیج حوش ارا نه اقد
 رسوله علیه السلام و جمیع احبابه دوق و شوق حاصل
 اولدی رسول علیه السلام شیکه وجد اولد کر مبارک
 و دایمی عزیز آموزندن دشمنی • چون اول خالتدن بیه
 کندی کلدی • معاویه بن ابوسفیان علیه ما یسبحو
 ایدی احسن لکم یا رسول الله حضرت رسالت

بورد کرد پس ای معاویه کزین سماع جیب دگر چون و جند
 دوستند اند کسندم . آذن حکم مصطفیک مبارک
 بداسن درت یوز پاره اندک . و خاصرت برک اجه بریدار
 الشدد کرد . بس جبرایله خی زیاده الدی کو که جعدی عرشد
 صاع بیند احدی . شندی هرگاه که اول مبارک بداند
 پادبی حرکت که غافل کرد بریزند در دوف و شوق و
 حرکت کلر قسیر دوم سماعک اذن بیان ادراج
 سطر وارد . زمان . و مکان . و اخوان . برقم دخی بخل
 که امام اعظم امام ابو حنیفه کفی ریح الله عنه و هندی
 رقص حرامند . ولیکن امام محمد بن ادریس امام شافعی و طبرانی
 مذهبن مبارکند . اما کز کز تر تر رقص تیه . تا
 حضور و صفای باطن حاصل الا . و مبعایث ادبه
 حرکت اده یجه تا آنکه حرکت ادر کز خلقک نظرنه و قار کرد

اذن اول . و هم وجد کسرت مک دخی و داد اما و قیلک بر
 قسیم دخی بکل که خیره و زمک غلظتک و مشاعرک
 طریقت . و مراد خرفون اولد کرد برک اول . درویش
 نسبت املک دکل . نیکم حضرت رسالتک علیه
 افضل الشکوات و اکمال الثنات بداسنی محابه بریدار
 الشدد . مشاعک خرقی دخی اندک منقش الورد . اما کز
 کز خرقه بریش مرثا اذن کسیه و آنک یوز صغیه و
 خلاده و ملاده . و اهل طریقا و جدد بریدار و کز خرقه
 برید سماع و جرحا لث غلبند . و بر دخی او کز برک
 حکیمیه یا بر مقتدا اوله طوبی خرقه ادر . بر دخی او
 خاتبا سنیغفاده کاهلری که شمع الی دوه توبه او
 بوجلسنک حکم موقوفه عالیه و مرشد شجک کزدن
 ایازنه کزدن املک کز . اگر شکر کزدن خرقه

بِئَمْوَ حَقِّقْ وَأَلْكَتِي صَاعَ طَوْشُهُ جَمْرًا لِّلْأَمَامِ • شَيْلَهُ كَرَمٌ
كَوَادِمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَزَمَ مَوْسِيْعِيَّتِكَ عَلَّمَ وَعَلَّمَ خَالِدُ
أَوَّلُ ظَاهِرِ زَانِي • وَهَر كَمِيتِكَ رَوْحَانِي وَتَلَوُ وَعَالِكُ مَسِيحِي
سَلَمُو أَلَا • بُوْعِ اَنَّاكَ مَبَاكُ ذَهَبُهُ خُوبَا أَلَا • بُوْعِ
شَيْلَهُ كَرَمٌ وَكَوَادِمِ أَصْنَافِ خَلَاوِيْنِ بُوْعُوكَ عَزَمَ عَمَلُهُ
دُرُشْدُ • مَلُوكُ وَسَلَا طِينُ قَفَسِيَّتِكَ كَرَمِ طَبِيعَتِنِ لَهْذُ
أَلَا • وَاسْتَعْدَادُ بَرَكَتِنَا أَلَا • بُوْعِيْفِ عَلَيْهِ مَشْغُولُ الْوُ
بُوَايَن سُرُجَقْدُ اَمَّا بُوْعِيْقَابُهُ اخِيَصَارَ اِسْمِ كَرَمِ • اَمَّا
كَرَمِ كَرَمِ حَقِيْقَتِ عَالِمِ دُخَا فِطْرًا أَوَّلُ ظَاهِرُهُ كَرَامَاةُ
وَكُوَيْدُكَ مَسْنُوْبِدُ • اَللّٰهُ بُوْعِيْقَا بُوَايَهُ بُوْعِيْفِ عَالَمِ
بُوَصِيْبِ اَوَّلِيَهُ بُوْعِلَهُ شَيْلَهُ كَرَمِ شَرَكْدُ دُوْرِيْشُهُ بُوَمَبَاكُ
عَلِهِ كَوَادِمِ اَغْلَا نَزَرِ حَرِيصِ اَدَاكَ تَاكَمِ شَوْقِ اَمْرُو شَيْخِهِ بُوَاكَ
دُوْرَا بُوْعِلَهُ مَسْنُوَارِ اَفَايَتِ سُوَايَدُ اَكْرَبِنِ سَنَدُ حَمْدِ سُوَايَدِ اَوَّلِيَهُ

[illegible]

آ	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ

آ	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ
س	ز	ر	ش	ص	ض	ط	ظ	ف	ق
ک	گ	ن	ی	و	ه	و	ز	ح	ط
ع	ب	پ	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ

مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد

مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد
مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد	مجلد

بستن کتاب اولدیر اصفهان اغازده انه چارگاه نیند
 سگاه قرارده • تیرین اولدیر کجی اغازده انه راست
 اوین قرارده • پنجگاه اولدیر اصفهان اغازده انه
 راست اوین قرارده • بستن اصفهان اولدیر اصفهان
 اغازده انه نرم حسینی اوین قرارده • اصفهانک
 اولدیر اصفهان اغازده انه عجم اوین قرارده •

زَلِكْشَرْ هَوَارَانْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ عِرَاقْ اَوْنَهْ
 قَرَادَهْ • دِيْ كَشِيْدَكْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ رَهَاوْ
 اَوْنَهْ قَرَادَهْ • عَشْرَانْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ نَاسْ
 اَوْنَهْ قَرَادَهْ • عِرَاقْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ حِجَازْ
 بُوْرِيْدَنْ دَوْكَاهَنْ قَرَادَهْ • نَهَاوَنْدْ اُولدُرْ كُرْ حِجَازْ اَغَا زَادَهْ
 اِدَهْ اِنِهْ زَمْ بُوْرِيْدَنْ يِنِهْ حِجَازْ قَرَادَهْ • بَحْرْ نَازَكْ اُولدُرْ كُرْ
 حِجَازْ بُوْرِيْدَنْ سِيْكَاهْ كَسْتِيْ اِنِهْ دَوْكَاهَنْ قَرَادَهْ •
 سَهَامُونْ اُولدُرْ كُرْ زَكِيْ كَسْتِيْ كَسْتِيْ اِنِهْ رَهَاوِيْ اَوْنَهْ
 قَرَادَهْ • حِصَارْ اُولدُرْ كُرْ حُسَيْنِيْ اَوْنَهْ سِيْكَاهْ كَسْتِيْ
 اِنِهْ كُوْچِكْ قَرَادَهْ • حِصَارْ لَهْ اُولدُرْ كُرْ كِيْ دَا اِنِيْ سِيْكَاهْ
 حُسَيْنِيْ اَوْنَهْ سِيْكَاهْ كَسْتِيْ اَصْفَهَانْ بُوْرِيْدَنْ
 يِنِهْ سِيْكَاهْ قَرَادَهْ • حِصَارْ اَوْنَهْ اُولدُرْ كُرْ حِصَارْ كَسْتِيْ
 تَمَامْ اِنِهْ بُوْرِيْدَنْ قَرَادَهْ • شَرِيْبْ حِجَازْ اُولدُرْ كُرْ حِصَارْ كَسْتِيْ

عِرَاقْ بُوْرِيْدَنْ اِنِهْ حِجَازْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ • حِجَازْ مَعَا لِفْ اُولدُرْ
 حِجَازْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ قُرْبَحَارْ تَمَامْ قَرَادَهْ • لَاحْتْ اَوْنَهْ
 اُولدُرْ كُرْ حِجَازْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ عِرَاقْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ • نَهَاوْ
 عَشْرَانْ اُولدُرْ كُرْ نَهَاوْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ قُرْبَحَارْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ
 رَوَالَهْ اُولدُرْ كُرْ سِيْكَاهْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ دَوْكَاهْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ
 اِدَهْ • زَمْ اُولدُرْ كُرْ بُوْرِيْدَنْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ رَهَاوِيْ
 اَوْنَهْ قَرَادَهْ • رَكْبْ اُولدُرْ كُرْ كُوْچِكْ بُوْرِيْدَنْ چَارْ تَا هْ
 اَغَا زَادَهْ اِنِهْ دَوْكَاهَنْ قَرَادَهْ • كَرْدَانِيْهْ وَبُوْرِيْدَنْ
 اُولدُرْ كُرْ كَرْدَانِيْهْ اَغَا زَادَهْ بُوْرِيْدَنْ اَوْنَهْ سِيْكَاهْ
 اِدَهْ • رَكْبِيْ بُوْرِيْدَنْ اُولدُرْ كُرْ كُوْچِكْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ
 دَوْكَاهْ كَسْتِيْ اِنِهْ كُوْچِكْ قَرَادَهْ • مَبْرُوقْ اُولدُرْ كُرْ چَارْ تَا
 اَغَا زَادَهْ اِنِهْ سِيْكَاهْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ • قُرْدُوْزْ بُوْرِيْدَنْ اُولدُرْ كُرْ
 بِيْجَكْ اَغَا زَادَهْ اِنِهْ دَوْكَاهْ اَوْنَهْ قَرَادَهْ • زِيْ بَا كَسْتِيْ بُوْرِيْدَنْ

اولدوکر بزرگ یزیدن سکا کسکه انه مایه قرانده سکا
 اولدوکر سکا اغازده تمام ایب مایه کسکه یه چقا
 راست اوینه قرانده . هیاوندوروی اولدوکر چقا اغاز
 اده تمام دخی چقا کوجک نوروندک اول اوینه قران
 اده . نیشاندک اولدوکر چاگاه اغازده دوه حسینیه
 بهه انه مایه قرانده . وجه حسینی اولدوکر حسینی
 اوینا و چقا اغازده یخسکه یزیدن دوکا قران
 اده . هرچنان اولدوکر نوز یزیدن چاگاه کسکه انه دوکا
 قرانده . دوی عراق اولدوکر عراق استنما سکا اغاز
 اده انه دوکا قرانده . مستغان اولدوکر بزرگ اوینا
 عراق کسکه انه سکا تمام قرانده . بکار اولدوکر
 کزانیه اغازده انه چارکا هین مایه اوین قرانده
 کزانیه نیکا اولدوکر کزانیه اغازده انه چارکا

اوینه قرانده . بکار یزیدن اولدوکر چاگاه اغازده انه
 اوینه قرانده . محمل اولدوکر یزیدن دوکا اغازده
 حسینی یزیدن دوکا قرانده . سیهز اولدوکر محمل اغاز
 اده انه حصار یزیدن کوجک قرانده . حصار بزرگ
 اولدوکر یزیدن اجمار کسکه انه یزیدن تمام قرانده
 محافلک اولدوکر یزیدن یزیدن سکا اغازده انه
 عراق یزیدن سکا قرانده . هفت اولدوکر یزیدن
 دوکا اغازده انه عراق یزیدن حصار قرانده . راست
 مایه اولدوکر راست کسکه انه مایه قرانده . سکا
 مایه اولدوکر سکا اغازده انه مایه قرانده . عراق
 مایه اولدوکر عراق اغازده انه مایه قرانده . عشق
 مایه اولدوکر عشاق تمام کسکه انه مایه قرانده .
 ترکیب صبا اولدوکر نوروز اغازده انه سکا قرانده

عَجْمِ اَوْلَدِكِ عِرَاقِ نَمَامِ كَسْتِه اِهْ دَوَكَا قَرَارَدِه • عَجْمِ بَرْدِ
كَشْكِيهِ اَوْلَدِكِ چَا دَكَا عَجْمِ اَغَا زَادِه كَهَاوِي بَرِيذَن
حِجَازِ قَرَارَدِه • عَرَا عَجْمِ اَوْلَدِكِ عَرَا اَغَا زَادِه حِجَازِ
بَرِيذَن اِهْ عِرَاقِ بَرِيذَن اَوَكَا قَرَارَدِه • حَسِي عَجْمِ اَوْلَدِكِ
حَسِي نَاغَا زَادِه اِهْ عَجْمِ نَمَامِ قَرَارَدِه • مَوْدِ عَجْمِ اَوْلَدِكِ
مَوْدِ رَوِي كَسْتِه عِرَاقِ بَرِيذَن دَوَكَا قَرَارَدِه • چَا دَكَا
عَجْمِ اَوْلَدِكِ چَا دَكَا اَغَا زَادِه دَخِي عِرَاقِ بَرِيذَن دَوَكَا مَوْدِ
اِهْ • سِيكَا عَجْمِ اَوْلَدِكِ سِيكَا اَغَا زَادِه دَخِي عِرَاقِ
بَرِيذَن دَوَكَا قَرَارَدِه • دَوَكَا عَجْمِ اَوْلَدِكِ دَوَكَا اَغَا
اِهْ اِهْ عِرَاقِ بَرِيذَن دَوَكَا قَرَارَدِه • مَلَسْتِ عَجْمِ
اَوْلَدِكِ دَوَكَا اَوِيذَن عِرَاقِ كَسْتِه اِهْ دَوَكَا بَرِيذَن
مَلَسْتِ اَوِيذَن قَرَارَدِه • مَهَلَكِ اَوْلَدِكِ عِرَاقِ اَوِيذَن
دَوَكَا كَسْتِه اِهْ مَلَا مَه قَرَارَدِه • اَوَاكِ زَبُونِ اَوْلَدِكِ

تَنَكُّوْهُ اَغَاذِدْ اِهْدِ سَكَا وَارَادْ • حِجَازِ عِمِّ اَوْلَدُكْ
 حِجَازِ اَغَاذِدْ دَهْ عِمَّاتِ يَنْدِزْ يَهْ دَوَكَا وَارَادْ •
 سَبَرْدَنْ سَبَرْدَوْلْدُ كَرْدْ خَارَكَا بَرْدُكْ حِجَازِ يَهْ بَخْكَا •
 هَاوِي • سَهْتْ عَمَّالْ جَمْعْ اَلَا وَرْدِي مَحْكَدِي لَهْ لَهْ
 بَلَرِي جَمْعْ اِلْدِي • اِدِنْ سَبَرْدَنْ سَبَرْدَوْلْدِي • اِمْدِي بَرْدِي
 دَرِ سَكَنْ كَرْدِي بُو عَلِيْدَنْ خَبَرْدَالْ اَلَا سَبَرْدَانْدَهْ خَنْدَمْتْ
 اِلْمَلِكْ كَرْدَالْ اَسْتَاذَنْ فَايَهْ بِلَا سَبَرْدَنْ خَنْدَمْتْ
 يَهْ اِكِي فَايَهْ يَهْ اِكِي شَعْبَهْ بَرِيهْ جَمْعْ اِدْبْ بَرْدَهْ وَارَا سَبَرْدَانْدَهْ
 اَسْتَاذِ اَوْلَا سَبَرْدَنْ هَرْمَنْدَهْ اَلْمَلِكْ بَكَنْزْ فَايَهْ اَعْلَمْ

1

• غریب تر کیلے پامیں در کہ معاً ملے آواز۔ دن رن کرور •

سَکَاهَهُ کَوَاشْتُ کَسَّ سَکَاهَ قَرَارَدَه • عَرَا کَوَاشْتُ
رَاسْتِ کَوَاشْتُ اللدِ کَوَاشْتُ رَاسْتِ اَغَارَدَه جَعَلَه

قراراده • حجار کواشت اولدر کیم ممان بریدن رجبارا غاز
 اده انه نرم هندن نرم عراقه کواشت قراراده • نوای
 کواشت اولدر کیم اصقهان اویدن نوکستره ایه
 دوکا هندن اشغه نرم عراقه کواشت قراراده • بولک
 کواشت اولدر کیم حسینیه بوسلک اغازاده انه اصقها
 اشغه سکا هندن کواشت قراراده • عشاق کواشت
 اولدر کیم حسینیه چارکاهه عشاق اغازاده • انه
 راستن چقه سکا هندن کواشت قراراده • راست
 نوروز اولدر کیم راست تمام کستره کرو راستن نرم
 حسینیه نوروز قراراده • وعراق نوروز اولدر کیم
 دوکا هندن عراق اغازاده انه نرم اصقهان نوروز قرار
 اده • اصقهان نوروز اولدر کیم محجرتن اصقهان اغاز
 اده انه حسینیه دوکا نوروز قراراده • کوچک

اولدر کیم اصقهان برده سندن عراق اغازاده انه سکا هندن
 کواشت قراراده • اصقهان کواشت اولدر کیم برده
 اصقهان اغازاده انه دوکا هندن چقه کواشت قرار
 اده • کوچک کواشت اولدر کیم کوچک اغازاده انه
 دوکا هندن چقه کواشت کستره قراراده • بزله کواشت
 اولدر کیم حسینیه برده اغازاده انه دوکا اوزدن
 کواشت قراراده • رنگه کواشت اولدر کیم نوروز
 بریدن رنگه اغازاده انه دوکا هندن اشغه عراق اوید
 کواشت کستره قراراده • رهاوی کواشت اولدر کیم
 کرکه حسینیه کرکه اصقهان ککرکه نوروز
 کرکه دوکا هندن رهاوی کستره سکن کواشت قرار
 اده • حسینی کواشت اولدر کیم بریدن حسینی ممان
 اغازاده ممانه دوکا هندن اشغه عراق بریدن کواشت

نوردوز اولدو کچر بیدن کوچک اغازاده اینه دوکاهدن
 نرم حسین نوردوز قراراده • بزرک نوردوز اولدو کچر
 حسیندن بزرک اغازاده اینه نرم حسینیه نوردوز وار
 اده • زنگوله نوردوز اولدو کچر دوکاهده زنگوله اغا
 اده تمام بریده نرم نوردوز قراراده • نهایی نوردوز
 اولدو کچر کجک اوینده نهایی اینه سیکاهدن نرم
 حسینیه نوردوز قراراده • حسینیه نوردوز اولدو کچر بزرک
 حسین اغازاده اینه سیکاهدن نرم حسینیه نوردوز
 قراراده • حجاز نوردوز اولدو کچر حجاز اغازاده اینه
 دوکاهدن نرم اصفهانه نوردوز قراراده • نواب
 نوردوز اولدو کچر بیکناه اوینده نواب اغازاده اینه
 دوکاهدن نرم اصفهانه نوردوز قراراده • بوسلک
 نوردوز اولدو کچر دوکاهده بوسلک کسسه تمام سیکاهدن

نرم حسینیه اینه نوردوز قراراده • عشاق نوردوز اولدو کچر
 حسیندن جازگاه عشاق اغازاده جازگاهدن نوردوز
 قراراده • ناستله دوکاهه ارسندن بزرک دوکاهه قراراده
 ناست • شهنواز اولدو کچر ناست تمام کسره چقه
 دوکاهدن نرم اصفهان شهنواز قراراده • عراق شهنواز
 اولدو کچر دوکاهدن عراق اغازاده اینه حسیندن دوکاهه
 شهنواز قراراده • اصفهان شهنواز اولدو کچر اولدو کچر
 اصفهان اغازاده دوکاهدن نرم اصفهانه شهنواز
 قراراده • کجک شهنواز اولدو کچر کجک کجک
 اغازاده اینه حسیندن دوکاهه شهنواز قراراده کرد
 اندک جازگاهدن نرم اصفهانه شهنواز قراراده • بزرک
 شهنواز اولدو کچر حسیندن دوکاهه بزرک اغازاده
 دوکاهدن نرم اصفهانه شهنواز قراراده • زنگوله

شهنشاز اولدو کیم کو چکدن زنگوله اغاناده . انه
 دوکاهدن نرم اصفهانه شهنشاز قرا داده . رهاوید
 شهنشاز اولدو کیم حسینیه رهاوی اغاناده دوکاه
 شهنشاز قرا داده . کرگسه دوکاهدن رهاوی نرم اصفهانه
 شهنشاز قرا داده . حسینیه شهنشاز اولدو کیم محمد اوزند
 حسینیه اغاناده انه درست حسینیه دوکاهه
 شهنشاز قرا داده . کرگسه محمد اصفهانه حسینیه اغاناد
 اده اصفهان راست شهنشاز قرا داده . حجاز شهنشاز
 اولدو کیم محمد حجاز اغاناده حسینیه دوکاه
 شهنشاز قرا داده . کرگه بریدن حجاز اغاناده انه دوکاه
 نرم اصفهانه شهنشاز قرا داده . قوای شهنشاز اولدو کیم
 قوای محمد حسینیه . شهنشاز حسینیه دوکاهه
 کرگه نزار بنگاه . اوزدن دوکاهه دوکاهدن نرم اصفهانه

شهنشاز قرا داده . بوسلک شهنشاز اولدو کیم کرگسه
 بوسلک حسینیه اغاناده دوکاهه شهنشاز قرا داده
 کرگسه بوسلک دوکاهدن اغاناده نرم اصفهانه شهنشاز
 قرا داده . عشا ق شهنشاز اولدو کیم حسینیه چارکاه
 عشا ق اغاناده جاورکاهدن عراق اونه شهنشاز قرا
 اده . ذکر راست مایه اولدو کیم راست اغاناده انه
 مایه قرا داده . عراق مایه معلوم اصفهان مایه اولدو
 کیم اصفهان اغاناده بیه دوکاهدن اشعه مایه قرا
 اده . بزدل مایه اولدو کیم کو چکدن عراق اونه
 بزدل کسرم نرم اصفهانه مایه قرا داده . زنگوله مایه
 اولدو کیم زنگوله اغاناده انه نرم حسینیه اوند مایه
 قرا داده . کوجک مایه اولدو کیم بریدن کوجک اغاناده
 انه دوکاهدن اشعه مایه قرا داده . رهاوی مایه

اولدوکر نردن کرکسه اول رهاوی اغازاده سکه مایه
 قراراده . حسینی رهاوی اولدوکر حسینی اغازاده اینه
 دوکا هده رهاوی قراراده . سمان زیرکشیه اولدوکر
 مایه قراراده . حجاز مایه اولدوکر اصمهان اولدوکر
 حجاز اغازاده اینه دوکا هده اشعه مایه قراراده .
 موی مایه اولدوکر کرکسه حسینی کرک اصمهان اولدوکر
 کرک دوکا هده نواکسه مایه قراراده . بوسلک مایه
 اولدوکر دوکا هده بوسلک اغازاده نرم حسینی مایه
 قراراده . عشاق مایه اولدوکر اولدوکر عشاق اغازاده
 مایه قراراده نردن کرکسه اولسون . ذکر راست
 سلک اولدوکر اصمهان اولدوکر راست اغازاده
 اصمهان اولدوکر سلک قراراده . عراق سلک اولدوکر
 حجاز دوکا هده عراق اغازاده اینه دوکا هده نرم

نرم اصمهان سلک قراراده . اصمهان سلک اولدوکر
 بیدن دوکا هده اصمهان اغازاده اینه دوکا هده اشعه
 سلک قراراده . کوچک سلک اولدوکر حصار بیدن
 بچگاه کوچک اغازاده بچگاه هده راسته سلک قرار
 اده . بزرگ سلک اولدوکر حسینی بزرگ اغازاده
 اینه دوکا هده نرم اصمهان سلک قراراده . نکره ملا
 اولدوکر کوچک نکره اغازاده اینه دوکا هده
 اشعه سلک قراراده . رهاوی سلک اولدوکر دوکا
 رهاوی اغازاده دوکا هده نرم اصمهان سلک قرار
 اده . حسینی سلک اولدوکر بیدن حسینی اغازاده
 اینه دوکا هده نرم اصمهان سلک قراراده . کرک
 حسینی بیدن اصمهان سلک اصمهان اولدوکر راسته
 اصله حلوم بیک کرکسه هر نشتن کرک نشتن انان اولدوکر

حجاز سَلَمَكْ اولدو کوردا سندن حجاز اغانا زاده اینه اصفهان
 زانسته سَلَمَكْ قاراده • نواي سَلَمَكْ اولدو کورچکا هندن
 دوکاهه نواغانا زاده • دوکا هندن نرم اصفهان سَلَمَكْ
 قاراده • بوسلک سَلَمَكْ اولدو کورچکا هندن نوبه نوبه
 کسَر چکا هندن زانسته سَلَمَكْ قاراده • عشاق سَلَمَكْ
 اولدو کورحصار پردسن زاده اَلِيبْ عشاق اغانا زاده
 چکا هندن زانسته سَلَمَكْ قاراده • ملاست کردانسته
 اولدو کور کردانسته اول زانسته اغانا زاده آذن کردانسته
 کسَر راست قاراده • عراق کردانسته اولدو کور محمدر
 عراق اغانا زاده بریده جقه کردانسته کسَر راست
 قاراده • اصفهان کردانسته اولدو کور محمدر حسن
 اصفهان اغانا زاده چکا هندن نرم اصفهان کردانسته
 قاراده • کوچک کردانسته حصار پردن کوچک اغان

اده اینه چکا هندن اشغه نرم اصفهان کردانسته قاراده •
 بزرگ کردانسته اولدو کور محمدر کا اصفهان نرم زله اغانا زاده •
 اصفهان نرم اصفهان کردانسته لوده • زنگوله کردانسته
 اولدو کورچکا هندن زنگوله اغان تمام کسَر چکا هندن
 نرم چارگاه کوردانسته قاراده • حسینی کردانسته اولدو کور
 محمدر اصفهان حسینی اغانا زاده آذن نرم اصفهان
 کردانسته قاراده • حجاز کردانسته اولدو کور کردانسته
 اصفهان حجاز کسَر اصفهان نرم اصفهان کردانسته
 قاراده • نواي کردانسته اولدو کور اصفهان نرم دوکاه
 نوا کسَر راستدن اشغه کردانسته قاراده • بوسلک
 کردانسته اولدو کور حسینی بوسلک اغانا زاده • اینه
 چکا هندن نرمه کردانسته قاراده • مهاوی کردانسته
 اولدو کور حسینی مهاوی اغانا زاده دخی اصفهان نرم

نَمِ اصْفَهَانَه كِرْدَانِيَه قَرَارَادَه • عِشَاقِ كِرْدَانِيَه اولدوكر
 حَسِينِدَن چَاڭكاه عِشَاقِ اَغازَادَه چَاڭكاه هَدَن سَمَر
 چَاڭكاه كِرْدَانِيَه قَرَارَادَه • كَرِاشَتِ ناست اولدوكر
 بَرِيَه كَرِاشَتِ اَغازَادَه اِنَه ناست كَسْتِ قَرَارَادَه •
 نَوْدُو ز ناست اولدوكر اولدوكر نَوْدُو ز اَغازَادَه اِنَه
 ناست قَرَارَادَه • شَهَناز ناست اولدوكر حَسِينِدَن
 شَهَناز اَغازَادَه اِنَه ناست قَرَارَادَه ناست اولدوكر
 اِسْمِ نازَدَن دَوڭكاهه مَايَه اَغازَادَه ناست قَرَارَادَه •
 سَلَمَك ناست اولدوكر اِسْفَهَانَدَن سَلَمَك اَغازَادَه •
 اِنَه قَرَارَكاهِه حَقَه ناست كَسْتِ قَرَارَادَه • كَرِاشَتِ
 ناست اولدوكر سَمَان دِكِر كَرِاشَتِ عِرَاقِ اولدوكر
 سِجَكاهَه كَرِاشَتِ اَغازَادَه اِنَه عِرَاقِ قَرَارَادَه •
 نَوْدُو ز عِرَاقِ اولدوكر حِصَارِ پَرِدَ سِنْدَن اِسْمِ نازَدَن نَوْدُو

اَغازَادَه اِنَه سِجَكاهَه عِرَاقِ قَرَارَادَه • كَرِاشَتِ كِرْدَانَدَن
 عِرَاقَه سَمَانَدُو • شَهَناز عِرَاقِ اولدوكر حَسِينِدَن دَوڭكاهه
 شَهَنازَه اَغازَادَه اِنَه عِرَاقَه قَرَارَادَه • مَايَه عِرَاقِ
 اولدوكر اِسْفَهَانَدَن دَوڭكاهه مَايَه اَغازَادَه اِنَه دَوڭكاهه
 اِسْفَه عِرَاقِ قَرَارَادَه • سَلَمَك عِرَاقِ اولدوكر اِسْمِ نازَدَن سَلَمَك
 اَغازَادَه نَماَم كَسْتِ عِرَاقِ قَرَارَادَه • كِرْدَانِيَه عِرَاقِ اولدوكر
 اِسْفَهَانَدَن نَمِ اصْفَهَانَه كِرْدَانِيَه اَغازَادَه سِجَكاهَه عِرَاقِ
 قَرَارَادَه • دِكِر كَرِاشَتِ اِسْفَهَانِ اولدوكر حِصَارِ پَرِدَ سِنْدَن
 كَرِاشَتِ اَغازَادَه اِنَه اِسْفَهَانِ بَرِيَه دَوڭكاهه قَرَارَادَه •
 كَرِاشَتِ سِجَكاهَه كَرِاشَتِ اَغازَادَه اِنَه نَمِ حَسِينِدَه اِسْمِ نازَدَن
 قَرَارَادَه • نَوْدُو ز اِسْفَهَانِ اولدوكر حِصَارِ دَن نَوْدُو
 اَغازَادَه اِنَه اِسْمِ نازَدَن قَرَارَادَه • كَرِاشَتِ كِرْدَانَدَن نَوْدُو
 اَغازَادَه اِنَه نَمِ حَسِينِدَك اِسْمِ نازَدَن قَرَارَادَه • مَايَه

اَصْغَهَانِ اُولَدِ كِرْ بَخْكَ هَدَن دُو كَاهَه مَاهِ اَغَا زَادَه
نَمِ حُسَيْنِ اَصْغَهَانِ قَرَا زَادَه • سَلَمَكِ اَصْغَهَانِ اُولَدِ كِرْ
بَخْكَ يَاد وَكَاهَدَن سَلَمَكِ اَغَا زَادَه اِيَه دُو كَاهَه
اَصْغَهَانِ قَرَا زَادَه • كَرْدَانِيَه اَصْغَهَانِ اُولَدِ كِرْ بَرِيْدَه
كَرْدَانِيَه اَغَا زَادَه تَمَامِ جِعَه اَصْغَهَانِ كَسَه دُو كَاهَه
قَرَا زَادَه • دِكِرْ كَرَا شَتِ كُوجَكِ اُولَدِ كِرْ حَضَارَه
كَرَا شَتِ اَغَا زَادَه اِيَه حُسَيْنِ دُو كَاهَه كُوجَكِ قَرَا ز
اِدَه • نَوْرُو زِ كُوجَكِ اُولَدِ كِرْ كَرْدَانِيَه نَوْرُو زِ اَغَا ز
اِدَه اِيَه حُسَيْنِ دُو كَاهَه كُوجَكِ قَرَا زَادَه • شَهَنَانِ
كُوجَكِ اُولَدِ كِرْ حُسَيْنِ دُو كَاهَه شَهَنَانِ اَغَا زَادَه
دُو كَاهَه دَن نَمِ اَصْغَهَانِه كُوجَكِ قَرَا زَادَه • مَاهِ كُوجَكِ
اُولَدِ كِرْ بَخْكَ مَاهِ اَغَا زَادَه حُسَيْنِ دُو كَاهَه كُوجَكِ
قَرَا زَادَه • سَلَمَكِ كُوجَكِ اُولَدِ كِرْ اَصْغَهَانِ سَلَمَكِ

اَغَا زَادَه تَمَامِ اِيَه رَا سَتَدَن نَمِ حُسَيْنِ كُوجَكِ قَرَا ز
اِدَه • كَرْدَانِيَه كُوجَكِ اُولَدِ كِرْ كَرْدَانِيَه اَغَا زَادَه اِيَه
نَمِ حُسَيْنِ كُوجَكِ قَرَا زَادَه • سَنُو زِ بَرِيْدَكِ
اُولَدِ كِرْ كَرْدَانِيَه نَوْرُو زِ اَغَا زَادَه مَلَه حُسَيْنِ دُو كَاهَه
بَرِيْدَكِ قَرَا زَادَه • دِكِرْ كَرَا شَتِ بَرِيْدَكِ اُولَدِ كِرْ حَضَارَه
كَرَا شَتِ اَغَا زَادَه اِيَه حُسَيْنِ دُو كَاهَه بَرِيْدَكِ قَرَا زَادَه
شَهَنَانِ بَرِيْدَكِ اُولَدِ كِرْ شَهَنَانِ اَغَا زَادَه اِيَه دُو كَاهَه
نَمِ اَصْغَهَانِه بَرِيْدَكِ قَرَا زَادَه • مَاهِ بَرِيْدَكِ اُولَدِ كِرْ
بَخْكَ نَمِ اَصْغَهَانِ اَغَا زَادَه اِيَه حُسَيْنِ دُو كَاهَه بَرِيْدَكِ قَرَا ز
اِدَه • سَلَمَكِ بَرِيْدَكِ اُولَدِ كِرْ اَصْغَهَانِ لَاسَه سَلَمَكِ
اَغَا زَادَه جِعَه دُو كَاهَه دَن نَمِ اَصْغَهَانِه بَرِيْدَكِ قَرَا زَادَه
كَرْدَانِيَه بَرِيْدَكِ اُولَدِ كِرْ كَرْدَانِيَه اَغَا زَادَه تَمَامِ جِعَه
بَخْكَ هَدَن عَرَاهَه بَرِيْدَكِ قَرَا زَادَه • دِكِرْ كَرَا شَتِ بَخْكَ

سَلَمَك رَهاوې اولدوږ سَلَمَك تَمَام كَسْتِ جِغَه رَهاوې
 قَراډه • كِ دَانِيَه رَهاوې اولدوږ كِ دَانِيَه قَراډه
 تَمَام جِغَه رَهاوې قَراډه • دِ كِ كُاشْت حَسِينِي اولدوږ
 حِصَانَه كُاشْت اَغازاډه اِنَه حَسِينِي دَوگاَه قَراډه
 اډه • نورو حَسِينِي اولدوږ كِ دَانِيَه نورو اَغازاډه
 اډه اِنَه حَسِينِي دَوگاَه قَراډه • شَهَنار حَسِينِي
 اولدوږ كِ سَهَنان اَغازاډه اِنَه حَسِينِي دَوگاَه قَراډه
 قَراډه • مَانِيَه حَسِينِي اولدوږ حَسِينِي مَانِيَه اَغازاډه
 اِنَه حَسِينِي قَراډه • سَلَمَك حَسِينِي اولدوږ كِ
 حَسِينِي سَلَمَك اَغازاډه تَمَام جِغَه حَسِينِي سَلَمَك
 اډه كِ دَانِيَه حَسِينِي اولدوږ كِ دَانِيَه اَغازاډه جِغَه
 حَسِينِي كَسْتِ دَوگاَه قَراډه • دِ كِ كُاشْت حَسِينِي
 اولدوږ حَسِينِي اَز دِنْدَن كُاشْت اَغازاډه اِنَه حَسِينِي قَراډه

اولدوږ كِ سَلَمَك كُاشْت اَغازاډه اِنَه زَنكوږ كَسْتِ
 قَراډه • نورو زَنكوږ اولدوږ سَهَنان اولدوږ حَسِينِي
 اَغازاډه سَكِه زَنكوږ قَراډه • شَهَنار زَنكوږ اولدوږ
 حَسِينِي شَهَنان اَغازاډه اِنَه زَنكوږ قَراډه • مَانِيَه
 زَنكوږ اولدوږ كِ حَسِينِي مَانِيَه اَغازاډه اِنَه دَوگاَه
 زَنكوږ قَراډه • سَلَمَك زَنكوږ اولدوږ كِ سَلَمَك
 سَلَمَك اَغازاډه اِنَه زَنكوږ كَسْتِ قَراډه • كِ دَانِيَه
 زَنكوږ اولدوږ كِ كِ دَانِيَه اَغازاډه تَمَام جِغَه زَنكوږ
 كَسْتِ قَراډه • دِ كِ كُاشْت رَهاوې اولدوږ كِ سَلَمَك
 كُاشْت اَغازاډه اِنَه رَهاوې قَراډه • نورو رَهاوې
 سَهَنان سَهَنان كِ دِ شَهَنان رَهاوې اولدوږ حَسِينِي
 شَهَنان اَغازاډه اِنَه رَهاوې قَراډه • مَانِيَه رَهاوې
 اولدوږ كِ سَلَمَك مَانِيَه اَغازاډه اِنَه رَهاوې قَراډه

اوده . نوروز حجان اولدر کیر کور ایتندن نوروز اغازاده .
 اینه حجان قراراده . شهنای حجان اولدر کیر و حیرت شهنای
 اغازاده لینه اسفهانندن حجان کسره دوکاه قراراده .
 مایه حجان اولدر کیر کور دایتندن مایه اغازاده اینه حجان
 قراراده سلک حجان اولدر کیر سلک اغازاده اینه ناستند
 نرم اصغها نه حجان قراراده . کور اینه حجان اولدر کیر
 کور رانیه تمام اغازاده جقه حجان کسره دوکاه قراراده
 ذکر کواشت نوا اولدر کیر کواشت اغازاده اینه نرم
 حسینک نوا قراراده . نوروز نوا اولدر کیر کور کجکوز
 نوروز اغازاده اینه نرم حسینک نوا قراراده . شهنای
 نوا اولدر کیر حسینک شهنای اغازاده اینه دوکاه هدر
 نرم حسینک نوا قراراده . مایه نوا اولدر کیر حجان
 مایه اغازاده اینه اول کیر نوا قراراده . سلک نوا

اولدر کیر و حیرت سلک اغازاده اینه پنجاه هدر دوکاه نوا
 قراراده . کور اینه نوا اولدر کیر کور رانیه تمام اغازاده
 جقه دوکاه هدر نرم حسینک نوا قراراده . ذکر کواشت
 بوسلک اولدر کیر کواشت کواشت اغازاده اینه نرم
 حسینک بوسلک قراراده . نوروز بوسلک اولدر کیر
 کور کجکوز نوروز اغازاده اینه حسینک بوسلک
 کسره قراراده . شهنای بوسلک اولدر کیر حسینک
 شهنای اغازاده اینه مقابلک بوسلک قراراده .
 مایه بوسلک اولدر کیر و حیرت مایه اغازاده اینه
 حسینک بوسلک قراراده . کور اینه بوسلک
 اولدر کیر کور اینه اغازاده جقه سکا زید اعینه
 بوسلک قراراده . ذکر کواشت عشاق اولدر کیر حجان
 کواشت اغازاده اینه چارکاه هدر عشاق قراراده .

مردود عشاق اولدو کیم کیم ایندن نوردوزا غاز اده آنه
چارکار هه عشاق قار اده • شهنای عشاق اولدو
حسین شهنای غاز اده آنه دوکا هه عشاق
عشاق قار اده • مایه عشاق اولدو کیم عجزدن مایه
غاز اده چارکار هه عشاق قار اده • کردانیه
عشاق اولدو کیم کیم غاز اده جقه
دوکا هه عشاق

• قار اده •

۴